

Stockholms
stad

Socialtjänst- rapport 2022

En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad

Socialtjänstrapport 2022
Maj 2023

Diarienummer: 3.1.1-494/2021
Utgivare: Socialförvaltningen

Socialtjänstrapport 2022 finns
i en tryckt fullversion samt
i fristående digitala kapitel som
är tillgänglighetsanpassade

Förord

Socialnämnden är en del av stadens socialtjänst och funktionshinderomsorg och ska utveckla den genom samordning, vägledning och uppföljning. Hela socialtjänsten och funktionshinderomsorgen i Stockholms stad ska i sitt arbete bidra till att Stockholm ska vara en stad för alla - en öppen och demokratisk stad.

Socialnämnden har ett stort ansvar att erbjuda stadsövergripande verksamhet och samordna en stark och jämlik välfärd som ger varje stockholmare de bästa förutsättningarna att känna trygghet och utvecklas i vardagen.

För att åstadkomma detta behöver staden kraftsamla för en stark socialtjänst som när det krävs kan agera gemensamt, proaktivt, tillgängligt och likställt och där tidiga insatser utvecklas och skapar tillit. I ett Stockholm för alla bedrivs socialtjänsten och verksamheter för personer med funktionshinder med stöd av vetenskap och beprövad erfarenhet.

Den statistik som återfinns i socialtjänstrapporten är viktig för att utveckla framtidens socialtjänstinsatser och göra det möjligt för socialtjänsten att ännu bättre möta stockholmarnas behov på ett kvalificerat sätt.

Socialtjänstrapporten har tagits fram av socialnämnden. Årets rapport, som avser verksamhetsåret 2022, är den fjortonde i ordningen. Dess huvudsyfte är att beskriva tillståndet i Stockholms stads socialtjänst och hur socialtjänsten utvecklas över tid. Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: *ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning*.

I årets rapport presenterar vi många förändringar och nya trender, nedan följer ett urval:

- Andel i befolkningen som har behov av ekonomiskt bistånd samt antalet hushåll fortsätter att minska. Trots ett minskat biståndsmottagande i stadens befolkning fortsätter långvarigheten av bistandsbehov att öka. Under 2022 hade nästan 70 procent av biståndsmottagarna ett långvarigt behov av bistånd.
- Antalet beslut om flyttningsförbud 24 – 31 §§ LVU (Lex Lilla hjärtat) steg från noll, år 2021, till 22 stycken, år 2022.
- Mellan 2021 och 2022 har antalet registrerade inkomna LVM-anmälningar ökat med 34 procent (276 stycken).
- Personer som erhåller kommunalt bostadsbidrag fortsätter minska. Behovet har minskat varje år under de senaste fem åren, det senaste året med 57 personer.
- Antalet våldsutsatta som är kända av socialtjänsten har ökat med sju procent sedan 2021. Antalet kända våldsutsatta män har ökat med 31 procent.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör

Förkortningar

ABO	Anläggningsboende för asylsökande
ADAD	Adolescent Drug Abuse Diagnosis
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder
ANDT	Alkohol, narkotika, doping och tobak
ASI	Addiction Severity Index
BBIC	Barns behov i centrum
BMM	Barnmorskemottagning
BoU	Barn- och ungdomsenheterna
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
BUP	Barn- och ungdomspsykiatri
BVC	Barnavårdscentral
CAN	Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
CEPI	Centrum för evidensbaserade psykosociala insatser
CM	Case management
CSN	Centrala studiestödsnämnden
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DUR	Socialpsykiatrins utredningsinstrument, (Dokumentation, Utvärdering, Resultat)
EBO	Egenbosatt asylsökande eller nyanländ
EARL	Early Assessment Risk List
EFH	Enheten för hemlösa
FB	Föräldrabalken (1949:381)
FIA	Förutsättningar inför arbete
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FN	Förenta nationerna
FoT	Försöks- och träningslägenhet
FUT	Felaktiga utbetalningar
GDPR	The General Data Protection Regulation
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
HLM	Hemlöshetsmottagningen
HSL	Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)
HVB	Hem för vård eller boende
HVH	Hem för viss annan heldygnsvård
IB	Initial bedömning
IFO	Individ- och familjeomsorgen
ILS	Integrerat ledningssystem
IOP	Idéburet offentligt partnerskap
IPS	Individual placement and support
i.u	Inga uppgifter
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
KBF	Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning
KBT	Kognitiv beteendeterapi
LARO	Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende
LMA	Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

LOV	Lag (2008:962) om valfrihetssystem
LPT	Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
LSS	Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
LSU	Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård
LUL	Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
LYHS	Lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
MI	Motiverande samtal (motivational interviewing)
MFD	Myndigheten för delaktighet
MFoF	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
MNKR	Miljoner kronor
Mv	Medelvärde
MVP	Mentorer i våldsprevention
NSPH	Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa
OSL	Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
PRIO	Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa
PUT	Permanent uppehållstillstånd
RKA	Rådet för kommunala analyser
RVC	Relationsvåldscentrum
RVT	Relationsvårdsteam
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SAVRY	Structured Assessment of Violocene Risk in Youth
SFB	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
SHIS	Stiftelsen hotellhem i Stockholm
SIP	Samordnad individuell plan
SiS	Statens institutionsstyrelse
Skoll	Skollag (2010:800)
SKKP	Särskilt kvalificerad kontaktperson
SKR	Sveriges kommuner och regioner
SLK	Stadsledningskontoret
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453)
SOSFS	Socialstyrelsens föfattningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
SSBTEK	Sammansatt bastjänst ekonomiskt bistånd
STIS	Stärkt tidigt stöd i samverkan
TKR	Tusen kronor
TUT	Tillfälligt uppehållstillstånd
TÖG	Tak över huvudet-garanti
UNHCR	The office of the United Nations High Commissioner for Refugees
VIP	Vård- och insatsprogram

1. DEMOGRAFI

Inledning

1

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Demografi	3
Befolkning	3
Utbildningsnivå	7
Medelinkomst	8

Demografi

I detta inledande kapitel av socialtjänstrapporten behandlas Stockholms stads demografi. De demografiuppgifter som presenteras nedan har valts ut för att de på något sätt påverkar socialtjänstens utveckling samt för att bidra till ökade möjligheter att analysera de enskilda verksamhetsområdenas utveckling.

Uppgifterna som redovisas är stadens befolkningsantal, utbildningsnivåer, medelinkomst, in- och utflyttningsstatistik samt personer som varit aktuella inom socialtjänsten i Stockholms stad under 2022.

Statistiken är uppdelad dels per stadsdelsnämnd och dels för hela staden. Värt att notera är att den sammanlagda summan för stadsdelsnämnderna inte summerar till den totala summan för hela staden. Detta beror på att det finns restförda personer i staden. Det är personer som saknar adress som redovisas som en restpost på staden. I restposten återfinns personer med skyddad adress, personer som är i utlandstjänst för offentliga och privata arbetsgivare eller av annan anledning saknar känd hemvist. Dessa har tidigare fördelats på stadsdelsområdena men ingår nu enbart i summan för hela staden.

Befolkning

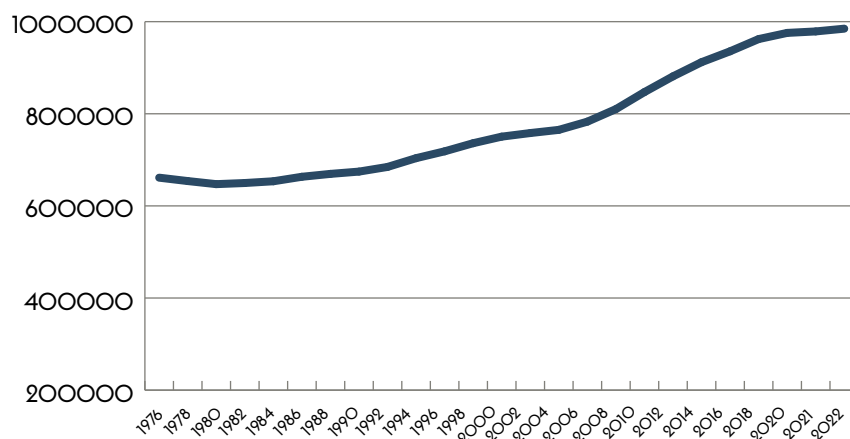
År 2022 hade Stockholms stad en befolkning som bestod av 496 463 kvinnor och 488 285 män.

I figuren nedan visas hur befolkningsökningen har sett ut från 1976 fram till 2022. I slutet av 1970-talet skedde en minskning av invånarantalet men sedan 1980-talet har det skett en ökning varje år. I Stockholms stad bor fler flickor och kvinnor än pojkar och män. Skillnaden mellan könen har minskat genom åren men kvinnor och flickor är fortfarande i majoritet, om än marginellt.

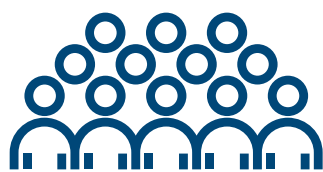

År 2022 hade Stockholms stad en befolkning som bestod av 496 463 kvinnor och 488 285 män.

Figur 1:1 Stockholms stads befolkningsutveckling, totalt antal, 1976–2022

Källa: Områdesdatasystem (ODS).

Under 2022 levde totalt 984 748 personer i Stockholms stad, vilket motsvarade en ökning med 5 978 (0,6 procent) personer i jämförelse med 2021.

Befolkningen i Rinkeby-Kista, Farsta och Skärholmens stadsdelsnämnder hade den största procentuella befolkningsökningen, medan Södermalms stadsdelsnämnd hade den största minskningen. Sett till befolkningsantal stod Hägersten-Älvsjö för den största ökningen med 1 220 personer och Södermalm för den största minskningen med 134 personer.

Tabell 1:1 Befolkningsantal per stadsdelsnämnd 2021–2022

Stadsdelsnämnd	2022	2021	Skillnad 2021–2022 (antal)	Skillnad 2021–2022 (%)
Rinkeby-Kista	52 475	51 902	573	1,10
Spånga-Tensta	39 515	39 185	330	0,84
Hässelby-Vällingby	76 992	76 784	208	0,27
Bromma	82 331	81 836	495	0,60
Kungsholmen	70 839	70 760	79	0,11
Norrmalm	73 955	73 763	192	0,26
Östermalm	80 455	80 038	417	0,52
Södermalm	130 055	130 189	-134	-0,10
Enskede-Årsta-Vantör	103 814	103 323	491	0,48
Skarpnäck	46 415	46 083	332	0,72
Farsta	61 819	60 858	961	1,58
Hägersten-Älvsjö	125 912	124 692	1 220	0,98
Skärholmen	37 151	36 759	392	1,07
Restförda	3 020	2 598	422	16,24
Totalt i staden	984 748	978 770	5 978	0,61

Källa: Områdesdatasystem (ODS).

Stadsdelsområdena summerer inte till totalen för staden. Detta beror på att restförda individer tidigare har fördelats ut på SDO men nu endast ingår i totalen för staden.

I tabellen nedan redovisas befolkningsantal per åldersgrupp under år 2011–2022.

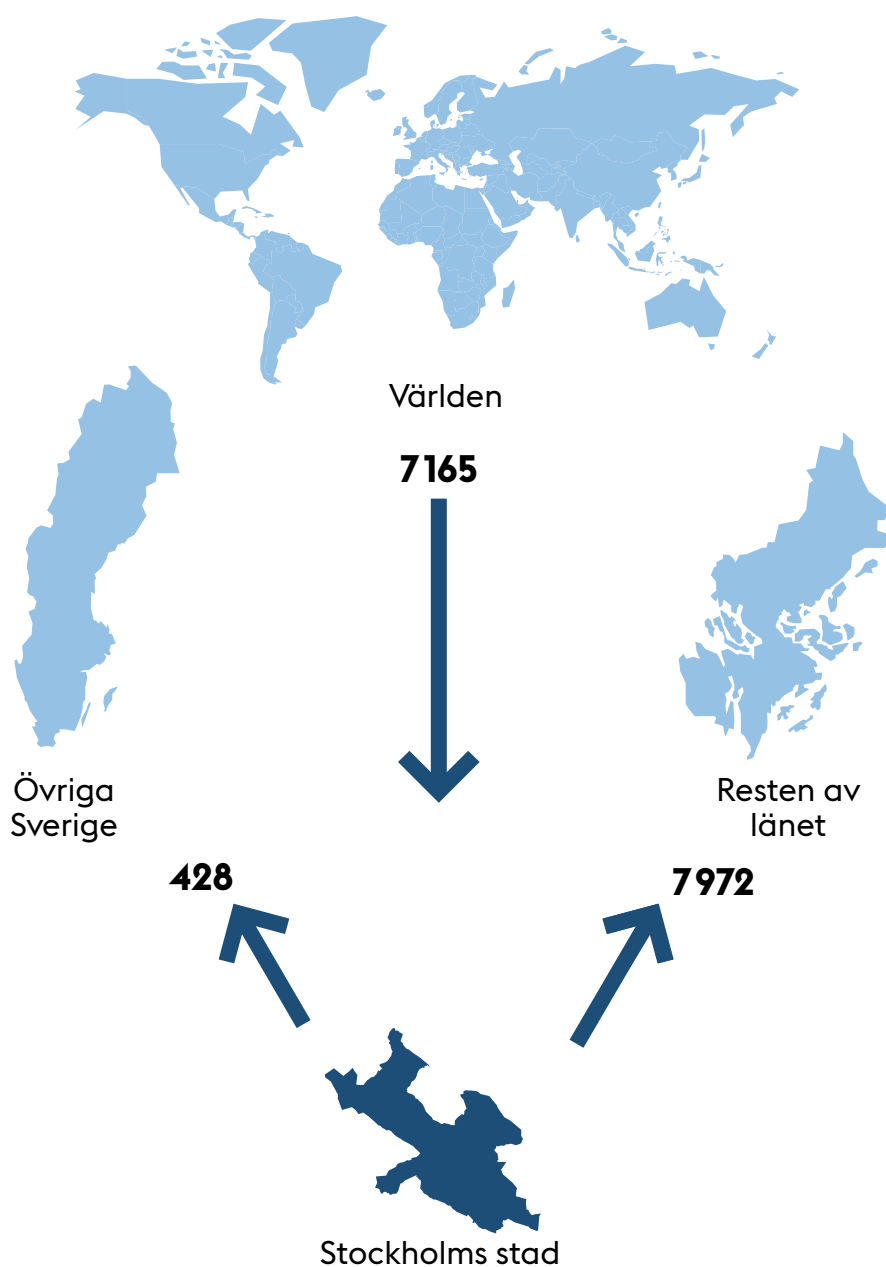
I åldersgrupperna 0–19 år och 20–29 år har antalet personer minskat från föregående år.

I åldersgrupperna 30–49 år, 50–69 år samt 70 år och uppåt har antalet personer ökat.

Tabell 1:2 Befolkningsantal per åldersgrupp 2011–2022

År	0–19 år	20–29 år	30–49 år	50–69 år	70+ år	Totalt
2011	184 688	137 760	273 821	185 685	82 370	864 324
2012	188 112	141 119	279 004	189 377	83 623	881 235
2013	192 204	143 420	283 358	192 871	85 847	897 700
2014	195 342	145 506	285 979	196 572	88 590	911 989
2015	198 516	145 768	287 889	199 769	91 574	923 516
2016	201 920	145 283	291 175	202 796	94 445	935 619
2017	205 917	145 250	295 712	205 109	97 773	949 761
2018	209 404	143 871	300 847	207 312	100 720	962 154
2019	212 014	142 238	306 668	209 613	103 540	974 073
2020	211 731	138 468	308 794	211 533	105 025	975 551
2021	211 339	136 108	309 548	214 317	107 458	978 770
2022	210 175	134 438	312 573	217 088	110 474	984 748

Källa: Områdesdatasystem (ODS).

Källa: OSDB

Under 2022 flyttade 7 165 personer från utlandet till Stockholms stad. 428 personer flyttade från staden till övriga Sverige och 7 972 personer flyttade från Stockholms stad till övriga delar av Stockholms län.

984 748

personer levde i Stockholms stad under 2022

För att vidare förklara befolkningsförändringen kan man väga in hur många i befolkningen som föds och avlider under ett år. I Stockholms stad föddes 11 649 barn medan det avled 6 196 personer 2022.

Tabell 1:3 Befolkningsantal och andel samt åldersfördelning per stadsdelsnämnd, 2022

Stadsdelsnämnd	Totalt		0–24 år		25–64 år		65 år och äldre	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Rinkeby-Kista	52 475	5%	17 054	7%	28 972	5%	6 449	4%
Spånga-Tensta	39 515	4%	13 892	5%	20 708	4%	4 915	3%
Hässelby-Vällingby	76 992	8%	24 083	9%	41 608	7%	11 301	7%
Bromma	82 331	8%	23 495	9%	46 450	8%	12 386	8%
Kungsholmen	70 839	7%	14 138	5%	44 189	8%	12 512	8%
Norrmalm	73 955	8%	16 276	6%	45 054	8%	12 625	8%
Östermalm	80 455	8%	19 602	7%	44 260	8%	16 593	11%
Södermalm	130 055	13%	27 955	11%	76 286	13%	25 814	17%
Enskede-Årsta-Vantör	103 814	11%	28 539	11%	62 127	11%	13 148	8%
Skarpnäck	46 415	5%	12 631	5%	27 065	5%	6 719	4%
Farsta	61 819	6%	17 707	7%	34 311	6%	9 801	6%
Hägersten-Älvsjö	125 912	13%	34 553	13%	73 922	13%	17 437	11%
Skärholmen	37 151	4%	11 551	4%	20 332	4%	5 268	3%
Restförda	3 020	0%	507	0%	2 277	0%	236	0%
Totalt i staden	984 748	100%	261 983	100%	567 561	100%	155 204	100%

Källa: Områdesdatasystem (ODS). Stadsdelsområdena summerar inte till totalen för staden. Detta beror på att restförda individer tidigare har fördelats ut på SDO men nu endast ingår i totalen för staden.

Antal personer i åldrarna 0–29 år har minskat i Stockholms stad medan personer mellan 30–70 år och äldre har ökat.

I tabellen ovan redovisas befolkningens uppdelning utifrån åldersgrupperna 0–19 år, 20–29 år, 30–49 år, 50–69 år och 70 år eller äldre. Det fanns 210 175 barn och unga i åldern 0–19 år i staden 2022, vilket var en minskning med 1 164 barn och unga i jämförelse med 2021.

I åldersgruppen 20–29 år fanns 134 438 personer i staden under 2022, vilket är en minskning med 1 670 personer från 2021. När det kommer till personer 30–49 år så fanns det 312 573 personer i staden, vilket innebar att åldersgruppen ökade med 3 025 personer under 2022.

I åldersgruppen 50–69 år fanns 217 088 personer i staden under 2022, vilket är en ökning med 2 771 från 2021. Även åldersgruppen 70 år och äldre har ökat i antal mellan 2021 och 2022. Under år 2022 fanns 110 474 personer i staden, vilket är en ökning med 3 016 personer.

Utbildningsnivå

År 2021 hade 89 procent av invånarna i Stockholms stad i åldersgruppen 25–64 år gymnasial eller eftergymnasial utbildning.

Vid jämförelse med övriga riket är det tydligt att staden har invånare med hög utbildningsnivå. I riket hade 45 procent av befolkningen i åldern 25–64 år 2021 någon form av eftergymnasial utbildning. I Stockholm var den siffran 61 procent. Motsvarande andel som hade gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå i riket var 42 procent medan motsvarande siffra i Stockholm var 28 procent. Enligt Statistiska centralbyrån finns det variationer i utbildningsnivåer mellan regioner och kommuner. Högst utbildningsnivå återfinns oftast i residensstäder och i storstadsområden.¹

Inom staden varierade utbildningsnivåerna mellan stadsdelsnämnderna. Innerstadsdelsområdena samt Södermalm och Bromma stadsdelsnämnder hade en övervägande del invånare med eftergymnasial utbildning, en trend som kunnat påvisas även tidigare år. Andelen invånare med eftergymnasial utbildning i övriga stadsdelsnämnder varierade mellan 36 till 65 procent. De stadsdelsnämnder med högst andel invånare med förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå var Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta, med mellan 17 till 21 procent. I de övriga stadsdelsnämnderna hade mellan 3 till 12 procent av invånarna förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå. Utjämnat över hela staden hade 8 procent av invånarna förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå år 2021.

61%

av stadens invånare hade eftergymnasial utbildning 2021.

Tabell 1:4 Andel av befolkningen 25–64 år efter högsta utbildningsnivå 2021

Stadsdelsnämnd	Förgymnasial utbildning (%)	Gymnasie-utbildning (%)	Eftergymnasial utbildning (%)	Uppgift saknas (%)
Rinkeby-Kista	21	35	36	8
Spånga-Tensta	17	34	43	6
Hässelby-Vällingby	12	37	47	5
Bromma	5	26	66	3
Kungsholmen	3	22	72	3
Norrmalm	3	21	72	4
Östermalm	3	19	74	4
Södermalm	5	24	69	3
Enskede-Årsta-Vantör	9	32	55	4
Skarpnäck	7	27	64	2
Farsta	10	36	52	2
Hägersten-Älvsjö	6	27	65	2
Skärholmen	17	36	40	7
Totalt i staden	8	28	61	4

Källa: SCB.

¹ Statistik gällande befolkningens utbildning på riksnivå finns att hitta på: www.scb.se

Medelinkomst

I Stockholms stad har medelinkomsten ökat mellan år 2020 och 2021. Medelinkomsten för kvinnor ökade med 16 177 kronor (5 procent) medan motsvarande ökning för män var 22 537 kronor (5 procent).

Den sammanlagda årliga medelinkomsten är fortsatt högre för män än för kvinnor. Medelinkomsten för kvinnor år 2021 var 367 052 kronor och för män 470 783 kronor. Skillnaden i medelinkomst var 103 731 kronor. Jämfört med perioden 2019-2020 har skillnaden mellan mäns och kvinnors medelinkomst ökat med 3 405 kronor mellan 2020 och 2021 till totalt 6 360 kr per år.

Högst medelinkomst för kvinnor återfanns i Södermalm, Östermalm, Norrmalm, Kungsholmen och Bromma stadsdelsnämnder, som samtliga hade medelinkomster som översteg stadens sammanlagda medelinkomst för kvinnor.

Rinkeby-Kista, Skärholmen, och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder hade de lägsta medelinkomsterna bland kvinnor, vilken var 212 763 till 295 321 kronor i medelinkomst.

Tabell 1:5 Medelinkomst kvinnor, 2019–2021, 20 år och äldre

Stadsdelsnämnd	Medelinkomst 2019	Medelinkomst 2020	Medelinkomst 2021	Skillnad 2020–2021 (kr)	Skillnad 2020–2021 (%)
Rinkeby-Kista	203 800	204 667	212 763	8 096	4%
Spånga-Tensta	271 015	279 170	295 321	16 151	6%
Hässelby-Vällingby	288 455	294 736	304 196	9 460	3%
Bromma	389 033	402 004	419 084	17 080	4%
Kungsholmen	402 985	414 514	434 987	20 473	5%
Norrmalm	417 164	430 264	453 724	23 460	5%
Östermalm	383 965	398 692	416 228	17 536	4%
Södermalm	372 492	383 762	402 383	18 621	5%
Enskede-Årsta-Vantör	307 500	315 925	331 004	15 079	5%
Skarpnäck	320 890	328 675	344 871	16 196	5%
Farsta	294 994	300 711	314 694	13 983	5%
Hägersten-Älvsjö	351 463	361 082	376 971	15 889	4%
Skärholmen	221 586	227 411	239 333	11 922	5%
Totalt i staden	340 964	350 875	367 052	16 177	5%

Källa: Områdesdatasystem (ODS).

Högst medelinkomst för män återfanns i Östermalm, Norrmalm och Kungsholmens stadsdelsnämnder. De lägsta medelinkomsterna för män fanns i Rinkeby-Kista, Skärholmen, och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder, vilken var 276 068 till 359 476 kronor. Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd hade lägst medelinkomst för både kvinnor och män 2021.

Tabell 1:6 Medelinkomst män, 2019–2021, 20 år och äldre

Stadsdelsnämnd	Medelinkomst 2019	Medelinkomst 2020	Medelinkomst 2021	Skillnad 2020–2021 (kr)	Skillnad 2020–2021 (%)
Rinkeby-Kista	264 516	266 756	276 068	9 312	3%
Spånga-Tensta	340 631	345 767	359 476	13 709	4%
Hässelby-Vällingby	362 054	369 280	381 507	12 227	3%
Bromma	533 773	550 977	575 396	24 419	4%
Kungsholmen	540 325	556 351	589 497	33 146	6%
Norrmalm	569 707	592 912	626 177	33 265	6%
Östermalm	582 899	609 704	645 783	36 079	6%
Södermalm	457 027	469 315	493 527	24 212	5%
Enskede-Årsta-Vantör	370 179	377 454	398 206	20 752	5%
Skarpnäck	370 198	379 070	397 036	17 966	5%
Farsta	348 419	355 296	371 323	16 027	5%
Hägersten-Älvsjö	428 205	440 369	462 734	22 365	5%
Skärholmen	266 237	269 319	279 931	10 612	4%
Totalt i staden	435 380	448 246	470 783	22 537	5%

Källa: Områdesdatasystem (ODS).

I tabellen nedan redovisas unika individer som varit aktuella inom socialtjänsten under 2022, uppdelat på stadsdelsförvaltning och verksamhetskod.

Tabell 1:7 Antal unika individer per stadsdelsförvaltning och verksamhetskod som varit aktuella inom socialtjänsten under 2022

Stadsdelsnämnd	Stöd och service till personer med funktionsnedsättning, 6XXX ***	Individ- och familjeomsorg till barn och ungdom inkl familjerätt, 12XX	Individ- och familjeomsorg till vuxna och missbrukare, 13XX***	Ensamkommande, 16XX	Socialpsykiatri, 19XX
Rinkeby-Kista	2 240	1 324	671	61	1 133
Spånga-Tensta	1 898	768	693	48	693
Hässelby-Vällingby	3 332	1 280	661	24	1 607
Bromma	2 147	468	407	25	1 070
Kungsholmen	1 697	162	304	31	607
Norrmalm	1 259	246	205	18	629
Östermalm	1 439	283	279	20	702
Södermalm	4 090	577	968	24	1 198
Enskede-Årsta-Vantör	3 731	1 375	1 023	28	1 882
Skarpnäck	2 263	473	445	11	1 069
Farsta	2 964	786	715	29	1 424
Hägersten-Älvsjö	4 186	1 110	1 024	64	1 791
Skärholmen	2 489	919	740	23	933
Enheten för hemlösa	182		1 220		527
Boutredningsenheten**					
Intro Stockholm					
Hela staden (Summa sdn)	33 917	9 771	9 355	406	15 265
Hela staden (netto*)	9 862	5 304	3 633	223	4 341

* Unika i staden, kan vara något färre än summan av stadsdelsområdena då en person kan ha varit aktuell vid mer än ett sdn under året

** Inklusive dödsbon

*** Det är bara barnet som räknas, dvs den som har insats, inte de vuxna som finns med i samhörigheten (detta gäller även inom funktionsnedsättning). Inom familjerätten finns ärenden (utredningar) för vuxna, dessa ingår.

**** Här ingår personer som haft insats någon gång under året.

2. EKONOMISKT BISTÅND

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Ekonomiskt bistånd	3
Målgruppsbeskrivning	3
Insatser, biståndets omfattning och utformning	4
Biståndsbehov över tid	4
Skillnader av biståndsbehov mellan stadsdelsområden	4
Biståndshushåll	5
Biståndshushållens storlek	7
Barn i familjer med ekonomiskt bistånd	8
Hushållstyper	9
Åldersfördelning	10
Försörjningshinder	11
Biståndstider	12
Kostnader för ekonomiskt bistånd	15
Biståndets ändamål	16
Medelbidrag	18
Avslutade ärenden	19
Brukardelaktighet	20
Indikator ekonomiskt bistånd	20
Enkätundersökning	21
Budget och skuldrådgivning	22
Målgruppsbeskrivning	22
Insatser, biståndets omfattning och utformning	22

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och kan beviljas om behovet av försörjning inte kan tillgodoses på annat sätt. Ekonomiskt bistånd består av två delar, försörjningsstöd och stöd till livsföringen i övrigt. I den senare delen ingår andra nödvändiga utgifter vid sidan av den vardagliga försörjningen, som exempelvis kostnader för barnomsorg, läkarvård, medicin och tandvård. Utgångspunkten för biståndet är att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, vilken preciseras i riksnormen för försörjningsstöd och i stadens riktlinjer.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är den första och huvudsakliga uppgiften att hjälpa personer så att de på sikt kan klara sin försörjning på egen hand. Socialtjänstens bistånd är inte kravlöst, men kraven måste anpassas efter varje persons förutsättningar och hänsyn tas till den enskildes integritet och självbestämmande. Därmed är det viktigt att välja insatser och åtgärder utifrån den aktuella situationen samt den enskildes behov. Den andra uppgiften är att utreda rätten till ekonomiskt bistånd vid varje ansökan till dess att den enskilde kan försörja sig själv. Det är stadsdelsnämnderna och socialnämnden som ansvarar för bistånd till enskilda i Stockholms stad. En förutsättning för handläggningen är att den utförs med noggrannhet och att felaktiga utbetalningar förebyggs.

Som stöd i arbetet med att utreda och kartlägga den enskildes behov, resurser och förutsättningar i syfte att hitta individuella lösningar på försörjningsproblemen använder Stockholms stad två bedömningsinstrument, Initial Bedömning (IB) och Förutsättningar Inför Arbete (FIA). IB används vid utredning av nya ärenden och är uppdelad i fyra delar, varav stadens jobbsökarverksamhet, Jobbtorg Stockholm, ansvarar för en av kartläggningsdelarna. FIA används när det finns behov av en fördjupad utredning kring den enskildes behov av insatser och stöd. FIA ska om möjligt göras i samverkan med Jobbtorg.

Barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Detta framgår av 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (SoL) vilket svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention. Hänsynen till barns bästa innebär att barnets situation ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. I Stockholms stad finns ett stödmaterial för att uppmärksamma barnperspektivet vid handläggning av ekonomiskt bistånd. Syftet med stödmaterialet är att underlätta för socialtjänstens ledning och socialsekreterare att i det dagliga arbetet lyfta fram barnets perspektiv såväl som att genomföra barnkonsekvensanalyser inför beslut.

Målgruppsbeskrivning

Behovet av ekonomiskt bistånd påverkas av en mängd olika faktorer men främst av situationen på arbetsmarknaden. Utvecklingen inom områdena integrations- och utbildningspolitik samt hur sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar är utformade är andra faktorer som påverkar hur stor andel av befolkningen som helt eller delvis inte klarar sin försörjning på egen hand och därmed har behov av ekonomiskt bistånd. Exempelvis kan ändrade bestämmelser om sjukförsäkringens borte gräns påverka individers möjlighet till självförsörjning. Medelbidraget per person påverkas av förändringar av riksnormens belopp, inflation, hushållens inkomster och utgifter, handläggningsrutiner samt pris- och hyresutveckling.

Under 2022 uppbar 2,1 procent av befolkningen i Stockholms stad någon gång under året ekonomiskt bistånd, vilket motsvarar 20 513 personer (vuxna och barn).

Insatser, biståndets omfattning och utformning

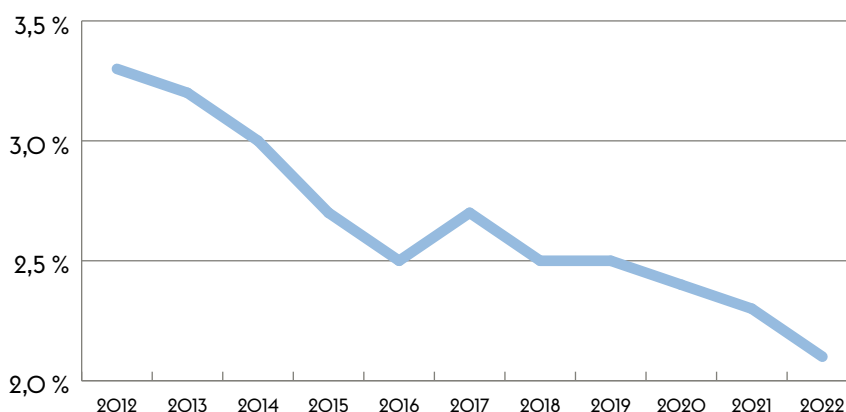
Biståndsbehov över tid

Andelen personer av befolkningen som uppbar ekonomiskt bistånd har minskat, sett ur ett tioårsperspektiv, med undantag för en mindre uppgång 2017. Denna uppgång förklaras främst av det ökade antalet nyanlända individer som beviljades ekonomiskt bistånd vid socialnämndens enhet Intro Stockholm i ett initialt skede i avvaktan på sin etableringsersättning.

Under 2022 uppbar 2,1 procent av befolkningen i Stockholms stad någon gång under året ekonomiskt bistånd, vilket motsvarar 20 513 personer (vuxna och barn). Jämfört med 2021 är det 2 329 personer färre som uppburit ekonomiskt bistånd under året. Sett ur ett tioårsperspektiv har antalet personer som uppburit ekonomiskt bistånd minskat med 8 927 personer, vilket motsvarar en minskning på 32 procent.

Diagrammet som följer visar utvecklingen av ekonomiskt bistånd i Stockholms stad i förhållande till befolkningen under de senaste tio åren.

Figur 2:1 Andel i befolkningen i Stockholms stad, vuxna och barn, som fått ekonomiskt bistånd någon gång under året, 2012–2022

Källa: Sociala System.

Skillnader av biståndsbehov mellan stadsdelsområden

Befolkningens behov av ekonomiskt bistånd fördelar sig olika över staden och är avhängig befolkningssammansättningen i respektive stadsdelsområde.

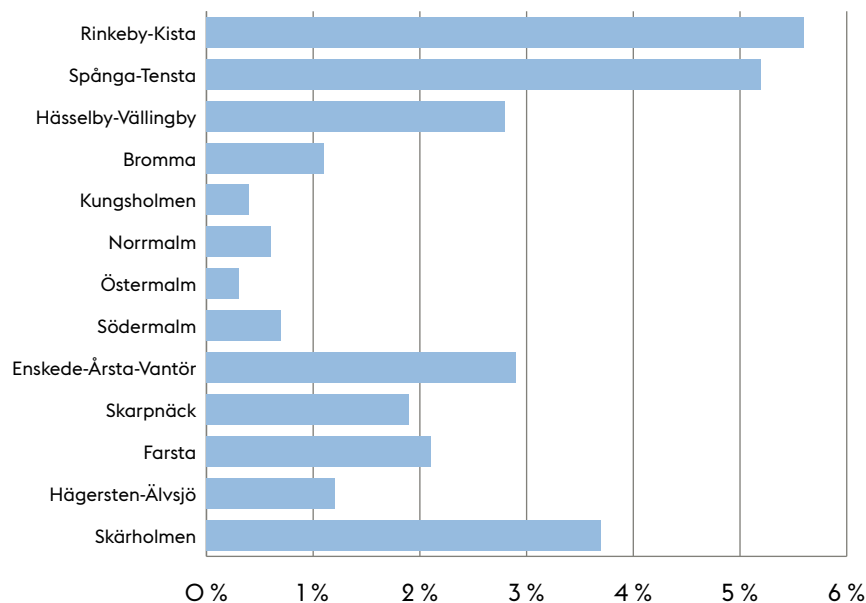
Genomgående visar sig skillnader mellan innerstads- och ytterstadsområden där befolkningen i de senare har ett större behov av ekonomiskt bistånd. Andelen biståndsmottagare i befolkningen varierar under 2022 från högst i Rinkeby-Kista (5,6 procent), Spånga-Tensta (5,2 procent) och Skärholmen (3,7 procent) till lägst på Östermalm (0,3 procent), Kungsholmen (0,4 procent) och Norrmalm (0,6 procent). Det överensstämmer med föregående år, dock med något lägre procentandelar år 2022.

Andelen av befolkningen i Stockholms stad som fått ekonomiskt bistånd någon gång under året minskar för varje år. Minskningen under 2022 är särskilt påtaglig i Rinkeby-Kista, från 6,7 procent av befolkningen under 2021 till 5,6 procent under 2022. Detta motsvarar en minskning om 563 personer. Även Skärholmen, från 4,3 procent till 3,7 procent, samt Farsta, från 2,6 procent till 2,1 procent, utmärker sig när det gäller minskning i biståndsbehov bland befolkningen jämfört med föregående år. Skärholmen har en tydlig trend av minskat ekonomiskt bistånd över tid då andelen i befolkningen i behov av ekonomiskt bistånd var 5,0 procent under 2019, 4,6 procent under 2020, 4,3 procent under 2021 och 3,7 procent under 2022. Samma utveckling syns i Hässelby-Vällingby, från 3,6 procent under 2019 till 2,8 procent under 2022.

Av de stadsdelsnämnder där andelen biståndsmottagare i befolkningen minskar mest har Rinkeby-Kista avslutat flest biståndsmottagare där avslutsorsaker är arbete och studier, men även att många har flyttat från stadsdelen utgör orsak till avslut. En stor andel är avslutade utan en känd avslutsorsak. Den enda stadsdelsnämnd där andelen som får ekonomiskt bistånd ökar är i Spånga-Tensta (från 4,9 procent under 2019 till 5,2 procent under 2022).

Diagrammet som följer visar en jämförelse av andel i befolkningen i respektive stadsdelsnämnd som någon gång under år 2022 haft ekonomiskt bistånd.

Figur 2:2 Andel av befolkningen i Stockholms stad, vuxna och barn, som fått ekonomiskt bistånd någon gång under året fördelat på stadsdelsnämnd, 2022

Källa: Sociala System.

Biståndshushåll

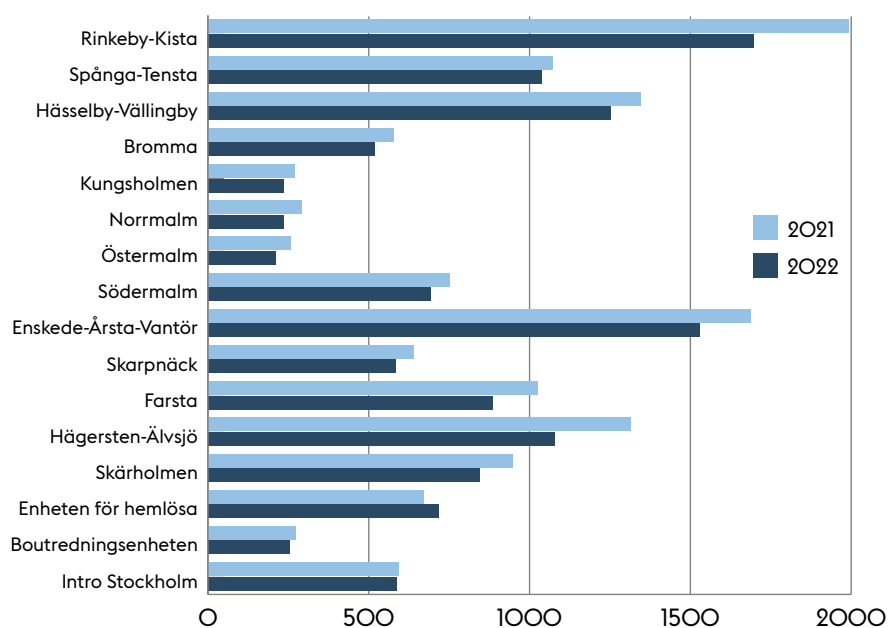
Den som är gift eller sambo ansöker om ekonomiskt bistånd tillsammans med sin partner, bådas sammanräknade inkomster och utgifter ligger till grund för bedömningen av biståndsbehovet. Av denna anledning redovisas inte enbart individer utan även hushållens behov av ekonomiskt bistånd. Ett hushåll kan bestå av en ensamstående individ med eller utan barn, eller ett par med eller utan barn.

År 2022 var det 12 352 hushåll i staden som någon gång under året uppbar ekonomiskt bistånd. Det var 1 346 hushåll färre jämfört med året innan, detta motsvarar en minskning med 9,8 procent. Biståndshushållen minskade till antalet vid samtliga stadsdelsnämnder under 2022. De stadsdelsnämnder som minskade mest var Rinkeby-Kista med 293 hushåll (14,7 procent), Hägersten-Älvsjö med 238 hushåll (18,1 procent) och Enskede-Årsta-Vantör med 157 hushåll (9,3 procent). Vid Enheten för hemlösa noteras en ökning av antal hushåll under 2022, från 670 till 718 hushåll, vilket motsvarar en ökning om 7,2 procent.

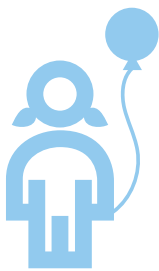
Under 2022 minskade antalet biståndshushåll vid samtliga stadsdelsnämnder.

Diagrammet som följer visar antal hushåll per stadsdelsnämnd de senaste två åren. Hushållen redovisas på den stadsdelsnämnd där de senast under året fick bistånd.

Figur 2:3 Antal hushåll med ekonomiskt bistånd per nämnd, 2021–2022

Källa: Sociala System.

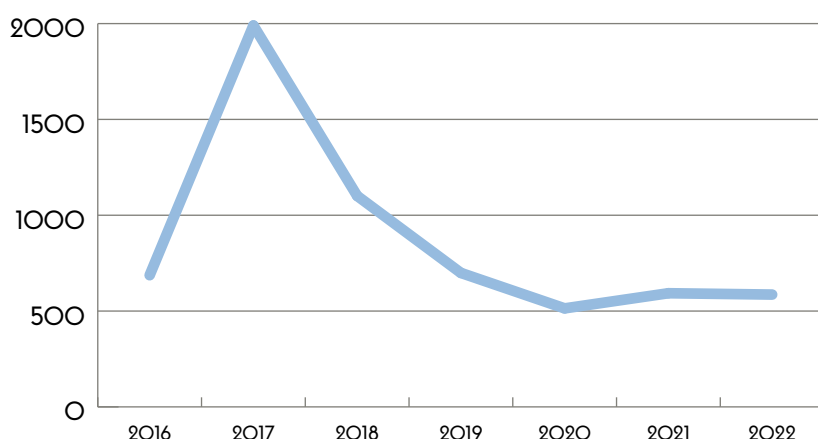

Nyanlända biståndshushåll

Det är socialnämndens enhet Intro Stockholm som tar emot och introducerar nyanlända som har anvisats boende i staden. Intro Stockholms uppdrag är att matcha nyanlända till genomgångsboenden, att handlägga ekonomiskt bistånd för nyanlända i avvaktan på den statliga etableringsersättning, samt att tillhandahålla initialt socialt stöd och praktisk hjälp i samband med bosättning. Intro Stockholm handlägger även ärenden där nyanlända erhåller etableringsersättning men har behov av kompletterande ekonomiskt bistånd på grund av hög boendekostnad under etableringstiden. Vid behov av andra insatser från socialtjänsten överförs hela ärendet till aktuell stadsdelsnämnd.

Under 2022 uppbar 586 hushåll ekonomiskt bistånd från Intro Stockholm, vilket motsvarar 1 592 personer (vuxna och barn). Hushållen vid Intro Stockholm består till stor del av hushåll med barn, 37 procent, vilket motsvarar 870 barn. Jämfört med föregående år är antalet hushåll i stort det samma. Följande diagram visar utvecklingen av antal hushåll vid Intro Stockholm sedan 2016.

Figur 2:4 Antal hushåll med ekonomiskt bistånd vid Intro Stockholm, 2016–2022

Biståndshushållens storlek

Den genomsnittliga storleken på de hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd har varit oförändrad de senaste åren och ligger även under 2022 på 1,7 personer.

Den genomsnittliga storleken på biståndshushållen skiljer sig något mellan stadsdelsnämnderna. Spånga-Tensta har den högsta genomsnittliga hushållsstorleken på 2,0 personer, Norrmalm samt Enskede-Årsta-Vantör, 1,9 personer, medan Kungsholmen, Södermalm och Östermalm har den lägsta genomsnittliga hushållsstorleken på 1,3 personer. Intro Stockholm har en högre genomsnittlig hushållsstorlek än stadsdelsnämnderna, på 2,7 personer.

Följande tabell visar genomsnittlig hushållsstorlek fördelat per nämnd under 2022.

Tabell 2:1 Genomsnittlig hushållsstorlek per nämnd, 2022

Nämnd	Antal personer
Rinkeby-Kista	1,7
Spånga-Tensta	2,0
Hässelby-Vällingby	1,7
Bromma	1,8
Kungsholmen	1,3
Norrmalm	1,9
Östermalm	1,3
Södermalm	1,3
Enskede-Årsta-Vantör	1,9
Skarpnäck	1,5
Farsta	1,5
Hägersten-Älvsjö	1,4
Skärholmen	1,6
Enheten för hemlösa	1,0
Boutredningsenheten	1,0
Intro Stockholm	2,7
Totalt i staden	1,7

Källa: Sociala System.

Sedan 2012 har antalet barn i familjer med ekonomiskt bistånd sjunkit från 10 225 barn till 7 054 barn 2022.

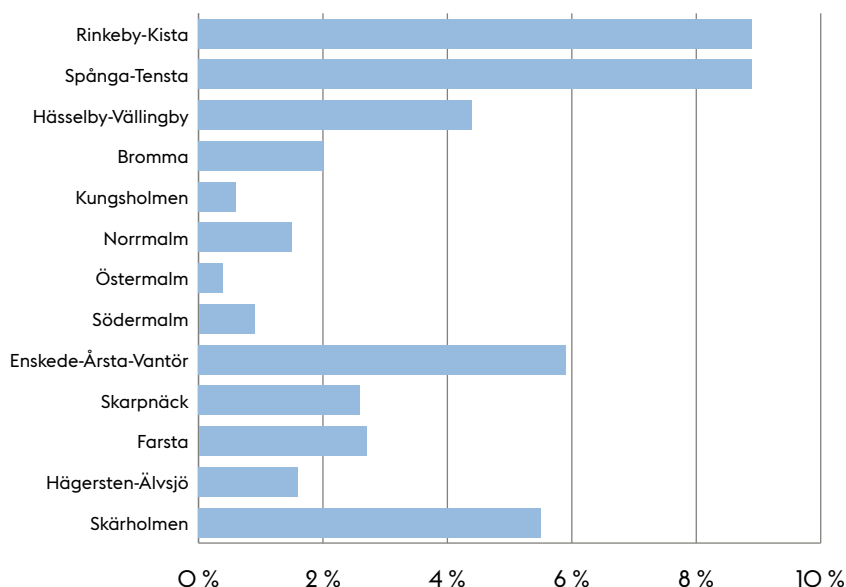
Barn i familjer med ekonomiskt bistånd

Antalet barn som ingår i hushåll med ekonomiskt bistånd har successivt minskat under de senaste tio åren. Sedan 2012 har antalet barn minskat från 10 225 barn till 7 054 barn år 2022, vilket motsvarar ungefär 31 procent färre barn.

Andelen barn i hushåll med ekonomiskt bistånd i befolkningen (0-17 år) har också successivt minskat under de senaste tio åren, från 6,0 procent 2012 till 3,8 procent 2022. Detta följer trenden med en överlag minskad andel i befolkningen som har behov av ekonomiskt bistånd, sett till hela befolkningsunderlaget. Andelen barn (i befolkningen) som lever i familjer med ekonomiskt bistånd har minskat mer över tid, jämfört med den andel av hela befolkningen som har behov av ekonomiskt bistånd.

Andelen och antalet barn som lever i familjer med ekonomiskt bistånd skiljer sig påtagligt åt mellan de olika stadsdelsnämnderna. I Rinkeby-Kista samt Spånga-Tensta lever 8,9 procent av barnen i familjer som någon gång under 2022 har uppburit ekonomiskt bistånd jämfört med 0,4 procent på Östermalm. Samtliga stadsdelsnämnder förutom Spånga-Tensta och Bromma har ett minskat antal barn som lever i familjer som någon gång under året uppburit ekonomiskt bistånd, jämfört med föregående år. I Spånga-Tensta ökade antalet barn som lever i familjer som uppburit ekonomiskt bistånd under året med 83 barn och i Bromma ökade antalet med 73 barn. Ökningen av antal barn i Bromma beror troligtvis på att det i stadsdelen finns ett boende för nyanlända som tog emot många kvotflyktingsfamiljer under 2022.

Figur 2:5 Andel i befolkningen 0-17 år som ingår i hushåll som någon gång under året har uppburit ekonomiskt bistånd, per stadsdelsnämnd, 2022

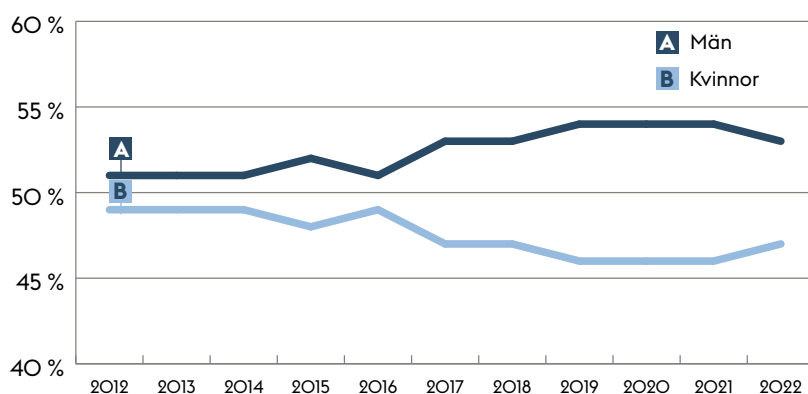
Källa: Sociala System.

Skillnader i kön

Fram till början av 2000-talet var det ungefär lika stor andel män som kvinnor som var i behov av ekonomiskt bistånd. Sedan dess har män uppburit ekonomiskt bistånd i något högre utsträckning än kvinnor. Dock kan man se att skillnaden i andel kvinnor respektive män som är i behov av ekonomiskt bistånd successivt har minskat sedan 2019. Under 2022 var 47 procent av de vuxna biståndstagarna kvinnor och 53 procent var män. Uppdelat på åldersgrupper är 30-49 år den största gruppen av bidragstagare med 44 procent och gruppen 50-69 år utgör 35 procent. Det är ingen större skillnad mellan män och kvinnor vad gäller åldersfördelningen bland bidragstagare men män är procentuellt något mer representerade i den allra yngsta gruppen (upp till 29 år).

Följande diagram visar utvecklingen de senaste tio åren vad gäller fördelningen mellan kvinnor och män i behov av ekonomiskt bistånd.

Figur 2:6 Andel kvinnliga och manliga vuxna biståndsmottagare, 2012–2022

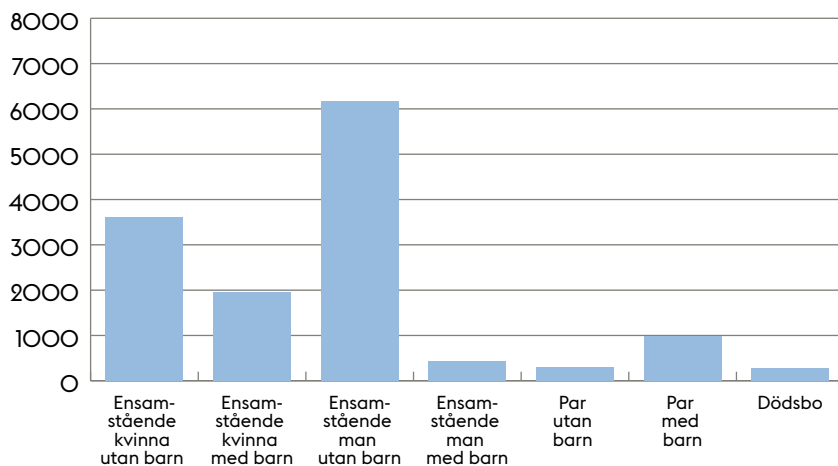
Källa: Sociala System.

Hushållstyper

Den vanligaste hushållstypen som ansöker om ekonomiskt bistånd är i likhet med tidigare år ensamstående män utan barn. Hushållstypen representerade mer än 45 procent av biståndshushållen 2022 medan ensamstående kvinnor utan barn utgjorde 28 procent av biståndshushållen. Den hushållstyp som är i minst behov av ekonomiskt bistånd är par utan barn, hushållstypen utgör endast 2 procent av samtliga hushåll.

I figuren som följer visas fördelningen av antal hushåll inom respektive hushållstyp.

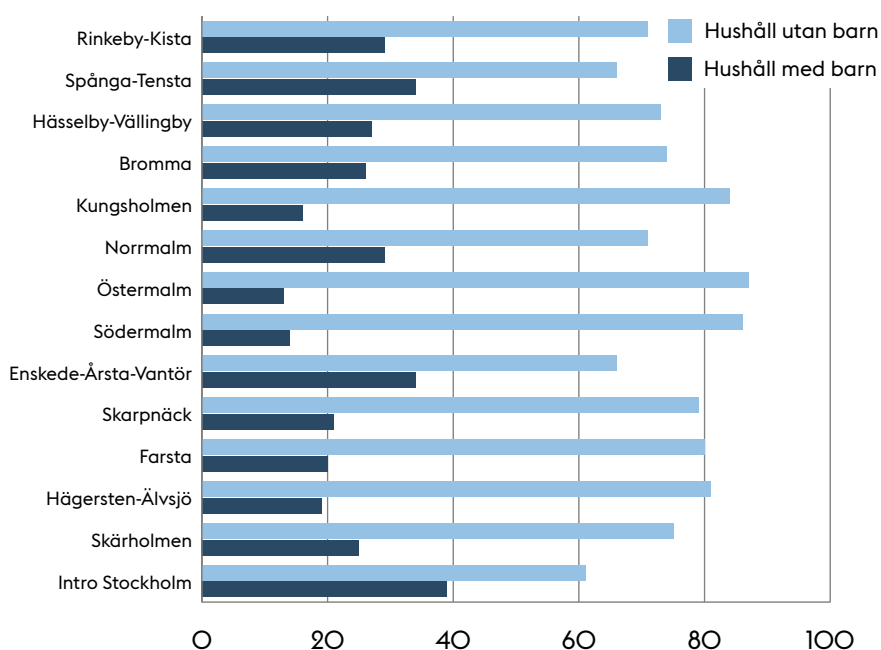
Figur 2:7 Antal hushåll med ekonomiskt bistånd efter hushållstyp, 2022

Källa: Sociala system.

Hushåll utan barn, både ensamstående och par, utgör 76 procent av samtliga hushåll som uppburit ekonomiskt bistånd någon gång under 2022. I samtliga stadsdelsnämnder är hushåll utan barn den mest förekommande hushållstypen bland de biståndssökande hushållen. Av stadsdelsnämnderna har Spånga-Tensta och Enskede-Årsta-Vantör störst andel hushåll med barn, hushållstypen utgör knappt 34 procent i respektive stadsdelsnämnd. Enskede-Årsta-Vantör är även den stadsdelsnämnd som har flest antal hushåll med barn, 516 st. Vid Intro Stockholm består 39 procent av hushållen av hushållstyper med barn, vilket motsvarar 226 hushåll.

Figur 2:8 Andel hushåll med eller utan barn, per nämnd, 2022

Källa: Sociala System.

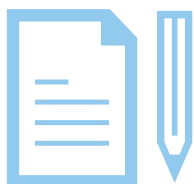
Åldersfördelning

Den största åldersgruppen av vuxna biståndsmottagare som uppbar ekonomiskt bistånd någon gång under året 2022 var gruppen 40-64 år. Totalt 7 192 personer återfanns inom denna åldersgrupp, vilket motsvarar drygt 53 procent av de vuxna biståndsmottagarna.

Den näst största gruppen var personer i åldrarna 30-39 år (3 009 personer, vilket motsvarar ca 22 procent) och unga vuxna i åldrarna 18-24 år som betraktas som vuxna med eget hushåll, var den tredje största gruppen (1 415 personer, ca 11 procent).

Det finns vissa skillnader när det gäller fördelningen av antalet och andelen biståndstagare baserat på ålder och kön. I den yngsta åldersgruppen (18-24 år) återfinns den största skillnaden mellan kön och behov av ekonomiskt bistånd under 2022. Antalet kvinnor i den yngre åldersgruppen som någon gång under året uppburit ekonomiskt bistånd var 559 jämfört med 856 män i samma åldersgrupp. Män utgör en större andel än kvinnor i den yngre åldersgruppen i jämförelse med fördelningen mellan kvinnor och män i den totala gruppen biståndsmottagare. Jämfört med 2021 har biståndsmottagare i åldersgruppen män (18-24 år) minskat med 409 personer och i motsvarande åldersgrupp har biståndsmottagande kvinnor minskat med 139 personer.

Vid en jämförelse mellan stadsdelsnämnderna framgår att Rinkeby-Kista har högst antal unga vuxna biståndstagare (18-24 år) följt av Hässelby-Vällingby och Spånga-Tensta. Antalet unga vuxna biståndstagare vid dessa stadsdelsnämnder var 232, 146 respektive 144 personer. I Rinkeby-Kista motsvarar denna grupp åtta procent av biståndstagarna och sju procent i Hässelby-Vällingby respektive Spånga-Tensta.

Försörjningshinder

Försörjningshinder registreras för varje individ som ansöker om ekonomiskt bistånd där skälet till att individen inte kan försörja sig på egen hand anges. Av de försörjningshinder som finns i socialtjänstens verksamhetssystem är följande tre kategorier de mest förekommande: arbetslöshet, sjukdom och sociala/medicinska skäl.

Den som är arbetsför och oförhindrad att söka arbete samt omgående kan påbörja en erbjuden anställning tillhör kategorin arbetslösa. Inom gruppen som kallas arbetslösa finns stora variationer vad gäller hur nära arbetsmarknaden en individ befinner sig och inom gruppen finns både individer som har annan ersättning för sin försörjning, exempelvis arbetslöshetskassa, men även individer som helt saknar annan ersättning. Kategorin arbetslösa innefattar även nyanlända som väntar på att påbörja etableringsprogrammet samt de som redan deltar i etableringsprogrammet men som inte helt kan försörja sig på etableringsersättningen.

Den grupp som på grund av sjukdom har behov av ekonomiskt bistånd består framförallt av sjukskrivna individer som har ett läkarintyg med en styrkt tillfälligt nedsatt arbetsförmåga, men som antingen inte har kvalificerat sig för sjukpenning eller har en så pass låg sjukpenning att de inte kan försörja sig enbart på denna. Gruppen består även av individer som bedöms ha en varaktigt nedsatt arbetsförmåga och som har beviljats sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan men som inte helt klarar sin egen försörjning och därmed behöver kompletterande ekonomiskt bistånd.

Individer som av socialtjänsten bedöms att de av sociala/medicinska skäl är förhindrade att söka arbete och att arbeta har ofta behov av insatser från andra delar av socialtjänsten eller från sjukvården. Skälen kan exempelvis vara en pågående missbruksproblematik, psykisk ohälsa eller att individen befinner sig i en akut krissituation.

En biståndsmottagare kan ha ett eller flera olika försörjningshinder under året. Resultatet som presenteras avser det försörjningshinder som varit mest förekommande under året för varje biståndsmottagare.

Av samtliga vuxna personer som uppbar ekonomiskt bistånd under 2022 hade 46 procent försörjningshindret arbetslöshet. Det näst vanligaste försörjningshindret i staden var nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom med 23 procent och det tredje vanligaste var sociala eller medicinska skäl med 20 procent. Jämfört med 2021 har andelen som har arbetslöshet som försörjningshinder minskat med fyra procentenheter, vilket motsvarar ungefär 1 200 personer. Andelen som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom samt socialmedicinska skäl har ökat med en procentenhet vardera, vilket dock motsvarar en minskning i antal personer, med 54 respektive 81 personer.

I diagrammet som följer presenteras andel och fördelning av de tre kategorierna av försörjningshinder vid stadsdelsnämnderna samt Enheten för hemlösa. Det framgår bland annat att Rinkeby-Kista har den högsta andelen arbetslösa biståndstagare, 52 procent, medan Östermalm, som har den lägsta andelen arbetslösa har 33 procent.

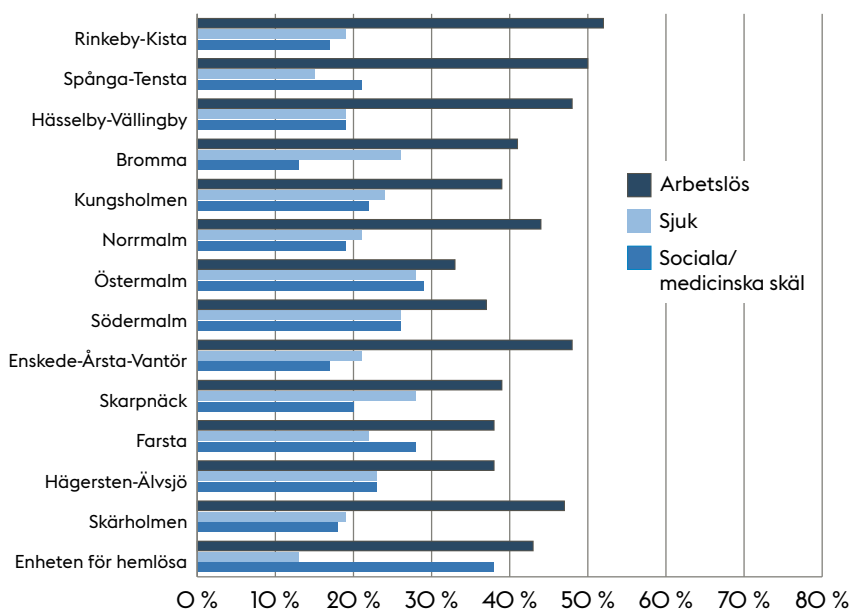
Skarpnäck och Östermalm har den högsta andelen biståndsmottagare med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, 28 procent vardera, följt av Bromma med 27 procent. Skarpnäck har under tidigare år utmärkt sig med att ha en hög andel sjukskrivna personer i förhållande till övriga stadsdelsnämnder. Under 2022 är det dock flertalet stadsdelsnämnder som har kommit upp i ungefär samma nivå som Skarpnäck vad gäller andelen sjukskrivna.

46%

hade under 2022 försörjningshindret arbetslöshet. 23 procent hade försörjningshindret nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och 20 procent hade sociala eller medicinska skäl.

När det gäller andelen personer som har sociala eller medicinska skäl som försörjningshinder har Östermalm den högsta andelen av denna målgrupp, 29 procent, följt av Farsta och Södermalm med 28 respektive 26 procent.

Figur 2:9 Andel vuxna biståndsmottagare fördelat på de tre vanligaste kategorierna av försörjningshinder per stadsdelsnämnd, 2022

Källa: Sociala System.

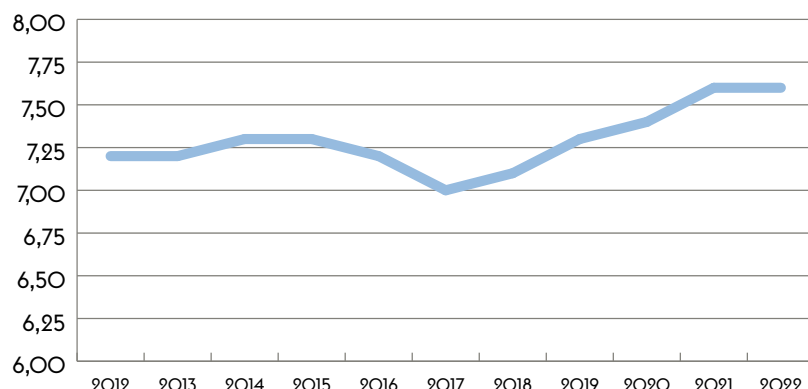
Fördelningen mellan kvinnor och män avseende olika försörjningshinder skiljer sig något åt. Likt tidigare år har män i högre grad än kvinnor arbetslöshet och sociala/medicinska skäl som försörjningshinder, medan kvinnor i högre grad än män erhåller ekonomiskt bistånd till följd av sjukdom.

Biståndstider

År 2022 fick hushållen med ekonomiskt bistånd i genomsnitt bistånd under 7,6 månader¹, vilket var detsamma som föregående år. Över tid syns en trend med att fler biståndshushåll har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Diagrammet som följer visar hur den genomsnittliga biståndstiden förändrats under de senaste tio åren. Den påtagliga minskningen i biståndstid under år 2017 antas bero på det stora antal nyanlända som sökt ekonomiskt bistånd en kortare tid i avvaktan på etableringsersättning.

¹ Den genomsnittliga biståndstiden beräknas på den senaste tolv månadersperioden.

Figur 2:10 Genomsnittlig biståndstid (månad/år) 2012–2022

Källa: Sociala System.

Den genomsnittliga biståndstiden i staden är relativt jämnt fördelad mellan stadsdelsnämnderna. Skarpnäck har den längsta genomsnittliga biståndstiden med 8,3 månader, följt av Enskede-Årsta-Vantör och Rinkeby-Kista med 8,2 månaders genomsnittlig biståndstid. Av samtliga stadsdelsnämnder har Bromma och Norrmalm de kortaste biståndstiderna med 7,4 månader. Jämfört med 2021 har samtliga stadsdelsnämnder en längre genomsnittlig biståndstid 2021 med undantag för Kungsholmen och Norrmalm som har en något kortare biståndstid, samt Hässelby-Vällingby har en oförändrad biståndstid jämfört med föregående år.

Det finns en del skillnader i biståndstider mellan olika hushållstyper liksom mellan kvinnor och män. Den hushållstyp² som har kortast genomsnittlig biståndstid är ensamstående män utan barn (7,4 månader), den hushållstyp som har längst genomsnittlig biståndstid är par utan barn (8,6 månader). Kvinnor som lever i par med eller utan barn har en genomsnittlig biståndstid på 8,1 månader jämfört med män som lever i par med eller utan barn har en genomsnittlig biståndstid på 7,6 månader. I jämförelse med 2021 har kvinnors biståndstid ökat något medan mäns biståndstid har minskat något.

Andelen vuxna biståndstagare som under 2022 hade ett långvarigt³ behov av ekonomiskt bistånd per månad motsvarar i genomsnitt 69 procent, detta är en ökning med tre procentenheter jämfört med 2021 och sju procentenheter sedan 2020. Den stadsdelsnämnd som hade störst andel långvariga biståndstagare var Farsta med 76 procent följt av Rinkeby-Kista, Kungsholmen, Norrmalm, Enskede-Årsta-Vantör och Skarpnäck (samtliga 75 procent). Bromma och Hägersten-Älvsjö hade den lägsta andelen biståndstagare med långvarigt behov, 67 procent.

69%

av biståndsmottagarna under 2022 hade ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

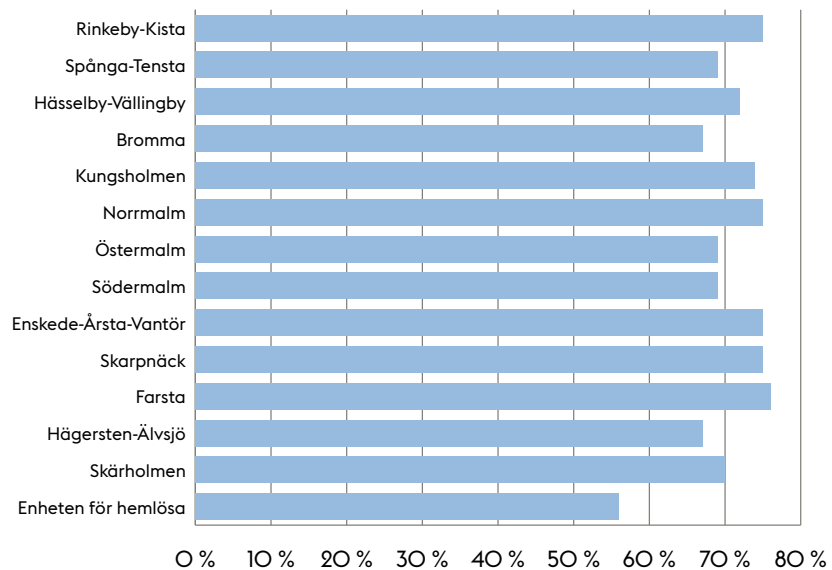
² Exkluderat hushållstypen dödsbo

³ Tio månader eller mer under en tolv månadersperiod.

Under år 2021 uppgick stadens kostnader för ekonomiskt bistånd till över en miljard kronor.

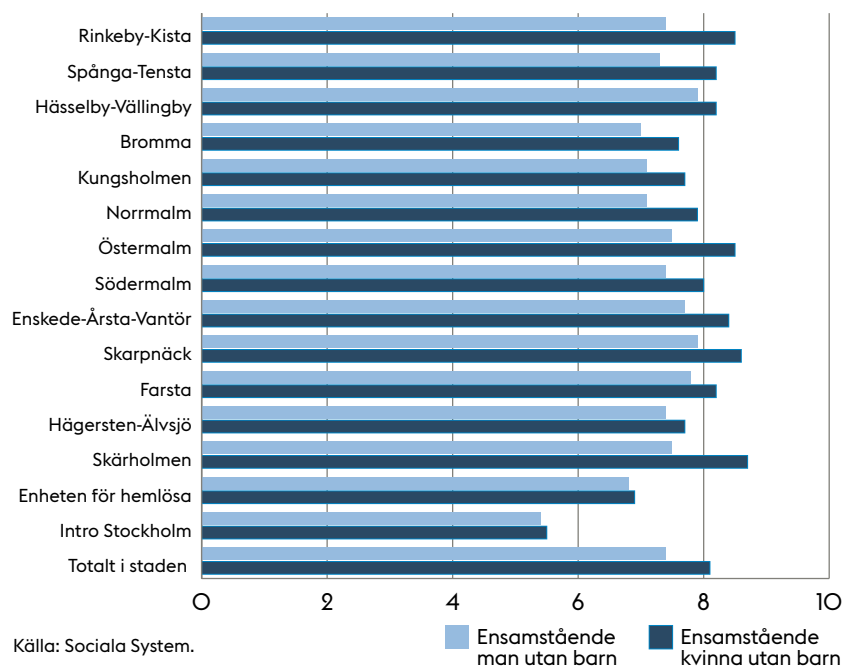
Figur 2:11 Andel vuxna personer med långvarigt bistandsbehov per månad, genomsnitt 2022, per stadsdelsnämnd

Källa: Sociala System.

I figuren som följer visas genomsnittliga biståndstider för hushållstyper utan barn, fördelat per stadsdelsnämnd. Den kortaste biståndstiden återfinns i Bromma och gruppen ensamstående män utan barn, som har en genomsnittlig biståndstid på sju månader. Den längsta biståndstiden återfinns i Skärholmen och i gruppen ensamstående kvinnor utan barn, som har en genomsnittlig biståndstid på 8,7 månader.

Figur 2:12 Genomsnittlig biståndstid (mån/år) för hushållstyper utan barn per nämnd, 2022

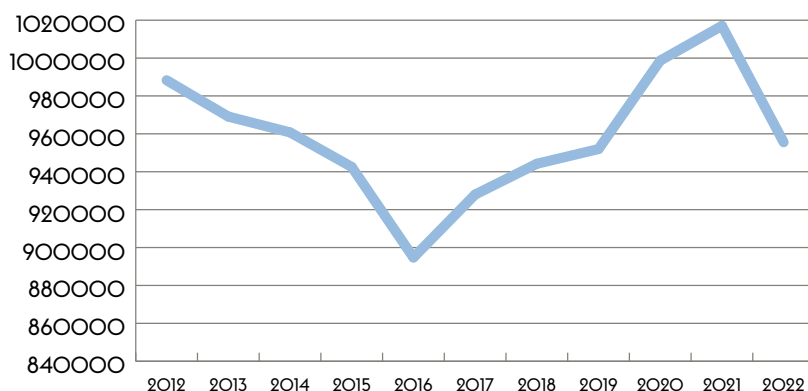

Källa: Sociala System.

Kostnader för ekonomiskt bistånd

År 2022 uppgick kostnaderna för ekonomiskt bistånd i Stockholms stad till 955,6 miljoner kronor. Detta var en minskning med 61,4 miljoner kronor, vilket motsvarar sex procent. Mellan 2016 och 2021 ökade kostnaderna stadigt för varje år, den ökande trenden har dock brutits under 2022. I figuren som följer presenteras kostnaderna under de senaste tio åren.

Figur 2:13 Kostnader för ekonomiskt bistånd (tkr) 2012–2022

Källa: Sociala System.

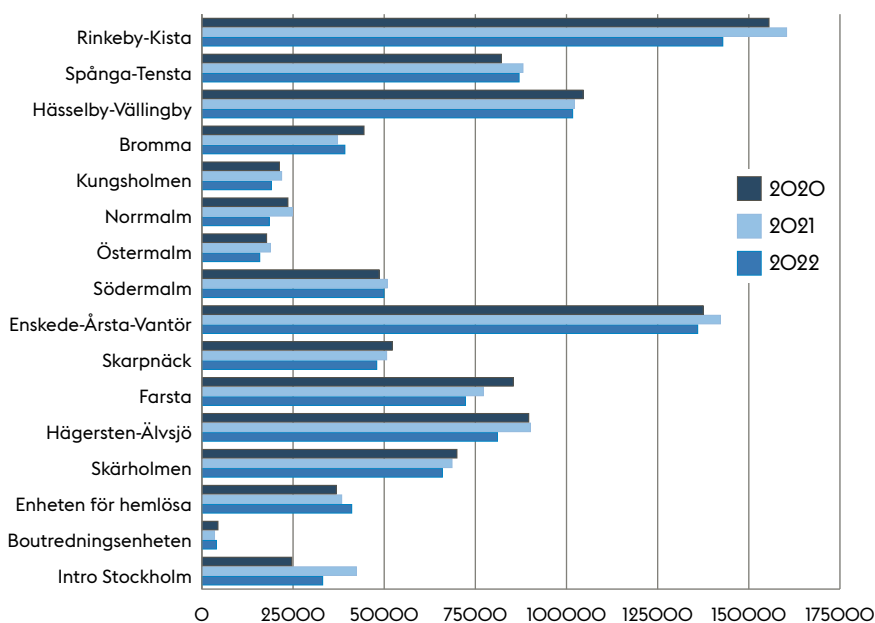
Under 2022 minskade kostnaderna för ekonomiskt bistånd i samtliga stadsdelsnämnder förutom i Bromma där kostnaderna ökade med två miljoner kronor, vilket motsvarar en ökning på 5,4 procent. De stadsdelsnämnder där kostnaderna minskade mest var Rinkeby-Kista, en minskning med 17,5 miljoner kronor följt av Hägersten-Älvsjö med en minskning om 9 miljoner kronor. För båda stadsdelsnämnderna motsvarar kostnadsminskningarna ungefär 10 procent. Norrmalms kostnader minskade med 26 procent, vilket var den största procentuella minskningen av stadsdelsnämnderna, denna minskning motsvarar 6,3 miljoner kronor.

Vid Enheten för hemlösa ökade kostnaderna med 2,8 miljoner kronor, vilket motsvarar 7,2 procent. De senaste tre åren har Enheten för hemlösa haft en ökning av kostnader med 11,4 miljoner kronor, vilket är en procentuell ökning om 39 procent. Detta kan bland annat förklaras av en motsvarande ökning av antal hushåll under de senaste tre åren samt att kostnader för akutboende har ökat kraftigt.

Intro Stockholms kostnader minskade med 9,3 miljoner kronor, vilket motsvarar 22 procent.

Följande diagram visar kostnader för ekonomiskt bistånd de senaste tre åren, uppdelat per stadsdelsnämnd.

Figur 2:14 Kostnader för ekonomiskt bistånd (tkr) fördelat per nämnd, 2020–2022

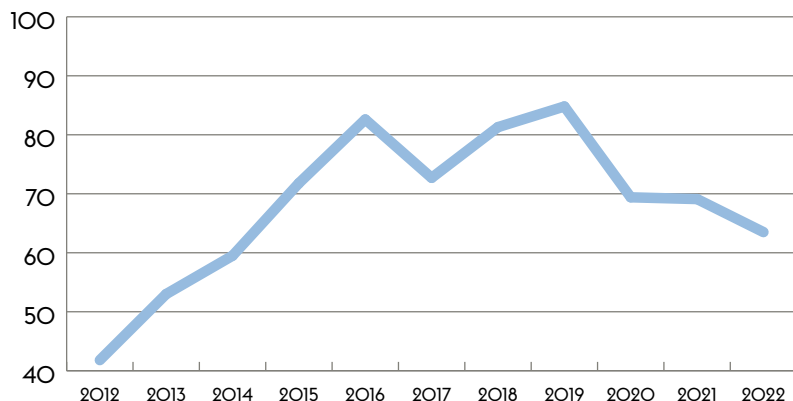
Källa: Sociala System.

Biståndets ändamål

Ekonomiskt bistånd består av två delar, försörjningsstöd och bistånd till livsföringen i övrigt. Av den totala kostnaden för ekonomiskt bistånd avsåg 87,1 procent försörjningsstöd (833 miljoner kronor) och 12,9 procent (122 miljoner kronor) avsåg bistånd till livsföring i övrigt. Jämfört med föregående år har både kostnader för försörjningsstöd och bistånd till livsföringen i övrigt minskat. När det gäller fördelningen av kostnader syns en marginell minskning i andelen som avser försörjningsstöd och en ökning i andelen som avser övrigt bistånd. Det ändamål vars kostnader minskat mest jämfört med 2021 (bortsett från kostnader till tillfälligt boende som redovisas i följande avsnitt) är kostnader för tandvård, både akut tandvård och nödvändig tandvård. Tandvårdskostnaderna minskade med 1,1 miljon kronor, vilket motsvarar en minskning om 10 procent. I övrigt är skillnaden mellan kostnader till olika ändamål i stort sett på samma nivåer som tidigare år.

Ett ändamål som brukar följas upp årligen i denna rapport är bistånd som betalas ut avseende tillfälligt boende för den individ eller den familj som saknar eget boende. Mellan åren 2010 och 2015 ökade dessa kostnader avsevärt. Sedan dess har kostnadsutvecklingen inte följt någon tydlig trend utan har både ökat och minskat från år till år. År 2022 låg kostnaden för tillfälligt boende på ungefär 62,6 miljoner kronor, att jämföra med 63,6 miljoner kronor år 2021. I figuren som följer illustreras kostnaderna för tillfälligt boende i staden under de senaste tio åren.

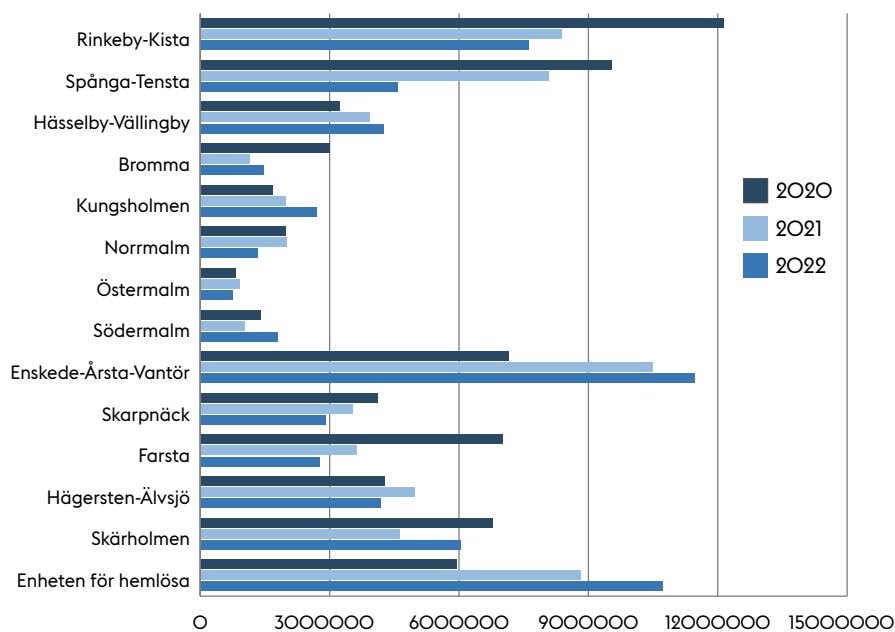
Figur 2:15 Kostnader för akutboende, hotell och vandrarhem (mnkr), 2012–2022

Källa: Sociala System.

Kostnaderna för tillfälligt boende på akutboende och vandrarhemsliknande boende varierar mellan de olika stadsdelsnämnderna, även utvecklingen vad gäller minskade respektive ökande kostnader de senaste tre åren skiljer sig åt. Följande diagram visar kostnaderna för tillfälligt boende fördelat per stadsdelsnämnd de senaste tre åren. Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Skarpnäck och Farsta visar en trend av minskade kostnader de senaste tre åren, medan Enskede-Årsta-Vantör och Enheten för hemlösa visar en motsatt utveckling med ökande kostnader. Även Kungsholmen och Hässelby-Vällingby visar en trend av svagt ökande kostnader för tillfälligt boende.

Figur 2:16 Kostnader för akutboende och vandrarhemsliknande boende fördelat per stadsdelsnämnd, 2020-2022

Källa: Sociala System.

10 117

kronor, var medelbidraget under 2022. Detta var en ökning jämfört med 2021.

Antalet hushåll som någon gång under året beviljats bistånd till tillfälligt boende i form av vandrarhemsliknande boende eller akutboende har ökat marginellt jämfört med 2021, från 2 443 hushåll till 2 472 hushåll. Av dessa beviljades ungefär 60 procent bistånd till vandrarhemsliknande boenden och 40 procent bistånd till akutboende.

Under 2022 beviljades 233 barnfamiljshushåll i staden bistånd till kostnader för vandrarhemsliknande boende. I dessa 233 hushåll fanns det sammantaget 547 barn. Det var en minskning med åtta barnfamiljer jämfört med 2021, men en ökning med elva barn. Diagrammet nedan visar antalet hushåll med barn som saknar stadigvarande boende och som beviljats ekonomiskt bistånd till hotell eller vandrarhem fördelat per stadsdelsnämnd under de tre senaste åren.

Tabell 2:2 Antal hushåll med barn som beviljats ekonomiskt bistånd för tillfälligt boende på hotell eller vandrarhem per stadsdelsnämnd, 2020–2022

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	62	51	35
Spånga-Tensta	39	34	27
Hässelby-Vällingby	22	17	28
Bromma	20	7	13
Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm	14	20	20
Södermalm	4	9	8
Enskede-Årsta-Vantör	22	39	47
Skarpnäck	7	7	4
Farsta	39	32	11
Hägersten-Älvsjö	19	7	9
Skärholmen	44	18	31

Källa: Sociala System.

De största minskningarna sett till antal barnfamiljer som beviljats ekonomiskt bistånd för tillfälligt boende återfinns i Farsta stadsdelsnämnd. Antal barnfamiljer i tillfälligt boende minskade från 32 hushåll 2021 till 11 hushåll 2022. I Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd minskade antal barnfamiljer i tillfälligt boende från 35 hushåll under 2021 till 16 under 2022.

Medelbidrag

Under 2022 var medelbidraget 10 117 kronor per månad och hushåll, vilket var en liten ökning jämfört med 2021 där medelbidraget var 9 758 kronor. Storleken på medelbidraget skiljer sig något åt mellan stadsdelsnämnderna där Enskede-Årsta-Vantör hade det högsta medelbidraget på 10 897 kronor och Södermalm hade det lägsta på 9 519 kronor. Intro Stockholm hade ett medelbidrag på 9 606 kronor vilket var en minskning med 1 354 kronor jämfört med år 2021. Enheten för hemlösa hade ett medelbidrag på 8 375 kronor. Medelbidraget påverkas bland annat av hushållets storlek. De stadsdelsnämnder som har en högre genomsnittlig hushållsstorlek har också generellt sett ett högre medelbidrag. Kungsholmen utmärker sig dock med att ha ett medelbidrag över stadens genomsnitt (10 863 kronor jämfört med medelbidraget om 10 117 kronor) trots en jämförelsevis låg genomsnittlig hushållsstorlek om 1,3 personer.

Jämfört med 2021 har medelbidraget ökat vid samtliga stadsdelsnämnder medan medelbidraget vid Intro Stockholm har minskat. Bromma hade den procentuellt största ökningen av medelbidraget jämfört med 2021 med 13,1 procent (1 184 kronor). Sett ur en tioårsperiod har medelbidraget ökat med 2 119 kronor, vilket motsvarar 26 procent.

Anledningen till att medelbidraget successivt ökar kan delvis förklaras av att den av regeringen beslutade riksnormen höjs varje år, dock kan den höjda riksnormen inte förklara hela ökningen. Andra förklaringar kan vara att kostnaderna för att bo och leva i Stockholm ständigt ökar.

Avslutade ärenden

Totalt avslutades 3 654 ärenden under 2022, vilket motsvarar 30 procent av antalet biståndshushåll som någon gång under året varit aktuella för ekonomiskt bistånd. Andelen avslutade ärenden var i stort detsamma jämfört med föregående år. Det var 415 färre ärenden som avslutades detta år jämfört med föregående år.

Den vanligaste avslutsorsaken under 2022 var att individen har börjat arbeta (27 procent). Den näst vanligaste avslutsorsaken var okänd anledning (22 procent) och den tredje vanligaste orsaken var att individen flyttat från stadsdelen (14 procent). Avslutsorsakerna skiljer sig något från föregående år, en något större andel av de avslutade ärendena under 2022 berodde på att personen hade fått arbete, jämfört med 2021. Av de som uppnådde egen försörjning i form av arbete var 53 procent ensamstående män utan barn, medan motsvarande siffra för ensamstående kvinnor utan barn var 21 procent, en ökning med två procentandelar för den sistnämnda målgruppen jämfört med året innan.

Av de hushåll vars ärenden avslutades under 2022 var 48 procent ensamstående män utan barn och 25 procent ensamstående kvinnor utan barn.

Den vanligaste avslutsorsaken under 2022 var att individen har börjat arbeta (27 procent).

Tabell 2:3 Antal avslutade biståndshushåll under 2022, efter avslutsorsak.

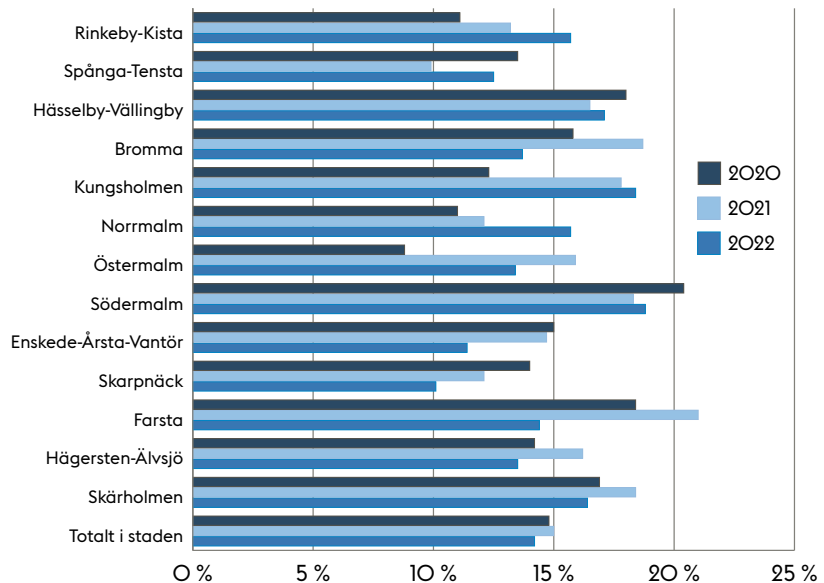
	Antal
Börjat arbeta	980
Börjat studera	224
Beviljats sjuk- eller aktivitetsersättning	170
Beviljats pension eller äldreförsörjningsstöd	160
Beviljats A-kassa, Alfa-kassa eller aktivitetsstöd	43
Beviljats annan ersättning	131
Engångsansökan	404
Intro Stockholm – Beviljats etableringsersättning	49
Intro Stockholm – Ärendeansvar övergår till stadsdel	14
Intro Stockholm – Etableringsperiod avslutad	8
Flyttat från stadsdelen	513
Kriminalvård	49
Avliden	72
Okänt	810
Registrering av ny samhörighet	27
Totalt i staden	3 654

Källa: Sociala System.

Under 2022 var det 14 procent av de avslutade hushållen som avslutades till en annan form av försörjning, vilket är en procentandel lägre jämfört med 2021. I en jämförelse mellan stadsdelsnämnderna var Södermalm den stadsdelsnämnd som hade högst andel hushåll som avslutades till en annan form av försörjning (19 procent) följt av Kungsholmen (18 procent) och Hässelby-Vällingby (17 procent). Den stadsdelsnämnd som hade lägst andel av de avslutade hushållen som fick en egen försörjning var Skarpnäck (10 procent) följt av Enskede-Årsta-Vantör (11 procent) och Spånga-Tensta (12,5 procent).

Diagrammet som följer visar andel avslutade hushåll under de tre senaste åren som fått en egen försörjning, fördelat per stadsdelsnämnd. Stapeln som visar andelen totalt i staden inkluderar Enheten för hemlösa och Intro Stockholm.

Figur 2:17 Andel hushåll som avslutats till annan försörjning per stadsdelsnämnd, 2020–2022

Källa: Sociala System.

*Inkl Enheten för hemlösa och Intro Stockholm.

Brukardelaktighet

Indikator ekonomiskt bistånd

Under 2021 infördes en ny indikator för verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd. En indikator är ett tal som följs över tid och som ska visa om utvecklingen går i rätt riktning och i rätt takt samt utgöra ett underlag för åtgärder och beslut. Indikatorn för ekonomiskt bistånd definieras; *andel personer som själva upplever att de får en förbättrad situation av insatsen eller insatserna de fått från socialtjänsten.*

Under 2022 genomfördes en mätning utifrån ovan nämnda indikator. Likt tidigare år genomfördes mätningen i form av en pappersenkät. Enkäten delades ut till klienter som under april och maj månad hade ett fysiskt möte med sin handläggare. Frågeställningen i enkäten var enligt följande: *Om du tänker på det senaste året, hur har din situation förändrats av det stöd du har fått från socialtjänsten när det gäller ekonomiskt bistånd?* Möjliga svarsalternativ var: förbättrats mycket, förbättrats något, oförändrat, försämrats något, försämrats mycket, vet ej/har ingen uppfattning. Indikatorn mäts genom summan av andelarna för ”förbättrats mycket” och ”förbättrats något”. Totalt inkom 289 enkätsvar från individer som uppbar ekonomiskt bistånd. Resultaten bygger på dessa svar.

Indikatorn för ekonomiskt bistånd för hela staden gav resultatet 76 under 2022. Detta innebär således att 76 procent av de svarande upplever att de fått en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten. Jämfört med 2021 har resultatet förbättrats med tolv procentenheter. När resultatet delas upp efter kön så kan det konstateras väldigt små skillnader. Av de kvinnor som besvarat enkäten upplevde 76 procent att deras situation förbättrats, motsvarande siffra för män var 77 procent. I tabellen som följer redovisas resultaten fördelat per stadsdelsnämnd. Underlaget, som utgörs av ett i vissa fall lågt antal enkätsvar, är begränsat. Tolkning av resultat bör därmed göras med försiktighet.

Tabell 2:4

	Indikator	Antal svar
Rinkeby-Kista	69 %	13
Spånga-Tensta	74 %	19
Hässelby-Vällingby	81 %	21
Bromma	*	*
Kungsholmen	*	*
Norrmalm	*	*
Östermalm	78 %	9
Södermalm	87 %	15
Enskede-Årsta-Vantör	83 %	18
Skarpnäck	70 %	10
Farsta	*	*
Hägersten-Älvsjö	56 %	16
Skärholmen	78 %	45
Enheten för hemlösa	77 %	35
Intro Stockholm	76 %	74
Staden totalt	76 %	289

*Antal under 4 redovisas ej.

Källa: Enkätundersökning under april och maj månad 2022 av indikator "Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten", ekonomiskt bistånd 2022.

Enkätundersökning

År 2013 fick socialförvaltningen i budgetuppdrag att utforma en stadsövergripande enkät till individer som uppbär ekonomiskt bistånd. I samverkan med stadsdelsförvaltningarna togs en gemensam enkät fram med olika påståenden som ställs till de individer som är aktuella för ekonomiskt bistånd vid ett specifikt datum. Sedan 2014 genomförs denna enkätundersökning vartannat år, vid varje tillfälle används samma enkät vilket möjliggör jämförelser över tid. Undersökningen syftar till att förbättra servicen i staden, bidra till verksamhetsutveckling och möjliggöra jämförelser som kan leda till högre grad av likställighet inom ekonomiskt bistånd i Stockholms stad.

Enkätundersökningen för 2022 uppvisar ett positivt resultat. Majoriteten av de individer som besvarat enkäten instämmer i påståendena om att de blir bemötta med respekt av sin handläggare (80 procent), att de förstår den information de får om sitt ärende (77 procent), att de vet vad som förväntas av dem för att ha rätt till ekonomiskt bistånd (78 procent) samt att deras handläggare har rätt kompetens (75 procent) och erbjuder rätt stöd (70 procent). I enkäten får de svarande möjlighet att ge socialtjänsten ett generellt betyg på en skala från 1–10. Det betyget ökade från 6,8 år 2020 till 7,1 år 2022. Vidare i enkäten får klienterna ange om de under det senaste året upplevt sig diskriminerade i kontakten med sin handläggare. Resultatet visar att 13 procent har upplevt diskriminering, en minskning från 2020 då 22 procent svarade på samma fråga.

År 2016 var första gången frågan om individens eventuella upplevelse av diskriminering i kontakten med socialtjänsten ställdes i enkätundersökningen. Resultatet visar att 13 procent av de som besvarade enkäten år 2022 hade upplevt sig diskriminerade i kontakten med sin handläggare inom ekonomiskt bistånd. Det är en kraftig minskning jämfört med förra årets resultat på 22 procent, en minskning med 9 procentenheter. Det är det lägsta resultatet sedan 2016 (15 procent) och en minskning från år 2018 och 2020 där resultaten för båda åren var 22 procent.

Budget och skuldrådgivning

Budget- och skuldrådgivning är en obligatorisk verksamhet för kommunen och regleras i 5 kap. 12 § SoL. Budget- och skuldrådgivningens främsta uppgift är att genom olika former av ekonomisk rådgivning bidra till att förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation. Stödet som ges ska ha till syfte att hjälpa rådsökande att kunna klara sin ekonomiska situation på egen hand.

Budget- och skuldrådgivning innefattar budgetrådgivning, skuldrådgivning, stöd inför och under skuldsanering, samverkan samt utåtriktade insatser. Rådgivningen utgår från den sökandes individuella behov och förutsättningar samt sker på frivillig grund. Verksamheten utgör inte myndighetsutövning.

Målgruppsbeskrivning

Målgruppen som avses i kapitlet är vuxna personer som är bosatta i Stockholms stad och som önskar råd och stöd kring sin ekonomiska situation. Majoriteten av de som kontaktar stadens budget- och skuldrådgivning har skulder och önskar råd och stöd för att komma till rätta med sin skuldsituation. Det kan finnas många orsaker till varför man har svårt att få sin ekonomi att gå ihop och varför man hamnar i en skuldsättning. Oförutsägbara livsförändringar som arbetslöshet, sjukdom, ekonomiskt våld eller skilsmässa kan vara anledningar till att en person hamnar i skuldsättning. Forskning visar att överskuldsatta personer har en sämre hälsa, både fysiskt och psykiskt, och är sjuka i högre grad än normalpopulationen.

Budget- och skuldrådgivningsverksamhet finns på samtliga stadsdelsnämnder samt vid Enheten för hemlösa. Barn och unga i ekonomiskt utsatta familjer påverkas negativt, därför prioriterar Stockholms stad särskilt att snabbt kunna erbjuda budget- och skuldrådgivning till vuxna med hemmavarande barn.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

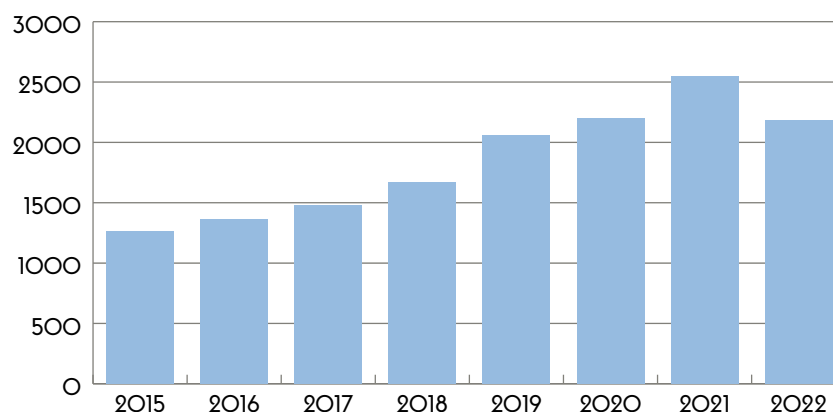
Antal nya rådsökande

Under 2022 aktualiserades 2 182 nya rådsökande i stadens budget- och skuldrådgivning. Det var 366 färre rådsökande jämfört med 2021, vilket motsvarar en minskning med 14 procent. Utöver de drygt 2 000 nyinkomna rådsökanden har ungefär 300 ärenden återaktiverats⁴ inom rådgivarverksamheten, dessa rådsökanden återfinns inte i följande diagram.

2182

nya rådsökande registrerades i staden under 2022.

Figur 2:18 Antal registrerade ärenden i budget- och skuldrådgivningen i Stockholms stad, 2015–2022

Källa: Boss samt manuellt inhämtad statistik.

⁴ En rådsökande som inte längre önskar kontakt eller om den rådsökande inte varit avhörd de senaste tre månaderna avslutas i dokumentationssystemet. Om den rådsökande återupptar kontakten återaktualiseras ärendet i dokumentationssystemet och betraktas då inte som nyinkommet ärende.

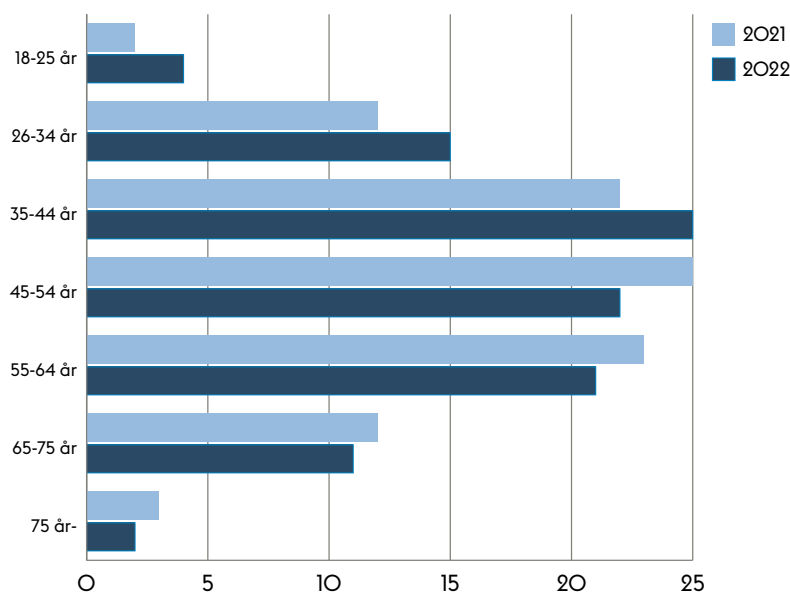
Utöver nyinkomna ärenden tillkommer besök i stadsdelsnämndernas öppna mottagningar⁵. Under 2022 hade cirka 4 000 invånare kontakt med stadens öppna mottagning för budget- och skuldrådgivning, av dessa individer hade ungefär 25 procent barn.

I en del av ärenden fanns endast behov av en kortare rådgivningsinsats och registreras således inte som ett inkommit ärende. I andra ärenden där det fanns ett större behov registrerades ärendet som ett inkommit ärende efter att den rådsökande besökt den öppna rådgivningen.

Skillnader i kön och ålder

Av de knappt 2 200 nya rådsökande under 2022 var 40 procent kvinnor och 57 procent män⁶. De flesta rådsökande var i åldern 35-44 år (25 procent). Jämfört med 2021 kan det noteras en förskjutning åt en något yngre grupp rådsökande personer under 2022. Följande diagram visar en jämförelse av andelen rådsökande fördelade på olika åldersgrupper under åren 2021 och 2022.

Figur 2:19 Andel rådsökande fördelat på olika åldersgrupper, 2021–2022

Källa: Boss+

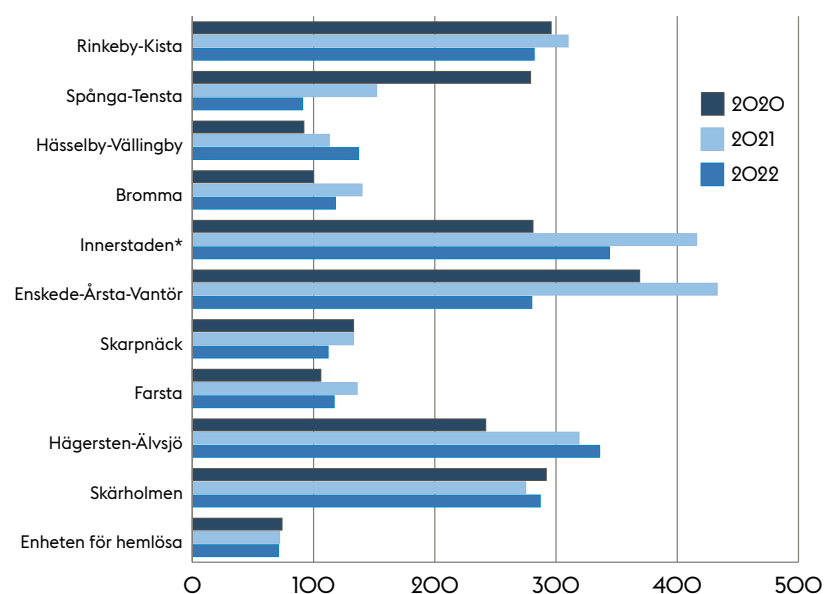
Skillnader mellan stadsdelsnämnder

Antalet personer som söker sig till stadens budget- och skuldrådgivning skiljer sig åt mellan de olika stadsdelsnämnderna. Under 2022 inkom flest nya ärenden till innera staden (Södermalm, Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm) 344 rådsökande samt Hägersten-Älvsjö, 336 rådsökande. Spånga-Tensta tog emot 91 nya rådsökande, vilket är det lägsta antalet nya rådsökande av stadsdelsnämnderna, följt av Skarpnäck och Farsta som tog emot 112 respektive 117 nya rådsökanden. Följande figur visar antalet nya rådsökande fördelat per stadsdelsnämnd under de senaste tre åren. Observera att endast de ärenden som har registrerats i verksamhetssystemet Boss+ återfinns i denna statistik, återaktiverade ärenden eller ärenden som inte registreras i systemet är inte medräknade. Detta kan innebära att en del stadsdelsnämnder har fler ärenden aktuella för råd och stöd än vad som anges nedan.

⁵ De öppna mottagningarna organiseras på olika sätt i de olika förvaltningarna. Den öppna mottagningen ger invånare initialt stöd kring den ekonomiska situationen utan att den enskilde ska behöva boka en tid och vänta på ett besök.

⁶ Tre procent har anggett okänt kön.

Figur 2:20 Antal registrerade ärenden i budget- och skuldrådgivningen per stadsdelsnämnd, 2020–2022

Källa: Boss samt manuellt inhämtad statistik.

*Inkluderar Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm och Södermalm.

Barn i familjer med skulder

Under 2022 fanns det 13 635 barn i Stockholms stad med föräldrar som hade skulder eller en pågående skuldsanering hos Kronofogden, detta motsvarar 7,2 procent av det totala antalet barn 0-17 år i staden. Skillnaderna mellan stadsdelsnämnderna är stora vad gäller barn i familjer med skulder hos Kronofogden. I Rinkeby-Kista har 20 procent av barnen minst en förälder med skulder hos Kronofogden jämfört med Norrmalm där motsvarande siffra är 2 procent. Följande tabell visar antalet barn fördelat per stadsdelsnämnd som har föräldrar med skulder hos Kronofogden eller en pågående skuldsanering samt andelen relaterat till befolkningen 0-17 år.

Tabell 2:5 Antal samt andel barn som lever i ett hushåll där minst en förälder har skulder hos Kronofogden eller under en pågående skuldsanering fördelat på stadsdelsnämnd, 2022

	Antal	Andel i befolkningen (%)
Rinkeby-Kista	2 274	19
Spånga-Tensta	1341	13
Hässelby-Vällingby	1859	10
Bromma	641	4
Kungsholmen	249	2
Norrmalm	247	2
Östermalm	327	3
Södermalm	560	3
Enskede-Årsta-Vantör	1 898	9
Skarpnäck	596	6
Farsta	1 050	8
Hägersten-Älvsjö	1179	5
Skärholmen	1 414	17
Totalt i staden*	13 635	7

Källa: Kronofogden.

Skuldsättningens omfattning

Under 2022 hade 3,7 procent av landets invånare som är 18 år eller äldre en skuld hos Kronofogden. I Stockholms stad hade 3,4 procent av invånarna en skuld hos Kronofogden, vilket motsvarar drygt 27 000 personer. Antalet och andelen av befolkningen i Stockholms stad som är skuldsatta hos Kronofogden har sjunkit något jämfört med 2020 och 2021. Dock har medianskulden hos de stockholmare som har skulder hos Kronofogden ökat med 15 procent, under 2022 var medianskulden hos stockholmare drygt 76 000 kronor. Medianskulden i hela landet är 70 000 kronor. Den totala skuldsumman hos Kronofogden för stockholmare är 10,5 miljarder kronor, vilket är en ökning med 340 miljoner kronor jämfört med 2021.

Råd- och stödinsatser

Skuldrådgivning är den vanligaste råd- och stödinsatsen inom budget- och skuldrådgivningen i Stockholms stad. Många skuldrådgivningsärenden mynnar ut i en ansökan om skuldsanering hos Kronofogden. Under 2022 ansökte 1 886 invånare i Stockholms stad om skuldsanering, vilket är en marginell minskning jämfört med 2021. Av de individer som hade kontakt med stadens budget- och skuldrådgivarverksamhet under 2022 skickades 748 ansökningar om skuldsanering in till Kronofogden, 40 procent av ansökningarna rörde kvinnor och 60 procent rörde män. Fördelningen mellan kvinnor och män motsvarar i stort könsskillnaderna av det totala antalet inkomna rådsökandeärenden under 2022. När det gäller beviljade skuldsaneringsansökningar av de som skickats in med stöd av stadens budget- och skuldrådgivning visar statistiken att Kronofogden beviljade 426 ansökningar under 2022. Av de beviljade ansökningarna rörde 41 procent kvinnor och 59 procent rörde män. Antalet inskickade ansökningar om skuldsanering har ökat från 676 ansökningar 2021 till 748 ansökningar 2022, en ökning som motsvarar 11 procent. Även antalet beviljade skuldsaneringar har ökat till antalet med ungefär 16 procent från föregående år.

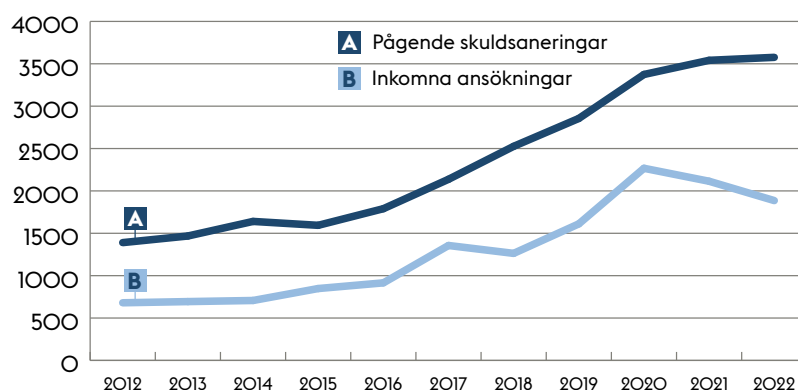
Kronofogdens statistik för skuldsaneringsansökningar under 2022 visar att totalt beviljades 756 ansökningar om skuldsanering från invånare i Stockholms stad, 42 procent rörde kvinnor och 58 procent rörde män.

2021 hade 3 576 invånare i Stockholms stad en pågående skuldsanering, denna pågår vanligtvis i fem år. Följande diagram visar antalet ansökningar om skuldsanering från stockholmare hos Kronofogdemyndigheten samt antalet pågående skuldsaneringar.

Antalet och andelen av befolkningen i Stockholms stad som är skuldsatta hos Kronofogden har sjunkit något jämfört med 2020 och 2021. Dock har medianskulden hos de stockholmare som har skulder hos Kronofogden ökat.

Figur 2:21 Antal inkomna skuldsaneringsansökningar till Kronofogden samt antal pågående skuldsaneringar avseende invånare i Stockholm, 2012–2022

Källa: Kronofogden.

3. BARN OCH UNGA

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Barn och unga	3
Målgruppsbeskrivning	3
Anmälningar, utredningar och insatser	4
Anmälningar och inledda utredningar	4
Ansökningar	16
Utredningstider	17
Öppenvårdsinsatser	18
Beviljade öppenvårdsinsatser	20
Heldygnsvård	21
Särskilda ungdomshem (§ 12-hem)	21
Hem för vård eller boende (HVB)	21
Familjehem och jourhem	21
Skyddat boende	22
Behandlingsfamilj	22
Stödboende	23
Vårdnadsöverflyttningar	23
Tvångsvård av barn och unga	23
Unga lagöverträdare	25
Yttranden	26
Ungdomsvård	27
Sluten ungdomsvård	27
Mellantvång	27
Ungdomsövervakning	27
Ungdomstjänst	28
Särskilt kvalificerad kontaktperson (SKKP)	28
Ensamkommande barn och unga	29
Ensamkommande barn från Ukraina	29
Antal ensamkommande barn har förändrats över tid	30
Nyttillkomna ensamkommande barn och unga	31
Aktuella ensamkommande barn samt placeringsformer	32
Idéburet offentligt partnerskap (IOP)	33

Barn och unga

Socialtjänstens verksamheter för barn och unga ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt att i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga.

Socialtjänstens arbete med barn och unga ska omfatta såväl uppsökande verksamhet som förebyggande arbete samt utredningar och insatser, i syfte att förhindra att barn och unga far illa. Stadens socialtjänst ska tillsammans med andra myndigheter, organisationer och övriga berörda, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga samt arbeta aktivt för att förebygga och motverka missbruk, kriminalitet samt annat normbrytande beteende bland barn och unga. Socialtjänsten ska med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken på en ogynnsam utveckling samt i nära samarbete med barn, unga och deras föräldrar säkerställa att barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa får det skydd och stöd som de behöver.

Om barnets eller den unges bästa motiverar det, ska socialtjänsten se till att barnet får vård och fostran utanför det egna hemmet. För de barn och unga som har varit placerade enligt *socialtjänstlagen* (2001:453) eller *lagen (1990:52) om vård av unga* eller vars verkställighet av sluten ungdomsvård har upphört, ska socialtjänsten vid behov tillhandahålla stöd och hjälp.

Socialtjänstens ansvar omfattar bland annat skydd, vård, stöd och psykosocial behandling till barn och unga i enlighet med lagstiftningen i:

- socialtjänstlag (2001:453), SoL
- föräldrabalk (1949:381), FB
- lag (2018:1 197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU
- lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL
- lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU

Samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa är ett gemensamt samhällsuppdrag som kräver nära samverkan mellan myndigheter och samhällets organisationer och ofta samordnade insatser. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Det yttersta ansvaret innebär ingen inskränkning i ansvar som vilar på andra ansvariga myndigheter. Det är betydelsefullt att alla huvudmän har god kunskap om varandras verksamheter, ansvar, skyldigheter och befogenheter. Det gemensamma ansvaret förutsätter en helhetssyn för att insatserna från alla aktörer ska kunna samordnas så att de sammanlagda resurserna används så effektivt som möjligt.

Målgruppsbeskrivning

Socialtjänsten är den myndighet som i lag ålagts ett särskilt ansvar för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt för skydd och stöd till barn och unga i utsatta livssituationer. I Stockholms stad omfattar det särskilda ansvaret 13 stadsdelsnämnder och socialnämnden.

Målgruppen som avses i kapitlet är barn i åldrarna 0 till 18 år och i vissa fall unga upp till 21 år. I kapitlet *Funktionsnedsättning* beskrivs socialtjänstens arbete med stöd och service till barn och unga med funktionsnedsättning. I kapitlet *Familjerätt* beskrivs

arbetet med barn och unga när det handlar om fastställande av faderskap och föräld-raskap samt vårdnad, boende, umgänge och adoption. I kapitlet *Våld i nära relation* beskrivs socialtjänstens arbete med barn som upplevt våld i nära relation samt heders-relaterat våld och förtryck.

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar och särskilda utredningsbefogenheter för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. I en utredning av barns behov av skydd eller stöd utreder socialtjänsten barnets eller den unges utveckling, föräldrarnas förmåga samt faktorer i barnets familj och miljö. Om utredningen visar på behov av skydds- eller stödinsatser erbjuds dessa insatser. Utredningar om huruvida socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd genomförs med stöd av 11 § kap 1 § SoL. Vid en sådan utredning får socialtjänsten, för att kunna utreda barnets behov utifrån en hel-hetssyn, och för att kunna göra en sammantagen bedömning av barnets eller den unges eventuella behov av insatser, konsultera andra huvudmän och sakkunniga. Socialtjän-ten får ta de kontakter som behövs oavsett samtycke från vårdnadshavare och barn som fyllt 15 år. Eventuella skydds- eller stödinsatser ges med stöd av SoL (samtycke) eller i vissa fall LVU (tvång).

Anmälningar, utredningar och insatser

Anmälningar och inledda utredningar

En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna utreda ett barns behov av stöd och skydd och vid behov erbjuda insatser är att socialtjänsten får vetskap om förhållanden som kan tyda på att barnet far illa. Socialtjänstens kännedom om missförhållanden erhålls främst genom anmälningar som kommer från andra myndigheter, organisationer samt från privatpersoner. Det kan också komma information om oro för att ett barn far illa från medarbetare vid andra enheter inom socialtjänsten. För vissa myndigheter, anställda och yrkesverksamma finns en anmälningsskyldighet när barn far illa eller misstänks fara illa (*14 kap. 1 § SoL*). Allmänheten är inte skyldig att anmäla kännedom eller misstanke om att ett barn far illa till socialnämnden, men de bör ändå göra det (*14 kap. 1 c § SoL*).

Ansökningar från enskilda om stöd från socialtjänsten ska alltid föranleda en utredning och är inte medräknade i tabell 3:1.

Tabell 3:1 Antal anmälningar och utredningar totalt samt uppdelat på kön 2013-2022

År	Befolkning 0–20 år*	Antal inkomna anmälningar	Antal inledda utredningar**	Flickor	Pojkar
2013	19 584	15 224	7 889	3 343	4 546
2014	198 671	17 701	9 593	4 262	5 331
2015	201 631	21 926	1 312	538	7 974
2016	204 704	21 907	12 138	571	6 575
2017	207 630	26 453	13 866	5 957	7 909
2018	211 583	28 597	1 640	7 131	8 909
2019	214 792	31 957	18 113	8 160	9 953
2020	215 947	35 035	20 102	8 842	11 260
2021	215 542	35 531	20 918	9 473	11 445
2022	215 565	36 452	20 988	9 321	11 667

Källa: Sociala System.

*Avser medelbefolkning i åldersgruppen under året.

**Antalet anmälningar som hanterats inom ramen för utredning antingen genom att ny utredning inleddes eller genom att anmälan kopplats till en pågående utredning.

Under 2022 ökade antalet anmälningar om oro för barn och unga till socialtjänsten med cirka två och en halv procent jämfört med 2021.

Under 2022 inkom totalt 36 452 anmälningar enligt *14 kap. 1 § SoL*. Det innebär att antalet anmälningar ökade med cirka två och en halv procent jämfört med 2021 då totalt 35 531 anmälningar kom in. Under 2021 var motsvarande ökning en procent jämfört med 2020. Under 2021 och 2022 har den årliga ökningen av antalet anmälningar avtagit jämfört med motsvarande årliga ökning under perioden 2013 och 2020.

Socialstyrelsens kartläggning av anmälningar om oro för barn i åldrarna 0 till 17 år för 2021 publicerades i november 2022.¹ I rapporten beskrivs även utvecklingen avseende anmälningar om oro för barn till socialtjänsten jämfört med den senaste kartläggningen som genomfördes för år 2018. Sett till socialtjänsten i hela Sverige ökade antalet anmälningar avseende oro för barn mellan 0 och 17 år med 27 procent under perioden 2018 och 2021. Ökningen skedde främst under 2019 och 2020 och planade därefter ut. Samma mönster återspeglas i Stockholm stad. Mellan år 2018 och 2020 ökade antalet anmälningar avseende oro för barn och unga mellan 0 och 20 år med 24 procent.² Ökningen var störst under 2019.

Den årliga ökningen av antalet anmälningar till socialtjänsten i stadsdelsnämnderna relaterar inte till motsvarande ökning av antal invånare i åldrarna 0 till 20 år.

Ett ökat antal anmälningar kan vara en signal om att fler barn fått det svårare men det behöver inte vara så. Antalet anmälningar speglar även anmälningsbenägenheten (toleransnivån för risker som barn och unga utsätts för) i samhället.³

En förklaring till att anmälningar om oro för barn och unga ökat är sannolikt en ökad medvetenhet om barns rättigheter bland anmälningsskyldiga och andra uppgiftslämnare. Många myndigheter och organisationer har haft fokus på frågor om barns rättigheter och utvecklat sitt arbete utifrån ett barnperspektiv inför och efter det att *barnkonventionen* blev lag 2020.

De satsningar som gjorts de senaste åren på att utveckla samverkan mellan socialtjänsten, förskolan, skolan, polisen och hälso- och sjukvården kan sannolikt ha bidragit till en ökning av antal anmälningar till socialtjänsten. En förbättrad samverkan kan medföra ökad kunskap om anmälningsskyldighet samt ett ökat ömsesidigt förtroende mellan socialtjänsten och olika samverkansaktörer. Stadsdelsnämnderna har i anslutning till chefsnätverksmöten under året rapporterat att personal från exempelvis skolan eller förskolan som träffat socialtjänsten inom ramen för samverkan verkar ha en lägre tröskel när det gäller att kontakta socialtjänsten för konsultation eller för att göra en anmälan.

Det kan inte uteslutas att handläggningstekniska faktorer utgör en del av förklaringen till den årliga ökningen av antalet anmälningar. Sedan 2012 gäller enligt *11 kap. 1 a § första stycket SoL*, att socialtjänsten, genast när en anmälan om oro för ett barn inkommer ska göra en bedömning om barnet är i behov av omedelbart skydd samt dokumentera denna bedömning. Flera anmälningar kan på kort tid komma in avseende ett och samma barn. Kravet på att skyddsbedömningar ska dokumenteras har sannolikt bidragit till att anmälningar avseende ett och samma barn, i stigande omfattning, registreras separat. Tidigare registrerades flera anmälningar avseende ett barn i ett och samma dokument vilket i statistiken ser ut som ett lägre antal anmälningar än när alla anmälningar registreras separat. Att ökningen av antalet anmälningar avtagit sedan 2020 kan vara ett tecken på att rutiner kring registrering av anmälningar identifierats och tillämpas.

I Socialstyrelsens kartläggning av anmälningar som kommit in under 2021 framkom det att flera kommuner beskriver att ökningen av antalet anmälningar skulle kunna vara en konsekvens av att andra aktörer och huvudmän inte förmår möta barns behov och ohälsa.⁴

Antalet anmälningar om oro för barn och unga till socialtjänsten fortsätter att öka från år till år. Under 2021 och 2022 var ökningen mindre än den årliga ökningen som skedde mellan 2013 och 2020.

¹ Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021.

Uppföljning och analys av utvecklingen. Socialstyrelsen; november 2022.

² Observera att åldersgruppen som avses i Stockholms stad skiljer sig från den som avses nationellt.

³ Anmälningar till socialtjänsten om barn och unga – En undersökning om omfattning och regionala skillnader. Socialstyrelsen; 2012.

⁴ Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021.

Uppföljning och analys av utvecklingen. Socialstyrelsen; november 2022.

Om barnens situation försämras med problem som hög skolfrånvaro eller psykisk ohälsa tenderar det att ge upphov till anmälningar till socialtjänsten. Detta trots att problemen (svårigheter att klara skolan, frånvaro från skolan eller långa köer till BUP) egentligen faller utanför socialtjänstens ansvarsområde om det inte samtidigt finns en social problematik eller annan oro kopplat till barnet. Samma bild har rapporterats av socialtjänsten i stadsdelsnämnderna. Beskrivningen är att antalet barn som behöver vänta länge på att få hjälp från skolan eller BUP har ökat och att väntetiden ofta medför svåra påfrestningar för enskilda barn och deras familjer. I vissa familjer kan påfrestningarna leda till att en social problematik uppstår.

I tabell 3:2 redovisas antalet anmälningar som inkommit totalt och per stadsdelsnämnd samt hur stort antal av dessa som hanterats inom ramen för en utredning. När en utredning pågår samtidigt som en eller flera nya anmälningar inkommer, *kopplas* de nya anmälningarna till den pågående utredningen utan att något nytt beslut fattas om att inledda en utredning. En utredning kan följaktligen omfatta flera anmälningar. I kolumnen ”Antal inledda eller kopplade utredningar” redovisas antal anmälningar som hanterades inom ramen för utredning. I kolumnen ”Exklusive kopplade” redovisas antalet utredningar som inleddes av de anmälningar som avsåg barn som inte redan omfattades av en pågående utredning.

Tabell 3:2 Antal anmälningar per stadsdelsnämnd samt antal av dessa som hanterats inom ramen för utredning, totalt samt fördelat på kön 2022

Stadsdelsnämnd	Antal invånare 0–20*	Antal anmälningar	Antal inledda eller kopplade utredningar**	Antal inledda utredningar***	Flickor	Pojkar
Rinkeby-Kista	13 643	2 993	1 900	799	762	1 138
Spånga-Tensta	11 423	2 215	1 288	546	565	723
Hässelby-Vällingby	20 255	4 214	2 457	1 162	1 076	1 381
Bromma	20 192	2 471	1 450	513	664	786
Kungsholmen	11 462	1 024	457	180	182	275
Norrmalm	12 872	1 254	670	285	355	315
Östermalm	13 835	1 524	920	314	359	561
Södermalm	23 084	2 835	1 360	468	669	691
Enskede-Årsta-Vantör	24 072	5 520	3 338	1 223	1 537	1 801
Skarpnäck	10 790	1 333	626	272	288	338
Farsta	14 629	3 876	2 036	631	899	1 137
Hägersten-Älvsjö	29 588	4 427	2 595	926	1 128	1 467
Skärholmen	9 378	2 766	1 891	670	837	1 054
Totalt i staden	215 565	36 452	20 988	7 989	9 321	11 667

Källa: Sociala System.

* Avser medelbefolkningen för helåret i åldersgruppen 0 till 20 år.

** Antalet anmälningar som hanterats inom ramen för utredning antingen genom att ny utredning inleddes eller genom att anmälan kopplades till en pågående utredning.

***Antal utredningar som inleddes av de anmälningar som avsåg barn som inte redan omfattades av en pågående utredning.

Det var stora skillnader mellan antal anmälningar som mottogs i respektive stadsdelsnämnd under 2022. Socialstyrelsens kartläggning av anmälningar avseende oro för barn visar att antal anmälningar per barn är väsentligt högre i kommuner i vilka befolkningen har låga inkomster och svag arbetsmarknadsanknytning, jämfört med kommuner med högre socioekonomisk status.⁵ Som framgår av tabell 3:2 gäller sambandet även i Stockholms stad. Exempelvis kom det under 2022 in mer än dubbelt så många anmälningar till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd än till Kungsholmens stadsdelsnämnd, trots att antalet invånare i åldrarna 0–20 år var i stort sett lika i de båda stadsdelsnämnderna.

En anmälan ska göras redan vid misstanke om att ett barn far illa. Det innebär att en anmälan inte alltid är detsamma som att ett barn *faktiskt* far illa. Vid anmälningar om oro för ett barn ska socialtjänsten göra en förhandsbedömning, det vill säga bedöma om en utredning ska inledas eller inte. Beslut om att inleda utredning eller inte ska fattas senast inom fjorton dagar från det att anmälan kom in. Även när en utredning inte inleds kan en anmälan leda till en skillnad för barnet. Exempelvis kan samtal som sker inom ramen för en förhandsbedömning öka motivationen hos berörda att söka annat stöd, exempelvis från det privata nätverket eller från skolan eller hälso- och sjukvården. Vidare kan socialtjänsten erbjuda stöd som kan ges utan en individuell behovsprövning, exempelvis råd- och stödsamtal och strukturerade föräldraskapsstödsprogram. Information i en enskild anmälan kan göra att det saknas skäl för att inleda utredning, men om fler anmälningar kommer in avseende samma barn kan den samlade informationen leda till att en utredning inleds.

Andelen anmälningar som hanterades antingen genom att anmälan kopplades till en pågående utredning eller genom att en ny utredning inleddes, var 58 procent under 2022. Motsvarande andel för 2021 var 59 procent. Av de 58 procent av anmälningarna som under 2022 hanterades inom ramen för en utredning avsåg cirka 44 procent flickor. Norrmalm var den enda stadsdelsnämnd där fler anmälningar som avsåg flickor än pojkar hanterades inom ramen för en utredning.

Av de anmälningar som avsåg barn som inte redan var aktuella i en pågående utredning ledde 34 procent till att en utredning inleddes under 2022. Motsvarande andel för 2021 var 36 procent.

I hela Sverige ledde 55 procent av alla anmälningar som kom in under 2021 till att en utredning inleddes. Av de anmälningar som avsåg barn som inte redan var aktuella i en pågående utredning ledde 29 procent till att en utredning inleddes.⁶

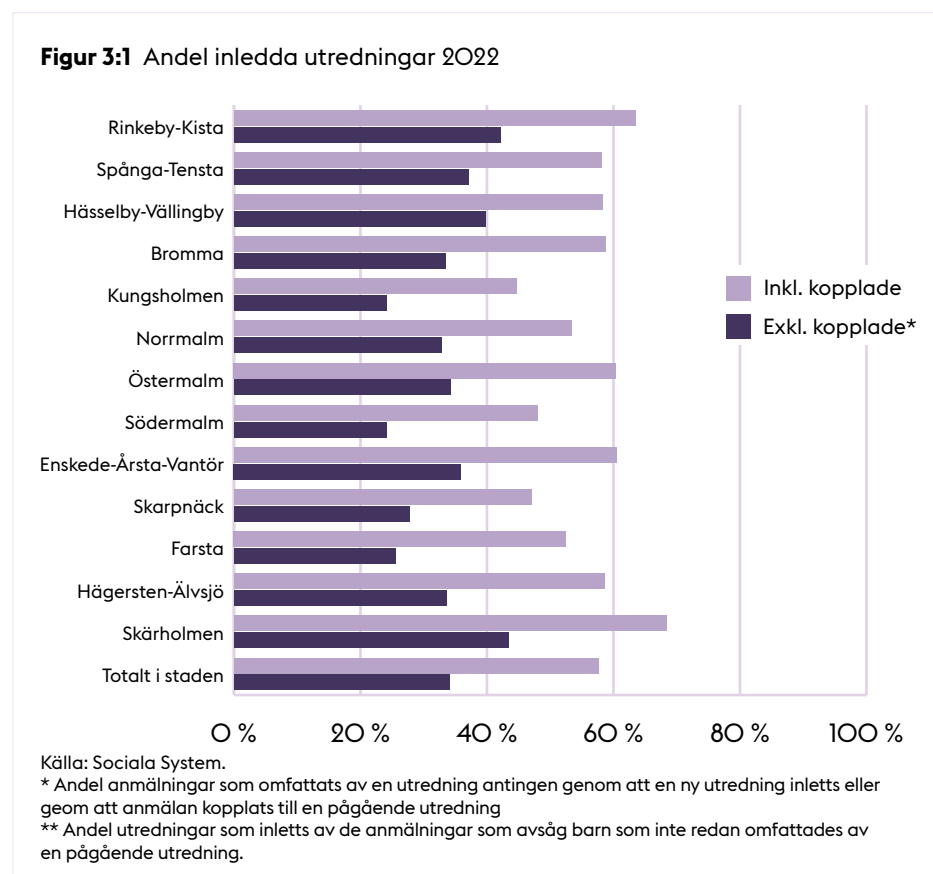

Under 2022 ledde i genomsnitt 34 procent av anmälningarna till att en utredning inleddes i Stockholms stad. Utöver det hanterades många anmälningar inom ramen för en utredning som redan pågick.

⁵ Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021. Uppföljning och analys av utvecklingen. Socialstyrelsen; november 2022.

⁶ Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021. Uppföljning och analys av utvecklingen. Socialstyrelsen; november 2022.

Figur 3:1 visar andelen utredningar som inleddes totalt i staden och i respektive stadsdelsnämnd under 2022. Staplarna för ”Inklusive kopplade” visar andelen anmälningar som hanterades inom ramen för en utredning antingen genom att en ny utredning inleddes eller genom att anmälan kopplades till en pågående utredning. Staplarna för ”Exklusive kopplade” visar andelen utredningar som inleddes av de anmälningar som avsåg barn som inte redan omfattades av en pågående utredning.

Det var stora skillnader mellan stadsdelsnämnderna när det gäller andelen utredningar som inleddes av de anmälningar som avsåg barn som inte redan var aktuella i en pågående utredning. Chefer i staden uppger att en förklaring till skillnaderna kan vara att anmälningar som avser oro för att barn är utsatta för våld är vanligare i vissa stadsdelsnämnder. En anmälan om att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld är i regel en sådan omständighet som kan föranleda en åtgärd av socialnämnden och ska därför leda till att en utredning inleddes.

En annan förklaring till skillnaderna mellan andelen anmälningar som leder till att en utredning inleddes kan vara att barn som lever under goda socioekonomiska förhållanden har bättre förutsättningar att få stöd och skydd från vuxna i sitt nätverk. Ett skäl till att en utredning inte inleddes vid en anmälan om oro för ett barn kan vara att socialtjänsten bedömer att föräldrarna kan lösa situationen på egen hand, exempelvis genom att söka stöd från det privata nätverket eller från skolan eller hälso- och sjukvården. Vidare kan socialtjänsten erbjuda stöd som kan ges utan en individuell behovsprövning, exempelvis råd- och stödsamtal och strukturerade föräldraskapsstödsprogram.

Tabell 3:3 Andel unika barn som aktualiserades för en utredning efter anmälan i relation till befolkningen totalt samt uppdelat på åldersgrupp och stadsdelsnämnd 2022*

Stadsdelsnämnd	0–5 år (%)	6–12 år (%)	13–14 år (%)	15–17 år (%)	18–20 år (%)	Samtliga (%)
Rinkeby-Kista	6,0	7,9	6,5	13,8	3,4	7,3
Spånga-Tensta	4,5	8,1	4,8	9,8	1,4	6,0
Hässelby-Vällingby	6,3	8,8	5,4	9,6	1,4	6,7
Bromma	2,7	4,2	3,3	4,9	0,7	3,3
Kungsholmen	1,4	2,2	2,2	2,8	1,0	1,8
Norrmalm	1,7	3,7	2,9	4,5	0,7	2,6
Östermalm	1,8	3,9	2,9	3,6	0,7	2,6
Södermalm	1,7	3,4	2,8	4,2	1,0	2,6
Enskede-Årsta-Vantör	5,1	8,0	5,4	9,1	2,4	6,2
Skarpnäck	2,0	3,7	3,5	6,8	1,6	3,3
Farsta	3,6	6,6	5,7	8,6	1,8	5,3
Hägersten-Älvsjö	3,0	4,4	3,9	6,3	1,7	3,8
Skärholmen	7,6	10,6	9,1	11,9	3,8	8,8
Totalt i staden	3,4	5,7	4,3	7,2	1,5	4,5

Källa: Sociala System.
Denna tabell avser barnens ålder vid årets slut och inte ålder vid tidpunkten när anmälan inkom.

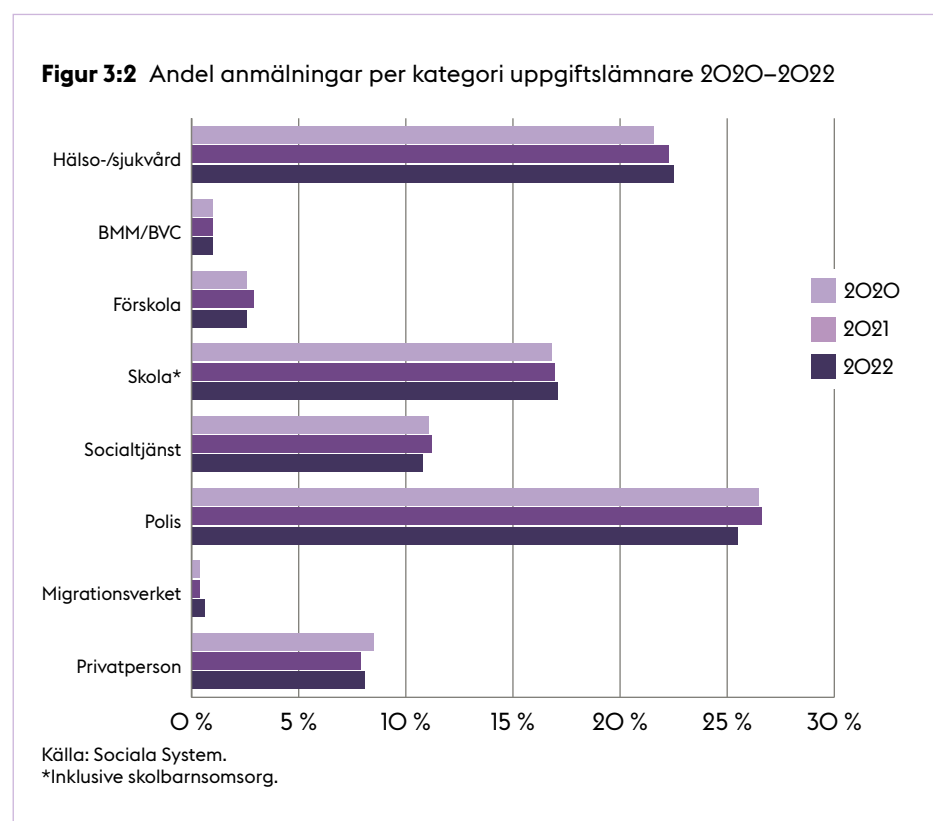
Tabell 3:3 visar att 4,5 procent av alla barn och unga mellan 0 och 20 år i Stockholms stad omfattades av en utredning inom den myndighetsutövande sociala barn- och ungdomsvården 2022. Barn mellan 0 och 5 år samt unga mellan 18 och 20 år aktualiserades i lägre utsträckning för utredning än barn i åldern 6 till 17 år. Barn i åldern 15 till 17 år utreddes i högre utsträckning än barn och unga i övriga åldersgrupper. Så här har det sett ut de senaste åren.

Tabell 3:3 synliggör även att skillnaden mellan stadsdelsnämnderna är stora när det gäller andel barn som aktualiseras för utredning. Exempelvis berördes knappt nio procent av alla barn i Skärholmen av en utredning under 2022 medan motsvarande andel barn på Kungsholmen var knappt två procent.

Under 2022 berördes fyra och en halv procent av alla barn och unga mellan 0 och 20 år i Stockholms stad av en utredning inom den myndighetsutövande sociala barn- och ungdomsvården.

I figur 3:2 redovisas andelen anmälningar från de vanligaste uppgiftslämnarna för år 2020 till 2022.

Antalet anmälningar från Polisen har minskat något under 2022 jämfört med 2021.

Figur 3:2 visar att de tre vanligaste uppgiftslämnarna; polisen, hälso- och sjukvården och skolan tillsammans stod för 65 procent av alla anmälningar om oro för barn och unga till socialtjänsten i Stockholms stad under 2022. Den sammanlagda andelen anmälningar från dessa tre uppgiftslämnare har i stort sett likadan ut under de senaste åren.

Under 2022 liksom under 2020 och 2021 var polisen den vanligaste uppgiftslämnaren. Medan skolan såväl som hälso- och sjukvården står bakom en ökad andel av anmälningarna har polisens andel av anmälningarna minskat något under 2022 jämfört med 2020 och 2021. Det innebär att skillnaderna mellan andel anmälningar från vardera av de tre vanligaste uppgiftslämnarna har minskat något sedan 2020.

Under 2022 minskade antalet anmälningar från förskolan med tio procent jämfört med 2021. Under samma period ökade antalet anmälningar från skolan med fyra procent.

Det är inte endast polisens *andel* av anmälningar som har minskat, även polisens *antal* anmälningar har minskat något, från 9 450 anmälningar under 2021 till 9 296 anmälningar under 2022.

Under 2022 inkom 936 anmälningar från förskolan vilket innebär en minskning med cirka 10 procent jämfört med 2021 då motsvarande antal var 1 035 anmälningar. Samtidigt ökade antalet anmälningar från skolan med 4 procent.

Av figur 3:2 framgår också att anmälningsskyldiga som kan upptäcka omsorgsbrister bland de yngsta barnen exempelvis personal på förskolan, barnvårdscentraler (BVC) eller barnmorskemottagningar (BMM) endast stod för en liten andel av anmälningarna till socialtjänsten under åren 2020–2022. En möjlig förklaring till detta kan vara att det finns en större försiktighet hos dessa aktörer kring att anmäla oro för omsorgsbrister utifrån kontakten med och relationen till föräldrarna. Vidare kan försiktighet bero på risken att föräldrar, som reaktion på en anmälan till socialtjänsten om oro för deras barn, kan reagera på ett sätt som drabbar barnet, exempelvis genom att bryta kontakten och byta till annan förskola eller vårdgivare.

Ytterligare en anledning till att förhållandevis få anmälningar inkommit från BMM och BVC kan vara de satsningar på tidigt och förebyggande stöd som staden och regionen genomför i samverkan sedan 2017. Stödet riktar sig till föräldrar med barn 0 till 6 år. Exempel på riktade insatser är hembesöksprogram, råd- och stödsamtal, strukturerade universella föräldraskapsstödsprogram och öppen förskola. Genom dessa arbetssätt, som leder till tidig upptäckt och tidigt stöd, kan till exempel stödinsatser från föräldrarådgivare eller civilsamhället tillhandahållas på ett tidigt stadium utan föregående behovsprövning.

Tabell 3:4 Andel anmälningar per kategori uppgiftslämnare i aktualiserade ärenden totalt samt uppdelat på åldersgrupp 2022

Uppgiftslämnare	0–5 år (%)	6–11 år (%)	12–14 år (%)	15–17 år (%)	18–20 år (%)	Samtliga (%)
Hälso- och sjukvård	18,5	16,1	22,8	21,5	17,0	19,2
BMM och BVC	3,5	0,5	0,2	0,2	0,4	1,0
Skola och fritids	6,5	26,2	23,7	15,4	8,1	18,6
Förskola	10,9	2,5	0,6	0,3	0,0	3,4
Socialtjänst	14,4	11,7	8,1	8,1	12,4	10,8
Polis	21,8	18,5	27,4	38,6	37,8	26,1
Privatperson	10,9	10,8	7,6	5,1	12,7	8,9
Övrigt	13,4	13,6	9,6	10,8	11,6	12,1

Källa: Sociala System.

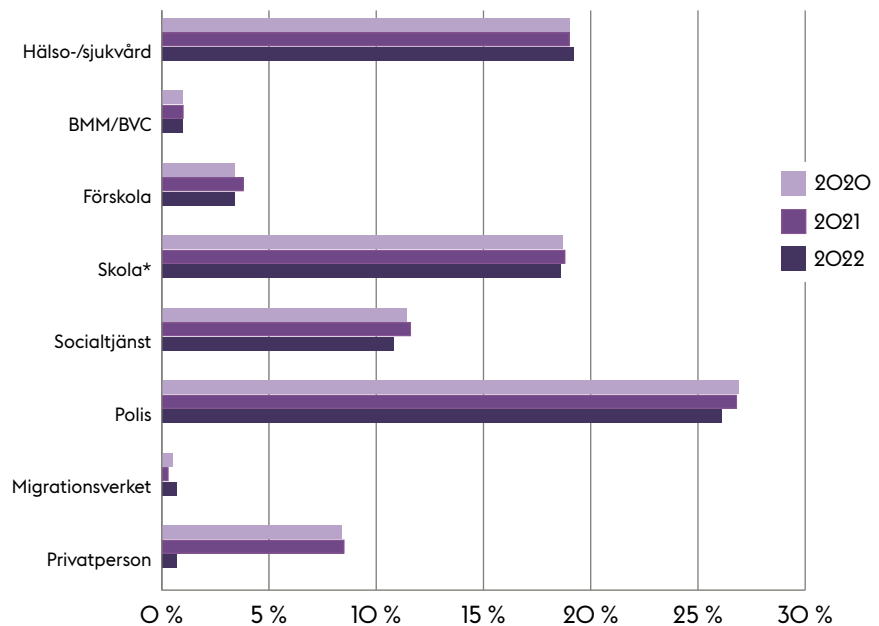
Av tabell 3:4 framgår att polisen är den vanligaste uppgiftslämnaren sett till de anmälningar som leder till att utredning inleds. Även anmälningar från skolan och regionen leder i hög utsträckning till att utredning inleds jämfört med anmälningar från andra uppgiftslämnare.

Polisen, respektive socialtjänsten och hälso- och sjukvården står oftare än förskolan bakom en anmälan som leder till att en utredning inleds avseende barn i åldern 0 till 5 år. För barn i yngre skolåldern är skolan och fritids den vanligaste uppgiftslämnaren sett till de anmälningar som leder till att en utredning inleds.

Polisen, respektive socialtjänsten och hälso- och sjukvården står oftare än förskolan bakom en anmälan som leder till utredning avseende barn i åldern 0 till 5 år.

Figur 3:3 Andel aktualiserade anmälningar per kategori uppgiftslämnare 2020–2022

Källa: Sociala System.
*Inklusive skolbarnsomsorg.

Förändringen från år till år av andel anmälningar som lett till utredning från respektive uppgiftslämnare är liten. Andel utredningar som inletts efter en anmälning från förskolan minskade något under 2022 jämfört med 2021. Under samma period minskade också antalet anmälningar från förskolan med 4 procent.

I tabellerna 3:5 till 3:8 redovisas de vanligaste anmälningsorsakerna utifrån svårigheter hos föräldrar eller vårdnadshavare, samt de vanligaste anmälningsorsaker utifrån svårigheter hos barnet. De anmälningar som redovisas är de som lett till att en utredning enligt 11 kap 1 § SoL har inletts. En anmälan kan innehålla flera anmälningsorsaker gällande både vårdnadshavaren och barnet självt.

Tabell 3:5 Antal anmälningar som lett till utredning utifrån problematik hos förälder eller vårdnadshavare, uppdelat på uppgiftslämnare och anmälningsorsak 2022

Uppgiftslämnare	Problematik hos föräldrar eller vårdnadshavare							
	Fysiska övergrepp mot barn	Psykiska övergrepp mot barn	Vanvård/försummelse	Våld inom familjen/närstående	Relationskonflikt inom familjen	Alkohol-/drogmissbruk	Hedersrelaterad problematik	Övrigt**
Skola	640	163	386	540	247	126	25	140
Fritids (Skolbarnsomsorg)	12	*	7	6	4	*	0	*
Förskola	206	18	114	219	56	18	0	30
Socialtjänst	142	84	283	566	283	269	25	271
Polis	176	76	180	837	486	598	31	426
BMM/BVC	20	10	47	41	53	22	0	47
Hälso- och sjukvård	122	86	299	295	314	709	12	739
Privatperson	149	132	376	248	370	265	14	214
Övriga uppgiftslämnare	175	108	479	379	262	377	16	327

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Övrigt avser misstanke om sexuella övergrepp mot barn, risk för giftermål mot barnets vilja, psykisk ohälsa/funktionshinder, utvecklingsstörning, kriminalitet, annat skäl (hos vårdnadshavare).

Som framgår av tabell 3:5 kom anmälningar in gällande fysiska övergrepp mot barn främst från förskola, skola, och polis. Överlag gjordes betydligt fler anmälningar om oro för fysiska än psykiska övergrepp, vilket troligen beror på att psykiskt våld är mer svårupptäckt och kan ge varierande symptom hos utsatta barn. Jämfört med föregående år anmälde BMM och BVC i något högre utsträckning, även om anmälningsfrekvensen alltså är på en låg nivå.

Uppgifter om vårdnadshavares alkohol- och/eller drogmissbruk kom oftast in från hälso- och sjukvården medan polisen stod för flest anmälningar vad gäller våld inom familjen och oro för att barn och unga utsätts för hedersrelaterad problematik. Privatpersoner anmälde i relativt stor utsträckning, framförallt oro för att barn försummas eller vanvårdas samt oro om pågående relationskonflikter i barnets familj.

Tabell 3:6 Antal anmälningar som lett till utredning utifrån egna svårigheter hos barnet, uppdelat på uppgiftslämnare och anmälningsorsak 2022

Egna svårigheter hos barnet						
Uppgiftslämnare	Skolsociala problem	Beteendeproblem	Förseelse/annan brottslighet	Alkohol-/drogmissbruk	Psykisk ohälsa	Övrigt**
Skola	1 067	551	61	121	382	90
Fritids (Skolbarnsomsorg)	7	5	0	0	7	0
Förskola	11	30	*	*	5	6
Socialtjänst	29	116	32	68	69	51
Polis	45	964	940	520	129	113
BMM/BVC	0	8	0	*	4	*
Hälso- och sjukvård	91	164	10	367	587	75
Privatperson	54	93	14	43	84	18
Övriga uppgiftslämnare	83	181	75	285	137	68

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Övrigt avser misstanke om sexuella övergrepp mot barn, risk för giftermål mot barnets vilja, (hos barnet) psykisk ohälsa/funktionshinder, utvecklingsstörning, kriminalitet, annat skäl (hos vårdnadshavare) samt annat missbruk, annat skäl (hos barnet).

När det gäller anmälningar avseende svårigheter hos barnet självt följer anmälningsorsakerna i stort sett de yrkesverksammas profession. Detta märks genom att skolan i störst utsträckning anmäler oro för skolsociala problem, polisen för beteendeproblem, förseelser eller annan brottslighet och hälso- och sjukvården för psykisk ohälsa.

Jämfört med 2021 har skolan för år 2022 mer än tredubblat antalet anmälningar gällande oro för psykisk ohälsa hos barn och unga. Det är positivt att tecken på psykisk ohälsa hos unga upptäcks i ett tidigt skede vilket ställer krav på att bedömning och eventuell behandling ges i tid eftersom ohälsan annars riskerar att försvåras. Tidig upptäckt och snabba insatser leder till mindre utvecklad problematik hos barn och unga och i de fall psykisk ohälsa hos unga inte beror på någon form av social problematik ska socialtjänsten vara behjälplig med att snabbt länka till hälso- sjukvården. Stockholms stad har upparbetade samverkansformer med både barn- och ungdomspsykiatri och med primärvården och kan därför hänvisa eller hjälpa barn, unga och deras familjer till en första kontakt. När social problematik samvarierar med psykisk ohälsa kan insatser från socialtjänsten kompletteras med en psykiatrisk eller psykologisk behandling.

Tabell 3:7 Antal anmälningar som lett till utredning utifrån problematik hos förälder eller vårdnadshavare, uppdelat på stadsdelsnämnd och anmälningsorsak 2022

Problematik hos förälder eller vårdnadshavare								
Stadsdelsnämnd	Fysiska övergrepp mot barnet	Psykiska övergrepp mot barnet	Van-vård/försum-melse	Våld inom familjen/närstående	Relations-konflikt inom familjen	Alkohol-/drogmiss-bruk	Heders-relaterad problematik	Övrigt**
Rinkeby-Kista	70	22	172	234	58	143	13	80
Spånga-Tensta	135	52	172	195	153	120	17	95
Hässelby-Vällingby	226	27	119	271	183	200	20	98
Bromma	104	53	195	263	119	199	15	111
Kungsholmen	38	27	43	63	54	63	*	48
Norrmalm	56	25	52	123	102	78	*	61
Östermalm	73	34	72	120	115	82	0	60
Södermalm	96	57	100	214	208	190	*	106
Enskede-Årsta-Vantör	136	91	506	620	286	465	17	222
Skarpnäck	44	30	37	91	78	57	*	51
Farsta	193	81	195	304	247	239	5	149
Hägersten-Älvsjö	310	140	309	388	331	350	7	219
Skärholmen	160	42	199	245	141	199	23	95

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Övrigt avser misstanke om sexuella övergrepp mot barn, risk för giftermål mot barnets vilja, psykisk ohälsa/funktionshinder, utvecklingsstörning, kriminalitet, annat skäl (hos vårdnadshavare).

Tabellen ovan visar de anmälningar som lett till att utredning inletts utifrån någon form av problematik hos vårdnadshavare eller föräldrar. Förälders problematik är här ett generellt begrepp som sedan delats upp i åtta mer specifika anmälningskategorier, allt ifrån fysiska övergrepp mot barnet till hedersrelaterad problematik.

Överlag kan sägas att ytterstadsdelsområdena är överrepresenterade inom samtliga anmälningskategorier, möjligen med undantag för psykiska övergrepp mot barn. Enskede-Årsta-Vantör sticker ut som den stadsdelsnämnd som inletts flest utredningar på anmälningar både beträffande våld inom familjen och utifrån oro att barn vanvårdas eller försummas, samt i viss mån utifrån vårdnadshavares alkohol- eller drogmissbruk. Tabellen följer annars i stort sett föregående års mönster där ytterstaden stod för en stor del av de utredningar som inletts.

Tabell 3:8 Antal anmälningar som lett till utredning utifrån egna svårigheter hos barnet, uppdelat på stadsdelsnämnd och anmälningsorsak 2022

Egna svårigheter hos barnet						
Stadsdelsnämnd	Skolsociala problem	Beteende-problem	Förseelse/ annan brottslighet	Alkohol-/ narkotika-missbruk	Psykisk ohälsa	Övrigt*
Rinkeby-Kista	110	171	104	98	51	22
Spånga-Tensta	97	161	64	103	90	113
Hässelby-Vällingby	89	167	72	108	65	24
Bromma	131	146	84	124	99	25
Kungsholmen	24	36	23	44	35	12
Norrmalm	42	23	9	48	99	11
Östermalm	72	64	41	52	90	4
Södermalm	106	138	75	144	116	26
Enskede-Årsta-Vantör	173	311	193	195	192	57
Skarpnäck	57	74	43	85	83	16
Farsta	170	290	172	167	141	37
Hägersten-Älvsjö	149	251	156	163	246	51
Skärholmen	167	280	97	77	97	26

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Övrigt avser misstanke om annat missbruk, annat skäl (hos barnet).

Även när det gäller anmälningar som rör egna svårigheter hos barnet följer mönstret i princip samma trend – det vill säga att fler anmälningar kom in i ytterstaden än i innerstaden. Liksom i tidigare tabell är egna svårigheter hos barnet ett övergripande paraplybegrepp som sedan delats upp i sex smalare anmälningskategorier, allt ifrån skolsociala problem till psykisk ohälsa.

Tabell 3:9 Antal anmälningar och antal dagar till beslut 2022

	Antal dagar till beslut 2022				
	1–3 dagar	4–14 dagar	15–21 dagar	22+ dagar	Totalt
Utredning inledd	3 605	3 103	968	303	7 979
Kopplad information	7 311	3 777	1 008	808	12 904
Beslut inte inledda utredning	1 224	6 847	4 682	2 126	14 879
Ej behandlad info				690	690
Totalt	12 140	13 727	6 658	3 927	36 452

Källa: Sociala System.

Vid en anmälan om oro för ett barn ska socialtjänsten efter en omedelbar skyddsbedömning fatta beslut om en utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska inledas eller inte. I många fall kommer anmälningar in i redan pågående utredningar och dessa kopplas då till den befintliga utredningsprocessen. Inom ramen för förhandsbedömningen får socialtjänsten endast ta kontakt med anmälaren, samt med barnet och dess vårdnadshavare, och beslut ska fattas skyndsamt och senast inom 14 dagar från det att anmälan tagits emot. I vissa undantagsfall kan det finnas giltiga skäl till att denna tidsgräns överskrids; det kan exempelvis handla om att socialtjänsten inväntar ett polisförhör eller att det, ansträngningar till trots, inte gått att få tag på barnets vårdnadshavare och/eller barnet. Om socialtjänsten bedömer att sådana skäl föreligger ska dessa vara väl motiverade och framgå tydligt av den skriftliga dokumentationen.

I tabell 3:9 redovisas samtliga anmälningar som kommit in till staden under 2022 samt hur lång tid det tagit att fatta beslut. Tidsförloppet är uppdelat i olika intervall: från 1–3 dagar till mer än 22 dagar.

Under 2022 kom det in 36 452 anmälningar och majoriteten av dessa behandlades inom den lagstadgade tiden. I drygt 10 000 anmälningar har socialtjänsten väntat längre än 14 dagar med att fatta beslut och i 3 927 längre än 22 dagar. Sannolikt är en stor del av de förhandsbedömningar som överskridit tidsfristen sådana där socialtjänsten haft svårt att komma i kontakt med antingen anmälare eller barnets vårdnadshavare. De anmälningar där informationen ännu inte är behandlad omfattar troligen till stor del anmälningar i redan pågående utredningar där informationen ska kopplas till den pågående utredningen. Jämfört med föregående år är det något fler förhandsbedömningar som passerat 14 dagarsgränsen under 2022.

Ansökningar

En ansökan om stöd kan vara muntlig eller skriftlig. För barn under 15 år kan vårdnadshavare, god man eller särskilt förordnad vårdnadshavare göra en ansökan. När det gäller unga som fyllt 15 år kan både den unge själv och vårdnadshavare eller god man ansöka. För personer som fyllt 18 år är det bara den enskilde som kan ansöka. Det går inte för en utomstående att ansöka om stöd för annan persons räkning.

Det finns inga formella lagkrav för hur en ansökan om stöd från socialtjänsten ska vara utformad. Ibland kan det vara otydligt om en person har gjort en ansökan, till exempel när en socialsekreterare under ett samtal får en fråga om stöd. Det är socialtjänstens ansvar att i dessa situationer ta reda på om personens avsikt var att göra en ansökan eller inte. En ansökan ska alltid tas emot och utredas och någon förhandsbedömning ska därför inte göras. När en ansökan kommer in i ett ärende där det redan pågår en utredning kopplas ansökan ihop med den pågående utredningen.

Tabell 3:10 Antal ansökningar totalt samt uppdelat på åldersgrupp och kön 2022

Ålder	Flickor/kvinnor	Pojkar/män	Totalt
0-5 år	34	23	57
6-11 år	60	63	123
12-14 år	43	23	66
15-17 år	40	38	78
18-20 år	140	148	288
Totalt	317	295	612

Källa: Sociala System.

Under 2022 kom det in 612 ansökningar vilket innebär att antalet ansökningar minskade med cirka sju procent jämfört med 2021 då 661 ansökningar inkom.

Av alla ansökningar som kom in till stadsdelsnämnderna under 2022 gällde 47 procent unga män och kvinnor mellan 18 och 20 år. Det var något fler unga män än unga kvinnor som ansökte om stöd. Det skulle kunna förklaras av att majoriteten av de ensamkommande unga som är aktuella hos socialtjänsten i stadsdelsnämnderna är män. Många ensamkommande unga ansöker om fortsatt stöd efter 18-årsdagen. Av de totalt 324 ansökningarna till socialtjänsten om stöd för barn i åldern 0 till 17 år avsåg cirka 55 procent flickor. Lägst antal ansökningar avsåg barn i åldern 0 till 5 år.

Familjer vänder sig sällan till socialtjänsten för att själva ansöka om stöd och hjälp utan kontakten inleds oftast genom att någon utomstående gör en anmälan om oro.

Tabell 3:10 visar andel ansökningar som under 2022 avsåg flickor/kvinnor respektive pojkar/män i åldern 0 till 20 år samt uppdelat på olika åldersgrupper.

Antalet ansökningar minskade med cirka 7 procent under 2022 jämfört med 2021. Av alla ansökningar som inkom under 2022 avsåg 52 procent flickor.

Tabell 3:11 Antal ansökningar totalt samt uppdelat på kön och stadsdelsnämnd 2022

Stadsdelsnämnd	Flickor/kvinnor	Pojkar/män	Totalt
Rinkeby-Kista	15	25	40
Spånga-Tensta	18	16	34
Hässelby-Vällingby	40	39	79
Bromma	12	7	19
Kungsholmen	14	16	30
Norrmalm	14	6	20
Östermalm	12	13	25
Södermalm	31	23	54
Enskede-Årsta-Vantör	46	35	81
Skarpnäck	37	36	73
Farsta	21	22	43
Hägersten-Älvsjö	32	26	58
Skärholmen	25	31	56
Totalt i staden	317	295	612

Källa: Sociala System.

Skillnaderna mellan antal ansökningar som avser barn och unga i olika stadsdelsnämnder är stora och har inget tydligt samband med vare sig antal invånare eller antalet anmälningar. Det går inte heller att se ett tydligt samband mellan antal ansökningar och socioekonomiska förutsättningar i en stadsdelsnämnd.

Utredningstider

Det är viktigt ur flera aspekter att utredningar avseende barns behov av stöd och skydd slutförs inom de lagstadgade fyra månaderna. Ett utdraget utredningsförfarande minskar rättssäkerheten för den enskilde och kan samtidigt orsaka ett minskat förtroende för socialtjänsten. En fördröjd utredning kan även leda till att insatser som barnet bedömts vara i behov av försenas. Det är möjligt att påbörja insatser under utredningstiden om det står klart att barnet, den unge eller familjen efterfrågar det eller om socialtjänsten bedömer att barnet har behov av stöd eller skydd. I många fall krävs emellertid en fullständig utredning för att socialtjänsten ska kunna göra en välgrundad analys och bedömning av barnets behov. Utredningar ska genomföras skyndsamt och slutföras inom max 4 månader om det inte finns särskilda skäl att fatta beslut om förlängd utredningstid (*11 kap. 2 § andra stycket SoL*). Särskilda skäl kan till exempel vara pågående barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning.

Tabell 3:12 visar andel utredningar, av de utredningar som inletts under perioden 1 januari till 30 juni 2022 och som pågick längre än fyra månader samt antal och andel av dessa där beslut fattats om förlängd utredningstid.

Tabell 3:12 Andel utredningar som pågått mer än 4 månader samt antal och andel med beslut om förlängning 2020-2022**

Stadsdelsnämnd	Andel utredningar som pågått mer än 4 månader (%)			Därav med förlängningsbeslut, antal			Därav med förlängningsbeslut, andel (%)		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	28	18	26	33	18	54	24	20	42
Spånga-Tensta	30	27	26	*	11	10	4	14	11
Hässelby-Vällingby	20	24	25	31	29	42	28	16	26
Bromma	57	53	58	15	22	22	8	13	12
Kungsholmen	25	20	23	*	4	*	*	24	*
Norrmalm	19	43	49	*	*	*	*	*	*
Östermalm	39	41	12	9	17	7	15	24	33
Södermalm	42	29	47	6	4	*	4	5	*
Enskede-Årsta-Vantör	35	24	23	29	26	18	13	18	11
Skarpnäck	26	21	25	*	*	5	*	*	10
Farsta	30	37	37	9	10	*	7	6	*
Hägersten-Älvsjö	35	44	42	16	17	21	11	8	10
Skärholmen	43	54	52	*	16	29	*	7	13
Totalt i staden	33	33	34	157	179	217	11	11	13

Källa: Sociala System.

* Antal under 4 redovisas ej.

** Tabellen avser utredningar med startdatum under perioden 1 januari till och med 30 juni och kan inte användas för helårsanalys.

Drygt en tredjedel av alla utredningar som inleddes i stadens socialtjänst under perioden januari till juni 2022 pågick längre än fyra månader.

Drygt en tredjedel av alla utredningar avseende barn och unga som inleddes i stadsdelsnämnderna under perioden januari – juni, 2022 pågick längre tid än fyra månader. I 13 procent av dessa hade beslut fattas om förlängd utredningstid. Orsaker till att en utredning drar ut på tiden kan vara hög arbetsbelastning och hög personalomsättning. Dessa orsaker är dock inte lagligt godtagbara skäl för att förlänga utredningstiden. En förklaring som lyfts av chefer i staden i samband med framtagandet av denna rapport är att vissa mindre akuta och allvarliga utredningar fått stå tillbaka och därmed blivit mer långvariga än nödvändigt, till förmån för mer akuta och allvarliga utredningar som prioriterats.

Det är stora skillnader mellan stadsdelsnämnderna när det gäller andel utredningar som pågick längre tid än fyra månader. Detsamma gäller andel fördröjda utredningar där beslut fattats om förlängd utredningstid. Lägst andel utredningar som överskred utredningstiden hade Östermalms stadsdelsnämnd. I Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd fattades beslut om förlängning i högst andel av de utredningar som pågick längre tid än fyra månader.

En förbättrad arbets-situation för chefer och medarbetare inom socialtjänsten skulle sannolikt leda till att antalet utredningar som pågår längre tid än fyra månader minskar.

I staden är satsningar på socialsekreterarnas arbetssituation ett prioriterat utvecklingsområde. En förbättrad arbetssituation för både chefer och medarbetare inom socialtjänsten skulle sannolikt leda till att antalet utredningar som pågår längre tid än fyra månader minskar.

Öppenvårdsinsatser

I Stockholms stad erbjuds ett flertal öppna insatser, främst av stadens stadsdelsnämnder, men också av socialnämnden, som står för mycket av den uppsökande, rådgivande och stödjande verksamheten. En del av stadens öppna insatser kräver ingen individuell behovsprövning, vilket bland annat gäller för kuratorssamtal och samtalsgrupper vid någon av stadens ungdomsmottagningar samt stödcentrum. Även råd- och stödsamtal från föräldrarådgivare och familjebehandlare, skolsociala team samt olika stödgruppverksamheter som riktar sig till barn, unga och deras föräldrar erbjuds utan föregående individuella behovsprövningar.

De insatser som föregås av utredning beviljas med stöd av 4 kap. 1 § SoL och verkställs oftast vid respektive stadsdelsnämnds egen öppenvård alternativt vid socialnämndens tillhandahållna öppenvård. Ibland finns behov av att köpa insatser från externa aktörer men majoriteten av de öppenvårdsinsatser som beviljas utförs i stadsdelsnämndernas egen regi och i nära anslutning till dess invånare. Med biståndsbedömda öppenvårdsinsatser avses främst:

- *Strukturerade öppenvårdsprogram för vård/behandling eller sysselsättning/social träning*
Avser individuellt målinriktade program vilka är regelbundna, förutsägbara och begränsade i tid. Familjebehandling inriktad på barn och deras föräldrar är en vanligt förekommande insats som både till innehåll, struktur och utformning kan variera utifrån barnets och dess vårdnadshavares behov.
- *Personligt stöd*
Avser personligt anpassat stöd och behandling till barn och unga som kan utföras av till exempel socialsekreterare eller familjebehandlare.
- *Kontaktperson*
Avser en enskild person som utsetts av socialtjänsten med uppgift att hjälpa barn och unga i hens personliga angelägenheter.
- *Kontaktfamilj*
Avser en enskild familj som utses av socialtjänsten med uppgift att ta emot barn och unga för regelbunden vistelse och för att finnas till hands i övrigt för barnet och hens närstående.
- *Särskilt kvalificerad kontaktperson*
Person som utses av socialtjänsten och som bedöms ha relevant utbildning eller erfarenhet av arbete med barn och unga. Den särskilt kvalificerade kontaktpersonen har till uppgift att ge barnet eller den unge särskilt stöd och vägledning för att motverka risk för missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende.
- *Kort strategisk familjeterapi*
Brief Strategic Family Therapy (BSFT) är en manualbaserad metod för familjer med ungdomar som har missbruks- och beteendeproblem. Metoden påminner om systemisk eller strukturell familjeterapi. Den utvecklades i USA och i Stockholm tillhandhålls insatsen via Framtid Stockholm. Insatsen rekommenderas av Socialstyrelsen i kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott för barn 6–17 år*.⁷

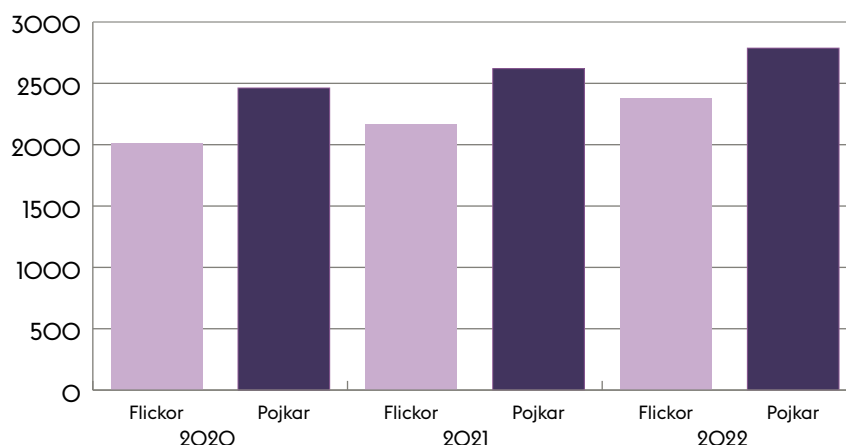
⁷ Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6 – 17 år. Socialstyrelsen, november 2021.

Beviljade öppenvårdsinsatser

Det är överlag fler pojkar än flickor som beviljas öppenvårdsinsatser.

Figur 3:4 Antal beslutade öppenvårdsinsatser enligt 4 kap 1§ SoL 2020–2022

Källa: Sociala System.

En jämförelse mellan åren 2020 till 2022 visar att antalet barn och unga med beviljade öppenvårdsinsatser successivt ökat, både vad gäller flickor och pojkar. År 2022 fattades 5 163 beslut enligt 4 kap. 1 § SoL om öppenvårdsinsatser för barn och unga, varav 2 787 gällde pojkar och 2 376 gällde flickor.

Antalet beslutade öppenvårdsinsatser i form av strukturerade öppenvårdsprogram har ökat både för pojkar och flickor jämfört med föregående år och är den öppenvårdsinsats som oftast beviljades. Familjebehandling är troligen den mest förekommande insatsen i denna kategori och totalt deltog 3148 barn i någon form strukturerad öppenvårdsinsats under 2022. Av dessa var 1 688 pojkar och 1 460 flickor. Antal barn och unga som 2022 beviljades insatsen personligt stöd var 616 vilket är en liten ökning jämfört med föregående år.

Även antal barn och unga som beviljats kontaktfamilj eller kontaktperson har ökat jämfört med 2021 års nivå och det är fler pojkar än flickor som beviljats någon av dessa insatser.

Antal barn som beviljades BSFT var 47 individer under 2022. Av dessa var 20 pojkar och 27 flickor.

Heldygnsvård

Tabell 3:13 Antal barn och unga som någon gång under året varit placerade i heldygnsvård uppdelat på stadsdelsnämnd och placeringsform 2022

Stadsdelsnämnd	§12-hem	HVB	Jourhem	Familjehem	Skyddat boende	Behandlingsfamilj	Stöd-boende
Rinkeby-Kista	28	42	124	102	6	26	32
Spånga-Tensta	15	19	57	53	0	0	23
Hässelby-Vällingby	7	33	106	83	*	7	20
Bromma	*	19	41	44	0	*	*
Kungsholmen	*	5	15	10	0	0	6
Norrmalm	*	4	17	8	0	*	9
Östermalm	*	7	13	7	0	*	*
Södermalm	*	22	31	38	0	5	18
Enskede-Årsta-Vantör	17	28	134	102	*	11	28
Skarpnäck	*	10	41	26	0	*	6
Farsta	8	22	47	43	0	18	27
Hägersten-Älvsjö	12	36	67	50	*	8	34
Skärholmen	8	39	88	59	5	6	14
Totalt i staden	105	286	781	625	15	88	222

Källa: Nyckeltal inrapporterade till SLK från stadsdelsnämndernas enheter för barn och unga.

*Antal under 4 redovisas ej.

Antalet placeringar av barn och unga utanför det egna hemmet har ökat med 93 individer från år 2021 till 2022. Under året har stadsdelsnämnderna placerat 88 barn och unga i behandlingsfamilj. Övriga placeringsformer har legat på i stort sett samma antal placeringar som året innan. I tabellen ovan ingår inte ensamkommande barn och unga då dessa redovisas separat senare i detta kapitel.

Särskilda ungdomshem (§ 12-hem)

För vård av unga som på grund av eget beteende enligt 3 § LVU behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem. Även unga som vårdas med stöd av 2 § LVU eller SoL kan vara inskrivna på särskilda ungdomshem. Behovet av sådana hem ska tillgodoses av staten. En särskild myndighet, Statens institutionsstyrelse (SiS), ansvarar för de särskilda ungdomshemmen. Under 2022 var 105 barn och unga i staden placerade på ett särskilt ungdomshem.

Hem för vård eller boende (HVB)

Med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med boende. En privat aktör måste ha tillstånd av IVO (Inspektionen för vård och omsorg) för att bedriva HVB. Detta gäller sedan april 2017 även för verksamhet som kommun genom entreprenadavtal överlåtit till enskild att utföra. Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommun själv bedriver, men kommunen är skyldig att anmäla verksamheten till IVO. Antalet placerade barn och unga på HVB uppgick till 286 individer år 2022.

Familjehem och jourhem

Familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialtjänsten tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Ett familjehem kan vara ett hem inom barnets sociala nätverk eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte känner barnet sedan tidigare. Alla familjehem ska utredas och godkännas av socialtjänsten.

Under åren 2010 – 2014 var antalet barn och unga i familjehem stabilt mellan 800 och 900. Merparten av dessa barn var i tonåren och ytterstaden stod för större delen av antalet familjehemsplaceringar. I och med den stora ökningen av ensamkommande barn under 2015 ökade också antalet familjehemsplacerade barn under perioden 2015 – 2018 till cirka 1 000 för att sedan sjunka till under 800 barn och unga, och där har siffran sedan legat stadigt. Under 2022 var 715 barn och unga familjehemsplacerade av staden.

Av dessa placeringar var 116 nya placeringar. Ensamkommande barn är medräknade i dessa siffror. Under året lämnade 15 barn och unga sina familjehem för att flytta åter till en eller båda föräldrarna.

Jourhem är ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran på uppdrag av socialnämnden. Hemmet ska vara utrett av socialtjänsten och placeringen ska vara tidsbegränsad.

Under 2022 placerade staden 781 barn och unga i jourhem. Detta kan jämföras med år 2021 och 2020, då antalet barn och unga placerade i jourhem var 785 respektive 817. Ensamkommande barn är inte medräknade i dessa siffror.

Konsulentstödda familjehem och jourhem är enskilda hem som är kopplade till en verksamhet som tillhandahåller stöd och handledning från en konsulent. Även om socialtjänsten anlitar en sådan verksamhet för att få tillgång till ett familjehem eller ett jourhem, måste socialtjänsten utreda och godkänna hemmet innan placering då socialtjänsten har samma ansvar för det placerade barnet även om hemmet rekryterats av och får stöd från en enskild verksamhet.

I Stockholms stad är stadsdelsnämndernas familjemsvård på stadsdelsnämnderna organiserad i egna arbetsgrupper. Arbetet med barn och unga som är placerade i jourhem bedrivs som regel i barn- och ungdomsenheternas utredningsgrupper.

Socialnämnden har i uppdrag att stötta stadsdelsnämnderna i arbetet med att rekrytera, utbilda och ge stöd till jour- och familjehem. Ansvaret för de enskilda barn och unga som placeras i jour- och familjehem åvilar stadsdelsnämnderna. För att komplettera stadens egna resurser för jourhem finns ramavtal med ett 40-tal utförare av jourhems-vård. Familjehem Stockholm stöttar stadsdelsnämnderna genom viss rekrytering, utbildning och fortbildning av familjehem.

Skyddat boende

Stadsdelsnämnderna har gjort ett fåtal placeringar i skyddat boende i form av HVB på grund av hedersrelaterat våld och förtryck. Under år 2022 var 15 unga i staden placerade i ett skyddat boende. Barn vars vårdnadshavare beviljats bistånd i form av skyddat boende på grund av våld, hot eller förtryck, räknas enligt lagstiftningen som medföljande till sin vårdnadshavare. Inget placeringsbeslut fattas därmed rörande medföljande barn.

Behandlingsfamilj

Nytt för år 2022 är att placeringsformen behandlingsfamilj redovisas i rapporten. I Stockholms stads budget för 2022 gavs stadsdelsnämnderna i uppdrag att i samverkan med socialnämnden verka för att fler barn och unga ska få ta del av insatsen behandlingsfamilj som ett alternativ till institutionsvård. Vårdformen behandlingsfamilj bygger på den manualbaserade amerikanska behandlingsinsatsen Treatment Foster Care Oregon (TFCO) som har utvecklats vid Oregon Social Learning Center och använts i Sverige sedan början av 2000-talet. Insatsen rekommenderas av Socialstyrelsen i kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott för barn 6–17 år*.⁸ I Sverige har vårdföretaget Humana ensamrätt i TFCO-metoden, men staden har även upphandlat ytterligare företag som erbjuder en liknande förstärkt familjemspacering för unga med allvarliga beteendeproblem. Insatsen används som ett alternativ till placering på institution där barn och unga i åldern 12 – 17 år med allvarliga beteendeproblem istället placeras i ett förstärkt familjehem. Ett behandlingsteam arbetar samtidigt med familjemsföräldrarna, den unge, den biologiska familjen och med skolan. Under året har stadsdelsnämnderna placerat 88 barn och unga i behandlingsfamilj.

⁸ Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6 – 17 år. Socialstyrelsen, november 2021.

Stödboende

Med stödboende avses en verksamhet som inom socialtjänsten tar emot enskilda i åldern 16 till 20 år i ett eget boende med individanpassat stöd. Syftet med placeringsformen är att, under trygga former, träna och förbereda den unge för ett självständigt boende och vuxenliv. Stadsdelsnämnderna har under 2022 placerat 222 barn och unga i stödboende.

Vårdnadsöverflyttningar

Sedan den 1 juli 2022 ska socialtjänsten, efter att ett barn varit placerad i två år i samma familjehem, särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vådnadsöverflyttning hos tingsrätten enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Därefter ska frågan övervägas årligen. Före juli 2022 hade socialtjänsten en skyldighet att överväga vådnadsöverflyttning efter att barnet varit placerad tre år i samma familjehem.

Vid en vådnadsöverflyttning blir familjehemsföräldrarna särskilt förordnade vådnads-havare för barnet. Antalet verkställda beslut om vådnadsöverflyttning i Stockholm stad har varierat mellan 14 och 32 de senaste tio åren. Det högsta antalet vådnadsöverflyttningar genomfördes år 2014 och det lägsta antalet år 2020. Under 2021 gjordes 20 vådnadsöverflyttningar och motsvarande siffra för 2022 är 24. Syftet med en vådnadsöverflyttning är att stärka barnets rättsliga ställning och skapa bättre möjligheter för kontinuitet, trygghet och känslomässig förankring för barnet i familjehemmet. Barnet ska ha en så stark bindning till familjehemmet att en återförening mellan barnet och dess biologiska föräldrar ter sig orealistisk och att det är uppenbart bäst för barnet att det rådande förhållandet i familjehemmet får bestå. Familjehemsplaceringen upphör när vådnaden har överflyttats till familjehemsföräldrarna, men socialtjänsten ska erbjuda de särskilt förordnade vådnadshavarna fortsatt råd och stöd om de begär det. Särskilt förordnade vådnadshavare är inte försörjningspliktiga gentemot barnet, som inte heller har arvsrätt. Placeringskommunen kan erbjuda fortsatt skälig ersättning för barnets omkostnader till de särskilt förordnade vådnadshavarna. Om behov av stöd till barnet uppstår vid en tidpunkt efter att familjehemsplaceringen har upphört, ska hjälp och stöd sökas i den kommun eller stadsdelsnämnd där barnet och de särskilt förordnade vådnadshavarna är folkbokförda.

Tvångsvård av barn och unga

LVU är en skyddslagstiftning som reglerar tvångsvård av barn och unga under 21 år och syftar till att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. LVU är ett komplement till SoL när nödvändig hjälp inte kan genomföras med samtycke från barnet/den unge och dennes föräldrar. Vård enligt LVU kan beslutas på grund av missförhållanden i barnets hem (2 § LVU) eller på grund av den unges eget beteende (3 § LVU).

Under åren 2015 till 2019 varierade antalet unika barn och unga i Stockholms stad som omhändertogs med stöd av LVU mellan 220 och 365. Åren 2020 och 2021 omhändertogs 292 barn och unga per år. Under 2022 har antalet unika omhändertagna barn och unga ökat till 301. Stadsdelsnämnderna i ytterstadsstaden står för större andelen av antalet omhändertaganden enligt LVU.

Tabell 3:14 Antal barn och unga med LVU-beslut under åren 2020–2022

Ålder	2020	2021	2022
0-11 år	275	291	297
12-17 år	293	302	310
18-20 år	102	88	108
0-20 år	670	681	715

Källa: Sociala System.

Totalt har 715 barn och unga omfattats av någon form av beslut, det vill säga varit placerade enligt LVU under 2022. I siffran ingår barn och unga som varit placerade enligt LVU under hela året såväl som barn och unga som varit placerade enligt LVU någon enstaka dag. Vidare ingår barn och unga som placerats enligt LVU under året såväl som barn och unga som varit placerade enligt LVU sedan många år tillbaka. Motsvarande antal var 681 barn och unga under 2021. Respektive andel flickor och pojkar med beslut enligt LVU har varit relativt konstant under de senaste åren, drygt 40 procent flickor och knappt 60 procent pojkar. År 2022 uppgick andelen flickor till 41 procent och andelen pojkar till 59 procent. För år 2021 var motsvarande siffra 44 procent för flickor och 56 procent för pojkar.

Tabell 3:15 Antal beslut enligt LVU och antal barn och unga som berörs

Beslutsgrund LVU	2020	2021	2022
Ansökan: Miljö (2§)	144	150	134
Ansökan: Eget beteende (3§)	75	63	75
Ansökan 2§ + 3§	18	20	19
Omedelbart omhändertagande (6§)	246	245	262
Placering (11§)	540	552	572
Upphörande (21§)	197	180	183
Umgängesbegränsning (14§ 1p)	94	82	110
Hemlighållande av vistelseort (14§ 2p)	46	61	67
Flyttningsförbud (24-31§§)	5	*	22
Förebyggande insatser (22§)	4	*	*
Provtagning inför umgänge (32 a §)	**	**	*
Provtagning inför upphörande (32 b §)	**	**	*
Uppföljning av avslutad vård (21 b §)	**	**	8
Antal barn och unga netto	670	681	715

Källa: Sociala System.
 * Antal under 4 redovisas ej.
 ** Ny bestämmelse från 1 juli 2022.

Samtliga beslut som redovisas i tabell 3:15 gäller de 715 barn och unga som redovisas i tabell 3:14. Besluten är fattade inom ramen för den vård som bedrivs med stöd LVU.

Antalet ansökningar om vård enligt LVU har minskat från år 2021 till 2022.

En minskning har skett av antalet placerade barn och unga som vårdas med stöd av 2 § LVU (fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet) medan antalet barn och unga som vårdas enligt 3 § LVU (den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende) har ökat. Även antalet omedelbara omhändertaganden enligt 6 § LVU har ökat mellan åren 2021 och 2022. Ansökan om vård med stöd av LVU med hänvisning till 2 § LVU är fortsatt vanligare än ansökan med stöd av 3 § LVU.

Tabellraden ”Antal barn och unga netto” innehåller unika barn som vårdats med stöd av LVU och där något av LVU-besluten i tabellen fattats under året.

Ansökan om vård på grund av missförhållanden i hemmet (2 § LVU) gjordes under 2022 något oftare för flickor (72) än för pojkar (62). Motsvarande antal för 2021 var 76 flickor och 74 pojkar. Ansökan om vård på grund av eget beteende (3 § LVU) var betydligt vanligare för pojkar (52) än för flickor (23). Motsvarande antal under 2021 var 53 pojkar och 10 flickor. Det är värt att notera att andelen flickor som vårdats på grund av eget beteende har ökat med 130 procent mellan åren 2021 till 2022. Pojkarna däremot ligger kvar på samma nivå som året innan. Ansökan om vård på grund av eget beteende gjordes endast för pojkar i de äldre åldersgrupperna, från 15 år upp till 20 år. För pojkar i åldersgruppen 12 till 14 år gjordes inga ansökningar om vård på grund av eget beteende. För flickorna var ansökningarna om vård på grund av eget beteende jämt fördelade från 12 till 20 år. Ansökningar om omedelbart omhändertagande var vanligare för pojkar (151) än för flickor (111). Inom åldersgruppen 15 till 17 år gjordes flest

ansökningar om omedelbart omhändertagande (77) och minst antal ansökningar gjordes inom åldersgruppen 18 till 20 år (27).

Statens institutionsstyrelse (SiS) uppger i februari 2023 att det står många barn och unga, inte minst flickor, på kö för att påbörja vård på SiS ungdomshem. JO har granskat vilka konsekvenser som platsbristen på de särskilda ungdomshemmen får för barn och unga. JO uppger att platssituationen inom ungdomsvården varit ansträngd sedan hösten 2021 och att de åtgärder som SiS har vidtagit för att komma till rätta med platsbristen inte har lett till att problemen lösts, tvärtom har utvecklingen gått i fel riktning. I beslut från februari 2023, där JO allvarligt kritiserar SiS, uttalar sig JO om SiS lagstadgade skyldighet att omedelbart anvisa en plats på ett ungdomshem i akuta situationer. JO bedömer sedan att det finns en uppenbar risk att den unge råkar mycket illa ut om hen inte omedelbart anvisas plats och placeras på ett ungdomshem och att den allvarliga utvecklingen därmed inte bryts.

Den 1 juli 2022 infördes nya bestämmelser i SoL och LVU om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat. De nya bestämmelserna handlar bland annat om att LVU-vården inte får upphöra förrän omständigheterna som föranledde vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt genom att det ska bli obligatoriskt att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem, att skyldigheten att överväga vårdnadsöverflytt tidigare läggs till efter två år i samma familjehem, att det blir obligatoriskt för socialtjänsten att följa upp ett barns situation när tvångsvård upphört oavsett grund och placeringsform samt om beslut om drogtest i vissa fall av vårdnadshavare eller förälder inför umgänge och inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra. Bestämmelserna tillkom den 1 juli 2022 och har därför inte rapporterats tidigare år. Möjligheten att registrera beslut enligt lex lilla hjärtat infördes i stadens sociala system under hösten 2022. Hittills har inga beslut enligt de nya bestämmelserna registrerats.

Unga lagöverträdare

Lagföringsbeslut mot ungdomar (15–20 år) utgör 18 procent av samtliga lagföringsbeslut, trots att denna åldersgrupp endast utgör 8 procent av den straffbara befolkningen. Jämfört med föregående år har visserligen lagföringsbesluten minskat något i gruppen 18–20 år och sett över en tioårsperiod har de minskat väsentligt. Trots detta är det antalet lagföringsbeslut relativt sett större i de yngre åldersgrupperna än i de äldre.

Inom staden pågår sedan flera år olika utvecklingsarbeten gällande arbetet med brottsprevention och unga lagöverträdare. En strategi för att minska risken att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet antogs för 2019–2022, vilken syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt socialt arbete i samverkan mellan ansvariga myndigheter och civilsamhället. Utgångspunkten är att den kunskap som i forskning och praktik visat sig mest framgångsrik i arbetet med att förebygga kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende, också är den kunskap som skall användas i praktiken. I samarbete med utbildningsnämnden, förskolenämnden och stadsdelsnämnderna ska socialnämnden under 2023 revidera strategin för att minska riskerna för att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. Inom ramen för stadsdelsnämndernas och socialnämndens ordinarie verksamheter pågår också ett gediget arbete med unga lagöverträdare och flera lokala projekt har lanserats i syfte att tidigt identifiera barn och unga i behov av stöd för att motivera dem och deras föräldrar till att ta emot insatser.

Sedan 2018 har socialnämnden verkat för att öka stadsdelsnämndernas kunskap i hur socialtjänsten kan handlägga ärenden gällande unga lagöverträdare. Socialnämnden har anordnat utbildningar i de strukturerade bedömningsverktygen SAVRY (Structured Assessment of Violence Risk in Youth), EARL (Early Assessment Risk List) och ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis). Målet med utbildningsinsatserna är att ge stadsdelsnämnderna förutsättningar att på ett systematiskt sätt identifiera de mest framträdande riskfaktorerna för fortsatt kriminellt beteende samt missbruk och sociala

problem hos barn och unga. Eftersom både SAVRY, EARL och ADAD grundar sig på etablerad forskning om risk- och skyddsfaktorer införlivas därigenom akademisk kunskap i den praktiska verksamheten. Detta ligger i linje med stadens målsättning att socialtjänstens arbete i så hög grad som möjligt ska bedrivas utifrån evidens och kunskap.

Yttranden

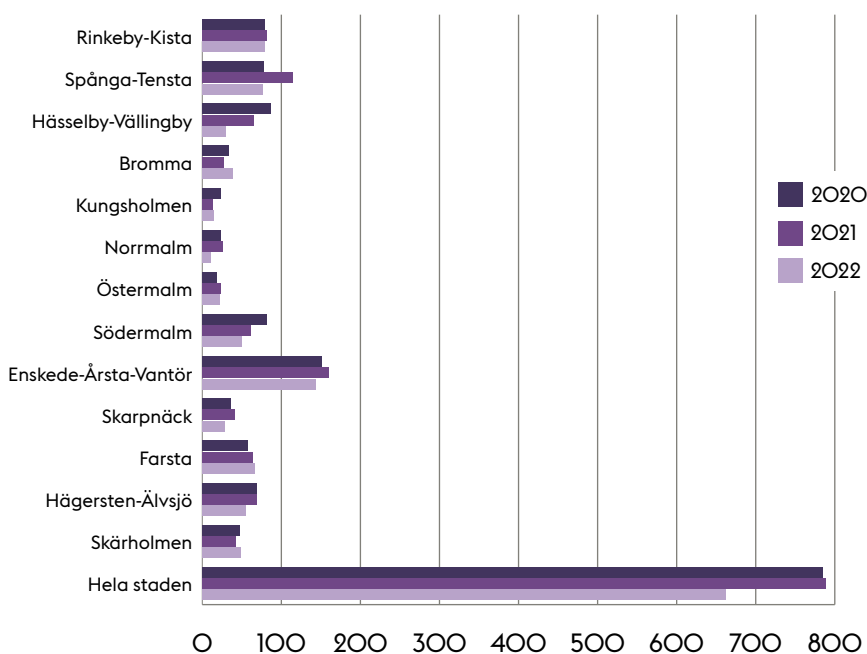
I figur 3:5 redovisas antalet beslut om att avge yttranden enligt 11 § Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LuL. Det är polis, åklagare eller tingsrätt som fattar beslut om att inhämta yttrande från socialnämnden när unga som inte fyllt 18 år är misstänkta för brott. Yttranden enligt LuL är att betrakta som mindre utredningar inom vilka nämnden skall yttra sig över den unges levnadsförhållanden och hälsa samt tidigare kriminalitet och eventuella vårdbehov. Yttrandet avgives därefter till polis eller åklagare och är ett viktigt underlag i ungdomens rättsliga process. Eftersom yttranden avgives när en ungdom är misstänkt för brott tjänar antalet avgivna yttranden som en indikator på graden av ungdomsbrottslighet i en stadsdelsnämnd.

Enskede Årsta Vantör har de senaste tre åren fattat flest beslut om att avge yttranden enligt LuL.

Figur 3:5 Beslut om att avge yttrande enligt LuL.

Antal beslut per år uppdelat på stadsdelsnämnd 2020-2022

Källa: Sociala System.

Liksom tidigare år avgives fler yttranden i ytterstaden än i innerstaden vilket sannolikt beror på att ungdomsbrottsligheten tenderar att vara högre i socioekonomiskt utsatta områden. Ungdomar i ytterstadsområden är, jämfört med ungdomar i innerstadens mindre utsatta områden, mer exponerade för riskfaktorer och löper därmed högre risk att dras in i kriminalitet. Dessa riskfaktorer ser olika ut och verkar både på strukturell och på individuell nivå. Bland de mest påtagliga riskfaktorerna är att ha föräldrar med låg grad av arbetsmarknadsanknytning, att själv misslyckas i skolan och att växa upp i ett konfliktfyllt hem. Risken för att utveckla en kriminell identitet är också större om det i ens närområde finns tillgång till vapen och narkotika och om ens vänner attraheras av och tillhör kriminella grupperingar.

Det avgives färre yttranden i staden som helhet 2022 än under något av de två föregående åren. Minskningen är påtaglig och gäller såväl innerstadens som ytterstadens stadsdelsnämnder. Möjligen speglar detta det faktum att ungdomsbrottsligheten kommit att kon-

centreras till en allt mindre grupp ungdomar vilka står för en stor andel av den lagförda brottsligheten. I tabellen framgår att Enskede-Årsta-Vantör är den stadsdelsnämnd som under de senaste tre åren fattat flest beslut om att avge yttranden enligt LuL, något som troligen dels beror på stadsdelsnämndens invånarantal men också på att flera av dess stadsdelsområden är att betrakta som socioekonomiskt utsatta.

Ungdomsvård

Den som är under 21 år kan dömas till ungdomsvård om hen har ett särskilt behov av vård enligt SoL eller LVU. Ungdomsvård är en påföljd avsedd för ungdomar, främst i åldersspannet 15-17 år, vilka bedöms ha ett särskilt behov av stöd eller hjälp från socialtjänsten. Påföljden motsvarar det som tidigare kallades ”vård inom socialtjänsten” och preciseras i varje enskilt fall i ett ungdomskontrakt om vården ges enligt SoL, eller i en vårdplan om vården ges med stöd av LVU. Påföljden kan innebära allt från att lämna urinprov under ett par månaders tid till en längre vistelse på behandlingshem (HVB).

Sluten ungdomsvård

Ungdomar som begår allvarliga brott när de är i åldern 15-17 år blir oftast dömda till sluten ungdomsvård i stället för till fängelse. Det är ett tidsbestämt straff som ungdomarna avtjänar enligt *Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU*, på speciella avdelningar på SiS särskilda ungdomshem.

År 2022 var fem unga från Stockholm intagna på LSU vid något av SiS ungdomshem. Det är samma antal som föregående år och något färre än år 2020.

Forskning har visat att de unga som döms till sluten ungdomsvård har liknande problem som övriga unga som vårdas inom SiS med stöd av LVU. Det innebär att oavsett om de unga vårdas enligt LVU eller är dömda till sluten ungdomsvård, behöver de sannolikt samma typ av behandlingsinsatser för missbruk, kriminalitet, psykisk ohälsa, relations- och skolproblem.

Mellantvång

Mellantvång enligt 22§ LVU är ett lagrum som ger socialtjänsten möjlighet att bevilja insatser även utan samtycke från den unge. Lagrummet skapades för att verka förebyggande och nå de ungdomar vilka inte samtycker till insatser enligt SoL men som inte heller bedöms uppfylla kriterierna för vård enligt LVU, för att öka ungdomens motivation till att förändra sin situation. De beslut som fattats i Stockholms stad 2022 är för få till antalet för att kunna redovisas.

Ungdomsövervakning

Ungdomsövervakning är en relativt ny påföljd som trädde i kraft den 1 januari 2021. Påföljdens målgrupp är i huvudsak personer mellan 15 och 17 år som antingen begått allvarliga brott eller som dömts för upprepad brottslighet. Ungdomsövervakning är tänkt att fylla den lucka i påföljdssystemet för de brott där LSU bedömts vara en alltför ingripande påföljd men där ungdomstjänst inte bedömts vara ingripande nog. Kriminalvården är ansvarig huvudman för att ungdomsövervakningen verkställs men påföljden ska genomföras i nära samverkan med socialtjänsten. Under åren 2021 och 2022⁹ har 14 ungdomar i Stockholms stad dömts till ungdomsövervakning.

⁹ Siffran avser totalt antal för båda åren.

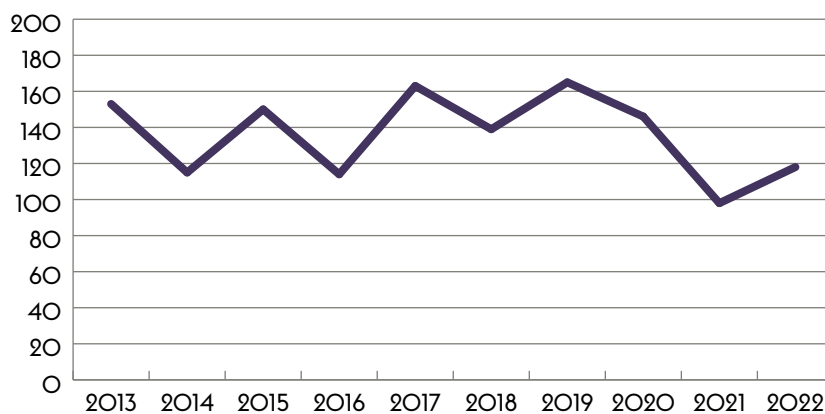
Ungdomstjänst

Påföljden ungdomstjänst är en påföljd för unga lagöverträdare och en obligatorisk uppgift för kommunerna att tillhandahålla. Ungdomstjänst är tänkt som ett påföljdsalternativ i stället för böter eller fängelsestraff för unga i åldern 15–21 år som begått brott men som saknar, eller enbart har ett begränsat vårdbehov. Lagstiftarens intentioner är att ungdomstjänst för dessa ungdomar ska utgöra en sorts pedagogisk gränssättning medan ungdomar med större vårdbehov i stället bör dömas till ungdomsvård.

Den som dömts till ungdomstjänst avtjänar sitt straff genom att arbeta mellan 20 och 150 timmar. Arbetet är oavlönat, sker exempelvis i en förening eller inom en ideell organisation och är oftast förlagt så att det inte inverkar negativt på den unges skolgång. Stockholms ungdomstjänst är den enhet inom socialnämnden som i sitt uppdrag verkställer domar om ungdomstjänst.

Under perioden 2013–2022 har antalet domar som renderat i ungdomstjänst varierat mellan 153 till 98. Mellan åren 2020 och 2021 minskade antalet domar gällande ungdomstjänst från 146 till 98 men steg sedan till 118 år 2022.

Figur 3:6 Antal domar om ungdomstjänst vid Stockholms ungdomstjänst 2013-2022

Källa: Stockholms ungdomstjänst.

Misshandel är den vanligaste brottstypen för både flickor och pojkar som dömts till ungdomstjänst år 2022.

74

beslut om insatsen SKKP via Framtid Stockholm 2022.

Pojkarna utgör en majoritet, 82 procent av de som dömts till ungdomstjänst under 2022 var pojkar medan endast 18 procent av domarna gällde flickor. Detta ligger i linje med att pojkar i betydligt högre utsträckning än flickor lagförs för brott. Medelåldern för de unga som genomförde ungdomstjänst under 2022 var 17 år och misshandel den mest förekommande brottstypen för både pojkar och flickor.

Särskilt kvalificerad kontaktperson (SKKP)

SKKP är en insats som tillhandahålls centralt i staden via Framtid Stockholm vid socialförvaltningen. SKKP kan ges på frivillig väg men den unge kan också ha dömts till insatsen i form av ungdomsvård och då preciseras den inom ramarna för ett ungdomskontrakt. SKKP kan också ges som mellantvång med stöd av 22 § LVU.

Under år 2022 fattades 74 beslut gällande SKKP; 82 procent pojkar och 18 procent flickor. Av dessa dömdes 25 pojkar till insatsen och 34 beviljades den på frivillig väg. Motsvarande siffra för flickorna var fem respektive sju. Tre personer beviljades insatsen enbart i form av behandlingsprogrammet Repulse. Medelåldern för både flickor och pojkar var knappt 17 år. Som tidigare beskrivits erbjuder vissa stadsdelsnämnder intensivare kontaktpersonuppdrag som benämns SKKP men dessa skiljer sig åt i innehåll jämfört med insatsen SKKP som tillhandahålls av Framtid Stockholm.

Ensamkommande barn och unga

Med ensamkommande barn menas barn som vistas i Sverige utan sina vårdnadshavare. Med unga avses personer som kommit till Sverige som ensamkommande barn och som har fyllt 18 men inte 21 år. Barnen kan ansöka om asyl eller tillfälligt skydd enligt massflyktindirektivet vid ankomsten till Sverige eller i ett senare skede när de påträffas av myndigheter. De kan också överföras till Sverige som kvotflyktingar. En kvotflykting har uppehållstillstånd redan när hen anländer till Sverige. Kommunerna ansvarar för mottagandet av ensamkommande barn och för ensamkommande unga som fått uppehållstillstånd innan 18-årsdagen och har rätt till statlig ersättning för mottagandet.¹⁰ Kommunernas ansvar för ensamkommande barn omfattar att tillgodose barnets rättigheter så som rätten till säkerhet, boende, omsorg, utbildning, hälsa och rättsligt skydd. När ett barn som är asylsökande eller massflykting blir 18 år är huvudregeln att ansvaret övergår till Migrationsverket.

Migrationsverket fördelar ansvaret för ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar mellan kommunerna genom att anvisa varje kommun en viss andel barn. Ensamkommande barn som är kvotflyktingar anvisas till kommunerna enligt en fördelningsmodell för bosättning av nyanlända med uppehållstillstånd. Huvudregeln är att anvisning ska ske till den kommun som för tillfället har lägst måluppfyllelse, så kallad utjämnande anvisning. Den andra typen av anvisningar är anknytningsanvisningar. En anknytningsanvisning kan exempelvis göras när barnet kommer till Sverige med en person som söker asyl vid samma tillfälle (medsökande) eller en anhörig som gör barnet sällskap vid ansökningstillfället (medföljande).

Socialtjänstens ansvar för att handläggning sker på i princip samma sätt som för andra barn som är i behov av socialtjänstens insatser. Barn som har uppehållstillstånd i Sverige har skolplikt. Barn som är asylsökande eller massflyktingar har inte skolplikt men har samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. Ensamkommande barn ska förordnas en god man som kan företräda barnet juridiskt i föräldrarnas ställe. När ett barn får uppehållstillstånd ska en särskild förordnad vårdnadshavare utses.

Ensamkommande barn från Ukraina

Den 4 mars 2022, en vecka efter Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari, beslutade EU:s medlemsländer för första gången att aktivera det så kallade *massflyktsdirektivet*. Det innebär bland annat att personer från Ukraina ska erbjudas ett omedelbart och tidsbegränsat uppehållstillstånd i EU:s medlemsstater.

Under 2022 ansökte totalt 50 348 personer från Ukraina om skydd i Sverige, varav 771 ensamkommande barn. Majoriteten av de ensamkommande barnen från Ukraina som sökte skydd i Sverige under 2022, kom tillsammans med en medsökande eller medföljande vuxen och anvisades i mycket hög grad utifrån anknytning.

Stockholms stad anvisades 105 av de totalt 771 ensamkommande barn från Ukraina som sökte skydd i Sverige.

I april 2022 beräknade Migrationsverket att mellan 480 till 6 000 ensamkommande barn skulle komma till Sverige från Ukraina. För socialtjänsten i staden innebar den osäkra prognosen utmaningar när det gällde att förutse eventuella behov av förstärkning avseende personal och möjliga platser för placering. Stadsdelsnämnderna har rapporterat att de, med några undantag och vissa interna justeringar, hanterat den ökade tillströmningen av ensamkommande barn utan förstärkning av personal.

771

Under 2022 ansökte 771 ensamkommande barn från Ukraina om skydd i Sverige. Av dessa anvisades 105 barn till Stockholms stad.

¹⁰ Massflyktingar omfattas av bestämmelser i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Det innebär att Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet som är 18 år eller äldre trots att de beviljats tillfälliga uppehållstillstånd.

Majoriteten av de barn från Ukraina som under 2022 sökte skydd i Sverige har kommit med en medsökande eller medföljande vuxen.

Chefer inom stadens socialtjänst har vid chefsnätverksmöten under 2022 rapporterat att majoriteten av de ensamkommande barnen från Ukraina har placerats hos en vuxen anhörig. När det är barnets uttryckliga önskan att få bo tillsammans med en anhörig vuxen behöver socialtjänsten ta ställning till om barnets behov av stöd och skydd kan tillgodoses genom en tillfällig placering i nätverket. En sådan placering förutsätter att barnet känner familjen väl sedan tidigare, att hemmet är lämpligt att vistas i och att socialtjänsten bedömer att det är till barnets bästa. Det har i dialog med chefer i staden framkommit att dessa bedömningar i många fall har inneburit svåra avvägningar utifrån att det underlag som är möjligt att ta fram avseende nyanlända personer ofta är begränsat. Exempel på åtgärder som vidtagits av socialtjänsten i staden för att säkerställa att barnets behov av stöd och skydd kan tillgodoses genom en tillfällig placering hos en vuxen anhörig är att besöka bostaden där barnet och den vuxne anhörige vistas, att alltid tala enskilt med barnet samt att tala med barnets föräldrar i Ukraina. Socialtjänsten har en skyldighet att alltid följa upp en placering för att säkerställa att vården är rättssäker och trygg samt att den utgår från barnets behov. När barnets behov av stöd och skydd har utretts kan stadigvarande vård i familjehem vara en aktuell placeringsform. Ett familjehem i den ungas eget nätverk utreds på samma sätt som andra familjehem.

Vissa vuxna medföljande eller medsökande till barn från Ukraina har uppgett för socialtjänsten att de trätt in i föräldrarnas ställe. När en vuxen trätt in i förälders ställe är barnet inte att betrakta som ensamkommande. Under våren 2022 uppstod frågor hos socialtjänsten i staden kring hur bedömningen av vårdnaden om barnet skulle ske. Migrationsverket har i uppgift att granska inkomna dokument gällande vårdnadskapet. När Migrationsverket har bedömt att ett barn är ensamkommande och anvisat Stockholms stad som ansvarig kommun, ska socialtjänsten i staden handlägga ärendet som ett ensamkommande barn.

Exempel på ytterligare en fråga som kom upp hos socialtjänsten i staden i anslutning till mottagandet av ensamkommande barn från Ukraina är om ett ensamkommande barn kan placeras tillsammans med en vuxen anhörig i Migrationsverkets anläggningsboende. Såväl Sveriges kommuner och regioner (SKR) som Socialstyrelsen har uttalat att det är upp till lokal socialtjänst att göra en bedömning av om en sådan placering är till barnets bästa.

I början av våren 2022 var det inte klarlagt om ett ensamkommande barn som kommit till Sverige som massflykting skulle förordnas en god man eller en särskilt förordnad vårdnadshavare. I staden har lagstiftningen fram till 2023 tillämpats så att barn som har uppehållstillstånd vid ankomst förordnats en särskild förordnad vårdnadshavare. Processen med att tillsätta en särskilt förordnad vårdnadshavare är betydligt mer omfattande och tidskrävande än processen när en god man tillsätts. SKR gick under våren ut med rekommendationer som specifikt avser ensamkommande barn som kommit till Sverige som massflyktingar. Rekommendationen är att ensamkommande barn från Ukraina som är massflyktingar ska förordnas en god man. I budgeten för 2023 har överförmyndarnämnden fått i uppdrag att utse god man för alla ensamkommande barn i avvaktan på att en särskilt förordnad vårdnadshavare utses av tingsrätten.

Antal ensamkommande barn har förändrats över tid

Antalet ensamkommande barn som sökt skydd i Sverige har minskat från år till år sedan 2015. Under 2022 togs 1518 ensamkommande barn och unga emot i Sverige. Det är nästan tre gånger så många som under 2021 då motsvarande antal var 608 barn. Ökningen är till största delen en konsekvens av Rysslands militära invasion av Ukraina men kan också i viss mån förklaras av att fler asylsökande ensamkommande barn motogs i Sverige under 2022 än under 2021.

Medianen för antalet asylsökande barn som tagits emot per år under perioden 2013 till 2022 är 1 140 barn.¹¹ Sett ur ett tioårsperspektiv är antalet ensamkommande barn som sökt asyl i Sverige under 2022 (640 barn) förhållandevis lågt.

Även om fler asylsökande ensamkommande barn mottagits under 2022 jämfört med 2021 så är antalet lågt sett ur ett tioårsperspektiv.

¹¹ Statistiken som har använts som underlag för uträkning av medianen är hämtad från Statistiska centralbyrån.

Majoriteten av de ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige under 2022 var pojkar i åldern 13 till 17 år med ursprung i Afghanistan eller Syrien. Flickorna utgjorde 23 procent av de asylsökande ensamkommande barnen och totalt var cirka 13 procent av barnen under 13 år. Sett till köns- och åldersfördelning skiljer sig gruppen barn från Ukraina från gruppen barn som sökte asyl i Sverige under 2022. I gruppen barn från Ukraina var drygt 50 procent flickor och strax under 26 procent var under 13 år.

Utöver förändringar i Migrationspolitiken har migrationen till Sverige under de senaste åren även påverkats av covid-19-pandemin och Rysslands militära invasion av Ukraina. De stora variationerna av antalet ensamkommande barn som årligen mottas i Sverige ställer höga krav på flexibilitet i kommunerna. Exempel på utmaningar i kommunerna är att beräkna behovet av personal, att förutse behov av platser på boenden samt att planera för behovet av platser på förskola och skola. Ytterligare en utmaning är att bevara och utveckla den samlade erfarenhet och kunskap som genererats i staden sedan 2015 då över 2000 ensamkommande barn anvisades till Stockholms stad.

Nyttillkomna ensamkommande barn och unga

Innan en kommun anvisas av Migrationsverket såsom ansvarig för ett ensamkommande barn har den kommun där barnet först påträffas, *ankomstkommunen*, ansvar för barnet. Socialtjänsten i ankomstkommunen ska göra en bedömning av barnets omedelbara behov av skydd samt inleda en utredning avseende barnets behov av skydd och stöd. Utredningen begränsar sig ofta till att, utifrån den information som finns tillgänglig, ta fram ett beslutsunderlag för att kunna besluta om en tillfällig placering i avvaktan anvisning av ansvarig kommun.

Tabell 3:16 Antal årligen nyttillkomna ensamkommande barn totalt samt uppdelat på ankomst, asylsökande, massflyktingar och kvotflyktingar

År	Ankomst*	Asyl-sökande	Mass-flyktingar	Kvot-flyktingar	Totalantal anvisningar
2020	41	47	0	20	67
2021	22	47	0	7	54
2022	38	25	105	5	135

Källa: Stockholms socialjour, Intro Stockholm och Migrationsverket.

* I spalten för ankomst redovisas det antal barn som socialjouren ansvarat för i ankomstfasen.

I Stockholms stad delar socialjouren och stadsdelsnämnderna på ansvaret för barn som ger sig till känna i staden som så kallade *ankomstbarn*. Om barnet kommer med en medsökande vuxen anhörig eller till en anhörig vuxen som har ordnat boende på egen hand i staden är det socialtjänsten i den stadsdelsnämnd där barnet vistas tillsammans med den vuxna, som är ansvarig för barnet under ankomstfasen. Socialjouren ansvarar för de ankomstbarn som anländer till Sverige utan någon anhörig och som inte heller har någonstans att bo vid ankomsten. I tabell 3:16, under fliken *ankomst* redovisas det antal barn som socialjouren ansvarat för under ankomstfasen. Ankomstbarnen kan vara asylsökande eller massflyktingar. Till gruppen räknas även barn som inte avser att söka asyl eller som har en annan ankomstkommun men avvikit därifrån.

Under 2022 tog socialjouren emot 38 barn som gav sig till känna i staden som så kallade ankomstbarn. Många av de ensamkommande barnen från Ukraina har kommit tillsammans med en medsökande eller medföljande vuxen som ordnat boende i staden på egen hand. Det har medfört att socialtjänsten i stadsdelsnämnderna under 2022 har ansvarat för fler ankomstbarn än tidigare år.

Ensamkommande barn som är asylsökande anvisas till en kommun i samband med att de lämnar sin ansökan om asyl till Migrationsverket. Anvisning av massflyktingar sker när Migrationsverket fattat beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Migrationsverkets handläggningstid för att avgöra ansökningar om skydd enligt massflyktsdirektivet har under 2022 varierat mellan 0 och 37 dagar. Det innebär att ankomstfasen för ensamkommande barn som är massflyktingar varierat men i snitt varit betydligt längre än ankomstfasen för de ensamkommande barn som är asylsökande.

Ensamkommande barn från Ukraina är i genomsnitt yngre än barn som söker asyl. Andelen flickor är högre bland ensamkommande barn från Ukraina jämfört med asylsökande ensamkommande barn.

Under 2022 har socialtjänsten i stadsdelsnämnderna ansvarat för fler ankomstbarn än tidigare år.

135

Stockholms stad anvisades totalt 135 ensamkommande barn under 2022. Av dessa var 105 barn från Ukraina, 25 barn var asylsökande och 5 barn var kvotflyktingar.

Stockholms stad anvisades totalt 135 ensamkommande barn under 2022. Av dessa var 105 barn från Ukraina, 25 barn var asylsökande och 5 barn var kvotflyktingar. Staden anvisades färre asylsökande ensamkommande barn under 2022 jämfört med 2021 (då 47 asylsökande barn anvisades staden), trots att det totala antalet ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige ökade under samma period. Detta kan förklaras av att staden anvisats en relativt hög andel av alla de barn som sökte skydd enligt massflyktingdirektivet. Anknytningsanvisningar avräknas måluppfyllelsen för andelen utjämnande anvisningar som kommunen ska fördela. Även antalet anvisningar av barn som är kvotflyktingar till staden har minskat sedan 2021.

Socialjouren fördelar anvisningar till stadsdelsnämnderna i Stockholms stad genom en turordningslista. Om barnet har en vuxen anhörig som vistas i staden går anvisningen till socialtjänsten i den stadsdelsnämnd där den vuxne vistas. Av anvisningarna avseende ensamkommande barn till Stockholms stad fördelades 91 procent till stadsdelsnämnderna utifrån anknytning. Det är en betydligt högre andel än exempelvis 2021 då motsvarande andel var cirka 33 procent. Det innebär att fördelningen av antalet anvisningar av ensamkommande barn mellan socialtjänsten i stadsdelsnämnderna varit mer ojämn än tidigare år. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har tagit emot flest anvisningar i staden av ensamkommande barn under 2022.

Aktuella ensamkommande barn samt placeringsformer

Parallellt med att antalet nytilkomna ensamkommande barn har minskat från år till år har många av de som tidigare ingått i målgruppen blivit äldre och avslutats inom verksamhetsområdet barn och unga. Det innebär att det totala antalet aktuella ensamkommande barn och unga har minskat från år till år. Under 2021 var det totalt 347 ensamkommande barn och unga som var aktuella inom socialtjänsten i staden, av dessa var 58 procent 18 år eller äldre. Underlaget för statistiken avseende antal ensamkommande barn som är aktuella tas fram ur stadens sociala system genom beslut avseende placering. Dessa beslut kodas vid registrering, bland annat för att besluten ska vara statistiskt spårbara. Eftersom flertalet av de insatser som under 2022 beviljats de ensamkommande barnen från Ukraina inte har varit möjliga att koda vid registrering blir det statistiska underlaget avseende antal aktuella ensamkommande barn och unga ofullständigt och redovisas därför inte i denna rapport.¹² Statistik avseende dessa placeringar kan endast tas fram manuellt. Manuell framtagning är både inexact och tidskrävande för socialtjänsten och vikten av uppgifterna har inte bedömts väga upp för den arbetsinsats som skulle krävas.

¹² En tillfällig placering i barnets eller den unges nätverk är ingen reglerad placeringsform enligt SoL. I stadens sociala system saknas i nuläget en kod som kan användas när ett sådant beslut registreras. För att det ska vara möjligt att registrera en insats i form av *familjehem* krävs att familjehemsföräldern har ett svenskt personnummer. Massflyktingar från Ukraina folkbokförs inte och tilldelas därför inget personnummer.

I tabell 3:17 visas antal ensamkommande barn per placeringsform under perioden 2020–2022. I tabellen saknas de barn och unga från Ukraina som under 2022 placerats hos anhöriga. Vidare kan ett och samma barn ha räknats flera gånger i tabellen (om de fått TUT/PUT eller om de bytt placeringsform). Uppgifterna kan trots ovanstående, ge en fingervisning om vilka placeringsformer som är vanligast för målgruppen.

Tabell 3:17 Antal ensamkommande barn och unga per placeringsform 2020-2022

Placeringsformer	2020		2021		2022	
	Asyl /mass-flyktingar	TUT/PUT	Asyl /mass-flyktingar	TUT/PUT	Asyl /mass-flyktingar	TUT/PUT
Jourhem	84	64	47	43	50	39
Familjehem	48	148	33	104	21	69
Stödboende	21	330	15	116	12	64
HVB	44	50	27	28	21	15
SiS ungdomshem	13	8	6	*	*	*

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

Under 2022 har familjehemsplacering gått om stödboende som den vanligaste placeringsformen för ensamkommande barn och unga som har uppehållstillstånd. Få av de barn och unga som har uppehållstillstånd var under 2022 placerade på HVB respektive på SiS ungdomshem. Sett till barn och unga som är asylsökande eller massflyktingar var jourhem den vanligaste placeringsformen under 2022.

Det statistiska underlaget påverkas av att en insats avseende ett ensamkommande barn behöver omregistreras i stadens sociala system när ett placerat asylsökande barn får uppehållstillstånd. Ett och samma barn kan under 2022 ha varit placerat i flera olika placeringsformer vilket också har betydelse för det statistiska utfallet.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

År 2017 ingick socialnämnden ett idéburet partnerskap (IOP) med några organisationer för att främja insatser till ensamkommande barn och unga som helt eller delvis står, eller riskerar att hamna, utanför samhällets insatser. Partnerskapets arbete fortlöper och består nu av de tre ideella organisationerna Rädda barnen, Svenska Röda Korset och Stockholms stadsmission som tillsammans arbetar med Stockholms stad för att möta målgruppens behov. Målgruppen för partnerskapet har sedan starten blivit äldre och kan vara upp till 25 år. Gymnasielagen är en bidragande orsak till fortsatt samarbete. Nuvarande avtal om partnerskapet gäller till och med 31 december 2023. Syftet med partnerskapet är att förbättra målgruppens livssituation i Stockholms stad och att arbeta för att förbättra ungdomens/den unga vuxnas livssituation fram till att ungdomen/den unga vuxna erhåller uppehållstillstånd eller återvänder till ursprungslandet. Vidare är syftet att stärka samverkan för att skapa en trygg länkning mellan idéburna organisationer och myndigheter för målgruppen.

Under perioden september 2021 till december 2022 gav Röda Korsets vårdförmedling stöd och hjälp till 35 individer i målgruppen. Rädda barnen rapporterar att de har gett psykosocialt stöd i form av gruppverksamhet samt individuella samtal vid mötesplatsen TC gården till 327 individer. Stadsmissionens verksamhet Baba har under perioden gett stöd till 499 individer, stödet har bland annat omfattat trygga mötesplatser för stödjande samtal och social samvaro, basbehov i form av mat, kläder, hygien och SL-biljetter samt juridisk rådgivning. Det kan antas att det i många fall är samma individer som rör sig mellan verksamheterna varför statistiken redovisas separat för varje verksamhet.

4. FAMILJERÄTTEN

Inledning

4

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Familjerätten	3
Målgruppsbeskrivning	3
Utredning inom familjerätten	4
Faderskap och föräldraskap – ett område i förändring	4
Adoption	6
Vårdnad, boende och umgänge	8

Familjerätten

En stor del av familjerättens ärenden kommer in som en begäran om upplysning, samarbetsamtal eller utredning från tingsrätten rörande vårdnad, boende eller umgänge. Familjerätten erbjuder även frivilliga samarbetsamtal till föräldrar som ska eller har separerat, eller som inte har levt tillsammans och som vill ha stöd i att komma överens när det gäller frågor om vårdnad, boende, umgänge och barnets försörjning. I familjerättens uppgifter ingår också att göra adoptionsutredningar, yttra sig i namnfrågor till domstol och i passfrågor till Polismyndigheten samt att bekräfta faderskap och föräldraskap och utreda faderskap och föräldraskap där detta krävs.

Området regleras bland annat av:

- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Lag (2012:318) om 1996 års Haagkonvention
- Föräldrabalk (1949:381), (FB)
- Socialtjänstlag (2001:453), (SoL)
- Lag (1984:1140) om insemination
- Lag (1985:367) om internationella faderskapsfrågor
- Lag (1988:711) om befruktning utanför kroppen
- Lag (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap
- Lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

Målgruppsbeskrivning

Socialtjänsten ansvarar för att på uppdrag av tingsrätten erbjuda samarbetsamtal och utredningar rörande vårdnad, boende och umgänge. Socialtjänsten ansvarar också för adoptionsutredningar samt för att utreda faderskap och föräldraskap. I Stockholms stad ligger detta ansvar på familjerätten i stadens 13 stadsdelsförvaltningar. Vissa stadsdelsnämnder har valt att slå samman sina familjerätter och det finns idag åtta familjerätter i Stockholms stad. De som slagits samman är Bromma och Hässelby-Vällingby som bildar Familjerätt Nordväst. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta som bildar Familjerätt Nordost. Hägersten-Älvsjö och Skärholmen som bildar Familjerätt Sydväst samt Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck som bildar Familjerätt Sydost. Målgruppen för familjerättens arbete är barn mellan 0 och 17 år vars föräldrar inte är överens om frågor rörande vårdnad, boende och umgänge. Ytterligare målgrupper är barn som ska eller har adopterats, antingen från annat land eller genom nationell adoption. Familjerätten arbetar också för att se till att barn har juridiskt fastställda föräldrar.

Familjerätten och Familjerådgivningen vid socialförvaltningen erbjuder även så kallade frivilliga samarbetsamtal på begäran från föräldrar. Den 1 januari 2022 trädde en ny lag i kraft som ålägger kommunerna ett erbjuda informationssamtal till föräldrar som inte är överens i frågor som rör vårdnad, boende eller umgänge. Från den 1 mars 2022 ska föräldrar som överväger att inleda en tvist om barnet först vända sig till socialtjänsten för ett obligatoriskt informationssamtal. Syftet med informationssamtalet är att under sakkunnig ledning ge föräldrar förutsättningar för att hitta en samförståndslösning som utgår från barnets bästa. Stadsdelsförvaltningarna tillhandahåller dessa informationsamtal via familjerätten och utfärdar ett samtalsintyg som intygar att informationssamtalet genomförts.

Utredning inom familjerätten

Faderskap och föräldraskap – ett område i förändring

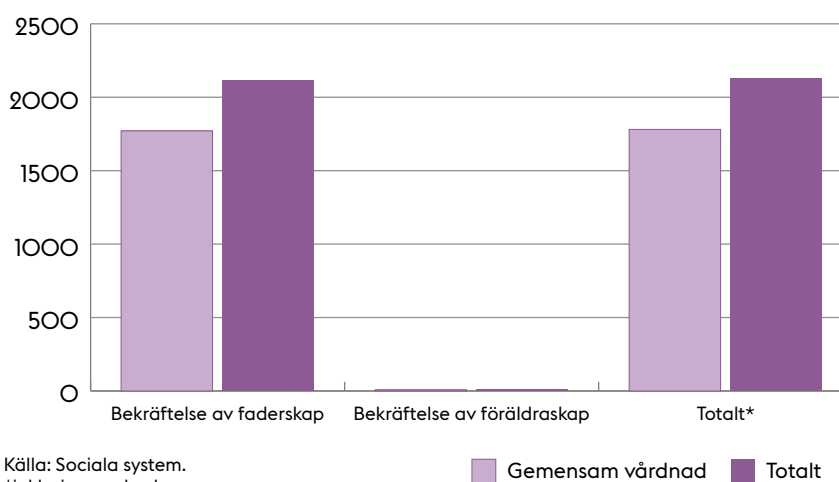
Alla barn har enligt artikel 7 i lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter rätt att känna till sitt ursprung. Det handlar om att fastställa vilka föräldrarna är, men även om barnets rätt till försörjning och arv.

Sedan länge har faderskapspresumtion gällt enligt svensk lag, det vill säga att om en gift kvinna föder ett barn förutsätts hennes make vara pappa till barnet. Om en ogift kvinna föder ett barn ska det fastställas vem som är den andra föräldern. Familjerätten har fram till förändringar i lagstiftningen som trädde i kraft 1 januari 2022 haft i uppgift att fastställa faderskap och föräldraskap för samtliga barn som fötts av ogifta kvinnor eller av gifta föräldrar i samkönade relationer. När faderskapet/föräldraskapet är fastställt, antingen via bekräftelse eller via dom i domstol, har barnet samma rättsliga status som barn till gifta föräldrar. Den 1 januari 2022 infördes regler om föräldraskapspresumtioner motsvarande faderskapspresumtionen när en kvinna som är gift med en annan kvinna föder ett barn samt för gifta föräldrar där en eller båda parter har bytt könstillhörighet. Syftet med förändringarna i regelverket var att göra föräldraskapspresumtionen könsneutral. Det infördes även modernare regler för bekräftelse av föräldraskap och faderskapsundersökningar.

Sedan 1 januari 2022 finns en möjlighet för ogifta föräldrar att inom 14 dagar efter ett barns födelse bekräfta faderskap/föräldraskap via Skatteverkets digitala e-tjänst. Föräldern som har fött barnet behöver godkänna faderskap-/föräldraskapsbekräftelsen i e-tjänsten med hjälp av bank-id.

Fram till 1 oktober 2021 fanns det fem olika protokoll för socialnämndens utredning av faderskap/föräldraskap som användes beroende på hur barnet blivit till, om föräldrarna var gifta, sammanboende eller inte och om föräldraskapet var ifrågasatt eller inte. Sedan de olika protokollen tillkom har lagstiftningen förändrats vilket innebär att de formella kraven för att socialtjänsten ska kunna godkänna en bekräftelse av faderskap ser annorlunda ut än tidigare. I dag finns också fler sätt att bli förälder på. För att underlätta och så långt som möjligt kvalitetssäkra utredningen, för att säkerställa att rätt protokoll används och för likabehandling har samtliga tidigare protokoll från och med 1 oktober 2021 ersatts av ett enda protokoll – utredningsprotokollet (U-protokollet). Syftet med U-protokollet är att utreda vem, förutom den som har fött barnet, som är barnets andra rättsliga förälder eller att utesluta att det finns någon annan rättslig förälder än den som har fött barnet.

Figur 4:1 Antal bekräftelser av faderskap, föräldraskap eller moderskap samt antal anmälan om gemensam vårdnad 2022.

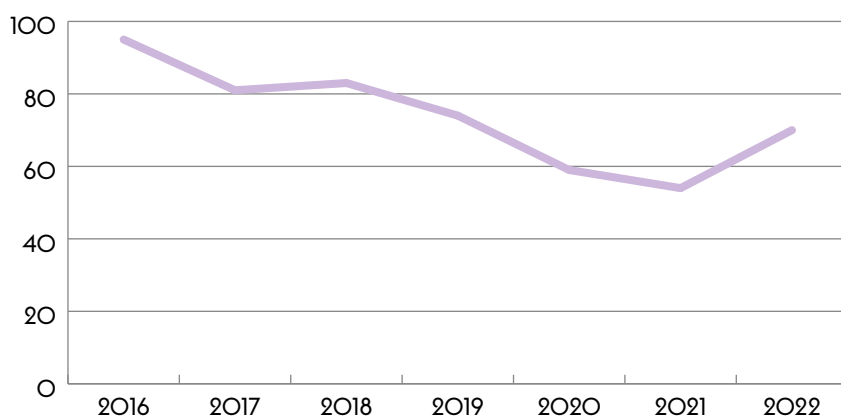
I figur 4:1 redovisas antalet barn för vilka faderskap/föräldraskap/moderskap fastställs genom bekräftelse hos stadens familjerätter under 2022. Till följd av övergången till U-protokollet under 2021 kan siffrorna i figuren inte fullt ut jämföras med motsvarande figur i tidigare års socialtjänstrapporter. Siffrorna kan heller inte jämföras med tidigare år då digitala föräldraskapsbekräftelser införts under våren 2022, vilket medfört att socialtjänsten inte fått kännedom om de bekräftelser som gjorts direkt till Skatteverket. Enligt statistik från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har 78 procent av antalet bekräftelser av faderskap/föräldraskap och moderskap under 2022 i Stockholms län, skett via den digitala e-tjänsten. Denna siffra ligger i paritet med landets övriga län. I nätverket för stadens familjerättschefer framkommer dock en bild av lokala variationer i hur många bekräftelser som genomförts digitalt. Vissa familjerätter upplever en kraftigare minskning av inflödet av bekräftelser än andra. I områden med många utlandsfödda invånare märks minskningen inte lika tydligt och ett antagande är att det kan bero på att föräldrarna i mindre utsträckning kunnat tillgodogöra sig den information de fått i samband med att barnet föddes eller att de saknar bank-id för att genomföra den digitala bekräftelsen direkt till Skatteverket.

Talerätt i faderskap-/föräldraskapsmål

Barnet har möjlighet att väcka talan om fastställande av faderskap/föräldraskap. Det omyndiga barnet har dock alltid den som fött barnet eller socialtjänsten som ställföreträdare i dessa mål. Barnets talan kan föras av den som fött barnet om hen är vårdnadshavare. Barnet har också rätt att väcka talan om att häva ett presumerat fader-/föräldraskap. En person som anser sig vara ett barns far/förälder har ingen rätt att väcka talan om fastställande av fader-/föräldraskapet. Socialnämnden för barnets talan i de fall då socialtjänsten är skyldig att utreda och, om möjligt, fastställa fader-/föräldraskapet för ett barn. En presumerad förälder har dock talerätt i mål som handlar om hävande av fader-/föräldraskapet. Ett fastställt fader-/föräldraskap kan hävas genom domstolsbeslut i Tingsrätten. Det är möjligt att i en och samma rättegång pröva frågan om att häva en förälders presumerade fader-/föräldraskap och att fastställa en annan person som far/förälder till barnet.

En situation som förekommer inom familjerätten idag är att en mamma som är gift i sitt ursprungsland får barn med en annan person i Sverige. Faderskapspresumtionen har till följd att maken i ursprungslandet juridiskt anses vara barnets pappa, varför det faderskapet måste hävas för att barnets rättsliga far/förälder ska kunna registreras som far/förälder till barnet.

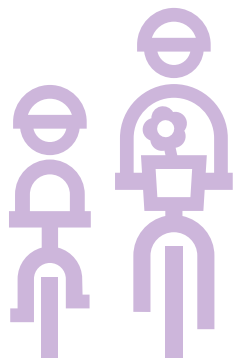
Figur 4:2 Antal barn för vilka faderskap/föräldraskap fastställts genom dom 2016–2022

Källa: Sociala System.

68

barn fick faderskapet fastställt genom dom under 2022 vilket är en ökning med 26 procent från 2021. Årets ökning bryter en nedåtgående trend sett över tid under de senaste sex åren.

Statistiken för år 2022 inkluderar även antalet faderskap, vilket gör att tidsserien bryts och årets siffror inte på samma sätt kan jämföras med tidigare års siffror. Dock är antalet föräldraskap som fastställts via domstolsbeslut låg och när siffrorna bryts ner visas en ökning av antalet faderskap som fastställts genom dom från 54 till 68 stycken. Årets siffror visar att trenden med en stadig minskning nu har vänt.

Adoption

Genom adoption skapas ett livslångt föräldra-barnförhållande mellan den som adopterar och den som adopteras. Den som adopteras blir rent rättsligt barn till den som adopterat. De rättsliga banden till tidigare föräldrar upphör samtidigt att gälla. Vid en adoption ska barnets bästa alltid ges störst vikt och inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas. En adoption går inte att häva.

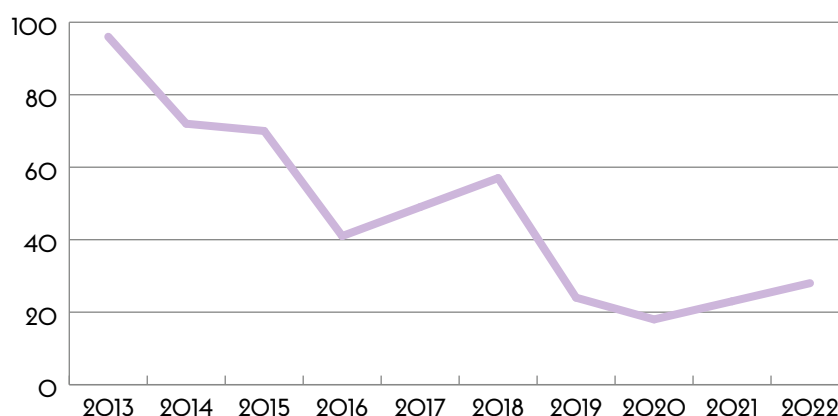
I Sverige har socialtjänsten ansvar för att utreda dem som önskar adoptera. Ett annat ansvar är att erbjuda obligatorisk föräldrautbildning. Detta gäller såväl nationella som internationella adoptioner.

Internationella adoptioner

Vid internationella adoptioner förmedlas kontakt med givarlandet genom en av MFoF:s auktoriserade adoptionsorganisationer. Den som vill adoptera ett barn med hemvist utomlands måste ha socialnämndens medgivande innan barnet lämnar sitt hemvistland. Innan ett medgivande ges ska socialtjänsten, i en så kallad medgivandeutredning, utreda och bedöma om den som vill adoptera ett barn har tillräckliga kunskaper och insikter om adopterade barn och deras behov samt goda förutsättningar för att bli adoptivförälder. I de flesta internationella adoptioner behövs inte domstolsbeslut i Sverige. Om barnets ursprungsland inte är anslutet till lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention eller om det inte har fattats något adoptionsbeslut i barnets ursprungsland krävs dock ett beslut från tingsrätten.

MFoF kan i vissa särskilda fall bevilja undantag från huvudregeln om att adoptionen måste göras via en auktoriserad adoptionsorganisation. Den enskilde får då tillåtelse att genomföra adoptionen utan att gå genom en adoptionsorganisation i Sverige. En sådan adoption brukar kallas "enskild adoption." Då ska MFoF, innan barnet lämnar ursprungslandet, pröva om förfarandet är godtagbart, det vill säga om det finns särskilda skäl och om förmedlingssättet är tillförlitligt.

Figur 4:3 Antal medgivandeutredningar 2013–2022

Källa: Sociala System.

Antalet medgivandeutredningar har ökat med 22 procent mellan 2021 och 2022. Under 2021 var medgivandeutredningarna mer jämnt fördelade mellan stadsdelsnämnderna. I år har flera stadsdelsnämnder inte genomfört någon medgivandeutredning alls medan till exempel Södermalms och Hägersten-Älvsjös stadsdelsnämnder står för 21 procent vardera av det totala antalet medgivandeutredningar som genomförts. Norrmalms och Brommas stadsdelsnämnder står för 18 procent vardera. Under 2022 går det inte att se en lika tydlig koppling mellan en stadsdels socioekonomi och antalet medgivandeutredningar, vilket varit fallet under bland annat 2021, då det var tydligt att det i socioekonomiskt starka områden i högre utsträckning ansöktes om att få adoptera.

Trenden de senaste åren är att antalet internationella adoptioner minskar och minskningen har pågått en längre tid. Detta gäller inte bara i Stockholms stad utan i hela landet. För att ge en ungefärlig bild kan nämnas att det enligt nationell statistik från MFoF kom runt 1000 barn per år till Sverige genom de auktoriserade adoptionsorganisationerna i början av 2000-talet medan motsvarande siffra har legat på mellan 100 och 200 barn per år under de senaste fyra åren. Under 2021 ökade antalet barn som kom till Sverige genom de auktoriserade adoptionsorganisationerna något. Under 2022 har ökningen av antalet medgivandeutredningar fortsatt, även om det är från låga nivåer sett över tid.

Det är inte bara i Sverige som de internationella adoptionerna har minskat över tid. Det finns flera anledningar till detta, den ökande välfärden i världen är en av dem. Färre barn är i behov av en ny familj utomlands. På många håll har kunskapen om och tillgången till preventivmedel ökat samtidigt som det har blivit mer accepterat att vara ensamstående mamma. I de fall barn ändå behöver en ny familj har länderna blivit bättre på att hitta lösningar inom det egna landet. Det är också troligt att andra vägar till föräldraskap, till exempel assisterad befruktning, har bidragit till att behovet av adoption har minskat.

Nationella adoptioner

Den som vill adoptera ett barn inom Sverige gör en ansökan hos tingsrätten som också fattar beslut i frågan. Som huvudregel krävs det att barnets vårdnadshavare samtycker till adoptionen. Vid en bedömning om en adoption är lämplig beaktas flera faktorer baserat på bland annat; om barnet har behov av adoption, om den som söker är lämplig och om adoptionen är för barnets bästa. Ett barn som har fyllt tolv år får som huvudregel bara adopteras om hen samtycker till adoptionen. Vid nationell adoption ger tingsrätten socialnämnden i uppdrag att göra en adoptionsutredning som utgör underlag inför beslut.

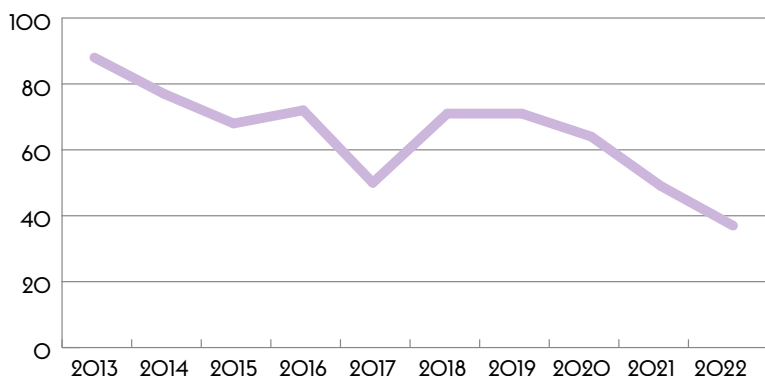
Det finns olika situationer där nationell adoption är aktuellt:

- Styvbarnsadoption: Ärenden där den ena maken/sambon önskar adoptera den andre makens/sambons barn. Detta är den allra vanligaste formen av nationell adoption i staden.
- Adoption av familjehemsplacerade barn: Familjehemsföräldrar som önskar adoptera ett barn som är stadigvarande placerat hos dem.
- Adoption av barn födda i Sverige: Barn som är födda i Sverige och som har övergivits eller lämnats till adoption efter önskemål från vårdnadshavaren/vårdnadshavarna.

Antalet styvbarns-adoptioner minskade med 25 procent under 2022 jämfört med 2021, vilket var en lika stor minskning som skedde mellan 2021 och 2020.

Figur 4:4 Antal nationella adoptioner 2013-2022

Källa: Sociala System.

Antalet nationella adoptioner är idag totalt sett betydligt fler än de internationella adoptionerna. I siffrorna för styvbarns-adoptioner återfinns även adoptioner kopplade till surrogatarrangemang och assisterad befruktning utomlands. De nationella adoptionerna har ökat under de senaste åren men under 2021 och 2022 noteras en markant minskning. Totalt genomfördes under året 37 nationella adoptioner varav 36 var styvbarns-adoptioner. Motsvarande siffror för 2021 var totalt 49 nationella adoptioner varav 45 var styvbarns-adoptioner. Minskningen av styvbarns-adoptioner under 2021 och 2022 kan möjligtvis vara relaterad till covid-19-pandemin på så sätt att adoptioner kopplade till surrogatarrangemang och assisterad befruktning utomlands kan antas ha minskat i och med begränsningar i möjligheterna att resa utomlands under covid-19-pandemin.

Vårdnad, boende och umgänge

Om föräldrar inte kan komma överens i frågor som rör deras barns vårdnad, boende eller umgänge har de möjlighet att vända sig till domstol som kan fatta beslut i föräldrarnas ställe. I en vårdnadstvist ska domstolen alltid se till barnets bästa. Då det bästa för barnet ofta är att föräldrarna själva kan komma överens kan domstolen ge socialtjänsten i uppdrag att erbjuda föräldrarna samarbetsamtal. Domstolen kan också besluta att socialtjänsten ska lämna upplysningar eller göra en utredning som ska mynna ut i en bedömning av vad som är till det enskilda barnets bästa.

Föräldrar som har svårt att komma överens rekommenderas att försöka lösa tvisten med hjälp av kommunen eller stadsdelsförvaltningen där de bor innan de vänder sig till domstol. Via socialtjänstens familjerätt kan föräldrar erbjudas frivilliga samarbetsamtal och få hjälp med att träffa juridiskt bindande avtal om vårdnad, boende och umgänge.

Samarbetssamtal

Samarbetssamtal är strukturerade samtal med föräldrar som ska eller har separerat och som är oeniga om hur de ska lösa frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Samarbetsamtal erbjuds också föräldrar som inte har levt tillsammans och behöver stöd i sitt samarbete. Det är socialtjänstens uppgift att erbjuda föräldrar samarbetsamtal. I Stockholms stad kan de föräldrar som tar eget initiativ till samarbetsamtal söka stöd hos stadsdelsförvaltningen där barnet är folkbokfört eller hos socialförvaltningens familjerådgivning. Samarbetsamtal kan också genomföras på uppdrag av domstol i samband med tvist rörande vårdnad, boende och umgänge. Dessa samarbetsamtal ansvarar alltid stadsdelsförvaltningarnas familjerätt för.

Tabell 4:1 Samarbetssamtal per stadsdel 2020–2022

Stadsdelsnämnd	2020		2021		2022	
	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut
Rinkeby-Kista	31	11	67	7	52	13
Spånga-Tensta	50	*	30	7	54	*
Hässelby-Vällingby	37	12	120	30	98	8
Bromma***	33	*			94	4
Kungsholmen	70	0	89	9	97	7
Norrmalm	24	*	30	*	43	*
Östermalm	72	7	60	*	68	4
Södermalm	209	7	245	14	142	6
Enskede-Årsta-Vantör	257	30	225	36	130	7
Skarpnäck***					33	5
Farsta***					84	21
Hägersten-Älvsjö	284	14	213	10	242	8
Skärholmen***	68	11	62		68	5
Familjerådgivningen**	420	-	683		781	
Totalt i staden	1 555	100	1 824	120	1 986	93

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

* Antal under 4 redovisas ej.

** Familjerådgivningen utför inte samarbetssamtal på uppdrag av domstol.

*** Sammanslagen familjerätt, redovisas tillsammans med annan stadsdelsnämnd där uppgift saknas.

Justerad summa för varav initierade genom tingsrättsbeslut 2021 totalt i staden.

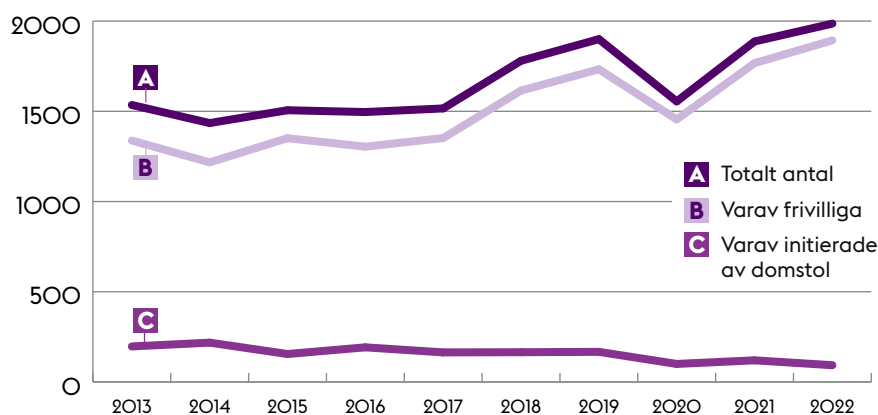
Efter en minskning av antalet barn vars föräldrar deltog i samarbetssamtal under 2020 redovisades under 2021 en återgång till de nivåer som ligger i linje med 2018 och 2019. Under 2022 har ökningen fortsatt och årets siffror är de högsta som redovisats under de senaste 10 åren, (se Figur 4:5). Under våren 2020 rapporterade stadsdelsnämnderna och socialnämndens familjerådgivning att covid-19-pandemin ledde till att de frivilliga samarbetssamtalen minskade eller helt ställdes in. Trots fortsatta restriktioner på grund av covid-19-pandemin kunde de flesta stadsdelsnämnder, med hjälp av digitala lösningar och nya säkerhetsrutiner, upprätthålla arbetet med att erbjuda frivilliga samarbetsamtal under 2021. Under 2022 har samarbetssamtalen återgått till att vara övervägande fysiska. Under 2022 har tidigare skillnader minskat mellan olika stadsdelsnämnder när det gäller antal barn vars föräldrar har deltagit i frivilliga samarbetssamtal. Minskningen av skillnader kvarstår även när hänsyn tagits till det demografiska befolkningsunderlaget. I den folkrika stadsdelsnämnden Södermalm har det skett en stor minskning, medan det i Hägersten-Älvsjö, som även den är en folkrik stadsdel, har legat kvar på en fortsatt hög nivå. Den ökning som skett under 2022, avseende det totala antalet barn vars föräldrar deltagit i samarbetssamtal, står således övriga stadsdelsnämnder för.

Socialnämndens familjerådgivning redovisar en fortsatt ökning av antal frivilliga samarbetssamtal med 14 procent under 2022. Motsvarande siffra för 2021 var en ökning med 63 procent jämfört med 2020. Det kan möjligen finnas ett samband mellan familjerådgivningens ökade antal frivilliga samarbetssamtal och stadsdelsnämndernas begränsade förutsättningar att möta den ökade efterfrågan av frivilliga samarbetssamtal.

Antalet barn vars föräldrar deltagit i samarbetssamtal under 2022 är den högsta siffran på tio år. De lokala variationerna är dock stora.

Andelen samarbetsamtal som initierats genom tingsrättsbeslut har under 2022 minskat från 6,6 procent till 4,6 procent.

Figur 4:5 Antal barn vars föräldrar deltagit i samarbetssamtal 2013–2022

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

Avtal om vårdnad, boende och umgänge

Enligt föräldrabalken är socialnämnden skyldig att ge föräldrar hjälp med att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge inklusive fördelningen av eventuella resekostnader vid umgänge med barnet. Ett avtal blir juridiskt bindande och kan precis som en dom verkställas enligt 21 kap. FB. Detta under förutsättning att avtalet är skriftligt, undertecknat av båda föräldrarna och att socialnämnden prövat att avtalet är förenligt med barnets bästa och godkänt det. Ett sådant avtal kommer ofta till stånd som ett resultat av samarbetssamtalen.

Tabell 4:2 visar antalet avtal som tecknats mellan föräldrar under 2022 jämfört med år 2021 och 2020. Det totala antalet tecknade avtal i staden har ökat med 51 procent sedan 2020 men även här är variationerna stora mellan olika stadsdelsförvaltningar. Ökningen hänger sannolikt ihop med att fler barn har föräldrar som deltagit i frivilliga samarbetsamtal. Ytterligare en bidragande orsak kan vara de obligatoriska informationssamtalen för vårdnad, boende och umgänge som införts under 2022, se mer under avsnitt ”Vårdnad, boende, umgänge”.

Tabell 4:2 Antal avtal om vårdnad, boende och umgänge*

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	22	36	28
Spånga-Tensta	6	8	5
Hässelby-Vällingby	16	17	29
Bromma	4	4	16
Kungsholmen	6	7	14
Norrmalm	16	8	4
Östermalm	11	8	6
Södermalm	24	16	26
Enskede-Årsta-Vantör	10	20	38
Skarpnäck	13	7	5
Farsta	6	27	24
Hägersten-Älvsjö	29	20	46
Skärholmen	7	9	15
Totalt i staden	170	187	256

Källa: Sociala System.

* Flera avtal kan gälla samma barn.

Utredningar om vårdnad, boende och umgänge

Om föräldrarna inte kan komma överens utan väljer att gå till tvist om frågor rörande vårdnad, boende och umgänge har domstolen en skyldighet att se till att frågan vid behov utreds innan den avgörs av domstolen. Uppdraget om sådan utredning ges till socialnämnden där barnet är folkbokfört. Om den andra föräldern bor i en annan stadsdelsnämnd eller kommun skrivs det in i uppdraget att samråd ska ske med familjerätten i den andra stadsdelsnämnden eller kommunen.

Sedan 1 januari 2022 är det obligatoriskt att föräldrar deltar i ett så kallat informations-samtal innan de får inleda en tvist i domstol. Informationssamtal ska erbjudas och tillhandahållas av stadsdelsnämndernas familjerätter på begäran av en eller båda föräldrarna.

Syftet med informationssamtal är att förebygga allvarliga konflikter mellan föräldrar och om möjligt få till en samförståndslösning utifrån vad som blir bäst för barnet eller barnen. Syftet är också att informera om vilka konsekvenser en domstolsprocess kan få ur barnets perspektiv. Utgångspunkten är att föräldrar erbjuds en gemensam tid för samtal om det är möjligt. Om det finns särskilda skäl kan enskilda tider bokas. Efter samtalet får föräldrarna ett intyg som bekräftar deltagandet. Intyget ska bifogas en ansökan om stämning i domstol rörande vårdnad, boende och umgänge. Intyget är giltigt i ett år.

Ett informationssamtal ska hållas så snart som möjligt efter att en förälder har begärt ett samtal och senast inom fyra veckor från begäran. Barnet eller barnen deltar inte i samtalet.

Tabell 4:3 Antal föräldrar som deltagit i informationssamtal om vårdnad, boende och umgänge 2022 (enligt 5 kap. 3a SoL) under 2022.

Stadsdelsnämnd	Antal föräldrar i infosamtal VBU 2022
Rinkeby-Kista	57
Spånga-Tensta	34
Hässelby-Vällingby	84
Bromma	53
Kungsholmen	37
Norrmalm	31
Östermalm	75
Södermalm	64
Enskede-Årsta-Vantör	110
Skarpnäck	35
Farsta	65
Hägersten-Älvsjö	78
Skärholmen	39
Familjerådgivningen**	–
Totalt i staden	762

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

Tabell 4:3 visar antalet föräldrar som deltagit i det obligatoriska informationssamtalet om vårdnad boende och umgänge under 2022, uppdelat på stadsdel. Det är en stor variation i antalet föräldrar som deltagit i informationssamtal, men för flera stadsdelsnämnder finns det ett tydligt samband mellan antalet informationssamtal och befolkningsstorlek. Stadens befolkningsmässigt tre minsta stadsdelsnämnder har också lägst antal föräldrar som deltagit. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd, som har träffat flest föräldrar är också befolkningsmässigt en av stadens största stadsdelsnämnder. Den som träffat lägst andel föräldrar i informationssamtal är stadsdelsnämnderna Norrmalm följt av Södermalm och Kungsholmen. Stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Farsta och Enskede- Årsta-Vantör har högst och lika stor andel föräldrar som deltagit i informationssamtal i förhållande till befolkningsstorlek.

Tabell 4:4 Utredningar om vårdnad, boende och umgänge 2020–2022*

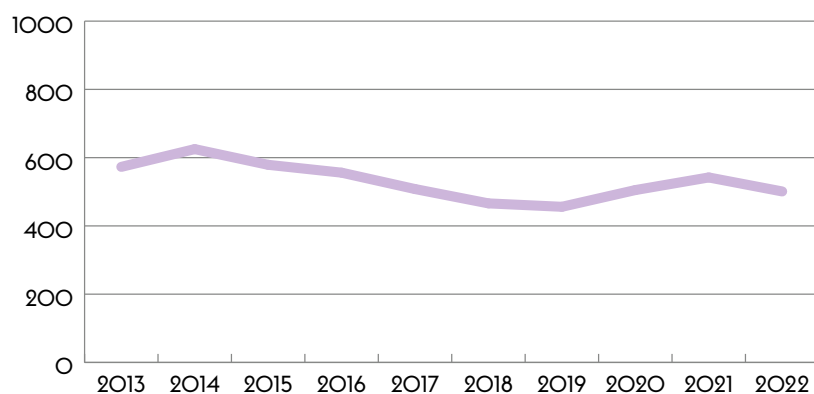
Stadsdelsnämnd	Antal barn 2020	Antal barn 2021	Antal barn 2022	Jämförelse mellan 2021 och 2022
Rinkeby-Kista	73	78	60	-18
Spånga-Tensta	26	27	36	9
Hässelby-Vällingby	69	94	79	-15
Bromma	44	35	31	-4
Kungsholmen	18	20	24	4
Norrmalm	21	23	18	-5
Östermalm	27	27	36	9
Södermalm	36	39	33	-6
Enskede-Årsta-Vantör	41	65	54	-11
Skarpnäck	21	13	4	-9
Farsta	34	19	27	8
Hägersten-Älvsjö	54	49	61	12
Skärholmen	41	53	38	-15
Totalt i staden	505	542	501	-41

Källa: Sociala System.

* Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

Under 2022 var 501 barn aktuella i utredningar om vårdnad, boende och umgänge vilket är en minskning med 8 procent jämfört med 2021. Sett över en flerårsperiod ligger dock antalet barn som varit aktuella för vårdnads-, boende och umgängesutredningar på en förhållandevis jämn nivå.

Figur 4:6 Antal barn som varit aktuella i utredningar om vårdnad, boende och umgänge 2013–2022*

Källa: Sociala System.

*Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

Upplysningar

Innan domstol avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialtjänsten ges tillfälle att lämna upplysningar. Om socialtjänsten har tillgång till uppgifter som kan vara av betydelse för domstolens huvudförhandling i målet ska socialtjänsten upplysa domstolen om detta. Domstolen kan också inför ett interimistiskt beslut genom att begära upplysningar från socialtjänsten i vårdnads-, boende- och umgängesutredningar. Ett interimistiskt beslut i en vårdnadstvist är ett tillfälligt beslut. Det gäller fram till dess att domstolen fattat sitt beslut.

Figur 4:7 Antal barn som var aktuella i upplysningar per stadsdelsförvaltning 2020–2022

Källa: Sociala System.

735

barn var aktuella i upplysningar under 2022 vilket kan jämföras med 934 barn 2021 och 996 barn år 2020. Det innebär en minskning med 26 procent mellan år 2022 och 2020.

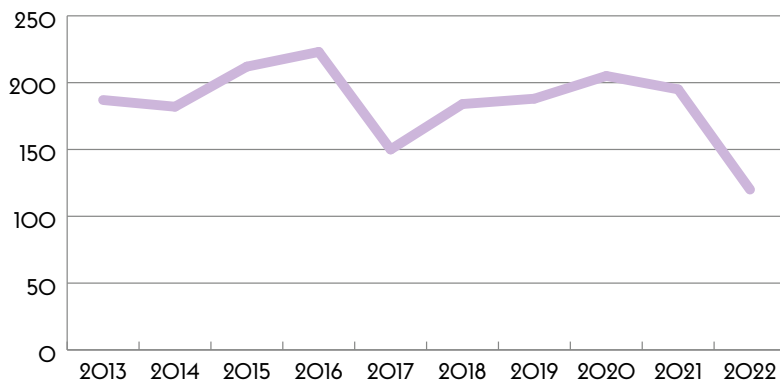
Umgängesstöd

Umgängesstödet syftar till att bidra till trygghet för barnet exempelvis när ett barn saknar en nära relation till den förälder hen ska ha umgänge med eller av något annat skäl känner oro inför att träffa den föräldern. Det kan även finnas behov av umgängesstöd när umgängesföräldrarnas omsorgsförmåga i något avseende brister. Ett umgängesstöd kan också medverka vid övergångar mellan föräldrar i samband med umgänge för att barn ska slippa konfliktfyllda konfrontationer mellan föräldrarna. Umgängesstöd är till för att barn och umgängesförälder under en begränsad tid och under trygga former ska kunna bygga upp en trygg relation så att de sedan kan umgås utan umgängesstöd.

Domstolen har, när den fattar ett beslut gällande rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor med, möjlighet att besluta om att det vid umgänget ska närvara en person som socialtjänsten utser. Det är bara domstolen som kan besluta om umgänge med umgängesstöd, föräldrar kan inte själva avtala om det. Umgängesstöd innebär att barn och umgängesförälder umgås några timmar, vanligtvis varannan eller varje helg och ofta i en lokal som stadsdelsnämndens familjerätt har tillgång till.

Om någon av föräldrarna ansöker om det har socialnämnden möjlighet att utse en kontaktperson vid umgänge eller vid hämtning och lämning. Det handläggs som en ansökan om bistånd enligt SoL och ska inte blandas ihop med umgängesstöd beslutat av domstol.

Figur 4:8 Antal beslut om umgängesstöd 2013–2022

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

Antalet verkställda beslut om umgägesstöd i staden har varierat över tid men det kan inte utläsas någon tydlig trend eller tendens under de senaste tio åren. Under 2022 märks dock en minskning från tidigare år, men det är stora lokala variationer både mellan olika stadsdelsnämnder och inom olika stadsdelsnämnder över tid.

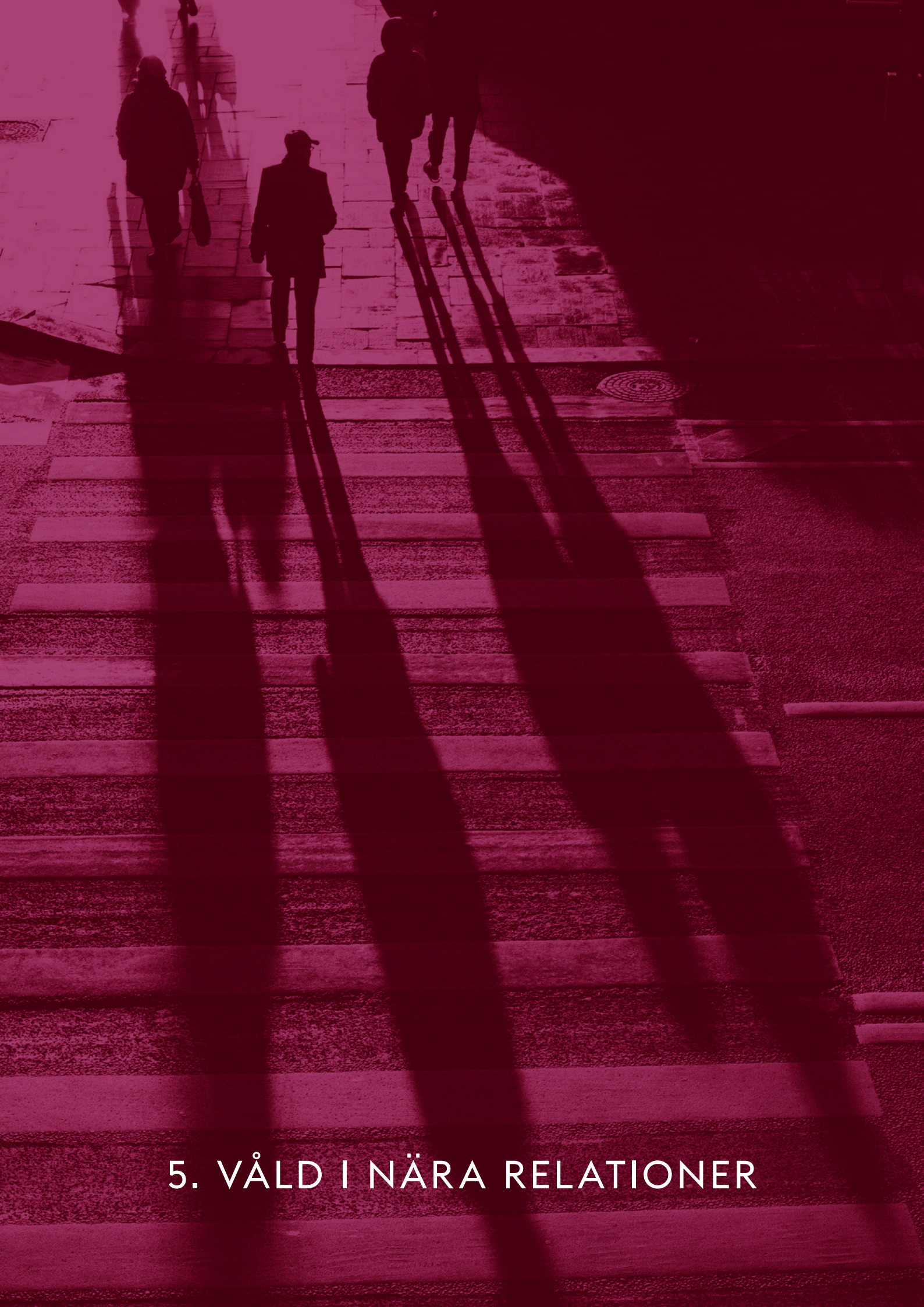
Tabell 4:5 Antal barn i beslut om umgägesstöd som socialnämnden verkställt

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	30	56	19
Spånga-Tensta	18	*	5
Hässelby-Vällingby	17	26	10
Bromma**	10		10
Kungsholmen	8	5	4
Norrmalm	7	*	*
Östermalm	4	6	*
Södermalm	7	15	4
EnskedeÅrsta-Vantör	44	46	23
Skarpnäck**			*
Farsta**			11
Hägersten-Älvsjö	60	36	20
Skärholmen**			7
Totalt i staden	205	195	120

Källa: Sociala System.

* Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

** Sammanslagen familjerätt, redovisas tillsammans med annan stadsdelsnämnd där uppgift saknas.

5. VÅLD I NÄRA RELATIONER

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck	3
Målgruppsbeskrivning	4
Statistiken i kapitlet	5
Indikator våld i nära relationer	5
Utveckling under året	6
Idéburet offentligt partnerskap (IOP)	6
Utredningar	7
Utredningar som rör vuxna	7
Insatser, biståndets omfattning och utformning	8
Skydd och stöd till våldsutsatta vuxna	8
Andra boendeformer	13
Stöd till våldsutövare	14
Barn som upplevt våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck	15
Origo Resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld	21

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Kommunernas skyldigheter att ge stöd till personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck som brottsoffer regleras i socialtjänstlagens 5 kapitel 11§ och 11 a §.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsätts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Lag (2012:776) om ändring i socialtjänstlagen.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående. Lag (2021:645).

1 november 2022 trädde Socialstyrelsen nya föreskrifter, våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39), i kraft. I de nya föreskrifterna har det bland annat införts krav på socialnämnden att fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver stöd och hjälp, samt våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende. Det har även införts krav på att erbjuda insatser till våldsutövare.

Stadens arbete mot våld syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att leva ett liv utan våld, och de som utövar våld ska sluta utöva våld. Under 2022 tog socialnämnden fram en kortversion av "Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025". Kortversionen har spridits till medarbetare i staden.

Inom ramen för programmet mot våld, genomfördes på nytt kampanjen "Aldrig igen" i början på 2022. Syftet med kampanjen var bland annat att belysa frågan om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck hos allmänheten samt informera om var stöd och hjälp erbjuds i Stockholms stad. Fokus för året var våldsutövare. Kampanjen har syns på sociala medier, på stadstavlor och i kollektivtrafiken.

För att våld ska upptäckas så tidigt som möjligt behöver medarbetare ha tillräcklig kunskap om våldets mekanismer och förekomst samt kunna identifiera tecken på våld. Socialnämnden har under året erbjudit FREDA-utbildning för handläggare på relationsvårdsteam (RVT), FREDA-kortfrågor för handläggare inom övrig socialtjänst, utbildningstillfällen i riskbedömningsmetoden PATRIARK för handläggare inom RVT och barn och unga samt gruppledarutbildningar i V.I.P-programmet.

Viktig Intressant Person (V.I.P) är ett strukturerat och manualbaserat program som riktar sig till dem som har svårt att förstå och bearbeta information. Syftet med V.I.P-programmet är att förebygga att personer med intellektuella och eller psykiska funktionsnedsättningar utsätts för eller utsätter andra för våld i nära relationer. Vidare erbjöds en gemensam föreläsning av Linköpings stadsmission, *Konsekvenser av våldsutsatthet och beroende*, till handläggare inom vuxen beroende och RVT.

Förebyggande arbete är en viktig del av programmet mot våld, vilket bedrivs bland annat i skolan. Socialnämnden stöttar utbildningsnämnden i genomförandet av programmet *"Mentorer i våldsprevention"* (MVP). Uppdraget har också under året kopplats ihop med arbetet kring våld i ungas parrelationer.

Målgruppsbeskrivning

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål är allvarliga samhällsproblem där de våldsutsattas mänskliga rättigheter kränks. Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck sker ofta i hemmet, den plats där personen ska kunna känna sig som tryggast. Våldet och förtrycket tar sig många olika uttryck, från verbala kränkningar, kontroll och isolering till grovt fysiskt och sexuellt våld.

En undersökning från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) visade att drygt var femte person i befolkningen någon gång i livet har varit utsatt för våld i en nära relation. Kvinnor är särskilt utsatta – drygt var fjärde kvinna jämfört med var sjätte man.¹ Det våld som kvinnor utsätts för i nära relationer är även grövre än det våld som män utsätts för i en nära relation.^{2 3} Gärningspersonen är en partner eller före detta partner i närmare 30 procent av alla hot- och våldshändelser som drabbar kvinnor som utsatts för våld fyra gånger eller mer under ett år. Motsvarande andel bland män är mindre än fem procent.⁴

På senare år har våld i ungas nära relationer uppmärksamrats och är ett allvarligt och komplext samhällsproblem som visar liknande mönster som våld mellan vuxna i nära relationer och måste därför tas på lika stort allvar.⁵

Vissa personer riskerar i större utsträckning att utsättas för våld och att också drabbas hårdare om de utsätts. Det handlar om att personen befinner sig i en utsatt situation som gör att sårbarheten ökar. Utsattheten kan variera över tid och vara kopplad till olika situationer. En person kan ha särskilda behov av stöd och hjälp utifrån en eller flera olika faktorer som påverkar varandra.⁶ Kvinnor i missbruk eller beroende befinner sig till exempel ofta i livssituationer som ökar risken för att utsättas för våld. Samtidigt kan de ha svårare än andra våldsutsatta personer att få stöd och hjälp. Våldet ses ofta som en konsekvens av missbruket vilket gör att våldsutsattheten inte uppmärksammas eller kanske negligeras av samhället. Ett annat exempel är HBTQI+-personer där samhällets heterosexuella normer innebär att våld i samkönade relationer ofta osynliggörs eller bagatelliseras. Detta kan göra att omgivningen har svårare att se, förstå och hantera våldet och får därför svårare att ge bra stöd och hjälp. Ytterligare sårbara grupper kan vara personer med migrationsbakgrund, fysisk och psykisk funktionsnedsättning eller de som är sårbara på grund av hög ålder.⁷

1 Frenzel, A. Brotts i nära relationer – en nationell kartläggning. Brå, 2014.

2 Våld och hälsa. NCK, 2014.

3 Frenzel, A. Brotts i nära relationer – en nationell kartläggning. Brå, 2014.

4 Upprepad utsatthet för hot- och våldsbrott i befolkningen 2005–2015. Kortanalys 2/2017. Brå, 2017.

5 "Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025".

6 "Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025".

7 Särskild utsatthet - Kunskapsguiden.

Statistiken i kapitlet

Det saknas till stor del statistik om målgrupperna våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål i det verksamhetssystem som används i staden. Den statistik som ligger till grund för detta kapitel kommer från staden internt och är främst manuellt insamlad och ska därför beaktas med viss försiktighet.

Se gärna demografikapitlet i rapportens början för uppgifter om befolkningsmängd, utbildningsnivå med mera i de olika stadsdelsområdena.

Indikator våld i nära relationer

Staden har sedan ett antal år tillbaka en indikator* som lyder ”Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten”. Indikatorn avser vuxna personer över 18 år.

Totalt var det 2 984 våldsutsatta personer under 2022 som var kända av socialtjänsten. Av den totala summan var 89 procent kvinnor och elva procent män, se tabell 5:1. Antalet våldsutsatta som är kända av socialtjänsten har ökat med sju procent sedan 2021. Antalet kända våldsutsatta män har ökat med 31 procent. I BRÅs⁸ kartläggning, som nämns ovan, framkom att var sjätte man var våldsutsatt.

Tabell 5:1 Antal personer utsatta för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten uppdelat på kön, år 2020-2022

Nämnd	2020			2021			2022		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	243	19	262	287	38	330	209	30	239
Spånga-Tensta	234	8	242	136	23	162	38	9	47
Hässelby-Vällingby	245	17	262	267	22	289	314	25	339
Bromma	161	17	178	285	29	314	282	5	287
Kungsholmen	34	9	43	63	7	70	45	5	50
Norrmalm	171	13	184	90	9	99	44	19	63
Östermalm	46	*	46	49	10	59	57	4	61
Södermalm	217	28	245	213	19	232	240	25	265
Enskede-Årsta-Vantör	606	67	673	344	23	367	386	34	420
Skarpnäck	123	29	152	208	12	220	170	42	212
Farsta	162	19	181	182	22	204	170	42	212
Hägersten-Älvsjö	210	52	262	201	30	231	250	60	310
Skärholmen	189	35	224	173	10	183	422	32	454
Enheten för hemlösa**	-	-	-	19	*	19	21	4	25
Totalt i staden	2641	314	2 954	2517	256	2779	2648	336	2984

Källa: ILS.

* Antal under 4 redovisas ej.

** Enheten för hemlösa har inte redovisat siffror 2020

Antalet personer som är utsatta för våld och kända av socialtjänsten har totalt sett ökat mellan 2021 och 2022. Drygt hälften av stadsdelsnämnderna rapporterar fler kända våldsutsatta 2022 jämfört med 2021.

* En indikator är ett tal som följs över tid och som ska visa om utvecklingen går i rätt riktning och i rätt takt samt ge underlag för åtgärder och beslut.

⁸ Frenzel, A. Brott i nära relationer – en nationell kartläggning. Brå, 2014.

Utveckling under året

Pilotprojekt RVT, ekonomiskt bistånd och Mikamottagningen

Ett pilotprojekt mellan Mikamottagningen, avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, enheter för ekonomiskt bistånd och relationsvårdsteam för Farsta och Södermalms stadsdelsnämnder påbörjades under året. Syftet är att ta fram rutiner kring ärendehanläggning inom ekonomiskt bistånd gällande personer som utnyttjas i prostitution eller har erfarenhet av sex mot ersättning, öka samverkan mellan RVT och ekonomiskt bistånd samt skapa en mer likställd hanläggning av dessa ärenden, över staden.

RVC

En utvärdering av stödsamtal till barn på relationsvårdscentrum (RVC) har under hösten upphandlats. Utvärderingen kommer att pågå fram till och med 2024 och Marie Cederschiölds högskola kommer ansvara för utvärderingen.

IGOR

Södermalms stadsdelsnämnd har sedan april 2021 ett pågående samverkansprojekt, IGOR, med lokalpolisområde city. Syftet med IGOR är att arbeta återfallsförebyggande mot mäns våld mot kvinnor. En viktig del i projektet handlar om att motivera våldsutövare till att ta emot stöd genom socialtjänsten för att ändra sitt våldsamma beteende samt att erbjuda ett utökat stöd till våldsutsatta genom att finnas där för dem före, under och efter en rättsprocess. Samtliga personer, både våldsutsatta och våldsutövare, har erhållit information om socialtjänstens stödinsatser samt individuella riskbedömningar. Under 2022 har forskare från Marie Cederschiöld högskola följt projektet vilket har resulterat i en utvärdering som presenterades i mars 2023. Socialnämnden ingår i en rådgivande del av projektgruppen.

Islandsmodellen

Arbetet med implementering av Islandsmodellen har fortsatt under 2022 och innefattar nu också Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnder samt Globen lokalpolisområde. Farsta och Skärholmen är med sedan 2021 då Islandsmodellen startade som ett projekt. Syftet med modellen är att öka samverkan mellan polis och socialtjänst vid och efter akuta våldshändelser i familjer med barn. Polisen kontakter då socialjour (kvällstid och helger) och socialtjänst (dagtid) som ansluter redan på brottsplatsen och kan stötta och informera de vuxna och barn som är involverade i våldshändelsen. Målet är att tillvarata våldsutsatta barn och vuxnas rätt till skydd och stöd samt möjliggöra att våldsutövare aktualiseras till berörd enhet i så nära anslutning till den akuta våldshändelsen som möjligt.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Socialnämnden har inlett ett Idéburet offentligt partnerskap (IOP) med civilsamhället för att adressera den särskilda utmaning som rör våld i barns och ungas nära relationer. Partnerskapet gäller mellan socialnämnden (avdelningen för stadsövergripande sociala frågor och Stödcentrum för unga brottsutsatta och vittnen) och Stiftelsen 1000 Möjligheter som bland annat driver ungarelationer.se och en samtalsmottagning för unga våldsutsatta och unga våldsutövare. Huvudsyftet med partnerskapet är att stärka det förebyggande arbetet mot våld i ungas nära relationer. Målgruppen är personer mellan 13 och 23 år, boende i Stockholms stad. Syftet ska uppnås genom att parterna gemensamt verkar för att ungdomar får en förhöjd kunskap om hur våld i en partnerrelation kan ta sig uttryck och vad det kan få för konsekvenser, samt att fler unga som utövar våld identifieras och i förlängningen tar emot stöd som syftar till att upphöra med våldsutövandet.

Partnerskapet har pågått för kort tid för att en rättvisande utvärdering av vilka effekter partnerskapet hittills haft ska kunna göras. Däremot kan det konstateras att partnerskapet har gett förutsättningar för samverkan både på strategisk och på operativ nivå mellan aktörerna och den ökade samverkan har skapat möjligheter för en ökad samsyn och ett gemensamt fokus på den utmaning som våld i ungas nära relationer är.

Utredningar

Utredningar som rör vuxna

Ärenden som rör vuxna över 18 år som utsätts för eller utsätter närstående för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck handläggs av stadens RVT, som finns vid alla stadsdelsförvaltningar och Enheten för hemlösa. Ärenden som rör barn som upplever våld, antingen mot en förälder eller motsvarande, eller som är direkt utsatta av en sådan person, handläggs av enheterna för barn och unga på stadsdelsförvaltningarna. I detta avsnitt redovisas antal vuxenärenden och beviljade insatser.

Tabell 5:2 Antal aktuella ärenden uppdelat på kön, 2022

Nämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	144	15	159
Spånga-Tensta	67	8	75
Hässelby-Vällingby	121	10	131
Bromma	115	16	131
Kungsholmen	58	6	64
Norrmalm	46	4	50
Östermalm	70	11	81
Södermalm	197	32	229
Enskede-Årsta-Vantör	217	17	234
Skarpnäck	110	12	122
Farsta	122	10	132
Hägersten-Älvsjö	189	45	234
Skärholmen	89	14	103
Enheten för hemlösa	9	0	9
Staden brutto*	1554	200	1754
Staden netto**	1511	196	1707

Källa: Sociala System.

* För staden brutto summeras antal ärenden över samtliga nämnder.

** För staden netto summeras antal unika individer i staden. Dvs. om en individ förekommer flera gånger i olika nämnder, så räknas individen bara en gång.

I tabellen ovan redovisas antalet aktuella ärenden vid RVT under 2022. Det innefattar både ärenden som aktualiserats innan 2022 men fortfarande var aktuella under året, och sådana som blev aktuella 2022. Det finns ingen jämförbar statistik med föregående år då det tidigare år varit egenrapporterade siffror från socialnämnd och stadsdelsnämnder. Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Älvsjö hade högst antal aktuella ärenden under året, tätt följt av Södermalm. Enheten för hemlösa och Norrmalm hade lägst antal. Det är dock viktigt att nämna att en stor del av kvinnorna som är aktuella på Enheten för hemlösa är utsatta för våld, men att de inte alltid söker stöd utifrån det. De har ofta en komplex situation med hemlöshet, saknar egen försörjning, missbruk och våldsutsatthet. Vid en åldersfördelning finns den största andelen kvinnor, 80 procent, i åldersgruppen 30–64 år, följt av 15 procent i åldersgruppen 21–29 år, 3 procent i gruppen 18–20 år samt 2 procent 65 år och uppåt. Fördelningen för män ser likadan ut, förutom i den yngsta och äldsta åldersgruppen som är omvänd.

Tabell 5:3 nedan visar att totalt 953 personer har beviljats samtalsstöd på stadens fyra RVC av stadsdelsnämndernas och Enheten för hemlösas RVT, vilket är en ökning med nio procent sedan 2021. Det går inte att utläsa från Sociala System hur många av dessa som var våldsutsatta respektive våldsutövare. RVC kan däremot i sin egenrapporterade statistik redovisa antal våldsutsatta och våldsutövare, vilket redovisas längre fram i kapitlet. Andelen av antalet ärenden för RVT och som beviljats RVC som insats är 56 procent. Det finns ingen jämförbar statistik med föregående år då antal ärenden på RVT tidigare varit egenrapporterade siffror från respektive nämnd. Det totala antalet våldsutsatta och våldsutövare som de fyra RVC haft kontakt med under 2022 är 1010 personer. Skillnaden i antal kan bland annat bero på att en person kan få fem stödsamtal hos RVC utan ett biståndsbeslut från RVT.

Tabell 5:3 Antal individer som beviljats samtalsstöd på RVC, uppdelat på kön och nämnd 2020–2022

Stadsdelsnämnd	2020			2021			2022		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	58	*	58	58	7	65	68	7	75
Spånga-Tensta	15	*	15	*	*	*	19	*	19
Hässelby-Vällingby	55	8	63	51	7	58	49	6	55
Bromma	58	10	68	54	6	60	61	8	69
Kungsholmen	31	6	37	33	6	39	34	5	39
Norrmalm	37	5	42	40	4	44	31	*	31
Östermalm	21	7	28	36	9	45	46	8	54
Södermalm	78	10	88	98	10	108	105	16	121
Enskede-Årsta-Vantör	129	16	145	102	4	106	111	8	119
Skarpnäck	51	*	51	59	4	63	63	5	68
Farsta	58	5	63	67	7	74	60	7	67
Hägersten-Älvsjö	96	14	110	109	21	130	130	33	163
Skärholmen	47	15	62	52	11	63	59	9	68
Enheten för hemlösa	*	0	0	*	*	*	*	0	*
Totalt i staden	734	105	839	780	97	877	838	115	953

Källa: Sociala System.

* Antal under 4 redovisas ej.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Skydd och stöd till våldsutsatta vuxna

Staden driver i egen regi ett antal verksamheter som vänder sig till våldsutsatta vuxna och deras barn. Verksamheterna erbjuder stöd och skydd, på kort och lång sikt. Det handlar huvudsakligen om samtalsstöd men också visst praktiskt stöd. De verksamheter som erbjuder skyddat boende nämns mer ingående längre ned.

De verksamheter som erbjuder stöd och som inte innefattar skyddat boende är stadens fyra RVC, Origo Resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld, regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel och Mikamottagningen. Mikamottagningen har ett länsövergripande uppdrag, där än så länge 16 kommuner, utöver Stockholm, har ingått avtal med Mikamottagningen. RVC erbjuder stöd till våldsutsatta och våldsutövande vuxna samt barn, vars vårdnadshavare beviljats samtalsstöd hos RVC.

Origo drivs tillsammans med Polisen, Region Stockholm och övriga kommuner i länet. Origo ger stöd och rådgivning till unga personer mellan 13–26 år utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt till yrkesverksamma som skolsköterskor, kuratorer och socialsekreterare. Statistik för Origo kommer att redovisas längre fram i kapitlet.

Regionkoordinatorerna samordnar stadens arbete mot prostitution och människohandel, handlägger individärenden och fungerar även som kompetensstöd till socialtjänsten.

Mikamottagningen erbjuder stödjande samtal och praktiskt stöd till personer som har erfarenhet av sex mot ersättning, sexuellt självskadebeteende och eller är utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Det totala antalet aktuella ärenden på mottagningen 2022 var 146 (142 kvinnor, fyra män, där en andel av samtliga är transpersoner men som är registrerade utifrån det kön de själva identifierar sig som). Av dessa 146 har 90 tillhörighet Stockholms stad. 28 personer har tillhörighet till någon av de kranskommuner som ingått avtal med Mikamottagningen och 28 personer saknar uppdragsgivare utifrån att de är utländska medborgare. De är antingen påträffade vid polisinsatser med oklar uppehållsstatus och placerade av till exempel Migrationsverket. Flertalet av dessa 28 kan antas vara utsatta för någon form av koppleriverksamhet eller människohandel för sexuella ändamål. Av de 90 som tillhör Stockholm stad är 87 kvinnor och tre män. Det är 16 personer som har minderåriga barn, vilket motsvarar 18 procent.

Under 2022 har personer från Ukraina, som påträffats i det uppsökande arbetet tillsammans med polisen, ökat och totalt har 55 kvinnor påträffats. Av dessa har sju varit aktuella på Mikamottagningen för fortsatt stöd av något slag efter att de påträffats tillsammans med polisen.

Även ideella kvinnojourer och andra frivilligorganisationer erbjuder stöd till våldsutsatta och deras barn, exempelvis samtalsstöd och gruppverksamheter.

Relationsvåldscentrum

Relationsvåldscentrum (RVC) erbjuder råd och stöd till personer som är eller har varit utsatta för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. Stödsamtal kan ges individuellt eller i grupp. RVC kan ge stöd under rättsprocessen och har ett samarbete med stadsdelsnämndernas RVT, enheter för barn och unga samt familjerätten. Behov av insats på RVC för våldsutsatta och våldsutövare utreds av RVT i den stadsdelsnämnd personen bor. Det finns också möjlighet för personer att vända sig direkt till RVC för max fem råd- och stödsamtal utan att kontakta RVT.

Verksamheterna ger också insatser till våldsutövare som vill bryta sitt beteende samt till barn där någon av vårdnadshavarna är aktuell på RVC. Information om insatser till våldsutövare och barn redovisas längre fram i kapitlet.

I detta stycke presenteras antal våldsutsatta kvinnor och män som erhållit stöd från RVC under 2022. Värt att notera är att befolkningsmängden för respektive RVC och dess upptagningsområden skiljer sig åt.

Inrapporterad statistik från RVC är inkommande ärenden under 2021 och 2022. Då det fortsatt finns en del utmaningar med det uppföljningsverktyg RVC använder bör siffrorna tolkas med viss försiktighet. RVC Sydost hade från 1 maj till och med sista september 2022 stora tekniska problem med uppföljningsverktyget. Deras ärenden efterregistrerades och bör därför tolkas med detta i åtanke.

Det är en skillnad i antalet som blir beviljad RVC insats från socialtjänstens RVT och antal våldsutsatta och våldsutövare som erhållit stödinsatser från RVC. En förklaring till detta kan vara att en del personer endast väljer fem råd och stödsamtal utan bi-ståndsbeslut och sedan väljer att inte ansöka om fortsatt stöd på RVC via RVT i respektive stadsdelsnämnd. Under 2022 har antalet våldsutsatta kvinnor som fått stödsamtal hos RVC ökat med 22 procent, från 669 stycken till 816 stycken. Det är 65 våldsutsatta män som erhållit stödsamtal, vilket är samma siffra som 2021. Hur fördelningen ser ut för respektive RVC presenteras i tabell 5:4 nedan. Utöver de 881 våldsutsatta kvinnor och män som redovisas i tabell 5:4 var det även 14 personer som erhöll stödinsatser hos RVC, där kön inte registrerades. De är dock inräknade i den totala summan för respektive RVC samt för staden. RVC Sydväst har ökat med 86 procent, vilket även återspeglar sig i antalet aktuella RVT ärenden för Hägersten-Älvsjö och Skärholmen år 2022, se tabell 5:2.

Antalet våldsutsatta kvinnor som haft kontakt med RVC under 2022 har ökat med 22 %.

Tabell 5:4 Antal våldsutsatta, uppdelat på kön, RVC 2021–2022

RVC	2021			2022		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Innerstad	223	19	242	208	16	225
Sydost	149	7	156	185	15	203
Sydväst	121	16	137	235	20	255
Väst	176	23	199	188	14	212
Totalt i staden	669	65	734	816	65	895

Källa: Egenrapporterade uppgifter från respektive RVC.

Det finns ett antal våldsutsatta där kön inte har registrerats men de räknas in i totalt per RVC och Staden totalt.

Av det totala antalet våldsutsatta som erhöll stödinsatser hos RVC under 2022 är det 66 procent som har minderåriga barn. Se tabell nedan. RVC Sydväst har störst andel våldsutsatta med minderåriga barn, 73 procent, och lägst andel återfinns på RVC Innerstad, 58 procent. För RVC Innerstaden finns ett bortfall på 15 våldsutsatta där kunskap om föräldraskap saknas.

Tabell 5:5 Totalt antal våldsutsatta och andel av dessa med minderåriga barn, RVC 2021–2022

RVC	2021		2022	
	Antal våldsutsatta	Andel med barn	Antal våldsutsatta	Andel med barn
Innerstad	242	64	225	58
Sydost	160	78	203	67
Sydväst	140	68	255	73
Väst	207	58	212	66
Totalt i staden	749	66	895	66

Källa: Egenrapporterade uppgifter från respektive RVC.

Skyddat boende och jourlägenhet

Definition av skyddat boende: ”Boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser.”⁹

Staden driver i egen regi fyra skyddade boenden: *Hvilan*, *Kriscentrum för kvinnor och barn*, *Kruton* och *Syrenen*.

- *Hvilans* målgrupp är hemlösa kvinnor, med eller utan missbruk. Det är inte bara ett skyddat boende med förstärkt skalskydd, utan också ett akut- och planeringsboende för hemlösa kvinnor, med eller utan aktivt missbruk. Alla kvinnor som bor på *Hvilan* har inte kommit dit på grund av våldsutsatthet, men en stor andel är våldsutsatta.
- *Kriscentrums* målgrupp är kvinnor med eller utan barn som utsatts för våld i nära relation men även hedersrelaterat våld och förtryck.
- *Kruton* vänder sig till unga personer, både flickor och kvinnor, pojkar och män samt par, som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.
- *Syrenen* är ett skyddat stödboende för kvinnor i socialt utsatta situationer över 18 år. Boendet är anpassat för personer med funktionsnedsättning och missbruk.

De fyra verksamheterna har tillsammans 70 platser, förutom detta har *Kruton* dessutom fyra skyddslägenheter där det kan bo en till flera personer i varje lägenhet. Under 2022 var den totala beläggningen på *Hvilan* 94 procent, vilket innebär en minskning med fyra procentenheter från 2021. På *Kriscentrum för kvinnor och barn* var den totala beläggningen 64 procent, vilket är en minskning med 13 procentenheter. *Krutons* totala beläggning var 31 procent, vilket är en halvering jämfört med föregående år. På *Hem för vård eller boende (HVB)* var beläggningen 33 procent och motsvarande siffra för skyddslägenheterna var 26 procent. På *Syrenen* var den totala beläggningen 88 procent, en minskning med fem procentenheter.

Det finns ett flertal skyddade boenden som drivs av andra aktörer, som ideella kvinnojourer, företag och stiftelser.

⁹ Socialstyrelsens termbank.

Statistiken som rör skyddat boende och jourlägenhet samlas in via en enkät till stadsdelsnämndernas RVT. I tabellen nedan redovisas antal beslut om placering i skyddat boende respektive antal personer. De två måtten skiljer sig åt då en person kan ha fått insatsen flera gånger under ett år. Antalet beslut om placering är därför fler än antalet personer. År 2022 är det lägsta antalet placeringar på skyddat boende sedan 2017.

Tabell 5:6 Antal placeringar och individer i skyddat boende, uppdelat på kön, 2021–2022 samt medföljande barn 2022

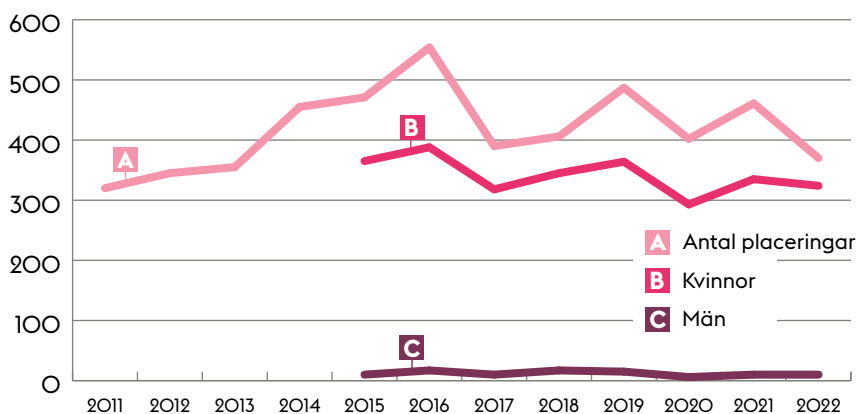
Stadsdelsnämnd	2021, kvinnor		2021, män		2022, kvinnor		2022, män		2022 medföljande barn
	Placeringar	Individer	Placeringar	Individer	Placeringar	Individer	Placeringar	Individer	
Rinkeby-Kista	60	37	9	*	57	57	*	*	48
Spånga-Tensta	41	31	0	0	20	20	*	*	35
Hässelby-Vällingby	44	36	*	*	47	39	*	*	42
Bromma	15	14	0	0	26	19	0	0	15
Kungsholmen	11	8	0	0	13	11	0	0	8
Norrmalm	9	5	0	0	4	4	0	0	*
Östermalm	8	8	0	0	7	6	0	0	0
Södermalm	42	24	*	*	27	23	*	*	24
Enskede-Årsta-Vantör	103	75	0	0	71	61	*	*	72
Skarpnäck	34	21	*	*	17	16	0	0	19
Farsta	29	29	0	0	18	17	0	0	9
Hägersten-Älvsjö	21	20	*	*	18	18	*	*	15
Skärholmen	17	17	*	*	24	22	*	*	28
Enheten för hemlösa	10	10	0	0	11	11	0	0	0
Totalt i staden	444	335	17	10	360	324	10	10	318

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnder och socialnämnd.

* Antal under 4 redovisas ej.

Figur 5:1 nedan visar förändring i antalet placeringar och antal personer från 2011 och framåt. Antalet personer var inte uppdelat på kön innan 2015, varför endast siffror sedan 2015 tagits med avseende individer. Antalet män var lägst 2020 med sex stycken, medan 2016 och 2018 hade toppnoteringar med 17 placerade män vardera året. Antalet kvinnor var också lägst 2020 med 293 stycken, och högst 2016 då antalet var 388.

Figur 5:1 Totalt antal placeringar i skyddat boende 2011–2022 samt antal individer uppdelat på kvinnor och män 2015–2022. Avser hela staden

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnder och socialnämnd.

Av dem som beviljades skyddat boende 2022 var 324 kvinnor, att jämföra med 2021 då 335 kvinnor beviljades skyddat boende. Antalet kvinnor minskade därmed med tre procent. Fem av kvinnorna som beviljades skyddat boende 2022 var 65 år eller äldre. Antalet placerade män är oförändrat.

Det har även skett en minskning av antalet placeringar i jourlägenhet sedan 2021, se tabell nedan. Vad minskningen av antalet placeringar i skyddat boende och jourlägenhet beror på är det svårt att dra slutsatser kring. Samtidigt som det är en minskning av antalet placeringar i skyddat boende och jourlägenhet ökar antalet som blir beviljade insats på RVC. Uppdelningen på kön behöver inte visas i tabellen då det är kvinnor med eller utan barn som har placerats i en jourlägenhet 2021 och 2022.

Tabell 5:7 Antal placeringar och individer i jourlägenhet, tillhandahållen av nämnden**, 2021–2022, samt antal medföljande barn 2022

Stadsdelsnämnd	2021, totalt		2022, totalt		Medföljande barn 2022
	Placeringar	Individer	Placeringar	Individer	
Spånga-Tensta	*	*	0	0	0
Hässelby-Vällingby	0	0	0	0	0
Bromma	10	10	9	9	9
Kungsholmen	*	*	5	5	8
Norrmalm	*	*	8	5	4
Östermalm	0	0	0	0	0
Södermalm	*	*	*	*	*
Enskede-Årsta-Vantör	14	14	7	7	4
Skarpnäck	25	24	17	17	28
Farsta	*	*	0	0	0
Hägersten-Älvsjö	0	0	0	0	0
Skärholmen	0	0	0	0	0
Enheten för hemlösa	0	0	0	0	0
Staden totalt	0	0	0	0	0
Totalt i staden	60	59	47	44	55

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnder och socialnämnd.

* Antal under 4 redovisas ej.

** Alla nämnder tillhandahåller inte jourlägenheter.

I enkäten om placeringar i skyddat boende och jourlägenhet svarar 57 procent av stadsdelsnämnderna att de ser behov av fler platser i skyddat boende för kvinnor med funktionsnedsättning. Motsvarande siffra för män är 14 procent.

Av de svarande är det 50 procent som ser ett behov av fler platser i skyddat boende för kvinnor med missbruksproblematik och 29 procent ser ett behov av platser i skyddat boende för personer utsatta för prostitution. Antalet svarande som ser behov av platser i skyddat boende för den senare gruppen har ökat. I det nya programmet mot våld¹⁰ har målgruppen utökats till att omfatta även personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utifrån det erbjuder de flesta RVT stödinsatser till målgruppen, vilket kan vara en förklaring till ökningen.

Det är 21 procent svarande som ser behov av platser i skyddat boende för män. Våldsutsatta män som uppskattas ha behov av placering i skyddat boende har därmed ökat. År 2021 var det sju procent av de svarande som såg behovet av placering i skyddat boende av män.

I Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden 2020¹¹ framgår att bristen på platser för kvinnor i missbruk inte är ett lokalt problem i Stockholm utan återfinns över hela landet. Det är 22 procent av de kartlagda boendena i Sverige som tar emot kvinnor i aktivt missbruk. Socialstyrelsen menar att denna målgrupp ofta hamnar mellan stolarna mellan beroendevården och psykiatri, och att det behövs fler möjligheter till verksamheter där kvinnan inte behöver välja mellan behandling av missbruk och kompetens om våld. Det krävs ett helhetsperspektiv för att kunna ge rätt stöd men ofta hamnar miss-

¹⁰ "Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025".

¹¹ Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (2020). Socialstyrelsen.

bruket i fokus och kvinnans ärende hamnar då hos socialtjänstens missbruksenheter. Socialstyrelsen menar också att det behövs fler typer av boende för denna målgrupp, exempelvis med enbart kvinnliga boende och där kompetens om både missbruk och våld finns.

Socialnämndens bidrag till kvinnojourer

I Stockholm finns flera kvinnojourer som är ideella organisationer eller stiftelser. Kvinnojourerna står för ett omfattande stödarbete för målgruppen och utgör ett komplement till socialtjänstens stöd. Jourerna är viktiga samarbetspartners för socialtjänsten och arbetet för att skydda, stödja och hjälpa våldsutsatta personer och deras barn. Detta görs genom skyddat boende, stödsamtal och olika gruppverksamheter. Stadsdelsnämnderna kan vid behov av insatser för våldsutsatta kvinnor och barn köpa platser från kvinnojourer. Våldsutsatta kvinnor har även möjlighet att vända sig direkt till ideella kvinnojourer eller andra frivilligorganisationer för att få hjälp.

Förutom att staden köper insatser direkt från kvinnojourerna beviljar också socialnämnden bidrag till några av jourerna i Stockholm, dock endast jourer som drivs av ideella organisationer. Inriktningen är att verksamhetsbidraget ska uppfattas som långsiktigt och bidraget är utformat för att underlätta kontinuitet och långsiktighet i föreningarnas planering. Socialnämnden har för 2022 beviljat sammanlagt 5,9 miljoner kronor i bidrag till tre kvinnojourer med skyddat boende. Socialnämnden har även för 2022 beviljat sammanlagt 4,8 miljoner kronor i bidrag till tio kvinno- och tjejjourer som bedriver öppenvårdsinsatser för våldsutsatta.

Grunden för bidraget till kvinnojourerna är densamma som för övriga bidrag till ideella föreningar, det vill säga att de lever upp till de förutsättningar och krav som ställs i nämndens riktlinjer. Kraven handlar bland annat om att jourens verksamhet ska anses komplettera och tillföra ett mervärde till den verksamhet som socialnämnden bedriver i egen regi, har upphandlat eller ger bidrag till. Vidare ska verksamheten ha god kvalitet och kostnaderna ska vara rimliga. Jourerna behöver också kunna visa att verksamheten är öppen för stödsökande i hela staden och att tillräckligt många av de stödsökande kommer från Stockholms stad. Socialnämnden följer upp verksamheten på kvinnojourerna genom regelbundna rapporteringar av bidragen och platsbesök.

Andra boendeformer

SHIS Bostäder

SHIS Bostäder erhåller olika boendelösningar och är Stockholms stads bostadssociala resurs.

Den boendeform inom SHIS som riktar sig specifikt till personer med erfarenhet av våld i nära relationer, med eller utan barn, kallas *Mellanbo* och inkluderar boendestöd samt att personalen har kompetens om våld i nära relationer. En person med erfarenhet av relationsvåld som erhåller boende och stöd genom SHIS kan efter en period, om det inte längre föreligger ett stödbehov i boendemiljön, vidareflyttas till genomgångsbostad hos SHIS.¹² Den maximala tid en person kan bo hos SHIS är fem år.

29%

av stadsdelsnämnderna upplever att det finns behov av platser i skyddat boende för personer utsatta för prostitution.

¹² Shis.se samt muntlig information från SHIS.

Tabell 5:8 Antal vuxna och barn boende i SHIS mellanbo på grund av våldsutsatthet, per stadsdelsnämnd och uppdelat på kön, 2020 till och med 2022.**

Stadsdelsnämnd	2020			2021			2022			Antal barn 2022
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	
Rinkeby-Kista	13	0	13	17	0	17	17	*	17	11
Spånga-Tensta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hässelby-Vällingby	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bromma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kungsholmen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Norrmalm	0	0	0	*	0	*	*	0	*	*
Östermalm	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Södermalm	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enskede-Årsta-Vantör	0	0	0	*	0	*	*	0	*	0
Skarpnäck	*	0	*	*	0	*	*	0	*	*
Farsta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hägersten-Älvsjö	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skärholmen	0	0	0	*	0	*	0	0	0	0
Enheten för hemlösa	0	0	0	*	0	*	*	*	*	*
Totalt i staden	14	0	14	26	0	26	22	*	24	17

Källa: SHIS Bostäder

* Antal under 4 redovisas ej.

** Tabellen visar antalet boende i genomgångsbostad respektive år. En del personer som bodde där 2022 kan ha flyttat in 2020 eller tidigare, tabellen visar alltså inte antal individer.

Antalet våldsutsatta kvinnor som haft kontakt med RVC under 2022 har ökat med 22 %.

Det är fortsatt framförallt Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd som beviljar SHIS Mellanbo till våldsutsatta personer. Under 2020 och 2021 bodde enbart kvinnor i denna boendeform, totalt 14 respektive 26 personer. År 2022 har det totala antalet minskat med två personer, till 24 stycken. År 2022 är det första gången (sedan siffror i socialtjänstrapporten redovisades från SHIS) ett antal män som har blivit beviljade boende med stöd på SHIS. Det har skett en minskning av medföljande barn på SHIS sedan 2020. Kvinnorna hade tillsammans 20 barn år 2020, 19 barn år 2021 och 17 barn 2022. Den genomsnittliga boendetiden var drygt nio månader.

Förtur i bostadskön

Utsatthet för våld i nära relation är ett kriterium som kan berättiga till förtur i Stockholms kommunala bostadskö, under förutsättning att personen uppfyller övriga krav. Det är bland annat att den våldsutsatta ska vara skuldfri eller varit folkbokförd i Stockholms stad sammanhängande de senaste två åren. Det är inte en insats personen kan ansöka om hos socialtjänsten men RVT kan intyga en persons kontakt med dem och stötta i ansökningsförfarandet vid behov. Antalet bifall 2022 ligger i linje med föregående år, det vill säga 21 procent 2022 och 23 procent 2021.

Stöd till våldsutövare

Som nämndes tidigare driver staden sedan ett antal år fyra RVC som förutom att ge stöd och skydd till våldsutsatta vuxna också ger stöd till vuxna våldsutövare. Det handlar om enskilda samtal men också i grupp. Stöd till våldsutövare är ett relativt nytt område inom socialtjänsten och därför är kunskapen om evidensbaserade metoder begränsad. Det är ett område som behöver utvecklas framöver. Värt att notera är att befolkningens mängden i respektive RVC:s upptagningsområde skiljer sig åt.

Inrapporterad statistik från RVC är inkommande ärenden under 2021 och 2022. Då det fortsatt finns en del utmaningar med det uppföljningsverktyg RVC använder bör siffrorna tolkas med viss försiktighet. RVC Sydost hade från 1 maj till och med sista september 2022 stora tekniska problem med uppföljningsverktyget. Deras ärenden efterregistrerades och bör därför tolkas med detta i åtanke.

I tabell 5.9 redovisas antalet våldsutövare per RVC, 2021 och 2022. Det totala antalet våldsutövare har ökat med 28 procent. Andelen våldsutövande män var 92 procent 2022, motsvarande siffra var 89 procent 2021. RVC Sydväst har ökat från 20 till 45 våldsutövare 2022. Denna ökning kan dels bero på att socialsekreterare på RVT, som tillhör RVC Sydväst, arbetar mer aktivt för att fånga upp våldsutövare (partnerkontakt) men också att Islandsmodellen genererar fler våldsutövare. Det stora flertalet våldsutövare som erhöll stödinsatser hos RVC Innerstad, kom från RVT, Södermalms stadsdelsnämnd.

28%

fler våldsutövare har
erhållit stöd från RVC.

Tabell 5:9 Totalt antal våldsutövare, RVC 2021–2022

RVC	2021	2022
	Totalt	Totalt
Innerstad	24	29
Sydost	22	17
Sydväst	20	45
Väst	21	24
Totalt i staden	87	115

Källa: Egenrapporterade uppgifter från respektive RVC.

Av det totala antalet våldsutövare, är det 73 procent som har minderåriga barn. Det är en minskning med åtta procentenheter, trots att det var en ökning av våldsutövare. På RVC Sydväst och Sydost är det störst andel våldsutövare med minderåriga barn, 76 procent, se tabell 5:10 nedan.

Tabell 5:10 Totalt antal våldsutövare och andel av dessa med minderåriga barn, RVC 2021–2022

RVC	2021		2022	
	Antal våldsutövare	Andel med barn	Antal våldsutövare	Andel med barn
Innerstad	24	67	29	66
Sydost	22	86	17	76
Sydväst	20	90	45	76
Väst	21	76	24	75
Totalt i staden	87	81	115	73

Källa: Egenrapporterade uppgifter från respektive RVC.

Barn som upplevt våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Barnutredningar

Ärenden som rör barn som är direkt utsatta för våld inom familjen och eller upplever våld mot en förälder utreds av enheten för barn och unga i den stadsdelsnämnd där de bor. Nedan redovisas antal orosanmälningar som inkommit till socialtjänsten med anledning av våldsutsatthet under 2020 till och med 2022.

Tabell 5:11 Antal orosanmälningar om bristande omsorg hos vårdnadshavare och typ om misstanke om bristande omsorg hos vårdnadshavare 2020–2022

Stadsdelsnämnd	2020		2021		2022	
	Våld inom familjen/närstående	Hedersrelaterad problematik	Våld inom familjen/närstående	Hedersrelaterad problematik	Våld inom familjen/närstående	Hedersrelaterad problematik
Rinkeby-Kista	296	8	259	8	234	13
Spånga-Tensta	174	11	333	8	195	17
Hässelby-Vällingby	218	13	279	19	271	20
Bromma	251	*	256	4	263	15
Kungsholmen	58	*	23	0	63	*
Norrmalm	92	0	126	4	123	*
Östermalm	96	0	83	0	120	0
Södermalm	192	6	174	*	214	*
Enskede-Årsta-Vantör	533	26	564	29	620	17
Skarpnäck	107	*	99	*	91	*
Farsta	275	19	365	6	304	5
Hägersten-Älvsjö	305	22	414	10	388	7
Skärholmen	273	13	267	15	245	23
Totalt i staden	2870	123	3242	109	3131	123

Källa: Sociala System.

* Antal under 4 redovisas ej.

I tabellen ovan redovisas antalet orosanmälningar med anledning av våld inom familjen eller närstående och hedersproblem. Det totala antalet orosanmälningar med anledning av våld inom familjen eller närstående har minskat från 3 242 stycken 2021 till 3 131 stycken 2022, vilket motsvarar tre procent. Antalet orosanmälningar med anledning av hedersproblem har däremot ökat med 14 ärenden. Det är svårt att göra en tolkning av orsaker till ökning och minskning då det till viss del kan handla om hur ärenden registreras. Det kan till exempel vara svårt initialt att veta om våldet skett i en hederskontext eller ej.

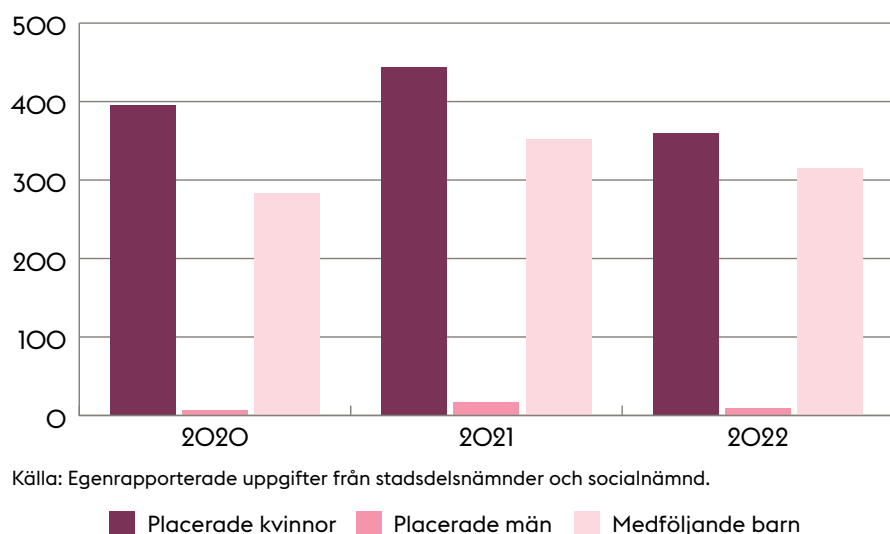
Medföljande barn på skyddat boende och i jourlägenhet

I enkäten om antal beslut om placering i skyddat boende och jourlägenhet, som nämnts tidigare i kapitlet, svarar också stadsdelsförvaltningarna på följande frågor: ”Hur många barn bodde på skyddat boende tillsammans med sin förälder/vårdnadshavare under 2022?” samt ”Hur många barn bodde i jourlägenhet tillsammans med sin förälder/vårdnadshavare under 2022?”

Antalet barn som följt med en förälder till skyddat boende har minskat från 352, år 2021, till 315, år 2022, vilket är en minskning med tio procent. Även antalet vuxna som placerades i skyddat boende minskade mellan 2021 och 2022 och antalet barn i förhållande till antalet vuxna är ungefär detsamma båda åren. Antalet barn som bodde i jourlägenhet med en förälder på grund av att föräldern utsatts för våld var 53 barn år 2022, vilket är en minskning med tolv barn jämfört med 2021.

Figur 5:2 på nästa sida visar antalet placeringar av vuxna kvinnor, män och medföljande barn i skyddat boende under åren 2020–2022.

Figur 5:2 Antal placerade kvinnor och män i skyddat boende samt medföljande barn, 2020–2022

Skolgång och pedagogisk verksamhet för medföljande barn

Under oktober och november månad år 2022 registrerade stadsdelsnämnderna uppgifter om skolgång respektive pedagogisk verksamhet för medföljande barn i åldrarna 0-17 år i skyddat boende. Om ett barn följde med en vårdnadshavare vid upprepade tillfällen under mätperioden registrerades barnet på nytt varje gång.

Totalt 51 barn vistades på skyddat boende med en förälder under den aktuella perioden, vilket är en stor minskning jämfört med motsvarande mätning 2021. En förklaring till detta är att det är färre vuxna som placerats på skyddat boende. 2021 var det en jämn fördelning av antalet flickor och barn som vistades på skyddat boende medan för 2022 var 37 procent av barnen flickor och 63 procent pojkar. Av det totala antalet barn som vistats på skyddat boende var 49 procent av barnen under sex år och sex procent var 16-17 år. År 2021 var könsfördelningen i de olika åldersgrupperna jämn, 2020 och 2022 var en större andel pojkar i de yngre åldrarna och en större andel flickor bland de äldre barnen.

Tabell 5:12 nedan visar antalet medföljande barn uppdelat på stadsdelsnämnd. Spridningen i antal medföljande barn mellan stadsdelsnämnderna under perioden var mer jämt fördelad, till skillnad från året innan.

Tabell 5:12 Antal medföljande barn i skyddat boende under två månader hösten 2021 och 2022, uppdelat på stadsdelsnämnd

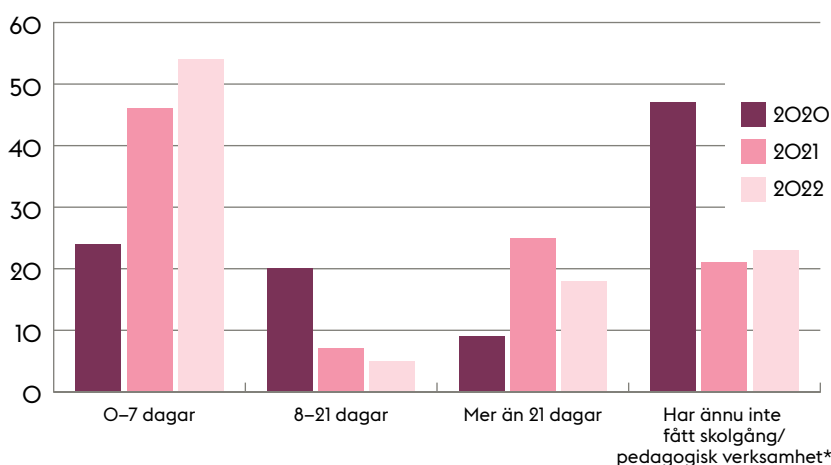
Stadsdelsnämnd	Antal medföljande barn 2021	Antal medföljande barn 2022
Rinkeby-Kista	6	6
Spånga-Tensta	16	5
Hässelby-Vällingby	11	*
Bromma	6	4
Kungsholmen	0	*
Norrmalm	0	*
Östermalm	*	0
Södermalm	*	7
Enskede-Årsta-Vantör	28	7
Skarpnäck	7	*
Farsta	*	*
Hägersten-Älvsjö	4	9
Skärholmen	8	*
Totalt i staden	91	51

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnderna.

* Antal under 4 redovisas ej.

Figur 5:3 nedan visar hur många dagar som gått från att barnet kom till skyddat boende tills det fått påbörja skolgång eller pedagogisk verksamhet. För 12 barn i förskoleålder har vårdnadshavaren tackat nej till pedagogisk verksamhet för barnet, de barnen finns därför inte med i figuren. Av de barn som under mätperioden hade fått skolgång eller pedagogisk verksamhet, hade 54 procent fått det inom sju dagar från ankomst till boendet. Det är en ökning jämfört med året innan, då 46 procent fick skolgång eller pedagogisk verksamhet inom sju dagar. Andelen barn som inte har fått skolgång eller pedagogisk verksamhet när registreringen gjordes har ökat marginellt från 2021, då det var 21 procent, till 23 procent 2022. Det var 18 procent av barnen som hade fått vänta mer än 21 dagar från ankomst till boendet, vilket är en minskning med sju procentenheter jämfört med 2021.

Figur 5:3 Visar hur många dagar som gått från att barnet kom till skyddat boende tills det fått påbörja skolgång eller pedagogisk verksamhet, år 2020, 2021 och 2022. Andel, avser hela staden.

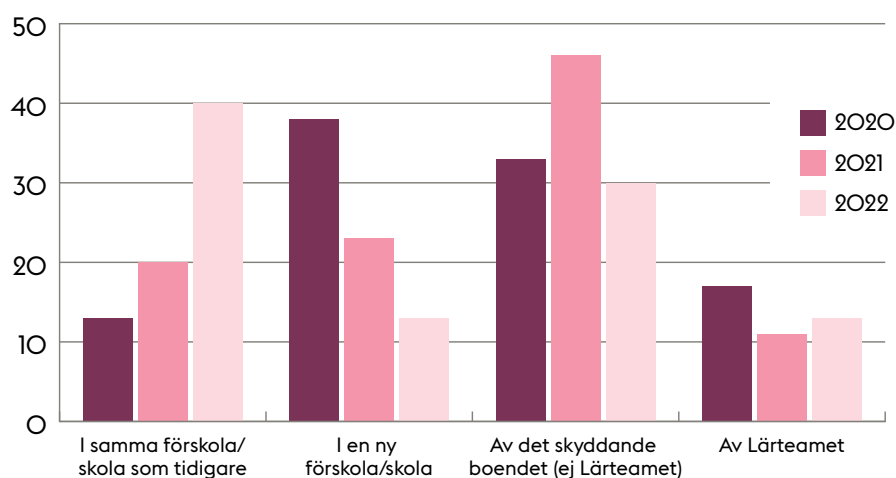

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnderna

*Dessa barn har vistats på boendet mindre än 21 dagar vid registrering och ännu inte fått skolgång eller pedagogisk verksamhet. Handläggaren vet därmed inte hur många dagar det kommer att ta innan det är ordnat.

I figur 5:4 nedan visas hur barnet får skolgång eller pedagogisk verksamhet under vistelsen. De barn som ännu inte fått någon skolgång eller pedagogisk verksamhet samt de barn där vårdnadshavaren har tackat nej till pedagogisk verksamhet finns inte med i figuren. Majoriteten av barnen har under vistelsen i det skyddade boendet haft sin skolgång eller pedagogiska verksamhet i en förskola eller skola. Andelen av barnen som fick sin skolgång eller pedagogiska verksamhet i samma förskola eller skola som innan vistelsen på skyddat boende ökade markant, jämfört med 2021. Andelen barn som fick skolgång eller pedagogisk verksamhet i boendets regi minskade med 16 procentenheter, jämfört med 2021, medan andelen barn som fick undervisning av Lärteamet ökade med två procentenheter.

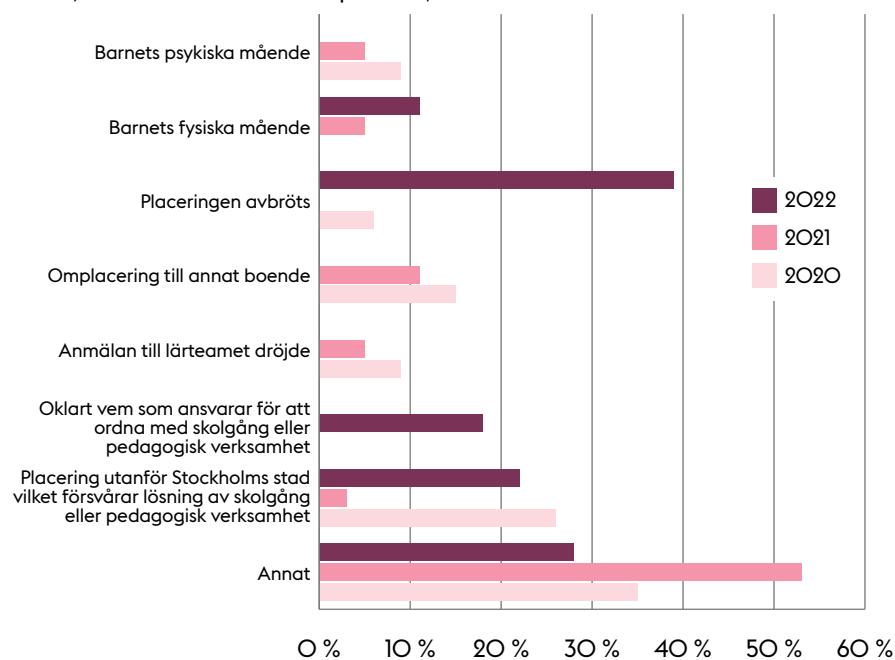
Figur 5:4 Visar hur barnet får sin skolgång eller pedagogisk verksamhet tillgodosedd under vistelsen på det skyddande boendet, år 2020, 2021 och 2022. Andel, avser hela staden.

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnderna.

2022 fick flest barn skolgång eller pedagogisk verksamhet av samma förskola eller skola som tidigare eller av det skyddade boendet.

Figur 5:5 Visar orsak till att barnet inte fick skolgång eller pedagogisk verksamhet inom 7 dagar från ankomst till det skyddade boendet, 2020, 2021 och 2022. Andel i procent, avser hela staden.

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnderna.

Ovan visas i figur 5:5 orsaker till att barnet inte fått skolgång eller pedagogisk verksamhet inom sju dagar från ankomst till boendet. Barn som ännu inte fått skolgång eller pedagogisk verksamhet under mätperioden samt barn vars vårdnadshavare inte önskar pedagogisk verksamhet för barnet är inte med i diagrammet. På denna punkt har flera förändringar skett sedan 2021. 2022 var den mest förekommande orsaken till att barnet inte fått skolgång eller pedagogisk verksamhet inom sju dagar att placeringen avbröts. Andelen som har angett att orsaken är att placeringen skett utanför Stockholm har ökat från tre procent 2021 till 22 procent 2022. Om detta beror på fler placeringar och svårigheter att ordna med skolgång utanför staden är okänt. Barnets fysiska mående har angetts som orsak i elva procent av fallen 2022, vilket dock bara motsvarar två barn vilket är samma antal som 2021 även om andelen är högre. Den vanligaste orsaken som angavs under "Annat" var att placeringstiden varit kort och därför hade inte någon skolgång eller pedagogisk verksamhet inletts.

Stöd på RVC till barn som har upplevt våld

Sedan hösten 2021 erbjuder RVC stödsamtal till barn, vars vårdnadshavare har stödsatser på RVC. Det var totalt 94 barn som hade fått biståndsbeslut om samtalsstöd hos RVC, under 2022. I tabell 5:13 nedan redovisas antal barn per stadsdelsnämnd. Stödet som ges till barn är *Trappan-samtal* och så kallade *Här och nu-samtal*. Här och nu-samtal kan erbjudas när kriterierna för att kunna ge Trappan-samtal inte är uppfyllda.

Tabell 5:13 Antal barn som har fått biståndsbeslut om samtalsstöd hos RVC i respektive stadsdelsnämnd 2022

Stadsdelsnämnd	Totalt
Rinkeby-Kista	*
Spånga-Tensta	9
Hässelby-Vällingby	8
Bromma	10
Kungsholmen	*
Norrmalm	4
Östermalm	4
Södermalm	10
Enskede-Årsta-Vantör	10
Skarpnäck	*
Farsta	0
Hägersten-Älvsjö	22
Skärholmen	9
Totalt i staden	94

Källa: Sociala System

* Antal under 4 redovisas ej.

Origo Resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld

Till Origo kan ungdomar (13–26 år) som lever i en hederskontext och yrkesverksamma som arbetar med målgruppen vända sig för stöd och hjälp.

Statistiken i detta stycke avser främst ungdomar respektive yrkesverksamma i Stockholms stad.

Under 2022 hade Origo kontakt med 165 ungdomar som tog kontakt för första gången. Antalet ungdomar som har kontakt med Origo fortsätter att minska. År 2022 var det 46 stycken färre ungdomar jämfört med 2021. Av dessa hade 27 ungdomar inte uppgett geografiskt område. Under 2022 var 63 ungdomar från Stockholms stad. Motsvarande siffra för 2021 var 75 stycken. Flest ungdomar inom Stockholms stad kom från Enskede-Årsta-Vantör och Rinkeby-Kista (nio ungdomar).

Det går endast att få könsuppdelad statistik för hela länet. Av de 165 ungdomar som varit i kontakt med Origo var 145 flickor eller unga kvinnor och 20 pojkar eller unga män. Motsvarande siffror för länet 2021 var 186 flickor och 24 pojkar.

För hela länet var det 572 yrkesverksamma personer som fick konsultativt stöd i nya ärenden, vilket är en ökning med sex procent (34 personer). Av dessa var 119 personer från Stockholms stad. För Stockholms stad är det en minskning med 17 procent (25 personer). Av det totala antalet yrkesverksamma i länet, var 17 procent av dessa konsultationer om ungdomar som identifierar sig som pojkar eller unga män. Motsvarande siffra för 2021 var tolv procent. De yrkesverksamma kom från alla stadsdelsnämnder. Det var flest nya ärenden från Enskede-Årsta-Vantör (17 ärenden).

Origo hade kontakt med 63 nya ungdomar från Stockholms stad under 2022, vilket är en minskning med 12 unga jämfört med 2021.

6. MISSBRUK OCH BEROENDE

Inledning

6

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Missbruk och beroende	3
Statistiken i kapitlet	5
Målgruppsbeskrivning	5
Alkohol- och narkotikaanvändning	5
Samsjuklighet	6
Återhämtningsperspektiv	6
Anhöriga	6
Antal, köns- och åldersfördelning	7
Missbrukssituation	10
Missbruk och samtidig psykisk sjukdom	12
Familjesituation	13
Utredningar, insatser, biståndets omfattning och utformning	13
Icke biståndsbedömda insatser	13
Biståndsbedömda insatser i öppenvård	13
Stadsövergripande stöd	14
Individuellt behovsprövade öppna insatser	14
Biståndsbedömda boendeinsatser	15
Institutionsvård	16
Anmälningar enligt LVM	17
Vård enligt LVM	18
Biståndsbedömda insatser under 2022	21
Indikator vuxen/missbruk	22
Målgrupp och insamlingsmetod	22
Resultat indikator	22
Brukardelaktighet	23

Missbruk och beroende

Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med missbruk och beroende får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. Det innebär ett aktivt ansvar som inkluderar information om skadeverkan och uppsökande verksamhet. Sedan första januari 2018 är missbruk av spel om pengar likställt med missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel enligt *socialtjänstlagen* (2001:453), SoL. De i portalparagrafen SoL angivna målen för samhällets socialtjänst ska vara vägledande för all vård som syftar till att hjälpa enskilda personer att komma ifrån ett missbruk och beroende. Vården ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet, och ska så långt det är möjligt utformas och genomföras i samverkan med den enskilde. En person med missbruk och beroende kan dock beredas vård oberoende av eget samtycke under de förutsättningar som anges i *lagen* (1988:870) om *vård av missbrukare i vissa fall*, LVM. Arbetet med missbruk och beroende regleras främst i SoL, LVM, och *offentlighets- och sekretesslagen* (2009:400), OSL.

Ansvaret för missbruks- och beroendevården är fördelat mellan kommun och region. Av *hälso- och sjukvårdslagen* (2017:30), HSL, framgår regionens ansvar för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador, i vilket missbruk och beroende är inkluderat. Kommunens yttersta ansvar inskränker inte det ansvar som åvilar andra huvudmän. Det delade huvudmannaskapet ställer höga krav på samverkan och enligt lag ska kommun och region ingå överenskommelse om samarbete kring personer med missbruk. Region Stockholm och kommunerna i Stockholms län har bland annat ingått överenskommelsen *Samverkan kring personer med missbruk/beroende* och tilläggsöverenskommelsen *Samverkan kring personer med missbruk/beroende av spel om pengar*. På Storsthlm¹ hemsida finns det en kommunrutin för avvikelshantering (samverkansbrister) som bland annat gäller för dessa överenskommelser.

När en person har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen enligt SoL och HSL upprätta en individuell plan. *Samordnad individuell plan* (SIP) är ett verktyg som beskriver det samordnade stöd och de insatser som den enskilde har behov av från både socialtjänsten och regionen.

Utgångspunkten för stadens arbete med målgruppen fastställs av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Dessa anges i *Stockholms stads program för alkohol-, narkotika-, dopning och tobakspolitiken* (ANDT). Staden har även riktlinjer för verksamhetsområdet, bland annat *Riktlinjer för vuxna med missbruks-/beroendeproblem*. Staden har en kvalitetsgaranti för vuxna som söker vård och behandling för missbruks- och beroendeproblem. Kvalitetsgarantin avser utredning, bedömning och uppföljning gällande vård och behandling av alkohol- och narkotikamissbruk. Den gäller inte om det föreligger behov av akuta insatser och inte heller LVM-utredningar.

¹ Storsthlm är ett förbund som ägs och styrs av de 26 kommunerna i Stockholms län.

Insatser som erbjuds inom staden ska utgå från Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk- och beroende*, som bygger på evidens. Vidare finns det ett nationellt Vård- och insatsprogram (VIP) för missbruk och beroende som kan ge vägledning i val av insatser. Vid bedömning av stödbehov, planering och val av insatser bör hänsyn tas till den enskildes särskilda behov och omständigheter. Det är viktigt att kartlägga personens missbruks- och beroendeproblematik samt livssituation i övrigt för att kunna bistå med adekvat vård och stöd. I enlighet med Socialstyrelsens rekommendation använder Stockholms stads missbruksenheter bedömningsmetoden *Addiction Severity Index* (ASI) samt strukturerade bedömningsmetoder kopplat till missbruk av spel om pengar. Utöver att ASI fyller en viktig funktion vid kartläggning, planering av insatser och uppföljning på individnivå, fyller det även en viktig funktion för systematisk uppföljning på gruppnivå. *Motiverande samtal* (MI) används som samtalsmetod för att främja motivation och beteendeförändring.

I juni 2020 tillsatte regeringen *Samsjuklighetsutredningen*.² Utredningen fick i uppdrag att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende samt annan psykiatrisk diagnos eller näraliggande tillstånd.

I november 2021 överlämnade Samsjuklighetsutredningen delbetänkandet *Från delar till helhet- En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet* (SOU 2021:93). I delbetänkandet föreslås en genomgripande reform av samhällets insatser till personer med samsjuklighet, vilket också förutsätter ett förändrat huvudmannaskap för vård och stöd till alla personer med skadligt bruk eller beroende. Reformen består av tio bärande delar. Gällande ansvarsfördelningen mellan kommun och region föreslås att regionernas hälso- och sjukvård ska ansvara för all behandling av skadligt bruk och beroende, att behandling för skadligt bruk och beroende ska ges samordnat med behandling för andra psykiska tillstånd och att socialtjänstens huvuduppdrag ska vara att stärka den enskildes resurser och funktionsförmåga genom sociala stödsatser.

I oktober 2021 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv till Samsjuklighetsutredningen.³ Utredningen fick ett direktiv om att även lämna förslag på en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt LVM eller *lagen* (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT.

I januari 2023 överlämnade Samsjuklighetsutredningen slutbetänkandet *Från delar till helhet- Tvångsvården som en del av en sammanhållen vårdkedja* (SOU 2023:5). I slutbetänkandet föreslås att all tvångsvård vid skadligt bruk och beroende ska vara regionernas ansvar och att den slutna tvångsvården ska ges på en sjukvårdsinrättning som drivs av regionen. Detta innebär att LVM upphör och att förutsättningarna för tvångsvård regleras i LPT. Vidare innebär förslaget att Statens institutionsstyrelse (SiS) inte längre ska bedriva vård för vuxna personer med skadligt bruk och beroende.

Samsjuklighetsutredningen föreslår att lagändringarna i delbetänkandet och slutbetänkandet ska träda i kraft den 1 januari 2026. Utredningen föreslår att reformen ska genomföras stegvis under en femårsperiod. Om Samsjuklighetsutredningens förslag träder i kraft kommer det att påverka socialtjänstens ansvar för vård och stöd för målgruppen.

² Kommittédirektiv 2020:68.

³ Kommittédirektiv 2021:96.

Statistiken i kapitlet

På uppdrag av socialnämnden genomför socialförvaltningen vartannat år i oktober månad en strukturerad kartläggning över antalet vuxna personer, 20 år och äldre, med missbruksproblem som är aktuella inom stadens socialtjänst och deras situation. Den senaste kartläggningen genomfördes 2022 och redovisas i sin helhet i *Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022*.⁴

I kapitlet hänvisas härnäst till kartläggningen som missbrukskartläggningen.

Den statistik som redovisas i detta kapitel är hämtad från stadens verksamhetssystem Sociala system, andra huvudmän och missbrukskartläggningen. Den statistik som är hämtad från Sociala system redovisar antal unika personer som varit aktuella för utredning eller insats inom stadens vuxen-/missbruksenheter under hela 2022. Statistik om personer med missbruk av spel om pengar ingår i övrig statistik. I likhet med föregående rapport inkluderas, utifrån önskemål från stadsdelsnämnderna, även personer som är 18–20 år i statistiken. Den statistik som är hämtad från missbrukskartläggningen avser dock personer som är 20 år och äldre. Statistiken är begränsad till en månad, oktober 2022, och representerar därmed inte hela året. Anhöriga redovisas inte utöver barn som anhöriga, vilka fångats upp genom statistik från missbrukskartläggningen. Antal under fyra redovisas i regel inte.

Målgruppsbeskrivning

Merparten av socialtjänstens vuxen-/missbruksenheter inom staden handlägger ärenden för personer med en missbruks- och beroendeproblematik som är 20 år och uppåt, men det förekommer även att vissa stadsdelsnämnder handlägger ärenden från 18 år.

Alkohol- och narkotikaanvändning

I en studie med fokus på år 2021 från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) framgår att färre personer dricker alkohol men beroendeproblemen ligger på samma nivå som tidigare mätning år 2017. Vidare framgår att den totala narkotikaanvändningen och andelen med beroendeproblem är oförändrad jämfört med mätningen år 2017.

År 2021 uppgav 84,5 procent av svarspersonerna i åldrarna 17–84 år att de druckit alkohol under de senaste tolv månaderna. Andelen män (85,9 procent) var högre än andelen kvinnor (83,1 procent). Den lägsta andelen som druckit alkohol under de senaste tolv månaderna återfanns i åldersgruppen 17–29 år och den högsta andelen återfanns i åldersgruppen 50–64 år.

I rapporten mäts alkoholberoende via de beroendekriterier som ingår i två senaste versionerna av klassificeringssystemet DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), det vill säga i DSM-IV och DSM-5. År 2021 klassades 3,8 procent i befolkningen som alkoholberoende. Andelen män (4,4 procent) var högre än andelen kvinnor (3,1 procent). Andelen med alkoholberoende var högst i åldersgruppen 17–29 år och lägst i åldersgruppen 65–84 år. I studien noteras liknande skillnader mellan åldersgrupper bland både kvinnor och män. Men andelen med alkoholberoende var högre bland män i samtliga åldersgrupper, bortsett från i gruppen 17–29 år där den bland män var något lägre jämfört med bland kvinnor. Förekomsten av alkoholberoende har inte förändrats mellan 2017 och 2021 med undantag för i vissa åldersgrupper. Ett undantag är bland män i åldersgruppen 30–49 år där andelen minskat samt i åldersgruppen 50–64 år där andelen har ökat. Den alkoholrelaterade dödligheten var oförändrad och är i linje med en oförändrad andel alkoholberoende.

År 2021 var det 8,1 procent av befolkningen i åldrarna 17–84 år som använt något narkotikaklassat preparat och/eller läkemedel under de senaste tolv månaderna. Det var vanligare att män (8,8 procent) hade använt narkotika jämfört med kvinnor (7,3 procent). Att ha använt narkotika var vanligast i åldersgruppen 17–29 år, jämfört med övriga åldersgrupper var det mer än dubbelt så vanligt att ha använt narkotika i den här åldersgruppen. Mönstret var detsamma bland både män och kvinnor.

⁴ Dnr 2022/283.

Cannabis (3,1 procent) var den substans som störst andel uppgav att de hade använt under de senaste tolv månaderna. Det var vanligare bland män (4 procent) än bland kvinnor (2,3 procent). Precis som för total narkotikaanvändning var det vanligast att personer i åldersgruppen 17–29 år hade använt cannabis. I ett längre perspektiv pekar resultaten på en ökning av andelen som använder cannabis i befolkningen, men ökningen tycks ha avstannat.

Det var 5,1 procent som hade använt narkotikaklassade läkemedel (smärtstillande medel, sömn-/lugnande medel samt centralstimulerande medel) på ett icke-föreskrivet sätt under de senaste tolv månaderna. Andelen bland kvinnor (5,3 procent) var något högre än andelen bland män (5 procent). Den icke-föreskrivna läkemedelsanvändningen var mest förekommande i åldersgruppen 65–84 år.

När det gäller övrig narkotika (kokain, ecstasy, amfetamin, hallucinogener eller opiater) var det 1,6 procent som använt något av dessa preparat under de senaste tolv månaderna. Andelen bland män (2 procent) var högre än andelen bland kvinnor (1,2 procent). Användning av övrig narkotika var betydligt mer förekommande i åldersgruppen 17–29 år jämfört med de övriga åldersgrupperna.

I rapporten redovisas hur stor andel av befolkningen som bedöms uppfylla kriterierna för substansbrukssyndrom enligt kriterierna i DSM-5. År 2021 var det 1,6 procent som uppfyllde kriterierna för substansbrukssyndrom. Andelen bland kvinnor var 1,5 procent och andelen bland män var 1,6 procent. Att uppfylla kriterierna för substansbrukssyndrom var mest förekommande i åldersgruppen 17–29 år.⁵

Samsjuklighet

Inom målgruppen är det vanligt förekommande att personer har en samsjuklighetsproblematik. Med samsjuklighet menas att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar. Studier visar att personer med missbruk och beroende löper dubbelt så stor risk att drabbas av psykisk sjukdom jämfört med personer utan missbruk och beroende. Bland personer som vårdas för missbruk har 30 till 50 procent samtidigt en psykisk sjukdom, där ångest- och depressionssjukdomar och personlighetsstörningar är vanligast. Vidare har drygt 20 procent också ADHD. I jämförelse med befolkningen i övrigt är missbruk och beroende vanligare bland personer med psykisk ohälsa. Bland de personer som är aktuella inom vården på grund av psykisk ohälsa har omkring 20 till 30 procent ett samtidigt missbruk och beroende.⁶

Återhämtningsperspektiv

Forskning om återhämtning från beroendeproblematik visar att det inte bara handlar om att ta sig ur eller hantera missbruk utan även att återintegreras i samhällslivet. Ofta har personerna i målgruppen problem som sträcker sig utanför själva beroendeproblematiken, men som kan vara en konsekvens av denna, såsom hemlöshet, arbetslöshet, fattigdom, skulder, sysslolöshet och ensamhet. Begreppet återhämtningskapital, från engelskans recovery capital, används för att beskriva förutsättningar som påverkar en persons återhämtningsprocess. För personer som är i socialt utsatta positioner och därmed saknar resurser för återhämtning tar återhämtningsprocessen längre tid än för personer som är i en mer integrerad social position.⁷

Anhöriga

I 5 kap. 10 § SoL framgår att socialnämnden har skyldighet att ge stöd till anhöriga för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Anhöriga till personer med missbruks- och beroendeproblem omfattas av bestämmelsen. Flertalet stadsdelsnämnder erbjuder stöd till anhöriga inom sin egen öppenvård eller genom anhängkonsulenter.

⁵ Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (2022). *Användning och beroendeproblem av alkohol, narkotika och tobak. En studie med fokus på år 2021 i Sverige*. CAN rapport 209.

⁶ Socialstyrelsen (2019). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – Stöd för styrning och ledning*. Art.nr. 2019-1-16.

⁷ Forsknings- och utvecklingsenhet (FoU) Södertörn (2020). *Blir det bättre om vi samverkar. En studie av tillämpningen av SIP för personer med psykisk ohälsa och beroendeproblematik*. FoU Södertörns skriftserie nr 176/20.

Socialförvaltningens behandlingsenhet har i uppdrag att vara ett komplement till stadsdelsnämndernas anhängigstöd och erbjuder stödsamtal med anhängiga.

Även barn som anhängiga utgör en viktig målgrupp för stadens vuxen-/missbruksenheter och barnrättsperspektivet är ett prioriterat område. I vuxenutredningar ska det kartläggas om det finns barn och i aktuella fall hur barnen är berörda. Barnets bästa ska särskilt beaktas när beslut rör dem och barnkonsekvensanalyser ska genomföras innan beslut fattas. Det förekommer att barn tar ansvar och utövar omsorg i familjer där en förälder är fysiskt eller psykiskt sjuk, har en funktionsnedsättning, missbruksproblematik eller andra svårigheter. *Unga omsorgsgivare* är en översättning av det engelska begreppet Young Carers. Begreppet avser barn och unga under 18 år (i vissa sammanhang 25 år) som ger stöd, vård och hjälp åt en person som står dem nära. Dessa barn är en riskgrupp för psykisk och fysisk ohälsa, försämrade skolresultat och andra svårigheter längre fram i livet.⁸

I stadens *Program för stöd till anhängiga 2021–2024* ingår bland annat anhängiga till personer med missbruk och beroende samt barn som anhängiga.

Antal, köns- och åldersfördelning

Tabell 6:1 Antal unika personer aktuella för utredning eller insats registrerad med utredningstyp Vuxna missbruk, 2018–2022, fördelat per nämnd och totalt

Nämnd	2018	2019	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	288	292	298	305	271
Spånga-Tensta	219	236	219	200	190
Hässelby-Vällingby	303	315	246	209	192
Bromma	179	181	174	156	132
Kungsholmen	112	117	121	130	122
Norrmalm	119	129	133	125	103
Östermalm	113	117	137	119	106
Södermalm	379	414	383	379	347
Enskede-Årsta-Vantör	377	366	349	337	345
Skarpnäck	193	192	182	175	165
Farsta	211	196	252	243	228
Hägersten-Älvsjö*	373	379	344	330	311
Skärholmen	237	287	251	253	256
Enheten för hemlösa	405	340	376	391	415
Totalt i staden	3 508	3 561	3 465	3 352	3 183

Källa: Sociala System.

* Till och med 2019 har stadsdelsnämnderna Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen redovisats var för sig. Efter sammanslagning av stadsdelsnämnderna 2020 heter den nya stadsdelsnämnden Hägersten-Älvsjö.

Under 2022 var 3 183 personer aktuella för utredning eller insats inom stadsdelsnämnderna och Enheten för hemlösa kopplat till missbruk och beroende. Mellan åren 2018 och 2019 ökade antalet aktuella personer med 53 personer. Mellan 2019 och 2020 minskade antalet aktuella personer med 96 personer och mellan 2020 och 2021 minskade antalet aktuella personer med 113 personer. Mellan 2021 och 2022 har antalet aktuella personer minskat med 169 personer (5 procent). Det finns dock variationer mellan stadsdelsnämnderna där det på ett fåtal stadsdelsnämnder skett en ökning av antalet aktuella personer.

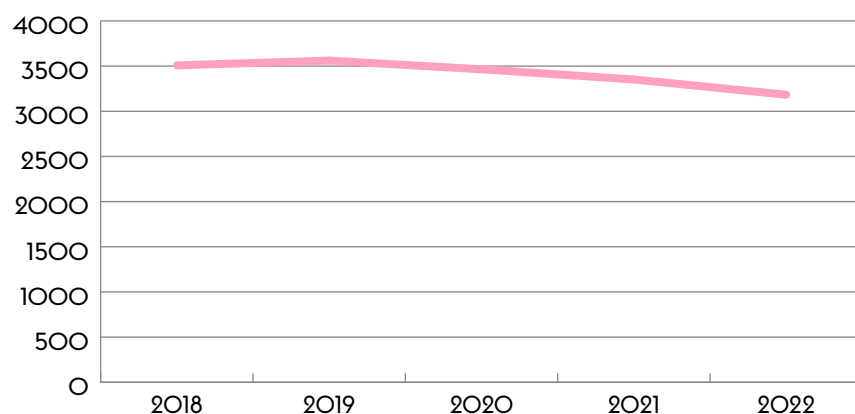
En förklaring till den generella minskningen av antalet aktuella personer sedan 2019 kan vara att personer med mindre omfattande problematik i större utsträckning tar kontakt med den specialiserade beroendevården än med socialtjänsten.

⁸ Nationellt kompetenscentrum anhängiga (NKA) (2016). *Barn och unga som utövar omsorg*. Barn som anhängiga 2016:6.

169

färre personer var aktuella för utredning eller insats kopplat till missbruk och beroende under 2022 jämfört med 2021.

Figur 6:1 Antal unika personer aktuella för utredning eller insats registrerad med utredningstyp Vuxna missbruk, 2018–2022

Källa: Sociala System.

Beroendecentrum Stockholm som är regionens beroendevård ökade sitt unika besökarantal under åren 2019 och 2020. Under 2019 hade Beroendecentrum Stockholm ett unikt besökarantal om 23 808 personer (7 506 kvinnor och 16 302 män). Under 2020 tog Beroendecentrum Stockholm emot 24 859 unika patienter (8 155 kvinnor och 16 704 män), vilket var en ökning med 1 051 personer jämfört med 2019. Under 2021 hade Beroendecentrum Stockholm ett besökarantal om 24 727 unika patienter (8 329 kvinnor och 16 398). Det är ett minskat besökarantal om 132 unika patienter jämfört med 2020. Under 2022 hade Beroendecentrum Stockholm 25 432 patienter, fördelat på 8 708 kvinnor och 16 724 män.⁹ Jämfört med 2021 rör det sig om en ökning med 705 personer.

Utöver Beroendecentrum Stockholm finns det mottagningar i privat regi, men i detta kapitel redovisas enbart siffror från Beroendecentrum Stockholm. Hur trenderna gällande antalet aktuella personer inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten hör ihop är dock svårt att uttala sig om. Socialtjänsten utgör samhällets yttersta skyddsnät. Det kan vara så att personer med missbruk och beroende väljer att vända sig till hälso- och sjukvården i första hand. Beroendecentrum Stockholm har ett högre besökarantal än antalet aktuella personer med missbruk och beroende i staden. Statistiken visar ett minskat antal personer inom staden medan Beroendecentrum Stockholm ökat sitt besökarantal jämfört med 2021.

Tabell 6:2 Antal unika personer aktuella för utredning eller insats registrerad med utredningstyp Vuxna missbruk 2018–2022, fördelat på kön

Kön	2018		2019		2020		2021		2022	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Kvinnor	877	25	887	25	857	25	834	25	804	25
Män	2 631	75	2 674	75	2 608	75	2 518	75	2 379	75
Totalt i staden	3 508	100	3 561	100	3 465	100	3 352	100	3 183	100

Källa: Sociala System.

⁹ Beroendecentrum Stockholm. Stockholm: 2023.

Av de 3 183 personer som var aktuella för utredning eller insats inom stadsdelsnämnderna och Enheten för hemlösa kopplat till missbruk och beroende under 2022 var 804 kvinnor och 2 379 män. Andelen kvinnor utgjorde 25 procent och andelen män 75 procent. Män utgör en tydlig majoritet av målgruppen i staden och fördelningen mellan könen har varit stabil under de senaste åren. Könsskillnaden mellan kvinnor och män ligger i linje med nationell statistik.¹⁰

Tabell 6:3 Åldersfördelning bland unika personer aktuella för utredning eller insats registrerad med utredningstyp Vuxna missbruk 2022, fördelat på kön

Ålder	Kvinnor	Män	Totalt
18–20 år	19	38	57
21–29 år	143	456	599
30–64 år	588	1 707	2 295
65+ år	54	178	232
Totalt i staden	804	2 379	3 183

Källa: Sociala System.

Totalt återfanns flest personer 2 295 stycken (72 procent) i åldersgruppen 30–64 år. Antalet kvinnor inom denna åldersgrupp var 588 stycken och antalet män 1 707 stycken. Även under 2021 återfanns flest personer inom denna åldersgrupp med 2 364 stycken (71 procent). Antalet kvinnor var då 602 stycken och antalet män var 1 762 stycken.

Fördelningen mellan de olika åldersgrupperna är stabil över tid. Jämfört med 2021 har antalet kvinnor ökat något i åldersgruppen 65 år och äldre med två personer men minskat i resterande åldersgrupper. Antalet män har minskat i samtliga åldersgrupper jämfört med 2021. Den största minskningen för båda könen ses i åldersgruppen 30–64 år med 69 personer (3 procent).

Tabell 6:4 Inrapporterade personer med missbruksproblematik aktuella för ansökan, utredning eller biståndsbedömd insats inom stadens socialtjänst under oktober 2022, fördelat per nämnd och totalt

Nämnd	Totalt	Andel %
Rinkeby-Kista	168	7
Spånga-Tensta	123	5
Hässelby-Vällingby	204	8
Bromma	100	4
Kungsholmen	82	3
Norrmalm	74	3
Östermalm	96	4
Södermalm	257	10
Enskede-Årsta-Vantör	263	11
Skarpnäck	164	7
Farsta	198	8
Hägersten-Älvsjö	209	8
Skärholmen	212	8
Enheten för hemlösa	351	14
Totalt i staden	2 501	100

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

2 295

personer (72 procent)
återfinns i åldersgruppen
30–64 år.

¹⁰ Socialstyrelsen (2022). Statistik om insatser till vuxna personer med missbruk och beroende 2021. Art. nr. 2022-5-7890.

I missbrukskartläggningen inrapporterades 2 501 personer med missbruksproblematik som var aktuella för ansökan, utredning eller biståndsbedömd insats inom stadens socialtjänst under oktober 2022. Av de inrapporterade personerna var 669 kvinnor och 1 832 män. Andelen kvinnor var 27 procent och andelen män 73 procent. Även i missbrukskartläggningen utgör män en tydlig majoritet.

Missbrukssituation

Tabell 6:5 Pågående missbruk under de senaste sex månaderna bland inrapporterade personer med missbruksproblematik aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2022, redovisat i antal personer och andel procent. Bruk av metadon/buprenorfin i behandling ingår inte. Inte heller bruk av bensodiazepiner och andra opiater/smärtstillande enligt läkares ordination. Hela staden. Flera valbara svarsalternativ

Preparat	Antal	Andel (%)
Alkohol	1254	50
Cannabis	554	22
Amfetamin	539	22
Kokain	152	6
Heroin	240	10
Andra opiater/smärtstillande	194	8
Bensodiazepiner	430	17
Metadon	32	1
Buprenorfin	58	2
Ecstasy	17	1
Kat	*	*
LSD eller andra hallucinogener	13	1
Lösningsmedel	5	0
Dopingpreparat	5	0
Spel om pengar	64	3
Annan substans/preparat**	37	1
Nej	342	14
Vet ej	297	12

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Bland annan substans/preparat har Imovane, Lyrica, Ritalin, Metylfenidat, oförskriven ADHD-medicin, Morfin, Ketamin, metaamfetamin, lustgas, nätdroger, Tramadol, sömntabletter, Subutex, Morfin, Laxantia, överdosering av tabletter, okänt vilken substans som används och blandmissbruk rapporterats in.

***Inget intag har förekommit under de senaste sex månaderna.

Alkohol förekommer i signifikant större utsträckning än resterande preparat.

I tabellen ovan redovisas vilka preparat som används bland samtliga 2 501 personer som inrapporterats i missbrukskartläggningen. Alkohol med 50 procent förekommer i signifikant större utsträckning än resterande preparat följt av cannabis och amfetamin som båda har andelen 22 procent. Siffrorna indikerar att ett missbruk av flera olika substanser i kombination, så kallat blandmissbruk, är vanligt förekommande. I snitt används 1,7 preparat per person.

I missbrukskartläggningen är det 64 personer (3 procent) som har ett missbruk i form av spel om pengar. Folkhälsomyndighetens befolkningsundersökning Swelogs från 2021 visar att tre procent har viss risk för spelproblem, knappt en procent förhöjd risk för spelproblem och en halv procent spelproblem.¹¹

¹¹ Folkhälsomyndigheten (2022-02-28), Resultat från regeringsuppdrag att genomföra en befolkningsstudie om spel om pengar.

Av de 2 501 personerna som ingår i missbrukskartläggningen är det 342 personer (14 procent) som inte har ett pågående missbruk under de senaste sex månaderna. Insatser genom socialtjänsten kan pågå även efter avslutat missbruk som en del av en långsiktig planering för bibehållande av nykter- och drogfrihet och återrehabilitering i samhället.

Tabell 6:6 Dominerande preparat under de senaste sex månaderna bland inrapporterade kvinnor och män med missbruksproblematik aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2022, redovisat i antal personer och andel procent. Bruk av metadon/buprenorfin i behandling ingår inte. Inte heller bruk av bensodiazepiner och andra opiater/smärtstillande enligt läkares ordination. Statistik för hela staden. Endast ett valbart svarsalternativ

Preparat	Kvinnor		Män	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Alkohol	251	51	667	49
Cannabis	34	7	160	12
Amfetamin	80	16	186	14
Kokain	7	1	29	2
Heroin	40	8	106	8
Andra opiater/smärtstillande	20	4	35	3
Bensodiazepiner	46	9	123	9
Metadon	*	*	10	1
Buprenorfin	*	*	11	1
Ecstasy	0	0	0	0
Kat	0	0	0	0
LSD eller andra hallucinogener	0	0	*	*
Lösningsmedel	0	0	0	0
Dopingpreparat	0	0	0	0
Spel om pengar	7	1	31	2
Annat	4	1	9	1
Totalt	494	100	1368	100

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

*Antal under 4 redovisas ej.

Det är totalt 1 862 personer, 494 kvinnor och 1 368 män, som bedömts ha ett pågående missbruk under de senaste sex månaderna bland inrapporterade personer i missbrukskartläggningen. I tabellen ovan redovisas dominerande preparat fördelat på kön under de senaste sex månaderna. Alkohol är starkt dominerande för både kvinnor och män med 51 respektive 49 procent. Det andra mest dominerande preparatet är amfetamin för både kvinnor och män med 16 respektive 14 procent. Det återfinns vissa könsskillnader när det gäller dominerande preparat. Det tredje vanligaste dominerande preparatet bland kvinnor är bensodiazepiner (9 procent) och bland män cannabis (12 procent). Det fjärde vanligaste dominerande preparatet bland kvinnor är heroin (8 procent) respektive bensodiazepiner (9 procent) bland män. Huvudsaklig problematik i form av spel om pengar återfinns hos sju kvinnor (1 procent) och 31 män (2 procent).

Missbruk och samtidig psykisk sjukdom

I avsnittet redovisas statistik avseende missbruk och samtidig känd psykisk ohälsa, psykisk funktionsnedsättning och neuropsykiatriska tillstånd, så kallad samsjuklighet, bland inrapporterade personer i missbrukskartläggningen. Med samsjuklighet menas att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar. Att beakta är att siffrorna baseras på respondenterna i missbrukskartläggningens bedömning. Bland dem som redovisas kan personer utan fastställd psykiatrisk diagnos förekomma, vilket innebär att hälso- och sjukvården hade kunnat göra en annan klinisk bedömning.

Tabell 6:7 Kvinnor och män som bedöms ha känd psykisk ohälsa, psykisk funktionsnedsättning eller neuropsykiatriskt tillstånd bland inrapporterade personer med missbruksproblematik aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2022, redovisat i antal personer och andel procent. Hela staden

	Totalt	Kvinnor		Män	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Ja	1573	491	73	1 082	59
Nej	667	122	18	545	30
Vet ej	261	56	8	205	11
Totalt i staden	2501	669	100	1 832	100

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

1573

personer (63 procent) bedöms ha samsjuklighet i form av missbruk och samtidig psykisk sjukdom.

Av de 2 501 personer som ingår i missbrukskartläggningen uppges totalt 1 573 personer (63 procent) ha en känd psykisk ohälsa, psykisk funktionsnedsättning eller neuropsykiatriskt tillstånd. Andelen på 63 procent ligger över nationell statistik av förekomsten av psykisk sjukdom bland personer som vårdas för missbruk och beroende. Av de 1 573 personerna var antalet kvinnor 491 stycken och antalet män 1 082 stycken. Andelen kvinnor var 31 procent och andelen män 69 procent. Sett till det totala antalet kvinnor respektive män som ingår i missbrukskartläggningen är det 73 procent av kvinnorna och 59 procent av männen som har samsjuklighet i form av missbruk och samtidig psykisk ohälsa, psykisk funktionsnedsättning eller neuropsykiatriskt tillstånd. Det är således en högre andel kvinnor som har samsjuklighet.

Tabell 6:8 Kvinnor och män som bedöms ha några kända långvariga kroppsliga skador eller sjukdomar bland inrapporterade personer med missbruksproblematik aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2022, redovisat i antal personer och andel procent. Hela staden

	Totalt	Kvinnor		Män	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Ja	915	278	42	637	35
Nej	1167	292	44	875	48
Vet ej	419	99	15	320	17
Totalt i staden	2501	669	100	1 832	100

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

Av de 2 501 personer som ingår i missbrukskartläggningen uppges totalt 915 personer (37 procent) ha långvariga kroppsliga skador eller sjukdomar. Av de 915 personerna var antalet kvinnor 278 stycken och antalet män 637 stycken. Andelen kvinnor var 30 procent och andelen män 70 procent. Sett till det totala antalet kvinnor respektive män som ingår i kartläggningen var det 42 procent av kvinnorna och 35 procent av männen som hade samsjuklighet i form av missbruk och samtida långvariga kroppsliga skador eller sjukdomar. Det är således en högre andel kvinnor som har samsjuklighet.

Familjesituation

I avsnittet redovisas statistik avseende familjesituation bland inrapporterade personer i missbrukskartläggningen.

Tabell 6:9 Inrapporterade kvinnor och män med missbruksproblematik aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2022 som har barn under 18 år, redovisat i antal personer och andel procent. Hela staden

Barn under 18 år	Totalt	Kvinnor		Män	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Ja	536	179	27	357	19
Nej	1915	481	72	1 434	78
Vet ej	50	9	1	41	2
Totalt i staden	2501	669	100	1 832	100

Källa: Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2022.

Av de 2 501 personer som ingår i missbrukskartläggningen uppges totalt 536 personer (21 procent) ha barn under 18 år. Av de 536 personerna var antalet kvinnor 179 stycken och antalet män 357 stycken. Andelen kvinnor var 33 procent och andelen män 67 procent. Sett till det totala antalet kvinnor respektive män som ingår i kartläggningen var det 27 procent av kvinnorna och 19 procent av männen som hade barn under 18 år. Det är således en högre andel kvinnor som har barn under 18 år. Totalt rör det sig om 811 barn som har en förälder med missbruksproblematik.

811

barn har en förälder med missbruksproblematik.

Utredningar, insatser, biståndets omfattning och utformning

För att möta målgruppens behov av stöd krävs ett varierat utbud av insatser inom socialtjänsten. Förutom psykosociala stödinsatser såsom behandling av missbruksproblematiken, motivationshöjande och återfallspreventiva insatser finns behov av sociala stödinsatser såsom olika boendeformer, boendestöd och case management (CM), samordningsfunktioner och arbetslivsinriktade insatser. Staden har ett pågående IPS-projekt (Individual Placement and Support) med finansiering från Samordningsförbundet för personer med beroendeproblematik där Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd och Enheten för hemlösa ingår. IPS är en manualbaserad metod för arbetsrehabilitering som syftar till att hjälpa personer att etablera sig på arbetsmarknaden. Projektet pågår till och med 2025. Samtliga ovan beskrivna insatser utgör en viktig del i att öka målgruppens autonomi och möjlighet till återhämtning. Insatserna kan ges i öppen- och heldygnsvård och kombineras som delar av en vårdkedja. Majoriteten insatser beviljas enligt SoL, medan en del insatser ges som service, vilket inte är biståndsbedömt, eller som tvångsvård enligt LVM. Staden har verksamheter i egen regi men upphandlar även både öppen- och heldygnsvård.

Ikke biståndsbedömda insatser

En del stadsdelsnämnder erbjuder icke biståndsbedömda insatser i form av stödsamtal och stöd till anhöriga via öppenvård och anhörigkonsulenter.

Biståndsbedömda insatser i öppenvård

Många stadsdelsnämnder erbjuder biståndsbedömda insatser via intern öppenvård och sedan 2018 även riktat till personer med missbruk av spel om pengar. Därtill finns stadsövergripande biståndsbedömda insatser och externa vårdgivare. Exempel på metoder som används inom öppenvård är återfallsprevention, MI och strukturerade och manualbaserade program som bygger på kognitiv beteendeterapi (KBT) eller 12-stegsbaserad behandling. Stödinsatser likt arbetsinriktad rehabilitering via Jobbtorg Stockholm¹² ingår inte i statistiken.

¹² Arbetsmarknadsförvaltningen och Jobbtorg Stockholm är Stockholms stads gemensamma ingång till stadens olika arbetsmarknadsinsatser.

Stadsövergripande stöd

Behandlingsenheten inom socialförvaltningen är ett komplement till stadsdelsnämndernas öppenvård. Behandlingsenheten erbjuder stödsamtal för personer 20 år och äldre med missbruks- och beroendeproblem samt deras anhöriga. Stödsamtalen sker individuellt, med par och familjer. Alla kontakter är frivilliga och kostnadsfria förutom individuella samtal för personer med spelmissbruk som behöver föregås av ett biståndsbeslut från aktuell stadsdelsnämnd. Under 2022 har Behandlingsenheten bistått 52 par och familjer med icke biståndsbedömt stöd kopplat till missbruk och beroende. Antalet par och familjer med stöd kopplat till missbruk av spel om pengar är för få för att redovisas. För 31 av dem har insatserna avslutats under 2022. Personer med individuellt biståndsbedömt stöd för spel om pengar är sju stycken. Under 2021 bistod Behandlingsenheten 45 par och familjer med icke biståndsbedömt stöd, varav 3 par avseende missbruk av spel om pengar. I jämförelse med 2021 har det skett en ökning med sju par och familjer.¹³

Individuellt behovsprövade öppna insatser

I statistiken nedan ingår individuellt behovsprövade öppna insatser i form av öppenvård, kontaktperson och boendestöd. Icke biståndsbedömd öppenvård som erbjuds av en del stadsdelsnämnder, så kallad friyta, återspeglas inte i statistiken nedan.

Tabell 6:10 Antal unika personer med beslut om individuellt behovsprövade öppna insatser i egen eller extern regi, 2022

Nämnd	Totalt
Rinkeby-Kista	88
Spånga-Tensta	128
Hässelby-Vällingby	83
Bromma	33
Kungsholmen	68
Norrmalm	26
Östermalm	47
Södermalm	171
Enskede-Årsta-Vantör	140
Skarpnäck	58
Farsta	70
Hägersten-Älvsjö	126
Skärholmen	112
Enheten för hemlösa	26
Totalt i staden	1 176

Källa: Sociala System.

Tabell 6:11 Antal unika personer med beslut om individuellt behovsprövade öppna insatser under 2022 i egen eller extern regi, fördelat på ålder och kön

Födelseår	Kvinnor	Män	Totalt
–1957	25	52	77
1958–1972	84	284	368
1973–1987	103	261	364
1988–1997	80	195	275
1998–2001	23	59	82
2002–2004	4	6	10
Totalt i staden	319	857	1 176

Källa: Sociala System.

¹³ Behandlingsenheten, Stockholms stad. Stockholm: 2023.

Under 2021 har 1 176 personer, 319 kvinnor och 857 män, beviljats biståndsbedömda insatser i öppenvård. Andelen kvinnor var 27 procent och andelen män 73 procent. Under 2021 beviljades 1 270 personer biståndsbedömda insatser i öppenvård, 350 kvinnor och 920 män. Jämfört med 2021 har det således skett en minskning med totalt 94 personer som beviljats biståndsbedömda insatser i öppenvård. Under 2022 var de flesta kvinnorna födda mellan 1973–1987 och de flesta av männen födda mellan 1958–1972. Under 2021 var de flesta av kvinnorna födda mellan 1972–1986 och de flesta av männen födda mellan 1957–1971. I jämförelse med 2021 är åldersspannet för kvinnor och för män oförändrat.

Sätts siffrorna i relation till tabell 6:2 som redovisade att 3 183 personer, 804 kvinnor och 2 379 män var aktuella för utredning eller beviljad insats under 2022 framkommer det att det är något högre andel kvinnor (40 procent) än män (36 procent) som mottagit öppenvård. När förutsättningarna för öppenvård finns är det i regel en resurseffektiv vårdform.

Biståndsbedömda boendeinsatser

Ett stabilt boende är ofta en förutsättning för att kunna delta i behandling och för att komma ifrån ett missbruk eller beroende.¹⁴ För att möta målgruppens stödbehov tillhandahåller staden olika typer av boendeformer i egen regi, både drogfria och med drogtolerans. Utöver de boenden som finns att tillgå inom staden upphandlar staden privata vårdgivare och samverkar med SHIS¹⁵ vilka utgör stadens bostadssociala resurs. I statistiken nedan ingår boendeformerna stöd- och omvårdnadsboende (ej HVB), träningsboende, skyddat boende vuxna, akutboende, stöd- och omvårdnadsboende i familjehem, vandrarhemsboende, hotellboende, försöks- tränings- och jourlägenheter, Bostad först och andra boendeformer.

Tabell 6:12 Antal personer med beslut om bistånd som avser boende någon gång under 2022, fördelat på födelseår och kön

Födelseår	Kvinnor	Män	Totalt
-1957	13	65	78
1958-1972	74	320	394
1973-1987	110	359	469
1988-1997	86	227	313
1998-2001	22	77	99
2002-2004	16	19	35
Totalt i staden	321	1 067	1 388

Källa: Sociala System.

Tabell 6:13 Antal personer som beviljats boendedygn och antal beviljade boendedygn 2016–2022

År	Antal personer	Antal boendedygn
2016	1 274	196 601
2017	1 264	193 075
2018	1 052	174 675
2019	1 192	198 805
2020	1 231	190 482
2021	1 280	201 650
2022	1 388	219 572

Källa: Sociala System.

Jämfört med 2021 har det skett en minskning med totalt 94 personer som beviljats biståndsbedömda insatser i öppenvård.

¹⁴ Socialstyrelsen (2019), *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende- Stöd för styrning och ledning*, Art. nr. 2019-1-16.

¹⁵ Stiftelsen SHIS Bostäder.

17 922

fler boendedyggn har beviljats jämfört med 2021.

Under 2022 har 1 388 personer, 321 kvinnor (23 procent) och 1 067 män (77 procent) beviljats 219 572 boendedyggn. Det är betydligt fler män än kvinnor som har bedömts vara i behov av biståndsbedömt boende under 2022. Totalt var flest personer födda mellan 1973–1987.

Under 2021 beviljades 1 280 personer, 308 kvinnor (24 procent) och 972 män (76 procent) 201 650 boendedyggn. Antalet personer med beslut om boende har ökat med 108 personer mellan 2021 och 2022. Antalet kvinnor har ökat med 13 personer (9 procent) och antalet män har ökat med 95 personer (9 procent). Antal beviljade boendedyggn har ökat med 17 922 från 2021 till 2022.

Institutionsvård

Institutionsvård inbegriper vård eller stöd som sker dygnet runt på någon institution med stöd av SoL eller LVM. I insatsen HVB ingår såväl behandlingshem som stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd och stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd. Stadens boenden i egen regi återfinns i stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd. De HVB-hem som är upphandlade av staden återfinns både inom Stockholms län och i landet i övrigt.

Tabell 6:14 Antal personer med beslut om frivillig institutionsvård på behandlingshem respektive stöd- och omvårdnadsboende år 2022

Nämnd	Behandlingshem	Stöd- och omvårdnadsboende på institution (HVB)	Stöd- och omvårdnadsboende (ej HVB)
Rinkeby-Kista	10	*	54
Spånga-Tensta	9	16	42
Hässelby-Vällingby	9	13	60
Bromma	8	6	30
Kungsholmen	8	6	16
Norrmalm	5	*	17
Östermalm	4	6	19
Södermalm	*	12	60
Enskede-Årsta-Vantör	7	25	88
Skarpnäck	*	10	28
Farsta	*	7	50
Hägersten-Älvsjö	22	16	66
Skärholmen	5	15	50
Enheten för hemlösa	7	21	105
Totalt i staden	102	160	685

Källa: Sociala system.

*Antal under 4 redovisas ej.

Nytt för i år är att även stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd är inkluderade i ovan tabell. Detta innebär att jämförelser på totalen inte går att genomföra med tidigare års siffror. Det är totalt 685 personer som beviljats stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd under 2022. Könsfördelningen är 143 kvinnor (21 procent) och 542 män (79 procent). Nedan följer jämförelser avseende personer som beviljats frivillig institutionsvård i form av behandlingshem och stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd.

Under 2022 har 262 personer beviljats frivillig institutionsvård på behandlingshem och stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd. Av dem har 102 personer beviljats behandlingshem och 160 personer beviljats stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd. Könsfördelningen bland de som beviljats behandlingshem var 37 kvinnor (36 procent) och 65 män (64 procent). Könsfördelningen bland de som beviljats stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd var 39 kvinnor (24 procent) och 121 män (76 procent).

Placeringarna på behandlingshem har ökat med 55 procent jämfört med 2021.

Under 2021 beviljades 504 personer frivillig institutionsvård på behandlingshem och stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd. Jämfört med 2022 innebär det en minskning med totalt 242 personer (48 procent). Mellan 2021 och 2022 rör det sig om en ökning med 46 personer (55 procent) avseende placering på behandlingshem och en minskning med 288 personer (36 procent) avseende placering på stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd. Minskningen av antalet personer som beviljats placering på stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd kan förklaras med att personerna beviljats placering på stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd. Att notera är att placeringarna på behandlingshem ökat markant. I likhet med 2021 är det betydligt fler män än kvinnor som beviljats frivillig institutionsvård.

Det totala antalet vård dygn under 2022 avseende frivillig institutionsvård i form av behandlingshem och stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd var 22 124 och det genomsnittliga antalet vård dygn per person 84. Det totala antalet vård dygn under 2022 för stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd var 55 898 och det genomsnittliga antalet vård dygn per person 82. Sammantaget är det totala antalet vård dygn för behandlingshem, stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd och stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd 78 022 och det genomsnittliga antalet vård dygn per person 82.

Under 2021 var det totala antalet vård dygn för frivillig institutionsvård i form av behandlingshem och stöd- och omvårdnadsboende med HVB-tillstånd 44 137 vård dygn och det genomsnittliga antalet vård dygn per person 88. I jämförelse med 2021 rör det sig om en minskning med 22 013 vård dygn och det genomsnittliga antalet vård dygn per person har minskat med fyra dygn. Dock vid en jämförelse där stöd- och omvårdnadsboende utan HVB-tillstånd inkluderas har det skett en ökning med 33 882 vård dygn medan det genomsnittliga antalet vård dygn per person har minskat med sex dygn.

Under 2022 var det fler personer som beviljades boende på stöd- och omvårdnadsboende med och utan HVB-tillstånd än behandling på behandlingshem. Vanligt förekommande är att personer som beviljas boende på stöd- och omvårdnadsboenden även beviljas strukturerad öppenvård. Erfarenheten i staden är att hemmaplanslösningar med kombinationen öppenvårdsbehandling och stöd- och omvårdnadsboende ger bättre effekter för personerna på längre sikt. Inom staden finns det en väl utvecklad öppenvård som erbjuder behandling både individuellt och i grupp med metoder rekommenderade i Socialstyrelsens nationella riktlinjer. Behandlingshem beviljas för personer där bedömningen är att hemmaplanslösningar inte är tillräckliga. Under 2022 var det fler personer som det bedömts att hemmaplanslösningar inte var tillräckliga för. För de personer som beviljas behandlingshem och stöd- omvårdnadsboende är det av vikt med en vårdkedja.

Anmälningar enligt LVM

Förutsättningen för att en utredning enligt LVM ska inledas är att socialnämnden får kännedom om att sådant behov föreligger. Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med personer i missbruk och beroende har en lagstadgad skyldighet att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att person kan antas vara i behov av vård enligt LVM. För hälso- och sjukvården ser det något annorlunda ut. Läkare ska göra en anmälan till socialnämnden om personen i sin verksamhet kommer i kontakt med någon som kan antas vara i behov av omedelbart omhändertagande enligt LVM eller vård enligt samma lag och behovet inte bedöms kunna tillgodoses genom läkarens egen försorg eller i övrigt inom hälso- och sjukvården. Anhöriga och allmänheten kan göra orosanmälningar till socialnämnden. Orosanmälningar ingår inte i tabellen nedan men kan leda till att utredning enligt LVM inleds.

Tabell 6:15 Antal anmälningar enligt LVM som inkommit under 2022

Nämnd	Totalt
Rinkeby-Kista	44
Spånga-Tensta	32
Hässelby-Vällingby	114
Bromma	98
Kungsholmen	27
Norrmalm	42
Östermalm	32
Södermalm	111
Enskede-Årsta-Vantör	111
Skarpnäck	48
Farsta	104
Hägersten-Älvsjö	114
Skärholmen	57
Enheten för hemlösa	150
Totalt i staden	1 084

Källa: Sociala system.

LVM-anmälningar har ökat med 34 procent jämfört med 2021.

Statistiken i ovan tabell redovisar antalet registrerade inkomna LVM-anmälningar i Sociala system. Vissa stadsdelsnämnder har dock haft fler inkomna LVM-anmälningar men som inte är registrerade i Sociala system. Under 2022 har totalt 1 084 anmälningar enligt LVM registrerats av stadsdelsnämnderna och Enheten för hemlösa i Sociala system. Av dessa gällde 324 kvinnor (30 procent) och 760 män (70 procent). Under 2022 har flest anmälningar kommit in på kvinnor och män som är mellan 45–64 år, vilket även var fallet 2021. Det kan vara så att flera LVM-anmälningar avser samma person.

Under 2021 registrerades totalt 808 anmälningar enligt LVM i Sociala system. Av dessa gällde 261 kvinnor (32 procent) och 547 män (68 procent). Jämfört mellan 2021 och 2022 har antalet registrerade inkomna LVM-anmälningarna ökat med 276 stycken (34 procent). Antalet registrerade inkomna LVM-anmälningar rörande kvinnor har ökat med 63 stycken (24 procent) och antalet LVM-anmälningar rörande män har ökat med 213 stycken (39 procent) mellan 2021 och 2022.

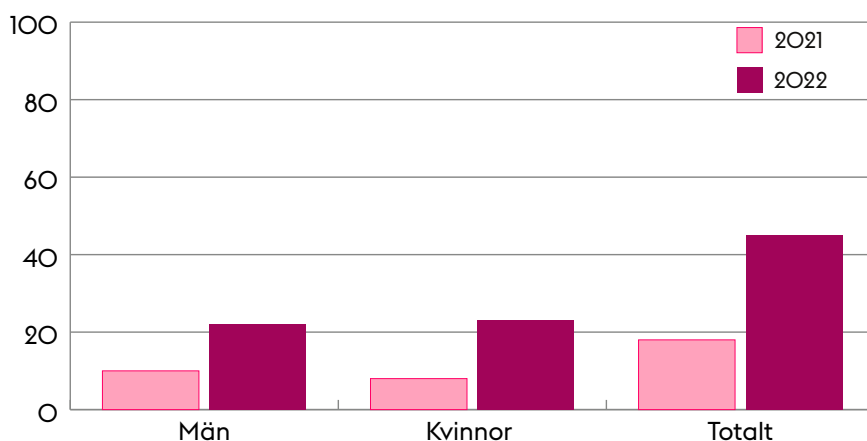
En förklaring till det ökade antalet inkomna anmälningar kan vara effekter av covid-19-pandemin. Rapporter som genomfördes under covid-19-pandemin visade att personer i ett aktivt substansbruk mådde sämre till följd av att stöd- och behandlingsinsatser stängts ned samt till följd av den ökade isoleringen. I intervjuer som genomfördes med stadens verksamheter under pandemin framfördes oro och risk för att alkoholmissbruk, drogmissbruk och spel om pengar skulle öka under covid-19-pandemin. Det tar tid från det att en person påbörjar ett riskbruk eller riskbeteende till att missbruket är så pass allvarligt att personen är i behov av akut stöd och hjälp. Det ökade antalet inkomna LVM-anmälningar kan således vara en effekt av ”social skuld” som byggts upp under pandemin. En annan förklaring kan vara ett ökat komplext vårdbehov, såsom samsjuklighet, inom målgruppen.

Vård enligt LVM

Tvångsvård ska beslutas om en person till följd av ett fortlöpande missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara, löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv och/eller kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller en närstående. Tvångsvård kan enbart ske när vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt SoL eller på något annat sätt. Missbruk av spel om pengar omfattas inte av LVM.

Vården inleds ofta på sjukhus och övergår därefter till en institution inom Statens institutionsstyrelse (SiS). SiS har elva LVM-hem med knappt 400 platser för abstinensbehandling, motivationsarbete eller utslussning. Varje år blir drygt tusen kvinnor och män tvångsomhändertagna med stöd av LVM och placerade på något av SiS LVM-hem.¹⁶ Syftet med tvångsvården är att genom behövliga insatser motivera den enskilde till att frivilligt medverka till fortsatt behandling och stöd för att komma ifrån sitt missbruk. Socialnämnden ska aktivt verka för att den enskilde efter vårdtiden får bostad och arbete eller utbildning samt se till att personen får personligt stöd eller behandling för att varaktigt komma ifrån sitt missbruk. Vården får högst pågå i sex månader och så snart det bedöms möjligt ska personen beredas vård inom mer öppna former enligt 27 § LVM.

Figur 6:2 Antal intagningar i LVM-vård 2021 och 2022, redovisat per kön och totalt

Källa: Statens institutionsstyrelse (SiS).

Under 2022 har totalt 45 personer, 23 kvinnor och 22 män, varit intagna för vård enligt LVM inom SiS-institutioner. Könsfördelningen bland intagna för vård enligt LVM var 51 procent kvinnor och 49 procent män. I flera utredningar och biståndsbedömda insatser kopplat till missbruk och beroende utgör män en klar majoritet men i detta fall är det en jämn fördelning mellan könen där andelen kvinnor är högre än andelen män, vilket är ovanligt och värt att notera. Av de 45 intagningarna har 41 intagningar skett enligt 13 § LVM¹⁷ och 4 enligt 4 § LVM¹⁸. Av de 41 intagningar som skedde enligt 13 § LVM har 24 stycken blivit intagningar enligt 4 § LVM. Sammantaget har således 28 personer varit intagna för vård enligt 4 § LVM.

Under 2021 var det 18 intagningar, under 2020 var det 51 intagningar, under 2019 var det 55 intagningar, under 2018 var det 42 intagningar och under 2017 och 2016 var det 44 intagningar per år.

Jämfört med 2021 har antalet intagna personer under 2022 ökat med 27 personer. Antalet kvinnor har ökat med 15 personer och antalet män har ökat med 12 personer. Jämfört med 2021 har antalet intagna personer enligt 13 § LVM ökat med 27 personer och det sammantagna antalet personer som varit intagna enligt 4 § LVM har ökat med 17 personer.

Siffrorna för år 2021 sticker ut i jämförelse med föregående års och årets siffror. Årets siffror är mer i linje med tidigare års siffror. Orsaken till 2021 års trendbrott är svår att förklara.

Andelen kvinnor som varit intagna för LVM-vård på SiS är högre än andelen män.

¹⁶ Läs mer på Statens institutionsstyrelses hemsida, under vår verksamhet, missbruksvård på LVM-hem.

¹⁷ Omedelbart omhändertagande enligt 13 § lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

¹⁸ Vård enligt 4 § lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Ett missbruk kan föranleda flera negativa konsekvenser såsom bostadslöshet, ekonomiska problem samt fysisk och psykisk ohälsa. Kvinnor i missbruk löper även ökad risk för övergrepp genom fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Frivillighet är en viktig grundpelare i socialtjänstens arbete och stadens missbruksenheter arbetar aktivt och strukturerat för att motivera personer med missbruk och beroende att ta emot nödvändigt stöd och behandling på frivillig väg enligt SoL.

Inom staden finns ett brett utbud av insatser. Det finns även en geografisk närhet till regionens hälso- och sjukvård med en välutvecklad beroendevård och tillgång till skadereducerande verksamheter och insatser, såsom LARO, sprututbytesverksamhet och läkemedlet naloxon. Dessutom finns närheten till andra huvudmän och civilsamhället med brukar- och intresseorganisationer som erbjuder stöd till målgruppen.

Samtidigt som frivillig vård är att föredra ansöker socialtjänsten i staden om LVM hos förvaltningsrätten när så är nödvändigt och kriterierna i lagstiftningen är uppfyllda. Tvångsvården kan utgöra en livräddande funktion, bistå med drogfri tid och på så vis möjliggöra en positiv utveckling som genom frivillig vård inte varit möjlig.

Om vård enligt LVM blir aktuellt är det väsentligt att vården som ges är av god kvalitet, och så även efterföljande vård. Under vårdtiden är det av vikt att planera för eftervården tillsammans med den enskilde och andra berörda huvudmän. Staden har en referensgrupp tillsammans med SiS i syfte att förbättra rutiner och samverkan mellan huvudmännen och på så vis öka förutsättningarna för en lyckad LVM-vård samt övergång till frivilliga insatser.

Sammanfattningsvis innebär målgruppens komplexa problematik att det behövs ett varierat utbud av insatser, med allt ifrån heldygnsvård enligt LVM till öppenvård och sociala insatser.

Biståndsbedömda insatser under 2022

Tabell 6:16 Antal beviljade biståndsbedömda insatser till personer 21 år och äldre under 2022, redovisat per kön och summerat i unika personer

Insatser	Kvinnor	Män	Totalt
Placering vid behandlingshem HVB	35	75	110
Placering vid LVM-hem**	19	21	40
Placering vid stödboende/omvårdnadsboende på institution (HVB)	51	145	196
Träningsboende	8	53	61
Placering på akutboende (tidigare kallat härbärge)	107	400	507
Placering för stöd-/omvårdnadsboende i familjehem	*	*	*
Individuellt beprövad öppen vård inkl. provtagning	252	641	893
Boendestöd	83	280	363
Case Manager Missbruk	96	219	315
Försöks-, tränings- och jourlägenheter	103	380	483
Andre boendeformer (t.ex. kollektivboende)	148	554	702
Bostad först	6	9	15
Övriga insatser***	189	704	893
Totalt i staden	1100	3486	4586
Unika personer	599	1766	2365

Källa: Sociala System.

**Avser både omedelbart omhändertagande enligt 13§ LVM och intagning enligt 4§ LVM. Omedelbart omhändertagande behöver inte nödvändigtvis ha föranlett vård inom SiS LVH-hem. Siffrorna för intagningar inom SiS LVM-vård återfinns i figur 6.2.

***I övriga insatser ingår hotellboende, vandrarhemsboende, skyddat boende, övriga placeringar vid institution (ej HVB), placering för vård i familjehem, kontaktperson, avhoppbar verksamhet och SiG-lots.

*Antal under 4 redovisas ej.

Under 2022 har totalt 2 365 personer beviljats 4 586 biståndsbedömda insatser. Antalet kvinnor var 599 stycken (25 procent) och antalet män 1 766 stycken (75 procent).

Under 2021 var det 2 366 personer som beviljades 4 446 biståndsbedömda insatser.

Jämfört med 2021 har det under 2022 skett en ökning av antalet personer och biståndsbedömda insatser med 269 personer (11 procent) och 140 insatser (3 procent).

Totalt var de två vanligaste insatserna under 2022 individuellt behovsprövad öppenvård och övriga insatser. För kvinnor var de två vanligaste insatserna individuellt behovsprövad öppenvård följt av övriga insatser. Bland män är samma insatser vanligast men i omvänd ordning. Under 2021 var de totalt två vanligaste insatserna andra boendeformer följt av individuellt behovsprövad öppenvård således har det skett en förändring jämfört med 2022.

Siffrorna för både 2022 och 2021 visar att varje person i regel mottagit cirka två insatser. Att personer mottar fler än en insats kan förklaras med att det ofta krävs ett långtgående stöd och samtidiga insatser för att möta individens behov av stöd inom flera livsområden. Utöver stöd och behandling kopplat till missbruk och beroende är bland annat stöd kopplat till boende, ekonomi, sysselsättning och psykisk ohälsa viktiga livsområden att fokusera på för att stödja den enskilde i sin återhämtningsprocess.¹⁹

¹⁹ Forsknings- och utvecklingsenhet (FoU) Södertörn (2020). *Blir det bättre om vi samverkar. En studie av tillämpningen av SIP för personer med psykisk ohälsa och beroendeproblematik*. FoU Södertörns skriftserie nr 176/20.

Indikator vuxen/missbruk

Under 2021 infördes en ny indikator för verksamhetsområdet vuxen/missbruk. En indikator är ett tal som följs över tid och som ska visa om utvecklingen går i rätt riktning och i rätt takt samt ge underlag för åtgärder och beslut.

Indikatorn för vuxen/missbruk definieras som: *Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten.*

Målgrupp och insamlingsmetod

Populationen var brukare inom vuxen/missbruk som under april och maj 2022 hade ett fysiskt möte med sin handläggare. Uppgifterna om dessa samlades in via en pappersenkät som brukaren på egen hand fyllde i under mötet. Undersökningen genomfördes som en totalundersökning. Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor fick totalt in enkäter från 231 respondenter, 61 kvinnor, 166 män och 4 annat. Andelen kvinnor var 26 procent och andelen män 72 procent.

Frageställningen i enkäten var enligt följande: Om du tänker på det senaste året, hur har din situation förändrats av det stöd du har fått från socialtjänsten när det gäller missbruk? Möjliga svarsalternativ var: *förbättrats mycket, förbättrats något, oförändrat, försämrats något, försämrats mycket, vet ej/har ingen uppfattning*. Indikatorn mäts genom summan av andelarna för ”förbättrats mycket” och ”förbättrats något”.

Tabell 6:17 Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten

	Vuxen/missbruk Indikator	Vuxen/missbruk Antal svar
Rinkeby-Kista	-	0
Spånga-Tensta	67%	6
Hässelby-Vällingby	*	*
Bromma	100%	4
Kungsholmen	71%	7
Norrmalm	100%	7
Östermalm	92%	26
Södermalm	85%	13
Enskede-Årsta-Vantör	82%	56
Skarpnäck	94%	35
Farsta	50%	10
Hägersten-Älvsjö	*	*
Skärholmen	91%	23
Enheten för hemlösa	65%	37
Totalt i staden	82%	231

Källa: Enkätundersökning till brukare inom vuxen/missbruk under april och maj månad av indikator ”Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten”, 2022.

*Antal under 4 redovisas ej.

Resultat indikator

Indikatorn för vuxen/missbruk för hela staden år 2022 var 82 procent. Motsvarande siffra 2021 var 79 procent. Det är således 82 procent som upplever att de fått en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten. När resultatet delas upp efter kön så kan det konstateras små skillnader. Resultatet för kvinnor var 87 procent och för män 81 procent. Resultaten per stadsdelsnämnd redovisas i ovan tabell. Antalet respondenter är i en del fall litet varför tolkning av dessa resultat bör göras med försiktighet.

Brukardelaktighet

Staden har en stadsövergripande brukarreferensgrupp inom verksamhetsområdet missbruk och beroende. I brukarreferensgruppen ingår representanter från brukar- och intresseorganisationer. Stadsdelsnämnderna och Enheten för hemlösa representeras i referensgruppen av chefer från stadens missbruksenheter. Forumet möjliggör ett informationsutbyte och inhämtande av synpunkter från brukare. Brukardelaktighet möjliggör kunskap om målgruppens behov och erfarenheter. Genom delaktighet och dialog ger det professionen och beslutsfattare bättre underlag för att skapa god kvalitet och service.²⁰

²⁰ Socialstyrelsen (2013). *Att ge ordet och lämna plats. Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevården*. Art.nr. 2013-5-5.

7. HEMLÖSHET

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Hemlöshet	3
Målgruppsbeskrivning	3
Stadens program för att motverka hemlöshet 2020–2025	3
Programmets mål	3
Tre strategier för att motverka hemlöshet	3
Kartläggning av personer som lever i hemlöshet september 2022	4
Socialförvaltningens stadsövergripande verksamheter för personer som lever i hemlöshet	6
Enheten för hemlösa	6
Uppsökarteamet	6
Medborgarkontoret för hemlösa	7
Boendeenheten	7
Insatser riktade till äldre personer som lever i hemlöshet	8
Värkningsförebyggande arbete	8
Avhysningar där barn är berörda i Stockholms stad	8
Socialtjänstens ansvar för bostadsanskaffning	10
Tak över huvudet-garantin	10
Beläggning på stadens akutboenden	11
Försöks- och träningslägenheter	11
Övriga målgrupper och boendeformer	14
SHIS Bostäder	14
Seniorlägenheter inom Micasa	15
Mottagande av nyanlända	15
Bosättning av nyanlända som anvisats till Stockholms stad	15
Egenbosatta i Stockholms stad	17
EU-medborgare som lever i social eller ekonomisk utsatthet	17
EU-teamet	17
Idéburet offentligt partnerskap kring stöd till målgruppen	18

Hemlöshet

Målgruppsbeskrivning

Hemlöshet kan ses som ett resultat av en kombination av många olika risk- eller sårbarhetsfaktorer. De olika faktorerna i sig behöver inte orsaka hemlöshet utan det är en fråga om ett mångdimensionellt problem¹. Faktorer som läget på bostads- och arbetsmarknaden och ekonomisk konjunktur tillhör den strukturella dimensionen, medan en persons familj och sociala nätverk är faktorer inom en relationell dimension. I den individuella dimensionen återfinns faktorer som missbruk, beroende, kriminalitet, psykisk och fysisk ohälsa. En del forskare² belyser även en institutionell dimension, inom vilken faktorer som till exempel tillgång till välfärdstjänster och kommunala boendialternativ spelar in.

Stadens program för att motverka hemlöshet 2020–2025

Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020-2025³ antogs av kommunfullmäktige 14 juni 2021. I programmet beskrivs dels de insatser och verktyg som stadens socialtjänst kan använda till stöd för personer i processer ur hemlöshet, dels de förhållningssätt som ska prägla socialtjänstens arbete med att motverka hemlöshet. Programmet är en fortsättning på Stockholms stads program mot hemlöshet 2014–2019 och har tagits fram utifrån utvärderingar som gjorts av arbetet under föregående programperiod, utifrån workshops och hearings med representanter från socialtjänsten, ideella organisationer och brukarorganisationer samt med utgångspunkt från bästa tillgängliga kunskap.

Programmets mål

- Antalet personer i hemlöshet ska minska
- Antalet barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden ska minska
- Antalet hushåll som vräks ska minska
- Antalet personer i akut hemlöshet ska minska
- Antalet personer i långvarig hemlöshet ska minska
- Antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk ohälsa ska minska

Den första målsättningen, att antalet personer i hemlöshet ska minska, ska betraktas som övergripande medan de övriga fem målsättningarna är specificerade och tar sikte på olika grupper som lever i eller riskerar att hamna i hemlöshet.

Tre strategier för att motverka hemlöshet

Programmet är indelat i tre strategier för socialtjänstens arbete med att motverka hemlöshet. Utifrån varje strategi beskrivs sedan arbetssätt och eventuella åtgärder.

- Att förebygga hemlöshet
- Att möta den akuta hemlösheten
- Steget vidare till eget boende

¹ Swärd, Hans. 2004. Att förklara hemlöshet. *Socialmedicinsk tidskrift* nr 1/2004:8-13.

² Se exempelvis Nordfeldt, Marie. 2012. A Dynamic Perspective on Homelessness: Homeless Families in Stockholm. *European Journal of Homelessness* 6 (1): 105-123.

³ Socialförvaltningen, dnr: 3.1.1–849/2019.

2 528 personer ingår i 2022 års kartläggning av personer i hemlöshet i Stockholms stad.

Socialförvaltningen har genom sin samordnande och övergripande roll huvudansvaret för att följa upp programmet på stadsövergripande nivå. Socialförvaltningens återkommande kartläggningar är till stor del utgångspunkt för uppföljning av måluppfyllelsen. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att analysera sina egna resultat och ta fram förslag till lokala åtgärder i syfte att öka måluppfyllelsen.

Kartläggning av personer som lever i hemlöshet september 2022

Sedan 2004 genomförs strukturerade kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling vartannat år. Kartläggningarna beskriver situationen under ett särskilt mättygn, vilket ger en ögonblicksbild av hemlöshetssituationen i staden det datumet. Den senaste kartläggningen genomfördes i september 2022.

Stockholms stad använder följande definition av hemlöshet:

- Som personer i hemlöshet räknas de som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisade till tillfälliga boendeanternativ eller som sover utomhus.
- Personer som bor på institutioner, i familjehem, annan vårdinrättning eller akuta boendelösningar och som inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning räknas också som levande i hemlöshet.
- Som personer i hemlöshet räknas också de som tillfälligt bor hos olika kamrater eller bekanta (max tre månader).

Däremot räknas inte de som bor i andra hand eller hos någon anhörig som personer i hemlöshet. Inte heller personer som bor i en försökslägenhet, i Bostad först eller inom SHIS Bostäder med tidsbegränsat andrahandskontrakt.

Tabell 7:1 Antal personer inrapporterade till stadens kartläggning av personer i hemlöshet åren 2012–2022. Fördelade per stadsdelsförvaltning/socialförvaltningen samt totalt

Stadsdelsförvaltning/ socialförvaltningen	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Rinkeby-Kista	162	327	169	144	156	188
Spånga-Tensta	165	174	155	135	208	109
Hässelby-Vällingby	193	154	88	164	142	165
Bromma	72	131	85	119	101	99
Kungsholmen	78	69	70	15	64	56
Norrmalm	83	64	57	40	53	35
Östermalm	90	74	72	52	54	77
Södermalm	168	151	157	223	182	177
Enskede-Årsta-Vantör	274	216	142	260	193	307
Skarpnäck	149	189	201	167	128	147
Farsta	239	139	167	161	167	135
Hägersten-Älvsjö	153	174	202	145	135	176
Skärholmen	136	68	108	198	209	205
Socialförvaltningen/Enheten för hemlösa	645	502	521	384	467	491
Vet ej/ingen uppgift	0	9	22	22	9	41
Övriga	259	210	204	210	111	120
Totalt	2866	2651	2420	2439	2379	2528

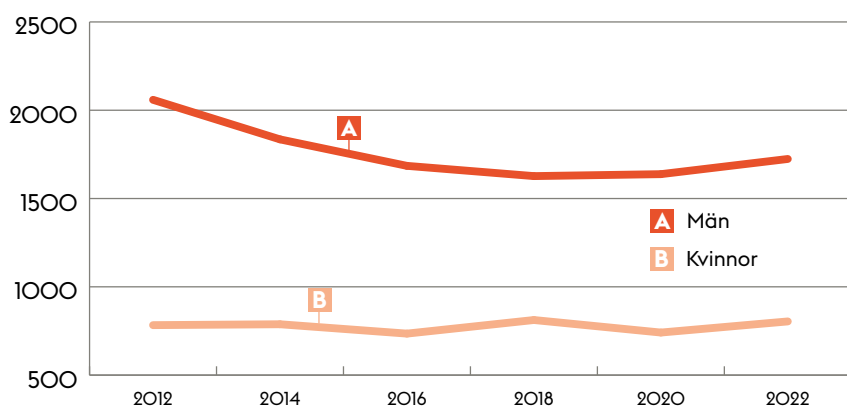
Källa: Socialförvaltningens kartläggning av personer i hemlöshet 2022.

Totalt ingår 2 528 personer i kartläggningen för 2022 vilket innebär en ökning med 149 personer i jämförelse med kartläggningen som genomfördes 2020.

Antalet inrapporterade personer i hemlöshet har ökat i sex stadsdelsförvaltningar, samt på Enheten för hemlösa, jämfört med 2020. Den största ökningen har skett i Enskede-Årsta-Vantör, där antalet inrapporterade har ökat med 114 personer jämfört med 2020 års kartläggning, följt av stadsdelsförvaltningen Hägersten-Älvsjö där antalet inrapporterade har ökat med 41 personer.

I sex stadsdelsförvaltningar har antalet inrapporterade personer minskat jämfört med år 2020. Den största minskningen har skett i Spånga-Tensta där antalet inrapporterade fall har minskat med 99 personer, följt av Farsta där antalet inrapporterade minskat med 32 personer jämfört med 2020 års kartläggning.

Figur 7:1 Antal personer i hemlöshet fördelade på kön i jämförelse mellan åren 2012–2022

Källa: Socialförvaltningens kartläggning av personer i hemlöshet 2022.

I linje med tidigare resultat utgörs den stora majoriteten (68 procent) av de inrapporterade personerna som uppges befinna sig i hemlöshet av män. Jämfört med år 2020 har andelen inrapporterade kvinnor ökat med en procentenhet medan det omvända gäller för män.

Tabell 7:2 Antal och andel personer i hemlöshet år 2022 fördelade på kön och åldersgrupper samt totalt

Åldersgrupp	Kön			Total		
	Kvinna	Kvinna (%)	Man	Man (%)	Antal	Andel
20-25 år	90	11%	183	11%	273	11%
26-64 år	674	84%	1 404	81%	2 078	82%
65 år och äldre	40	5%	137	8%	177	7%
Totalt	804	100%	1 724	100%	2 528	100%

Källa: Socialförvaltningens kartläggning av personer i hemlöshet 2022.

Kartläggningens målgrupp är personer från 20 år och uppåt.

Den största åldersgruppen är, i likhet med 2020 års kartläggning, den mellan 26-64 år. I ålderskategorin 65 år och äldre kan noteras en mindre ökning med två personer, från 175 personer år 2020 till 177 personer 2022. En ännu större majoritet av äldre än i den totala fördelningen utgörs av män (77 procent).

Socialförvaltningens stadsövergripande verksamheter för personer som lever i hemlöshet

Enheten för hemlösa

Kommuninvånare som lever i hemlöshet och som inte har haft kontakt med en stadsdelsnämnd under de senaste två åren ska vända sig till socialförvaltningens Enhet för hemlösa. Enheten ger stöd i frågor som rör logi och olika former av boendestöd och behandling. Utöver frivilliga insatser handläggs även *lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)* på enheten. Enhetens uppdrag är att tillhandahålla olika former av insatser som syftar till ett varaktigt boende och medverka i klientens process ut ur hemlöshet.

Enheten för hemlösa är organiserad i sektioner: en mottagningssektion, en försörjningsstödssektion, en sektion för vuxna, en sektion för vård och omsorg samt en administrativ sektion. Utöver enhetens kärnuppdrag finns ytterligare två uppdrag på Enheten för hemlösa: stadens dödsboudredningar och stadens avhopparverksamhet.

Enheten för hemlösa är samlokaliserade med Capio Pelarbackens öppenvårdsmottagning för hemlösa, Medborgarkontoret för hemlösa och uppsökarteamet för vuxna i ett hemlöshetscentrum för vuxna. Samlokaliseringen av verksamheterna syftar till att underlätta individens kontakter och till att främja samverkan mellan verksamheterna emellan.

I slutet av 2022 var 700 personer (125 kvinnor och 575 män) aktuella inom socialnämndens verksamhet vid Enheten för hemlösa.

Uppsökarteamet

Uppsökarteamet, inklusive funktionerna *äldrelots* och *centralenuppsökarna*, har under perioden januari till och med november 2022 arbetat aktivt i 260 ärenden, varav 58 är kvinnor och 202 män. Det är en ökning jämfört med 2021, då uppsökarna under motsvarande period arbetade i 198 ärenden. I takt med att samhället öppnat upp efter covid-19-pandemin har teamet kommit igång med besök i olika dag- och nattverksamheter och samverkan med olika aktörer, vilket sannolikt till stor del förklarar det ökade antalet ärenden. Ytterligare en förklaring till ökningen kan vara att centralenuppsökarnas och äldrelotsens funktioner etablerats allt mer och därmed genererar fler ärenden.

Centralen-satsningen

Sedan 2019 pågår ett samverkansprojekt på Centralstationen mellan olika aktörer, kallat "Centralen-satsningen". Initiativet är sprunget ur projektet *Vision Klara*, en satsning kring stadsdelen Klara i Stockholm, där polis och socialtjänst samverkar för att skapa trygghet kring området. Verksamheterna som samverkar på Centralstationen är:

- Uppsökarteamet och EU-teamet
- Enheten för hemlösas funktion förstärkt myndighetsutövning på fält
- Norrmalms stadsdelsförvaltning
- Capio Vård för hemlösa
- Jernhusen AB
- LPO Norrmalm
- Stockholms Stadsmission (Nattjouren)

Projektet initierades då flera aktörer observerat ett behov av en satsning kring de personer i hemlöshet som återkommande vistas på Centralstationen. Centralen-satsningen är från socialnämndens sida permanentad från och med 1 januari 2022 med två uppsökande socialsekreterare som arbetar heltid på Centralstationen och Cityterminalen.

Under perioden januari till och med november 2022 har dessa uppsökare arbetat aktivt i 77 ärenden, varav elva kvinnor och 66 män. 62 ärenden är avslutade. Av dessa har 56 personer, motsvarande 90 procent, tagit emot stöd för att etablera kontakt med ordinarie hjälpsystem och 34 personer, motsvarande 54 procent har kontakt med ordinarie hjälpsystem när de avslutas. Möjlighet till jämförelser med tidigare år saknas då sättet att mäta har förändrats.

700

personer (125 kvinnor och 575 män) var i slutet av 2022 aktuella inom socialnämndens verksamhet vid enheten för hemlösa.

Enheten för hemlösa arbetar med uppdraget förstärkt myndighetsutövning på fält. Mer om det uppdraget finns att läsa under rubriken *Insatser riktade till äldre personer som lever i hemlöshet*.

Medborgarkontoret för hemlösa

På Medborgarkontoret för hemlösa kan den som lever i akut hemlöshet träffa handläggare för information och råd och stöd i sociala frågor och i kontakt med andra myndigheter. Medborgarkontoret hjälper till med att länka vidare till ordinarie hjälpsystem som exempelvis socialtjänstens myndighetsutövande funktioner, Försäkringskassan eller Migrationsverket.

Medborgarkontoret har under perioden januari till och med november 2022 haft 1 564 kontakter. Det är en ökning jämfört med förra året då antalet kontakter var 1 111. Antalet fysiska besök har varit 1 207 och resterande per telefon, mail eller kontakter i andra verksamheter. Det ökade antalet fysiska besök beror sannolikt på att tidigare restriktioner utifrån har hävts. Majoriteten, cirka 80 procent, av de personer som vänder sig till Medborgarkontoret är aktuella på Enheten för hemlösa.

Personerna som vänt sig till Medborgarkontoret har fått stöd med att ta fram handlingar, främst till ansökan om ekonomiskt bistånd. Det kan också handla om att göra en adressändring, skriva av bilar, få samhällsvägledning, ställa sig i bostadskö eller skaffa en e-postadress. Medborgarkontoret ger också information och stöd i hur man överklagar beslut.

Boendeenheten

Boendeenhetens huvuduppdrag är att medverka i brukarens process ur hemlöshet. Enhetens verksamheter vänder sig till kvinnor och män som till följd av hemlöshet, missbruk, psykisk ohälsa eller andra svårigheter behöver stöd från socialtjänsten. Stödet som enheten erbjuder utgår från beställarens uppdrag och består av boendeinsatser som baseras på evidensbaserade metoder. Insatserna är individuellt anpassade efter den enskildes målsättningar och behov och syftar till att möjliggöra för brukaren att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt utifrån sina egna förutsättningar.

Boendeenheten tillhandahåller 560 platser fördelade på följande boendeformer:

- Akutboenden
- Stödboenden med och utan drogtolerans
- Vård- och omsorgsboende

Under 2022 uppgick beläggningsgraden inom dessa boendeformer till 93 procent. Utöver dessa boenden finns inom boendeenheten också en verksamhet som tillhandahåller försöks-, tränings- och Bostad först-lägenheter samt FamVux, som familjehemsplacering vuxna med eller utan barn som har behov av kortare eller mer långvarigt boende i skyddad miljö.

Boendeenheten har en placeringssamordnare som kan medverka vid utskrivning från slutenvård, såväl psykiatrisk, somatisk som beroendevård. Funktionen utnyttjas av samtliga stadsdelsnämnder samt socialnämndens verksamhet vid Enheten för hemlösa och uppdrag kommer från såväl missbruksenheter som äldreomsorg och socialpsykiatri. Placeringssamordnaren har under året varit involverad i 213 individuella ärenden varav ett sjuttioal inom ramen för *lagen om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård (LUS)*.

Av dessa kunde 45 (28 män, 17 kvinnor) beredas plats inom enhetens boenden. De övriga 27 kunde inte tas emot till följd av platsbrist, att brukare tackat nej eller att den aktuella personen bedömdes ha för omfattande omvårdnadsbehov. I dessa fall kunde personerna ändå erbjudas boendeplacering efter att placeringssamordnaren lotsat vidare till någon av de verksamheter som staden har upphandlat.

93

procent var boendeenhetens genomsnittliga beläggningsgrad under 2022

Äldrelotsen har under 2022 arbetat aktivt med 42 äldre personer som lever i hemlöshet i Stockholms stad.

Insatser riktade till äldre personer som lever i hemlöshet

Sedan maj månad år 2018 har satsningar riktade till äldre personer som lever i hemlöshet pågått inom olika enheter på socialförvaltningen. Boendeenheten har inom ramen för satsningen ställt om ett stödboende till ett seniorboende med 18 platser för personer över 55 år. Boendeenheten följer löpande hur många personer över 65 år som är inskrivna i verksamheterna.

Socialjourens uppsökarenhet har en uppsökande funktion kallad *äldrelots*, vilken under 2022 har arbetat aktivt med 42 äldre personer i hemlöshet över 65 år. Av dessa personer var 38 män och fyra kvinnor. Majoriteten av personerna har kunnat länkas vidare till socialtjänsten på en stadsdelsnämnd. Bland dem som inte aktualiserats på stadsdelsnämnd finns personer som inte önskat eller haft behov av kontakt med socialtjänst men som fått stöd i kontakt med pensionsmyndighet, sjukvård och att söka olika typer av boendelösningar.

Äldrelotsen har kommit i kontakt med personerna bland annat genom uppsökarteamet, sjukvården, olika frivilligorganisationers dagverksamheter samt genom Capio Pelarbacken. Äldrelotsen har stöttat personerna med att ansöka om insatser som exempelvis boende med stöd, akut logi, ekonomiskt bistånd, att söka seniorlägenhet via Micasa samt att initiera kontakt med budget- och skuldrådgivning.

På Enheten för hemlösas mottagning arbetar socialsekreterare med sedvanligt mottagningsarbete men de kan också arbeta med myndighetsutövning på fält. Arbetet innebär att de utreder tillhörighet och länkar till rätt stadsdelsnämnd eller kommun för personer över 65 år som kommer i kontakt med Enheten för hemlösa. De genomför också tillhörighetsutredningar utanför kontoret för personer som av olika anledningar har svårt att på egen hand ta kontakt med socialtjänsten. Detta arbete syftar till att, i samarbete med socialjourens uppsökarenhet, nå personer som lever i akut hemlöshet och motivera dem till kontakt med socialtjänsten.

Vräkningsförebyggande arbete

Personer som en gång blivit vräkta har som regel svårt att återinträda på bostadsmarknaden. Av den anledningen är det angeläget att i möjligaste mån förebygga och förhindra vräkningar.

Flertalet stadsdelsnämnder bedriver ett aktivt och strukturerat vräkningsförebyggande arbete och har avsatt särskilda resurser för detta. Barnfamiljer är en prioriterad målgrupp i samtliga stadsdelsnämnders vräkningsförebyggande arbete.

Kronofogdemyndigheten rapporterade in 406 registrerade ansökningar om vräkning för personer med tillhörighet i Stockholms stad år 2022, varav 197 (49 procent) verkställdes. Det var lika många verkställda vräkningar som 2021.

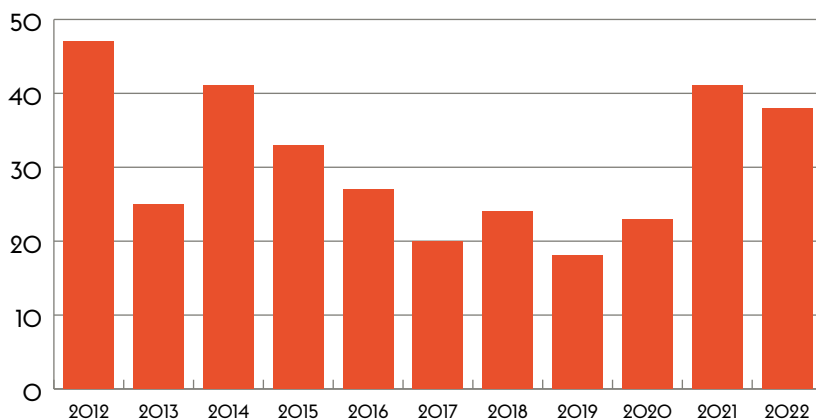
Motsvarande siffror för hela landet var 6 263 registrerade ansökningar och 2 523 (40 procent) verkställda avhysningar. Det innebär att personer med tillhörighet i Stockholms stad stod för åtta procent av Sveriges samtliga verkställda avhysningar under året, vilket är samma andel som år 2021.

Avhysningar där barn är berörda i Stockholms stad

Sedan 2008 tar Kronofogdemyndigheten fram statistik över antalet verkställda avhysningar där barn berörs. Med berörd avses att barnet bor stadigvarande, bor växelvis eller har umgänge med en vräkt förälder eller vräkta föräldrar mer än 30 dagar per år. Också barn till föräldrar som är inneboende eller andrahandshyresgäster som blir avhysta räknas som berörda.

I hela landet påverkades totalt 575 barn (304 vräkningar) av en verkställd avhysning under 2022. I Stockholms stad påverkades 38 barn (20 vräkningar) av en verkställd avhysning, vilket motsvarar sju procent av alla barn som berörts av en verkställd avhysning i hela landet. Stadens andel av vräkningar som berörde barn är samma som 2021 men är till antalet tre barn färre än 2021.

Figur 7:2 Antal berörda barn i verkställda beslut om avhysning i Stockholms stad 2011–2022

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Under 2019 trädde ny skärpt lagstiftning om oriktiga hyresförhållanden i kraft.⁴ Lagen tillkom genom regeringens proposition 2018/19:107 "*Åtgärder mot handel med hyreskontrakt*". Syftet med ändringarna uppges i propositionen vara att få en bättre fungerande hyresbostadsmarknad genom åtgärder mot svarthandel med hyreskontrakt och annat missbruk av hyresrätter. Stadens bostadsbolag har under flera år arbetat systematiskt med att identifiera oriktiga hyresförhållanden, avsluta hyresavtal där hyresgästen förverkat sin hyresrätt och ställa berörda lägenheter till förfogande för sökande i bostadskön.

Barnfamiljer som bor otillåtet i andra hand berörs när förstahandshyresgästen blir vräkt. Stadens inriktning är att en barnfamilj som hamnar utan bostad till följd av otillåten andrahandsuthyrning ska följas upp på samma sätt som familjer som blir vräkta från ett förstahandskontrakt. En förutsättning för att detta stöd ska kunna ges är dock att socialtjänsten får kännedom om den aktuella familjen.

Då bostadsbolagen saknar avtal med personer som hyr olovligen i andra hand är de enligt Dataskyddsförordningen (GDPR, The General Data Protection Regulation) förhindrade att dela den informationen med socialtjänsten. I de fall bostadsbolagen känner till att det är en barnfamilj som hyr olovligen kan de dock bryta sekretessen om de gör en orosanmälan gällande barnet/barnen.

⁴ SFS 2019:523 Lag om ändring i jordabalken.

Socialtjänstens ansvar för bostadsansaffning

Situationen på bostadsmarknaden är i de flesta av Sveriges kommuner mycket ansträngd och många människor, framförallt personer utan fast arbete, med låg inkomst och avsaknad av boendereferenser, har svårt att hitta en bostad. Enligt *lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383)* ska varje kommun planera för bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla kommuninvånare att leva i goda bostäder.

Socialtjänstlagen⁵, fortsättningsvis kallad SoL, saknar däremot bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialtjänsten. Av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen⁶ framgår att två kriterier ska vara uppfyllda för att rätt till bistånd till stadigvarande självständigt boende ska föreligga, dels ska den enskilde vara helt bostadslös och dels ska hon eller han ha speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad. Det är inte tillräckligt att man har allmänna svårigheter, exempelvis på grund av en ansträngd situation på den lokala bostadsmarknaden, utan det ska vara fråga om sådana speciella svårigheter som följer av att man tillhör en socialt utsatt grupp.

Något förenklat kan detta förstås som att de personer som kan komma ifråga för bistånd i form av en fast bostad är personer som skulle behöva bistånd från socialtjänsten för att tillgodose sitt behov av bostad även om tillgången på prisöverkomliga bostäder var god. De personer som då skulle komma ifråga är personer som till följd av missbruk/beroende och/eller psykisk ohälsa har behov av individuellt stöd för att såväl få som att behålla en bostad samt personer som till följd av exempelvis en vräkningshistorik har svårt att bli godkända som hyresgäster. För att en person enligt aktuell rättspraxis ska anses ha rätt till bistånd till egen fast bostad krävs i allmänhet att personen behöver stöd både för att bli godkänd som hyresgäst och för att kunna behålla en bostad.

Det är alltså inte socialtjänstens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet. I akuta situationer träder dock socialtjänstens yttersta ansvar in. Högsta förvaltningsdomstolen har i RÅ 1990 ref 119 uttryckt att: *"I sådana fall, där den biståndssökande står helt utan tak över huvudet och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, är socialnämnden skyldig att ordna logi. Detta kan innebära att socialnämnden försäkras sig om att den enskilde verkligen blir inhytt någonstans och/eller bistår med kostnaden."*

Medan rätten till bistånd till stadigvarande bostad enligt rättspraxis endast omfattar personer som hör till särskilt utsatta grupper, gäller rätten till akut bistånd alla personer som bor eller vistas i en kommun som står utan tak över huvudet och som inte själva kan tillgodose sitt behov. Stadens ställningstagande kring rätten till akut bistånd till tak över huvudet uttrycks genom *Tak över huvudet-garantin*.

Tak över huvudet-garantin

Tak över huvudet-garantin (TÖG) har funnits i Stockholms stad sedan 1999 och innebär att kommuninvånare i Stockholms stad som lever i akut hemlöshet alltid ska kunna erbjudas tak över huvudet.

TÖG utgår ifrån följande:

- TÖG kan förstås som en lokal tillämpning i Stockholms stad för nödprövning av akut bistånd enligt SoL till tak över huvudet utanför kontorstid.
- TÖG ersätter inte sedvanlig nödprövning enligt SoL som görs av respektive stadsdelsnämnd under dagtid.
- Eftersom TÖG till sin utformning är en akut insats i syfte att avvärja nöd kan logi enligt TÖG endast beviljas för en eller maximalt några enstaka nätter i taget. Det är inte möjligt att bevilja mer stadigvarande boendeformer inom ramen för TÖG.

⁵ Socialtjänstlag (2001:453).

⁶ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130.

I dokumentet *Tak över huvudet-garantin i Stockholms stad. Stöd för tillämpning*⁷ beskrivs vilka insatser som inom ramen för garantin är tillgängliga för olika grupper av personer som kan befinna sig i akut hemlöshet.

Beläggning på stadens akutboenden

För vuxna personer över 20 år med missbruks/beroendeproblematik som inte har medföljande barn förverkligas tak över huvudet-garantin oftast på något av stadens akutboenden. Stadsdelsnämnderna och socialförvaltningens Enhet för hemlösa kan bevilja personer bistånd i form av placering på akutboende utan att det sker inom ramen för TÖG. I december 2022 fanns totalt sju akutboenden, varav tre drivs av staden. Två verksamheter får bidrag från staden och ytterligare en verksamhet är upphandlad.

Två akutboenden, Hvilan och BoKlara, tar enbart emot kvinnor medan akutboendet H-huset inte har några fasta platser reserverade för varken kvinnor eller män utan anpassar utbud utifrån efterfrågan. Akutboendet Aspudden tar emot kvinnor som ingår i par med en placerad man. De resterande tre akutboendena tar enbart emot män.

Tak över huvudet-garantin innebär att kommuninvånare i Stockholms stad som lever i akut hemlöshet alltid ska kunna erbjudas tak över huvudet.

Tabell 7:3 Beläggning på stadens akutboenden fördelat på verksamhet åren 2019-2022 (andel procent)

Verksamhet	Platsantal	Beläggning 2019 (%)	Beläggning 2020 (%)	Beläggning 2021 (%)	Beläggning 2022 (%)
Hvilan (kvinnor)	21	94	88	98	94
BoKlara (kvinnor)	10	88	102	95	116
Grimman (män)	30	99	88	92	91
Aspudden (män, par)	30	89	92	93	92
Midsommarkransen (män)	30	88	77	80	81
BoCenter (män)	20	100	104	102	104
H-huset (män, kvinnor)	55	86	76	63	74

Källa: Egenrapporterade uppgifter.

TÖG för personer utan behov av det personalstöd som finns på akutboenden förverkligas oftast på hotell- eller vandrarhemsboenden. I kapitlet *Ekonomiskt bistånd* beskrivs omfattning och utveckling av bistånd till hotell- och vandrarhemsboenden närmare.

Försöks- och träningslägenheter

Insatsen försöks- och träningslägenhet är en resurs avsedd för personer som på grund av olika sociala problem behöver stöd från socialtjänsten för att kunna få, klara och behålla ett eget boende och som på egen hand inte blir godkända som förstahandshyresgäster. Försöks- och träningslägenheter är biståndsinsatser enligt SoL.

Lägenheterna förmedlas av Bostadsförmedlingen i Stockholm AB efter förfrågan från stadsdelsnämnder eller socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet. Stadsdelsnämnderna hyr lägenheterna av bostadsbolagen med förstahandskontrakt och hyr i sin tur ut lägenheterna med tidsbegränsade andrahandskontrakt till enskilda i målgruppen.

Syftet med försökslägenhet är att förstahandskontraktet, under förutsättning att boendet har fungerat, ska kunna överlåtas på den boende efter tidigast ett år. Träningslägenhet är i första hand tänkt att vara en förberedelse inför boende i försökslägenhet eller någon annan mer permanent form av boende.

⁷ Socialförvaltningen, dnr: 3.1.1-528/2019.

Insatsen Bostad Först innebär ett försökslägenhetskontrakt samt tillgång till en case manager som såväl samordnar som ger stödinsatser. Bostad Först har ingått i socialförvaltningens boende- och behandlingsenhets ordinarie utbud sedan 2016⁸. Bostad Först riktar sig till personer med svår psykiatrisk problematik och missbruk som långvarigt levt i hemlöshet, och syftar till att ge denna målgrupp möjlighet till förbättrad livskvalitet genom ökad boendestabilitet.

Antalet försöks- och träningslägenheter som Bostadsförmedlingen i Stockholm ska förmedla beslutas i Stockholms stads budget varje år. Målet för 2022 var 600 lägenheter, varav 150 var avsedda som genomgångsbostäder via SHIS för målgruppen barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden. Vid årets slut hade 423 lägenheter förmedlats. Av dessa förmedlades 336 stycken som försöks- och träningslägenheter, 40 som Bostad Först-lägenheter samt 47 stycken via SHIS som genomgångsbostäder för barnfamiljer.

Boendeformen genomgångsbostad för barnfamilj innebär ett tidsbegränsat kontrakt om maximalt fem år. Målgruppen för dessa lägenheter är barnfamiljer som under lång tid levt i osäkra boendeförhållanden och som varit folkbokförda i Stockholms stad två år eller längre. Genomgångsbostad avropas av SHIS från Bostadsförmedlingen. SHIS ansvarar för administrationen av och stödet kopplat till denna boendeform. Stadsdelsnämnderna remitterar barnfamiljer till genomgångsbostad och ansvarar för uppföljning under boendetiden.

De genomgångsbostäder som SHIS avropar från Bostadsförmedlingen är ett komplement till de genomgångsbostäder som finns i SHIS Bostäders anläggningar. Utöver de 47 genomgångsbostäder som avropades från Bostadsförmedlingen fick ytterligare 72 barnfamiljer under året genomgångsbostad i någon av SHIS anläggningar. Totalt flyttade alltså 119 barnfamiljer in i SHIS Bostäder under 2022.

Tabell 7:4 Antal av Bostadsförmedlingen förmedlade försöks- och träningslägenheter, Bostad Först-lägenheter samt genomgångsbostäder via SHIS 2022

Typ av lägenhet	Antal
Försöks- och träningslägenhet	336
Bostad Först-lägenhet	40
Genomgångsbostad SHIS	47
Totalt	423

Källa: Bostadsförmedlingen i Stockholm AB.

I slutet av december år 2022 fanns totalt 1 081 pågående insatser i form av försöks-, tränings- eller jourlägenheter i staden. Av dessa var 449 försökslägenheter, 584 träningslägenheter och 48 var jourlägenheter. Inom Bostad Först fanns 117 lägenheter, dessa redovisas som del av försökslägenhetsstatistiken.

423

försöks- och träningslägenheter förmedlades av Bostadsförmedlingen under 2022

Antalet försöks- och träningslägenheter som Bostadsförmedlingen i Stockholm ska förmedla beslutas i Stockholms stads budget varje år.

⁸ Bostad Först bedrevs under åren 2010 till juni 2016 som ett metodutvecklingsprojekt mellan socialförvaltningen, Stockholms stadsmission och Svenska Bostäder och övergick i permanent drift i socialförvaltningens regi i juni 2016.

Tabell 7:5 Antal försöks- tränings samt jourlägenheter i kommunen per den sista december 2022, fördelade per stadsdelsnämnd/socialförvaltningen samt totalt

Stadsdelsnämnd/SOF	Försökslägenhet	Träningslägenhet	Jourlägenhet
Rinkeby-Kista	20	50	*
Spånga-Tensta	34	34	*
Hässelby-Vällingby	28	63	4
Bromma	13	33	*
Kungsholmen	7	26	*
Norrmalm	6	*	*
Östermalm	10	16	*
Södermalm	22	57	*
Enskede-Årsta-Vantör	35	73	27
Skarpnäck	12	50	5
Farsta	19	*	*
Hägersten-Älvsjö	40	80	*
Skärholmen	43	51	*
Socialförvaltningen	160	49	*
Totalt	449	584	48

Källa: Egenrapporterade uppgifter.

* Antal under 4 redovisas ej.

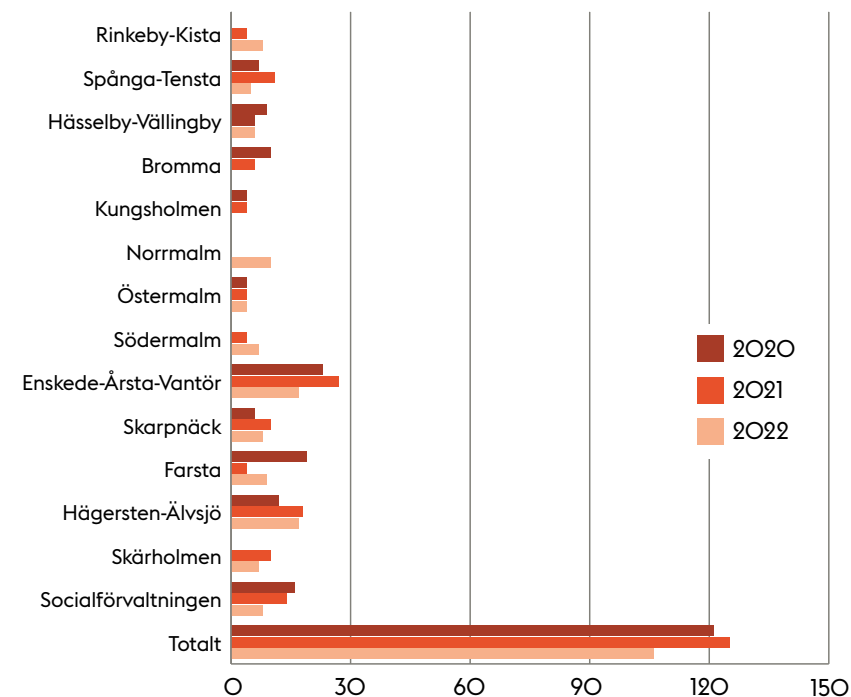
Andelen kvinnor i insatsen försökslägenhet var 30 procent, medan andelen män var 70 procent. Fördelningen i insatsen träningslägenhet var snarlik, 36 procent av de som hade insatsen var kvinnor medan 64 procent var män. I Bostad Först utgjorde kvinnor 28 procent av de boende vid årets slut. I insatsen jourlägenhet såg könsfördelningen annorlunda ut, där utgjorde kvinnor 96 procent av de personer som i december månad hade insatsen medan män utgjorde 4 procent. Insatsen jourlägenhet används främst för målgrupperna våldsutsatta eller barnfamiljer i behov av ett kortvarigt boende för att lösa en akut situation.

Personer som beviljas bistånd till boende i försöks- eller Bostad Först-lägenhet räknas inte som att de lever i hemlöshet enligt stadens definition, och ingår därför inte i stadens kartläggningar av antalet personer som lever i hemlöshet. Detta då biståndet syftar till att den enskilde ska överta förstahandskontrakt på lägenheten och därigenom utträda ur hemlöshet. Boende i träningslägenhet samt i varianten jourlägenhet definieras dock som hemlöshetssituationer, eftersom dessa kontrakt inte kan övertas av den boende.

110

lägenheter övergick under 2022 från försöks- till förstahandskontrakt

Figur 7:3 Antal försökslägenheter som övergått till eget kontrakt, per stadsdelsnämnd/socialförvaltningen samt totalt under år 2020, 2021 och 2022

Källa: Egenrapporterade uppgifter från stadsdelsnämnderna.
*Antal under 4 redovisas ej.

Under 2022 övergick 110 lägenheter från försöks- till förstahandskontrakt. Antalet kontraktsövertaganden var något färre än under 2021 då 122 lägenheter övergick från försöks- till förstahandskontrakt och under 2020 då 121 lägenheter övergick från försöks- till förstahandskontrakt.

Övriga målgrupper och boendeformer

I de följande avsnitten redogörs för boendefrågor för grupper som inte lever i hemlöshet enligt stadens definition eller av andra orsaker inte omfattas av stadens program för att motverka hemlöshet.

SHIS Bostäder

SHIS Bostäder är Stockholms stads bostadssociala resurs. SHIS tillhandahåller socialtjänsten i Stockholms stad olika boendelösningar med eller utan kompletterande biståndsbedömd stödsinsats, vilket möjliggör för socialtjänsten att remittera hushåll som inte uppfyller kriterierna för rätt till bistånd enligt SoL till bostadsanskaffning.

För att få en genomgångsbostad via SHIS krävs en remiss från en stadsdelsnämnd. Grundkraven är att den sökande ska vara folkbokförd i Stockholms stad, vara aktuell inom stadens socialtjänst samt ha uppehållstillstånd.

Målet är att den boende snarast möjligt ska komma vidare till ett mer permanent boende. Boendetiden på SHIS är, oavsett boendeform, maximalt fem år. Det beror på att fem år är den tid som hyresnämnden maximalt kan medge avstående av besittningsskydd⁹. De olika boendeformer som SHIS tillhandahåller är:

⁹ Besittningsskydd betyder att den som hyr i andra hand inte utan skäl måste flytta den dag som står i uppsägningen. Den som hyr en lägenhet i andrahand kan få besittningsskydd, alltså rätt att bo kvar i lägenheten, efter två år. Om uthyrningen i andra hand ska pågå längre tid än två år i följd, kan hyresvärden avtala med hyresgästen om avstående av besittningsskydd. Reglerna om andrahandsuthyrning finns i 12 kap. 39-40 §§ jordabalken.

- Avtalat boende för ungdom, vuxen och familj
- Boende för personer med erfarenhet av relationsvåld
- Boende med stöd för unga vuxna och vuxna.

I slutet av december 2022 hyrde SHIS ut sammanlagt 1 917 lägenheter i dessa boendeformer. Av dessa hyrdes 479 lägenheter av barnfamiljer, vilket motsvarar 25 procent av alla lägenheter. Den boendeform som efterfrågades mest av stadsdelsnämnderna och socialnämndens verksamhet vid Enheten för hemlösa under året var boende med stöd för vuxna. I kapitlet *Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck* finns mer information om SHIS boende för personer med erfarenhet av relationsvåld.

Personer som bor hos SHIS räknas inte som att de lever i hemlöshet enligt stadens definition, och ingår därför inte i stadens kartläggningar av antalet personer som lever i hemlöshet.

Seniorlägenheter inom Micasa

I juni 2018 fick Micasa i uppdrag att, i samarbete med SHIS, hyra ut 25 lägenheter årligen för målgruppen äldre personer i hemlöshet som har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden på grund av till exempel låg pension och skulder och som har bott den maximala boendetiden om fem år inom SHIS. Under 2022 flyttade 14 personer in i en sådan seniorlägenhet, varav majoriteten var män. Samtliga 14 har fått överta förstahandskontrakten på sin lägenhet. De personer som fått förstahandskontakt på sina seniorlägenheter har fått ett eget permanent boende och ingår inte längre i SHIS statistik.

SHIS har stadens uppdrag att tillhandahålla genomgångsbostäder för nyanlända som anvisats till Stockholms stad. I det följande avsnittet beskrivs detta närmare.

Mottagande av nyanlända

Asylsökande som beviljats uppehållstillstånd kallas nyanlända. En person brukar definieras som nyanländ under hela etableringstiden som kan uppgå till 36 månader. Kommunernas mottagande av nyanlända som får uppehållstillstånd finansieras genom statsbidrag. Det innebär att staten ersätter kommunen för vissa kostnader kopplat till mottagandet, dels genom schablonbelopp som utgår från folkbokföringen och betalas ut automatiskt och dels genom att ersätta vissa kostnader som kommuner särskilt ansöker om.

Bosättning av nyanlända som anvisats till Stockholms stad

Bosättningslagen trädde i kraft den 1 mars 2016 (2016:38). Lagen innebär att alla kommuner är skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd. Syftet med lagen är att nyanlända snabbare ska tas emot för bosättning i en kommun, och därmed kunna påbörja etableringen i samhällslivet och på arbetsmarknaden.

Antal och fördelning av nyanlända som ska anvisas enligt bosättningslagen under ett år beslutas av regeringen. Länsstyrelserna har i sin tur i uppdrag att fördela anvisningstalet mellan länets kommuner. Vid fördelningen tas hänsyn till faktorer som arbetsmarknad, befolkningsstorlek, egenbosättning, antal ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Stockholms stads anvisningstal för år 2022 var 664 personer. I kapitlet *Demografi* redogörs närmare för antalet personer som ankom till staden under år 2022.

1 917

lägenheter var i slutet av 2022 uthyrda inom ramen för SHIS bostadssociala verksamhet.

664

personer var Stockholms stads anvisningstal för år 2022.

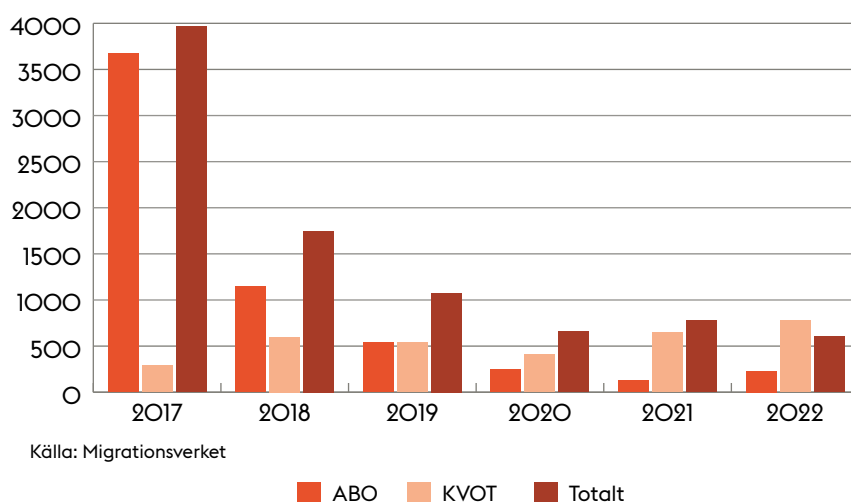
790

personer var Stockholms
stads anvisningstal för
år 2021.

Att ha en bostad är centralt för att nyanlända ska kunna tillgodogöra sig introduktion och utbildning samt fullfölja sin etablering på ett effektivt sätt. Sedan bosättningslagen infördes har samtliga anvisade nyanlända blivit erbjudna ett genomgångsboende i staden. Majoriteten av de anvisade bor inom SHIS Bostäder. SHIS genomgångsbostäder finns i modulhus, i omvandlade servicehus samt i styckvisa lägenheter från bostadsbolag som står inför upprustning.

I SHIS uppdrag ingår att stödja nyanlända i bostadssociala och praktiska frågor. Genom individuell bostadsvägledning erbjuds bland annat kunskap om hur man som nyanländ tar sig från genomgångsboendet till ett eget stadigvarande boende. I slutet av december 2022 bodde 1 081 hushåll i boenden för nyanlända hos SHIS som anvisats inom ramen för Bosättningslagen.

Figur 7:4 Antal nyanlända som tagits emot enligt bosättningslagen i Stockholms stad 2017–2022

För att samtliga anvisade enligt bosättningslagen ska kunna erbjudas en genomgångsbostad har socialnämnden boendelösningar som kompletterar SHIS bostäder. De komplement som socialnämnden tillhandahåller är Bostadskansliet och Tillfälliga boenden. Bostadskansliet administrerar in- och uthyrning av lägenheter och rum som hyrs in av privatpersoner och bostadsbolag och hyrs ut till nyanlända vuxna och familjer. I slutet av december 2022 bodde 27 hushåll och totalt 59 individer i en boendelösning genom Bostadskansliet.

Tillfälliga boenden ansvarar för kollektiva boendelösningar för enpersonshushåll. I slutet av december 2022 bodde 4 enpersonshushåll i en boendelösning genom Tillfälliga boenden. Inför år 2022 var det tydligt att behovet av socialnämndens boendeplatser för nyanlända minskat. Med anledning av kriget i Ukraina behövde nämnden flera gånger ändra prognosen för hur många boendeplatser som behövdes för skyddsbehövande ukrainare. Mot slutet av hösten gjordes bedömningen att det sammanlagda platsantalet för nyanlända och ukrainare kunde minskas kraftigt. Därav har flera boenden avvecklats.

Samtliga boenden som erbjuds nyanlända är genomgångsbostäder. I inledningen av 2022 bodde 1 576 hushåll i stadens genomgångsbostäder. Under året togs 545 personer, fördelade på 232 hushåll emot.

Egenbosatta i Stockholms stad

Under 2022 bosatte sig 206 nyanlända personer på egen hand i olika delar av staden (EBO)¹⁰. Socialnämnden har genom Intro Stockholm ansvar att erbjuda ett likvärdigt initialt stöd för alla nyanlända som bosätter sig i staden. Från 2022 innefattar det även mottagande och initial samhällsvägledning för nyanlända som har valt att bosätta sig i eget boende.

Nyanlända som bor i Stockholm har rätt till stöd och service i den stadsdelsnämnd där de bor. Med stöd från arbetsmarknadsnämnden har stadsdelsnämnderna under 2022 fortsatt att utveckla samhällsvägledning till nyanlända, med fokus på bostadsvägledning. Samhällsvägledningen kompletterar övriga kommunala arbetsmarknads- och etableringsinsatser och består av praktiskt stöd och information för att kunna hantera vardagliga uppgifter. Samhällsvägledningens utformning och tillgänglighet skiljer sig åt mellan stadsdelsnämnderna, bland annat beroende på om det finns medborgarkontor, i vilken utsträckning SHIS har bostäder för nyanlända i stadsdelen och hur utvecklad samverkan är med civilsamhället.

EU-medborgare som lever i social eller ekonomisk utsatthet

Begreppet avser utländska EU-medborgare och tredjelandsmedborgare med permanent uppehållstillstånd i annat EU-land, som lever i fattigdom, hemlöshet och/eller arbetslöshet i Stockholm och inte uppfyller villkoren för uppehållsrätt. Då de inte uppfyller villkoren för uppehållsrätt är de endast berättigade akut bistånd som syftar till att avvärja nödsituationer. Målgruppen omfattas inte av stadens program för att motverka hemlöshet.

EU-teamet

Socialnämndens EU-team är en grupp uppsökande socialsekreterare med särskild språkkompetens som har lång erfarenhet av att arbeta med personer som lever i hemlöshetssituationer.

EU-teamet har under 2022 arbetat med att inventera aktiva bo- och sovplatser i staden. Vid årets slut kände EU-teamet till ett femtiotal boplatser med cirka 500 till 600 boende. När EU-teamet besöker en boplatser ger de information till de boende om rättigheter och skyldigheter, vilket stöd som finns att få samt försöker fånga upp eventuella personer som befinner sig i en extra utsatt situation.

Under perioden januari till och med november 2022 har EU-teamet arbetat aktivt i 110 ärenden, lika många män som kvinnor. Antalet ärenden är något lägre än under 2021 då teamet arbetade i 131 ärenden. En trolig förklaring till det minskade ärendantalet är att två tjänster på EU-teamet varit vakanshållna under hösten 2022.

Majoriteten av personerna EU-teamet arbetat aktivt med under perioden har rumänskt medborgarskap, medan ett fåtal har polskt, slovenskt eller slovakiskt medborgarskap.

Av de 100 ärenden teamet arbetat aktivt i har 16 ärenden rört minderåriga. Fyra ärenden rörde barn i åldrarna 0-10 år medan resterande tolv ärenden rörde barn i åldrarna 14-17 år. Samtliga minderåriga har rumänskt medborgarskap. EU-teamet gör skriftliga orosanmälningar gällande alla minderåriga som de uppmärksammar i en utsatt situation. Under dagtid görs orosanmälningarna till den stadsdelsnämnd inom vars geografiska område en minderårig har påträffats.

¹⁰ Arbetsmarknadsnämndens statistik.

Idéburet offentligt partnerskap kring stöd till målgruppen

Sedan 1 maj 2017 ingår socialnämnden i ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med fem frivilliga organisationer som tillhandahåller stöd för målgruppen i form av natt- härbärgen och dagverksamheter. Uppföljning av partnerskapet sker i en gemensam verksamhetsrapport som upprättas två gånger per år. De uppgifter som redogörs för i följande text avser verksamhet som bedrivits under perioden 1 maj till och med 31 oktober 2022.

Inskrivning till nattverksamheterna sker genom ett gemensamt kösystem. Under den aktuella perioden, 1 maj till och med 31 oktober 2022, har sammanlagt 10 788 övernattningar genomförts, varav cirka 32 procent avser kvinnor. De vanligaste nationaliteterna bland besökarna är personer från Rumänien och Polen.

Antalet övernattningar har minskat med cirka åtta procent jämfört med motsvarande period 2021. Under hela perioden maj till och med oktober 2022 var det totalt 20 personer som inte fick en plats vid inskrivningen till nattverksamheten, vilket är en minskning jämfört med motsvarande period 2021 då 116 personer inte fick en plats.

Inom ramen för partnerskapet bedrivs fem dagverksamheter i syfte att ge humanitär stöd och tillgodose basala behov, samt minska utsatthet och motverka utanförskap. Dagverksamheterna erbjuder enklare måltider, möjlighet till hygienskötsel, socialt umgänge, samt viss rådgivning och socialt stöd.

Dagverksamheterna har under perioden 1 maj till 31 oktober 2022 haft sammanlagt 30 675 besök, varav cirka 31 procent är kvinnor. De vanligaste nationaliteterna bland besökarna är personer från Rumänien och Polen. Antalet besök till dagverksamheterna är i princip oförändrat jämfört med motsvarande period föregående år.

Liksom under tidigare år har det under år 2022 funnits betydande skillnader mellan könen i hur det stöd som erbjuds används. I såväl natt- som dagverksamheterna utgörs majoriteten av besökarna av män. Jämfört med motsvarande period år 2021 har andelen kvinnor i dagverksamheterna under 2022 ökat från 23 till 31 procent medan andelen kvinnor i nattverksamheterna har minskat från 34 till 32 procent. Inom såväl dag- som nattverksamheterna görs insatser för att nå ut till och särskilt stötta kvinnor i målgruppen.

8. SOCIALPSYKIATRI

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Socialpsykiatri	3
Målgruppsbeskrivning	3
	5
Kartläggning av socialpsykiatrins målgrupp 2020	6
Bakgrund, genomförande och målgrupp	6
Resultaten i korthet	6
Samverkan med externa aktörer och förekomst av SIP	6
Minderåriga barn	7
Arbete och sysselsättning	9
Försörjning	9
Samsjuklighet mellan psykisk sjukdom och missbruk/beroende	10
Utskrivning från sluten hälso- och sjukvård	12
IT-stöd för utskrivning från slutenvård.	12
Insatser, biståndets omfattning och utformning	12
Sysselsättning	12
Boendestöd	15
Boendeformer	17
Personligt ombud	20
Systemförelägganden	21
Indikator socialpsykiatri	22
Målgrupp och insamlingsmetod	22
Resultat indikator	22
Brukardeltagande	23
Diskriminering	24
Deltagande	25
Bemötande	25

Socialpsykiatri

En person har, enligt nationell psykiatrisamordning, en psykisk funktionsnedsättning om ”han eller hon har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter inom viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av psykisk störning”.

Inom socialpsykiatrin kan personer mellan 20 till 64 år med psykisk funktionsnedsättning få stöd med att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. I nämndernas ansvar för målgruppen ingår att medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Den vanligaste insatsen är boendestöd följt av sysselsättning. Nämnderna samverkar ofta med psykiatrin för att kunna tillgodose den enskildes behov av stöd och insatser. Majoriteten av personerna som är aktuella inom socialpsykiatrin får stöd enligt socialtjänstlagen.

Det finns även en mindre grupp som får stöd enligt *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade* (LSS). Dessa tillhör som regel personkrets tre, vilket innebär att de har andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar¹ som uppenbart inte beror på normalt åldrande, är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service.

Målgruppsbeskrivning

Målgruppen för socialpsykiatrin inom Stockholms stad består av personer som är i åldern 20 till 64 år och har en psykisk funktionsnedsättning. När en brukare fyller 65 år övergår ansvaret för handläggning av insatser till äldreomsorgen. Därför är redovisningen i kapitlet avgränsad till personer som är i åldern 20 till och med 64 år.

Under 2022 hade 4 193 personer mellan 20 till 64 år med psykisk funktionsnedsättning någon form av socialpsykiatrisk insats. De som erhöll en socialpsykiatrisk insats under 2022 utgjorde 0,7 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år i Stockholms stad.

Flest aktuella personer inom socialpsykiatrin under 2022 hade stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Hägersten-Älvsjö. I förhållande till befolkningens mängd inom respektive stadsdelsnämnd hade Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby, Farsta och Skärholmen flest aktuella personer inom socialpsykiatrin.

¹ Med andra avses funktionsnedsättningar som inte omfattas av personkrets ett eller två, det vill säga utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd eller förvärvade hjärnskador.

Tabell 8:1 Antal och andel personer mellan 20 till 64 år per nämnd som är aktuella inom socialpsykiatri, samt uppdelat på kvinnor och män, 2022**

Stadsdelsnämnd	Totalt			
	Antal	Andel (%)	Andel (%) Kvinnor	Andel (%) Män
Rinkeby-Kista	337	1,0	51,9	48,1
Spånga-Tensta	204	0,9	56,4	43,6
Hässelby-Vällingby	457	1,0	53,4	46,6
Bromma	264	0,5	59,1	40,9
Kungsholmen	178	0,4	52,2	47,8
Norrmalm	175	0,4	60,6	39,4
Östermalm	198	0,4	62,1	37,9
Södermalm	362	0,4	49,2	50,8
Enskede-Årsta-Vantör	534	0,8	56,2	43,8
Skarpnäck	270	0,9	59,6	40,4
Farsta	357	1,0	56,6	43,4
Hägersten-Älvsjö	507	0,6	57,0	43,0
Skärholmen	268	1,2	55,6	44,4
Enheten för hemlösa	135	0,0	20,0	80,0
Totalt i staden	4193	0,7	54,3	45,7

Källa: Sociala System.

*De personer som har kontakt med Enheten för hemlösa är medräknade i den totala andelen personer.

**En person kan finnas med i fler än en stadsdel, men totalen visar antal unika personer.

4 193

personer var aktuella för insatser inom socialpsykiatri 2022.

Av de personer som var aktuella inom socialpsykiatri 2022 varar 56 procent mellan 45 och 64 år gamla.

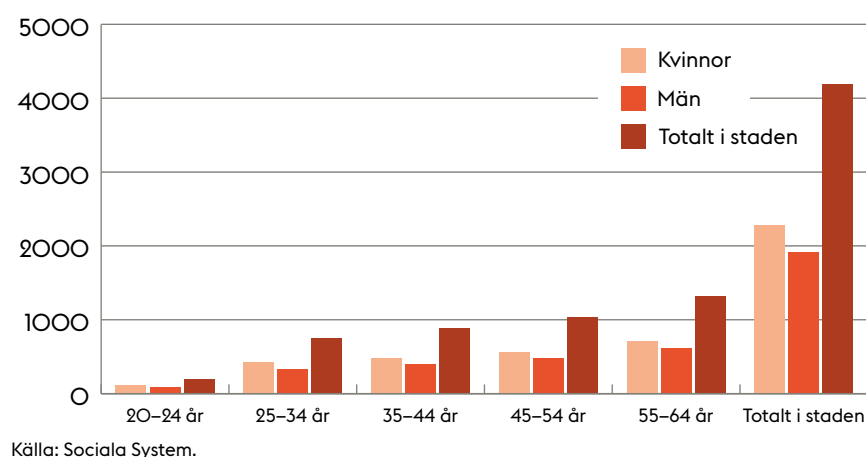
Av de personer som var aktuella inom socialpsykiatri 2022 var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Könsfördelningen är densamma som föregående år. Trenden de senaste åren har varit att fler kvinnor än män erhåller socialpsykiatriska insatser.

Utifrån könsfördelningen avseende aktuella ärenden hade Rinkeby-Kista, Kungsholmen och Södermalm en någorlunda jämn fördelning. I resterande stadsdelsnämnder var fler kvinnor än män aktuella för socialpsykiatriska insatser.

Vid socialnämndens Enheten för hemlösa var 80 procent av de aktuella ärendena inom socialpsykiatri män. Enheten för hemlösas målgrupp är inte representativ för hur staden ser ut i sin helhet. Enheten för hemlösas statistik presenteras i denna rapport men jämförelser med stadsdelsnämnderna är svåra att göra.

De personer som hade socialpsykiatriska insatser under 2022 befann sig främst i den övre delen av åldersspannet för målgruppen, vilket framgår i figur 8:1. Andelen personer mellan 20 och 24 år var cirka fem procent. Andelen mellan 25 och 44 år var 40 procent. Av personerna som hade en insats inom socialpsykiatri 2022 var 56 procent mellan 45 och 64 år gamla.

Figur 8:1 Antal personer mellan 20–64 år med insats inom socialpsykiatri, uppdelat på åldersgrupp och kön, 2022

För att stötta en person som drabbas av långvarig psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning behöver socialtjänsten arbeta återhämtningsinriktat, vilket bland annat handlar om att arbeta relationsbyggande och stärka och stödja individen på olika sätt. I ett återhämtningsinriktat arbetssätt ingår att stärka den enskildes engagemang, vilja till förändring och förmåga att ta ansvar för och ta hand om sig själv. Att stödja personen att etablera relationer med andra människor och att hitta och inta betydelsefulla roller i samhällslivet är andra viktiga komponenter.² Ett sätt att främja återhämtning är att den enskilde får möjlighet att återta viktiga roller i samhället, leva ett engagerat vardagsliv och känna att man tillhör och bidrar.

Inom socialpsykiatri är det inte ovanligt att personerna varit aktuella länge och att man har beviljat insatser för att bevara en viss funktionsnivå och undvika återinsjuknande eller försämring. Utgångspunkten i mötet med personer med psykiska funktionsnedsättningar bör vara ett återhämtningsinriktat arbetssätt. En persons återhämtningsprocess är individuell och beroende av en rad faktorer som inte alla ryms inom socialtjänstens insatser. Målet med de insatser socialtjänsten tillhandahåller är att stärka individens egenmakt och självständighet. Detta behöver stärkas inom socialpsykiatri i Stockholms stad, i både myndighetsutövning, utförande och verksamhetsutveckling, vilket framgår av genomförd kartläggning.³

När en person som har en socialpsykiatrisk insats fyller 65 år förs handläggningen över till äldreomsorgen. Då många personer med långvariga psykiska funktionsnedsättningar är i det äldre åldersspannet behöver äldreomsorgen i Stockholms stad säkerställa att det finns rätt kompetens och kunskap om psykiatriska diagnoser samt att det finns tillgängliga insatser för målgruppen som motsvarar behoven.

Socialtjänsten behöver ha ett större fokus på återhämtning och ett utforskande förhållningssätt gentemot personers egen önskan till förändring och målsättning.

² Socialstyrelsen (2019), Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd – stöd för styrning och ledning. Art.nr. 2018-9-6

³ Kartläggning inom socialpsykiatri, dnr. 3.1.1-134/2020

Kartläggning av socialpsykiatrins målgrupp 2020

Bakgrund, genomförande och målgrupp

Under våren 2020 gjordes en kartläggning av socialpsykiatrins målgrupp i Stockholms stad. Huvudsyftet med kartläggningen av personer med psykisk funktionsnedsättning inom socialpsykiatri i Stockholms stad var att kunna ge ett kunskapsunderlag för hur stöd och insatser till målgruppen ska kunna utvecklas och förbättras. God kunskap om både målgruppens storlek och behov av insatser är också central för att införa insatser som visar sig ha god effekt och bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Frågematerialet i kartläggningen utgick från Socialstyrelsens underlag som finns i materialet *Att inventera behov – inventering av gruppen personer med psykisk funktionsnedsättning (2012)*. Kartläggningen genomfördes genom att handläggare registrerade avidentifierade uppgifter om sina aktuella ärenden i en digital enkät. En enkät besvarades per ärende. Totalt registrerades 3 354 svar, vilket motsvarar cirka 84 procent av de aktuella ärendena inom socialpsykiatri.

Målgruppen för kartläggningen definierades enligt definitionen från Nationell psykiatrisamordning. Denna definition avgränsar även socialpsykiatrins målgrupp inom Stockholms stad. Målgruppen avgränsades ytterligare till personer mellan 18- 64 år. Kartläggningen avsåg endast personer med en aktualitet inom Stockholms stads socialpsykiatrienheter. Ärenden under pågående utredning utan beslutad insats omfattades ej.

Resultaten i korthet

Nedan redovisas utvalda delar av resultatet från kartläggningen i korthet. Resultatet är redovisat per stadsdelsnämnd. Kartläggningen genomfördes och sammanställdes innan sammanslagningen av stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö genomfördes, varför dessa stadsdelsnämnder redovisas separat.

Samverkan med externa aktörer och förekomst av SIP

I kartläggningen ställdes frågan om handläggaren hade samverkat med en annan myndighet eller organisation de senaste tolv månaderna. Majoriteten, 57 procent, hade inte samverkat med någon annan myndighet eller organisation det senaste året. Resultatet redovisas i tabell 8:2. Observera att siffran noll är avrundad, vilket kan innebära att det eventuellt finns en mindre andel enkäter där svaret ”ej känt” har uppgetts.

Tabell 8:2 Redovisning av resultat avseende frågan: ”Har du under de senaste 12 månaderna samarbetat med annan myndighet/organisation kring den aktuella personen?”

Stadsdelsnämnd	Totalt	Andel (%)		
		Ja	Nej	Ej känt
Rinkeby-Kista	280	43	51	6
Spånga-Tensta	180	38	59	3
Hässelby-Vällingby	335	54	46	0
Bromma	140	21	78	1
Kungsholmen	131	50	50	0
Norrmalm	151	49	51	0
Östermalm	165	44	55	1
Södermalm	344	51	49	0
Enskede-Årsta-Vantör	391	34	66	1
Skarpnäck	233	39	56	5
Farsta	260	37	59	4
Hägersten-Liljeholmen	308	27	72	0
Älvsjö	102	58	42	0
Skärholmen	223	34	65	0
Enheten för hemlösa	110	63	37	0

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2020, dnr 3.1.1-134/2020.

Tabell 8:3 avser antal upprättade samordnade individuella planer (SIP.) Av de totalt 3 353 kartlagda ärenden fanns det en aktuell SIP i 24 procent av fallen. Att det finns en upprättad plan innebär att man aktivt har samverkat och upprättat en SIP tillsammans med regionen, med stor sannolikhet den psykiatriska öppenvården eftersom det var den vanligaste samverkanspartnern. I de två procent där man uppgett att en plan håller på att upprättas kan det syfta till att man påbörjat en samverkan tillsammans med regionen och inlett SIP-processen. Observera att siffran noll är avrundad, vilket kan innebära att det eventuellt finns en mindre andel enkäter där svaret ”ej känt” har uppgetts.

Tabell 8:3 Redovisning av resultat avseende fråga ”Finns aktuell samordnad individuell plan för personen upprättad i samarbete mellan kommun och landsting enligt 2 kap. 7§ SoL eller 3f§ HSL?”

Stadsdelsnämnd	Totalt	Andel (%)			
		Ja	Ja, plan håller på att upprättas	Nej	Ej känt
Rinkeby-Kista	280	21	2	60	16
Spånga-Tensta	180	20	3	71	6
Hässelby-Vällingby	335	33	2	65	0
Bromma	140	19	2	79	1
Kungsholmen	131	34	1	65	-
Norrmalm	151	26	1	72	1
Östermalm	165	29	2	68	1
Södermalm	344	31	1	68	1
Enskede-Årsta-Vantör	391	18	2	79	1
Skarpnäck	233	23	4	71	3
Farsta	260	18	1	70	11
Hägersten-Liljeholmen	308	14	1	79	6
Älvsjö	102	25	6	70	-
Skärholmen	223	15	4	81	-
Enheten för hemlösa	110	54	2	44	1

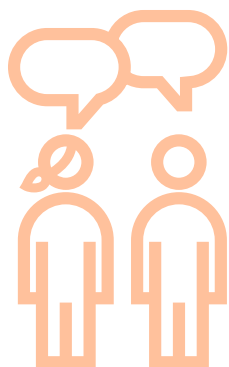
Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2020, dnr 3.1.1-134/2020.

Det är vanligt förekommande att SIP ses som ett verktyg att ta till när samverkan inte fungerar, och används inte alltid när planeringen i ärendet är väletablerad och redan förankrad hos samtliga parter. Det förekommer att handläggaren inte alltid får gehör från psykiatri när denne initierar SIP och att det finns skillnader mellan de olika öppenvårdsmottagningarna. Det förekommer också att den enskilde inte ger samtycke till att handläggaren kontaktar psykiatri.

De siffror som rör SIP bör förstås utifrån covid-19-pandemin som bröt ut 2020. Kartläggningen genomfördes under våren 2020 då det fanns rekommendationer från Folkhälsomyndigheten att arbeta hemifrån och undvika kollektivtrafik, varför många samverkansmöten med vården inte kunde äga rum som planerat. Istället hittade man alternativa sätt för samverkan via exempelvis telefon och digitala möten, men enligt arbetsgruppen har arbetet med SIP inte varit prioriterat under covid-19-pandemin.

Minderåriga barn

En del i kartläggningen rörde frågor om minderåriga barn i socialpsykiatriens ärenden. De senaste åren har det pågått ett omfattande arbete i staden med att implementera barnrättsperspektivet i socialtjänstens vuxenutredningar. FNs barnkonvention blev även svensk lag 1 januari år 2020, varför socialtjänsten har en skyldighet att uppmärksamma minderåriga barn som även finns i ärenden där insatserna i första hand beviljas till den vuxna föräldern.

I tabell 8:4 framgår antal personer som uppgetts ha hemmavarande barn yngre än 18 år, där handläggaren har uppgett att det är den enskildes egna barn. Observera att siffran noll är avrundad i tabellen, vilket kan innebära att det eventuellt finns en mindre andel enkäter där svaret ”ej känt” har uppgetts. Bland de personer som kartlagts inom socialpsykiatrien uppges 13 procent ha hemmavarande minderåriga barn. Det är en ökning från föregående kartläggning 2013 där motsvarande resultat var tio procent. Det vanligaste är att det är personens egna barn och att det i hushållet finns ett barn. Totalt 18 procent av kvinnorna respektive fem procent av männen hade hemmavarande barn under 18 år, vilket innebär att kvinnorna är överrepresenterade. Ökningen av andel minderåriga barn i de socialpsykiatriska ärendena kan ses som en indikation på att målgruppen förändras och ställer därmed höga krav på verksamhetsutveckling för att bemöta de nya behov hos målgruppen som kan uppstå i samband med detta.

Tabell 8:4 Redovisning av resultat avseende fråga ”Har personen hemmaboende barn yngre än 18 år? Egna barn”

Stadsdelsnämnd	Totalt	Andel (%)		
		Ja	Nej	Ej känt
Rinkeby-Kista	280	16	83	0
Spånga-Tensta	180	18	82	0
Hässelby-Vällingby	335	14	86	0
Bromma	140	14	86	0
Kungsholmen	131	2	98	0
Norrmalm	151	12	88	0
Östermalm	165	12	88	0
Södermalm	344	5	95	0
Enskede-Årsta-Vantör	391	16	83	1
Skarpnäck	233	12	88	0
Farsta	260	10	89	0
Hägersten-Liljeholmen	308	11	89	0
Älvsjö	102	17	83	0
Skärholmen	223	17	83	0
Enheten för hemlösa	110	0	100	0

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatrien 2020, dnr 3.1.1-134/2020.

Att växa upp med en förälder som lider av psykisk ohälsa kan innebära oro, orimligt stort ansvarstagande, förändringar i vardagen och svåra upplevelser. För barnet kan det leda till skolsvårigheter, egen ohälsa och andra negativa konsekvenser på sikt.⁴ Genom utveckling av organisatoriska strukturer och rutiner, enskilda initiativ och engagemang kan bättre förutsättningar för barn stärkas.⁵ Flera goda exempel finns där stadsdelsnämnden har tagit fram och implementerat processflöden för intern samverkan mellan socialpsykiatrien och familjeenheterna. Dock finns det anledning att fortsättningsvis arbeta aktivt med att uppmärksamma de barn som har föräldrar som tillhör socialpsykiatriens målgrupp och stärka barnrättsperspektivet i de utredningar som görs när föräldern behöver en eller flera socialpsykiatriska insatser.

⁴ Läs mer på Socialstyrelsens hemsida, under *utveckla verksamhet*.

⁵ Läs mer på NKAs (nationellt kompetenscentrum anhörig) hemsida, under *inspirationsmaterial*.

Arbete och sysselsättning

Ett antal frågor i kartläggningen berörde personers högst fullföljda utbildning, deltagande i sysselsättning och arbete och/eller studier. Resultatet redovisas per stadsdelsnämnd i tabell 8:5. Av personerna i kartläggningen har 24 procent högst en fullgjord gymnasial utbildning. Kvinnor har i högre utsträckning en högre fullföljd utbildning än män. I handläggarenkäten har handläggarna registrerat *ej känt* för 22 procent av de kartlagda ärendena, varför andelarna ovan är underskattade. Handläggarna ombads även svara på frågan huruvida personen haft någon form av arbete eller sysselsättning de senaste tolv månaderna, där det framgår att 51 procent inte har haft det. I de 47 procent som hade någon form av arbete eller sysselsättning var det vanligast förekommande att man hade en biståndsbedömd sysselsättning via socialpsykiatri.

Tabell 8:5 Redovisning av resultat avseende fråga "Har personen haft någon form av arbete eller sysselsättning de senaste 12 månaderna?"

Stadsdelsnämnd	Ja (%)	Nej (%)	Ej aktuellt (%)	Ej känt (%)
Rinkeby-Kista	36	62	2	1
Spånga-Tensta	43	53	4	1
Hässelby-Vällingby	49	46	4	1
Bromma	57	39	1	4
Kungsholmen	57	42	0	1
Norrmalm	65	35	0	0
Östermalm	57	42	0	1
Södermalm	52	47	0	0
Enskede-Årsta-Vantör	44	53	1	2
Skarpnäck	44	55	0	1
Farsta	39	59	0	2
Hägersten-Liljeholmen	49	49	0	2
Älvsjö	52	48	0	0
Skärholmen	45	54	0	0
Enheten för hemlösa	17	79	4	0

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2020, dnr 3.1.1-134/2020.

sysselsättning. När kartläggningen genomfördes var det ett flertal deltagare på sysselsättning som inte ville gå till verksamheterna av rädsla för smittspridning. I vissa fall pausade man insatsen och i vissa fall avslutade man den inom stadsdelsnämnderna, vilket kan innebära att deltagandet i sysselsättning egentligen kan vara högre än vad dessa siffror visar.

Försörjning

Handläggarna fick i enkäten besvara frågor som rörde den enskilda individens försörjning, där 52 procent av de kartlagda ärendena får sin försörjning genom sjuk- eller aktivitetsersättning. Män är något överrepresenterade i denna grupp. Bland personer som är mellan 45-64 år är detta den mest förekommande försörjningen. Resultatet från denna fråga redovisas per stadsdelsnämnd och typ av försörjning i tabell 8:6.

Näst vanligast är att man får sin försörjning via försörjningsstöd. Denna grupp utgjorde 23 procent av de kartlagda personerna. Detta var vanligast i åldersgruppen 18-25 år. Trots att 23 procent av personerna i kartläggningen uppbar försörjningsstöd, var det endast 13 procent som hade kontakt med Arbetsförmedlingen eller verksamheter inom arbetsmarknadsförvaltningen. Det kan bero på att vissa av personerna som uppbar försörjningsstöd är sjukskrivna med otillräcklig sjukpenning eller utförsäkrade från Försäkringskassan och där planeringen inte är att den enskilde ska stå till arbetsmarknadens förfogande.

Tabell 8:6 Tabell 8:6 Redovisning av resultat avseende fråga "Vilken försörjning har personen haft? Ange huvudsaklig försörjning". (Procent). Redovisat per typ av försörjning och stadsdelsnämnd

Stadsdelsnämnd	Lön av arbete (inkl lönebidrag) (%)	Sjuk- eller aktivitetsersättning (före detta förtidspension) (%)	Sjukpenning (%)	Försörjningsstöd/ ekonomiskt bistånd från socialtjänsten (%)	Försörjning genom anhörig/närstående eller eget kapital (%)
Rinkeby-Kista	6	49	13	30	5
Spånga-Tensta	8	44	11	31	3
Hässelby-Vällingby	12	52	14	26	2
Bromma	14	51	11	22	4
Kungsholmen	16	64	15	9	5
Norrmalm	18	60	17	17	3
Östermalm	11	55	16	13	7
Södermalm	13	60	16	13	2
Enskede-Årsta-Vantör	14	50	18	20	3
Skarpnäck	10	54	14	25	3
Farsta	9	55	15	22	2
Hägersten-Liljeholmen	17	56	18	14	6
Älvsjö	17	43	22	33	4
Skärholmen	14	37	11	38	5
Enheten för hemlösa	4	50	5	44	2

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2021, dnr 3.1.1-134/2020.

Samsjuklighet mellan psykisk sjukdom och missbruk/beroende

I enkäten fick handläggarna skatta frågor avseende personers hälsotillstånd. I skattningarna som rörde *alkoholproblem* och *narkotikaproblem* skattades elva respektive nio procent ha problem med detta. Alkoholproblem uppges vara ungefär lika vanligt förekommande i alla åldersgrupperna. Vad gäller problem med narkotika var det något vanligare i åldersgruppen 25-44 år. Resultatet redovisas i tabell 8:7 och 8:8.

Tabell 8:7 Redovisning av resultat avseende fråga "Skattning av personens hälsosituation: alkoholproblem". Redovisat per stadsdelsnämnd. (Procent)

Stadsdelsnämnd	Inga problem finns (%)	Problem finns (%)	Ej känt (%)
Rinkeby-Kista	88	5	8
Spånga-Tensta	84	2	14
Hässelby-Vällingby	82	10	8
Bromma	79	9	12
Kungsholmen	82	8	11
Norrmalm	73	21	7
Östermalm	70	7	24
Södermalm	73	12	15
Enskede-Årsta-Vantör	68	12	21
Skarpnäck	63	11	26
Farsta	70	10	20
Hägersten-Liljeholmen	70	9	20
Älvsjö	67	26	7
Skärholmen	90	8	2
Enheten för hemlösa	45	34	22

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2021, dnr 3.1.1-134/2020.

Tabell 8:8 Redovisning av resultat avseende fråga "Skattning av personens hälsosituation: narkotikaproblem (inkl. narkotikaklassade läkemedel)". Redovisat per stadsdelsnämnd. (Procent).

Stadsdelsnämnd	Inga problem finns (%)	Problem finns (%)	Ej känt (%)
Rinkeby-Kista	92	3	6
Spånga-Tensta	82	4	14
Hässelby-Vällingby	84	8	8
Bromma	84	7	9
Kungsholmen	88	3	9
Norrmalm	85	10	5
Östermalm	73	5	22
Södermalm	78	9	13
Enskede-Årsta-Vantör	69	10	20
Skarpnäck	65	8	27
Farsta	74	7	19
Hägersten-Liljeholmen	75	6	19
Älvsjö	65	26	9
Skärholmen	90	9	1
Enheten för hemlösa	46	35	19

Källa: Kartläggning inom socialpsykiatri 2021, dnr 3.1.1-134/2020.

I förhållande till nationell statistik från Socialstyrelsen är andelen med alkohol- och narkotikaproblem i målgruppen som ingick i kartläggningen låg. Enligt Socialstyrelsen har 30 till 50 procent av de personer som vårdas för missbruk även en samtidig psykisk sjukdom. I jämförelse med befolkningen i övrigt är missbruk och beroende vanligare bland personer med psykisk ohälsa. Bland de personer som är aktuella inom vården på grund av psykisk ohälsa har omkring 20 till 30 procent ett samtidigt missbruk och beroende.⁶

Enlig Socialstyrelsens nationella riktlinjer för schizofreni och schizofreniliknande tillstånd har närmare hälften av alla med schizofreni ett långvarigt substansberoende. Missbruket försvårar diagnostik och behandling, och de som har ett samtidigt substansmissbruk har ofta allvarigare psykiska symtom. Kombinationen psykisk sjukdom och substansberoende ger ökad risk för ensamhet, hemlöshet, följsjukdomar, dålig följsamhet till medicinsk behandling, ökad familjebörda, upprepade återfall i både psykisk sjukdom och missbruk.⁷

En förklaring till att resultaten i kartläggningen avseende denna fråga kan vara att personer som är i ett aktivt missbruk i stor utsträckning handläggs på stadsdelsnämndernas enheter för vuxen/missbruk. Kartläggningen omfattar enbart ärenden aktuella inom socialpsykiatri. Det är troligt att ärendena aktualiseras inom socialpsykiatri först när nykter- och/eller drogfrihet har uppnåtts för stöd i den psykiska funktionsnedsättningen som kan vara bestående i större utsträckning.

⁶ Socialstyrelsen (2019), *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – Stöd för styrning och ledning*. Art.nr. 2019-1-16, s.56.

⁷ Ibid, s. 14.

Utskrivning från slutet hälso- och sjukvård

Lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård reglerar utskrivningsprocessen för enskilda som behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården och/eller den regionfinansierade öppna vården efter utskrivning. Lagen omfattar en heterogen grupp individer i alla åldrar med olika typer av behov av insatser. Den ställer höga krav på anpassade arbetssätt hos aktuella aktörer och samordning av gemensamma insatser kring den enskilde.

I enlighet med lagen finns ett kommunalt betalningsansvar kopplat till utskrivningsprocessen⁸ och ett antal villkor för att betalningsansvaret ska gälla: att inskrivningsmeddelandet har skickats i rätt tid, att den regionfinansierade öppenvården har utsett en fast vårdkontakt, att berörda parter är informerade om att den enskilde är utskrivningsklar och att den regionfinansierade öppenvården har kallat till SIP (om behov finns). Det kommunala betalningsansvaret har varit pausat under 2022.

IT-stöd för utskrivning från slutenvård.

För att åstadkomma en stabilare utskrivningsprocess, minskad manuell hantering samt bättre uppföljningsmöjligheter har Stockholms stad ingått ett avtal med regionen om införande av ett nytt informationsöverföringssystem, Lifecare samordnad planering (SP)⁹. Lifecare SP införs i region Stockholm och länets kommuner i två etapper och berör samverkan vid utskrivning för vuxna samt barn och unga i psykiatrisk heldygnsvård (även beroendevård) samt somatisk slutenvård. Införandet sker under perioden hösten 2022 och beräknas vara klart för samtliga områden under 2023. De områden som berörs är äldreomsorg, funktionsnedsättning, barn och unga, vuxen/missbruk och socialpsykiatri.

Insatser, biståndets omfattning och utformning

Sysselsättning

Under 2022 hade 967 personer någon form av biståndsbedömd sysselsättning inom socialpsykiatri, vilket är nästan 23 procent av målgruppen. Motsvarande siffra för 2021 var 1 012 personer. Sett över tid minskar deltagandet i sysselsättning.

967

personer hade någon form av biståndsbedömd sysselsättning inom socialpsykiatri under 2022.

Av de som hade biståndsbedömd sysselsättning under 2022 var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Majoriteten av deltagarna på sysselsättning är mellan 55 och 64 år, vilket redovisas i tabell 8:9. Att majoriteten av deltagarna på sysselsättning är mellan 55 och 64 år kan bero på att denna åldersgrupp i större utsträckning har varaktigt sjukersättning och är beviljad sysselsättning för att ges möjlighet att ingå i ett socialt sammanhang. Det finns anledning att tro att den yngre målgruppen i högre omfattning hellre har arbetsmarknadsinsatser via exempelvis Arbetsförmedlingen än beviljad sysselsättning inom socialpsykiatri och att man i bedömningen väger in om behovet kan tillgodoses på annat sätt och om andra möjligheter till sysselsättning är uttömda. Ett exempel är att personer som har försörjningsstöd i första hand hänvisas till stadens Jobbtorg, vilka är en del av stadens arbetsmarknadsverksamhet.

I stadens *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018–2023* framgår att rätten till arbete och försörjning är ett fokusområde under programperioden. Genom ändamålsenligt stöd och effektiv matchning ska personer med funktionsnedsättning kunna stärka sina möjligheter att delta på arbetsmarknaden. Insatserna ska bidra till personlig utveckling, inkludering och motverka diskriminering. Individuella stödformer ska underlätta övergång till arbete eller studier och förebygga att unga med funktionsnedsättning varken arbetar eller studerar. Insatserna ska utformas tillsammans med varje enskild person så att alla kan utveckla sina förmågor utifrån egna behov och önskemål.

⁸ Antalet frist dagar, dagar från utskrivningsklar fram till att kommunens betalningsansvar inträder, regleras i *Regional överenskommelse om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård i Stockholms län*

⁹ Överenskommelse mellan Region Stockholm och kommunerna i Stockholms län gällande IT-stöd inom förvaltningsobjektet "Samverkan vid vårdövergångar" inför nytt IT-stöd för utskrivning från slutet hälso- och sjukvård. 2020.

Stödet ska präglas av helhetssyn och flexibilitet. I det ingår även att planera stödet så att personen kan delta under trygga förhållanden och klara sin försörjning, under tiden och när insatserna upphör.¹⁰

Majoriteten av personer som deltar i sysselsättning är i de äldre åldersspannen, och staden behöver sträva efter att erbjuda sysselsättningsverksamheter som motsvarar behoven hos såväl yngre som äldre personer med psykiska funktionsnedsättningar.

Staden behöver även säkerställa att det finns tillgång till insatser inom socialpsykiatri för personer inom målgruppen som önskar finna, få och behålla ett arbete eller studier.

Tabell 8:9 Antal personer mellan 20–64 år med biståndsbedömd sysselsättning inom valfriheten (LOV), uppdelat på kön och åldersgrupp, 2022

Åldersgrupp	Kvinnor	Män	Totalt
20–24 år	18	9	27
25–34 år	62	79	141
35–44 år	94	109	203
45–54 år	139	108	247
55–64 år	213	136	349
Totalt i staden	526	441	967

Källa: Sociala System.

Forskning tyder på att sysselsättning i någon form främjar egenmakt, engagemang i aktivitet och socialt nätverk bland deltagarna.¹¹ Sysselsättning som insats kan ha flera olika syften för enskilda individer. Det övergripande syftet är att på ett eller annat sätt främja den enskilde i dennes individuella återhämtningsprocess. Sysselsättning kan beviljas i syfte att bryta isolering, tillgodose den enskildes behov av social samvaro och meningsfull vardag samt främja den enskildes delaktighet i samhället. Sysselsättning kan också ha ett tydligt arbetsförberedande syfte för personer som har en målsättning att närma sig och på sikt etablera sig på arbetsmarknaden. Arbete och/eller sysselsättning har en väsentlig betydelse för personlig återhämtning.¹² Att stödja personen att etablera relationer med andra människor och att hitta och inta betydelsefulla roller i samhällslivet är andra viktiga komponenter.¹³

¹⁰ Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018–2023, s.18.

¹¹ Eklund och Markström. Outcomes of a Freedom and Choice reform in Community Mental Health Day Center Services, Vol. 4, Nr 6. Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 2015

¹² <https://www.vetenskaphalsa.se/darfor-ar-arbete-sa-viktigt-for-unga-med-psyisk-ohals>

¹³ Socialstyrelsen (2012), Att inventera behov – inventering av gruppen personer med psykisk funktionsnedsättning. Art.nr. 2012-1-34, s. 15

Tabell 8:10 Genomsnittligt antal beviljade sysselsättningstimmar per månad samt fördelning över tidsintervall per nämnd för personer 20-64 år med biståndsbedömd sysselsättning inom valfriheten (LOV), 2022*

Stadsdelsnämnd	Totalt	Andel (%)		
	Syssel-sättning h/m (Mv)	Tidsintervall 1-12 h/v	Tidsintervall 10-24 h/v	Tidsintervall 22-40 h/v
Rinkeby-Kista	19	85	15	○
Spånga-Tensta	14	86	.	.
Hässelby-Vällingby	15	92	8	○
Bromma	12	99	.	.
Kungsholmen	13	93	.	.
Norrmalm	15	97	.	.
Östermalm	12	94	.	.
Södermalm	21	95	.	.
Enskede-Årsta-Vantör	14	94	6	○
Skarpnäck	13	82	18	○
Farsta	19	91	9	○
Hägersten-Älvsjö	14	94	6	○
Skärholmen	18	87	.	.
Enheten för hemlösa	12	96	.	.
Totalt i staden	15	93	.	.

Källa: Sociala system.

*Genomsnittligt antal sysselsättningstimmar per månad är närvarorapporterat av utföraren.

En och samma person kan ha sysselsättning i mer än en stadsdelsnämnd under året.

I tabell 8:10 ingår enbart beslut där utföraren är ansluten till stadens valfrihetssystem. Valfrihetssystemet innebär att brukaren själv väljer någon av de utförare som finns inom valfriheten, upphandlade i privat regi eller i stadens egen regi. Ytterligare sysselsättningsbeslut finns där beställaren har tecknat individuella avtal med utföraren. Snitt-deltagandet i sysselsättning över staden är 15 timmar per månad, vilket är en ökning från 2020 då motsvarande siffra var 13 timmar per månad. Det förefaller sig så att antal personer som deltar i sysselsättning har minskat, men de personer som har insatsen sysselsättning deltar i större tidsomfattning i sysselsättningsverksamheterna.

Majoriteten av deltagarna i sysselsättning deltar någonstans mellan 1-12 timmar/vecka. Ett fåtal individer befinner sig i tidsintervallet 22-40 timmar/vecka. Observera att siffran noll är avrundad, vilket kan innebära att det eventuellt finns en liten andel personer som har detta tidsintervall beviljat i stadsdelsnämnderna trots att det i tabellen är redovisat som noll.

Alfa och IPS-programmet

Inom Arbetsmarknadsförvaltningen finns verksamheten Alfa, som är en förkortning av *Alternativ förmedling av sysselsättning, studier, praktik och arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning*. Alfa är en resurs för socialpsykiatrins målgrupp och är en icke biståndsbedömd insats. Detta innebär att personer inte behöver ha kontakt med handläggare inom socialpsykiatri för att ges möjlighet att delta i Alfors verksamhet. Vägledning via Alfa underlättar både för brukare och professionella och ger snabb och aktuell information om den enskildes möjligheter att hitta önskad form av sysselsättning utifrån olika myndigheters uppdrag.

15

timmar per månad avser det genomsnittliga antalet beviljade sysselsättnings-timmar i staden totalt.

Under 2022 deltog totalt 103 personer i någon av Alfors verksamheter. Det är en ökning med 17 personer från föregående år.

Alfas deltagare får i dagsläget kontakt med verksamheten antingen via stadens stadsdelsnämnder eller via specialistpsykiatri och har då inte alltid en kontakt med stadens socialpsykiatriska enheter. Av de som deltagit i Alfors verksamheter hade 26 procent kontakt med socialpsykiatri i någon av stadens stadsdelsnämnder. Majoriteten av deltagarna som har en aktualitet inom socialpsykiatri kommer från stadsdelsnämnderna i Södermalm, Hägersten-Älvsjö, Enskede-Årsta-Vantör och Skarpnäck. Minst antal deltagare kommer från socialförvaltningens enhet för hemlösa och stadsdelsnämnderna i Bromma, Norrmalm, Skärholmen och Östermalm.¹⁴

Majoriteten av deltagarna i Alfa var mellan 30-39 år gamla. Könsfördelningen hos deltagarna var jämnt fördelad med 50 stycken kvinnor och 52 stycken män.

Inom Alfa finns även ett IPS-program. IPS står för *Individual placement and support* och är en evidensbaserad metod som innebär att individer inom socialpsykiatriens målgrupp får stöd att hitta, få och behålla ett arbete eller studier. Metoden rekommenderas med högsta prioritet i de nationella riktlinjerna för psykosocialt stöd till personer vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd.

Boendestöd

Boendestöd är den vanligaste insatsen inom socialpsykiatri. Under 2022 var det 2 825 personer som hade boendestöd, vilket motsvarar nästan 67 procent av målgruppen. Detta redovisas i tabell 8:11. Antal personer med boendestöd har ökat något från föregående år, då motsvarande siffra var 66 procent. Av personerna med boendestöd under 2022 var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket är samma könsfördelning som under 2021.

Tabell 8:11 Antal personer mellan 20-64 år med boendestöd inom valfritetssystemet (LOV), uppdelat på kön och åldersgrupp, 2022

Åldersgrupp	Kvinnor	Män	Staden totalt
20-24 år	74	47	121
25-34 år	344	206	550
35-44 år	378	256	634
45-54 år	410	296	706
55-64 år	470	344	814
Totalt i staden	1676	1149	2 825

Källa: Sociala System.

¹⁴ Årsrapportering från Alfa, 2022.

Boendestöd beviljas i antal timmar per månad och ersättning utgår till utförare per timme. Det finns tre olika tidsintervall som kan beviljas: 1-7 timmar, 8-18 timmar och 19 timmar och uppåt. Fördelningen mellan tidsintervallerna uppdelat på stadsdelsnämnd framgår i tabell 8:12.

Tabell 8:12 Andel personer 20–64 år med boendestöd inom valfrihetssystemet (LOV) per nämnd, fördelat på tidsintervaller, 2022

Nämnd	Tidsintervall		
	1–7 timmar (%)	8–18 timmar (%)	>19 timmar (%)
Rinkeby-Kista	51	47	2
Spånga-Tensta	91	.	.
Hässelby-Vällingby	76	.	.
Bromma	60	.	.
Kungsholmen	56	44	0
Norrmalm	82	18	0
Östermalm	.	58	.
Södermalm	76	.	.
Enskede-Årsta-Vantör	64	34	1
Skarpnäck	.	53	.
Farsta	66	.	.
Hägersten-Älvsjö	55	.	.
Skärholmen	57	.	.
Enheten för hemlösa	.	.	0
Totalt i staden	63	36	1

Källa: Sociala System.

Omfattningen på boendestödet skiljer sig åt mellan stadsdelsnämnderna. Spånga-Tensta har bedömt att 91 procent av boendestödsärendena ligger i spannet 1-7 timmar per månad. Östermalm har bedömt att 42 procent av boendestöd ligger i ovan nämnda spann.

Det genomsnittliga antalet beviljade boendestödstimmar skiljer sig något åt mellan män och kvinnor. Män beviljas i snitt 6,9 timmar boendestöd i månaden mellan kvinnor beviljas i snitt 7,4 timmar boendestöd i månaden. Observera att siffran noll är avrundad, vilket kan innebära att det eventuellt finns en liten andel personer som har detta tidsspann beviljat i stadsdelsnämnderna trots att det i tabellen är redovisat som noll. Det är också av vikt att poängtera att personer med boendestöd även kan ha andra samtidigt pågående insatser vilket kan påverka bedömningen av omfattning. Staden behöver dock fortsätta sträva efter likställighet mellan stadsdelsnämnderna.

Det är av vikt att utförare och beställare samverkar och har en dialog kring vad insatsen ska innehålla och vilka aktiviteter som förväntas genomföras inom den givna tidsramen som beviljats den enskilde. Från utförarna inom boendestöd har det lyfts vissa svårigheter att arbeta kontinuerligt och strukturerat om aktiviteterna i beställningen är för omfattande och inte motsvarar den tidsomfattning som beviljats.

I genomsnitt beviljas personer inom socialpsykiatri sju timmar boendestöd per månad, vilket redovisas i tabell 8:13. Det är samma omfattning som under 2021.

7

timmar. I snitt beviljas 7 timmar boendestöd per person och månad.

Tabell 8:13 Antal boendestödstimmar inom valfriheten (LOV) per månad och nämnd i genomsnitt, totalt och uppdelat på kvinnor och män, 2022

Stadsdelsnämnd	Boendestöd h/m (mv)		
	Kvinnor	Män	Total
Rinkeby-Kista	8	8	8
Spånga-Tensta	4	5	5
Hässelby-Vällingby	6	6	6
Bromma	8	7	7
Kungsholmen	7	7	7
Norrmalm	6	5	6
Östermalm	10	9	9
Södermalm	7	6	6
Enskede-Årsta-Vantör	7	7	7
Skarpnäck	8	8	8
Farsta	8	7	7
Hägersten-Älvsjö	8	8	8
Skärholmen	8	7	8
Enheten för hemlösa	-	7	7
Totalt i staden	7	7	7

Källa: Sociala System.

I genomsnitt beviljas en person som ansöker om boendestöd på Östermalm nio timmar boendestöd per månad, medan Spånga-Tensta i genomsnitt beviljar cirka fem timmar boendestöd per månad. Detta redovisas i tabell 8:13. De olika stadsdelsnämndernas demografi spelar med stor sannolikhet roll när det kommer till hur många som beviljas boendestöd och i vilken omfattning, samt hur varje stadsdelsnämnd gör sina individuella bedömningar. Skillnaderna i den tid som stadsdelsnämnderna beviljar inom ramen för boendestödet lyfter frågan kring likställighet i staden och vikten av att klargöra vad boendestöd är för typ av insats, vad som är syftet för den enskilde och insatsens innehåll. Det är även viktigt att följa upp boendestödsinsatser noggrant, arbeta utifrån den enskildes målsättning och att arbeta med att motivera personer att ta emot insatser.

Boendeformer

I *socialtjänstlagen 5 kap. 7 §* framgår att socialnämnden ska medverka till att människor som av psykiska skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Dessutom ska kommunen inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter behöver ett sådant boende.

Inom socialpsykiatri i staden finns relativt många personer som är i behov av en boendeinsats till följd av de svårigheter som funktionsnedsättningen medför. Dessa boendeformer har olika karaktär och beskrivs i detta avsnitt.

Tabell 8:14 Antal personer 20–64 år boende i respektive boendeform inom socialpsykiatri, 2020–2022

Boendeformer	2020	2021	2022
HVB	195	178	180
Stödboende	392	412	391
Bostad med särskild service SoL och LSS	166	148	175
Försöks-/träningsslägenheter	417	414	402

Källa: Sociala System.

Skillnaderna i den tid som stadsdelsnämnderna beviljar inom ramen för boendestödet lyfter frågan kring likställighet i staden.

Genomgående för boendeinsatser är att fler män än kvinnor beviljas insats i form av boende. Kvinnor beviljas istället insatser i hemmet, exempelvis boendestöd och sysselsättning.

Genomgående för boendeinsatser är att fler män än kvinnor beviljas insats i form av boende. Kvinnor beviljas istället insatser i hemmet, exempelvis boendestöd och sysselsättning. Särskilt tydlig är tendensen vad gäller insatserna HVB och stödboende. Antal personer i respektive boendeform redovisas i tabell 8:14.

Hem för vård och boende (HVB) och hem för viss annan heldygnsvård (HVV)

Hem för vård och boende (HVB) och hem för viss annan heldygnsvård (HVV) är tillfälliga boendeformer som ofta drivs i privat regi och som staden upphandlar via ramavtal. Syftet är att komplettera de boenden som erbjuds inom valfriheten då platstillgången är underdimensionerad. Under 2022 bodde 180 personer mellan 20–64 år på HVB eller HVV, vilket är en ökning med två personer från föregående år. Av de som bodde på HVB och HVV 2022 var 34 procent kvinnor och 66 procent män. En tredjedel av de boende var mellan 55 och 64 år och 33 procent och sex procent var mellan 20 och 24 år.

Trots att syftet med HVB eller HVV-placeringar är att de ska vara av mer tillfällig karaktär tenderar vissa placeringar att bli långvariga. Av de som bodde på ett HVB eller HVV-hem i slutet av 2022 hade tio procent en boendetid som överskred 10 år. Samtidigt hade majoriteten, 52 procent, boendetider som motsvarar ett år eller mindre. I dessa fall är det av stor vikt att staden lägger resurser på att hitta andra boendelösningar som är mer långsiktigt hållbara för den enskilde.

Stödboende

Stödboende är en boendeform inom stadens valfrihet. Det är ett mellanboende för personer som för närvarande inte klarar att bo i egen lägenhet. Stöd ges på dagtid men inte på natten. Det finns även många stödboenden som inte ingår i valfriheten och dessa erbjuder varierande mycket stöd. Av de som bodde på ett stödboende under 2022 bodde 196 personer på ett boende inom valfriheten och 195 på ett annat slags stödboende.

Under 2022 hade 391 personer mellan 20 och 64 år insatsen stödboende. Det är en minskning med 19 personer från föregående år.

Av de som bodde på stödboende var 31 procent kvinnor och 69 procent män. I tabell 8:15 redovisas antal personer som bodde på stödboende, uppdelat på kön och åldersgrupp. Andelen kvinnor som bodde på stödboende har minskat med fem procentenheter sedan föregående år. Av de 391 personerna var 29 procent mellan 55 och 64 år. Åldersgruppen 20-24 år utgjorde 10 procent var, vilket är en ökning med två procentenheter jämfört med föregående år.

Tabell 8:15 Antal personer mellan 20–64 år på stödboende inom socialpsykiatri, uppdelat på kön och åldersgrupp, 2022

Åldersgrupp	Kvinnor	Män	Totalt
20–24 år	12	26	38
25–34 år	19	42	61
35–44 år	28	55	83
45–54 år	31	64	95
55–64 år	30	84	114
Totalt i staden	120	271	391

Källa: Sociala System.

Inom valfriheten finns ett ersättningssystem som regleras i kommunfullmäktiges budget. Ersättning ges i tre nivåer utifrån hur mycket stöd personalen behöver ge den enskilde. Det är handläggarna på den beställande stadsdelsförvaltningen som bedömer vilken nivå klienten tillhör. Till sitt stöd har handläggaren en tabell i vilken olika aktiviteter poängsätts. Handläggarna har bedömt att 38 procent av personerna som bor på stödboende inom LOV har behov som motsvaras av den lägsta ersättningsnivån, nivå ett. I nivå två återfinns 43 procent och i nivå tre finns 18 procent av de boende.

Bostad med särskild service

Bostad med särskild service är en permanent boendeform inom stadens valfrihet där stöd erbjuds dygnet runt. Boendet ansvarar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå.

Under 2022 bodde 175 personer mellan 18-64 år i en bostad med särskild service (både enligt SoL och LSS) vilket är en ökning med 27 personer. Att antalet personer har ökat beror sannolikt på att ett nytt boende med totalt 20 nya platser, har öppnat inom staden. Jämfört med föregående år har andelen kvinnor minskat med sex procentenheter. Av de boende var 43 procent kvinnor och 57 procent var män. Den övervägande delen, 54 procent, var i åldern 55–64 år.

För flertalet av verksamheterna som erbjuder bostad med särskild service till personer med psykisk funktionsnedsättning gäller att majoriteten av de boende redan är eller närmar sig 65 år. Det innebär bland annat att krav på högre kompetens gällande omvårdnad och åldrande hos personalen efterfrågas. Då bostad med särskild service ses som en permanent boendeform innebär det att personer bor kvar även efter 65-årsdagen. För att möjliggöra för fler personer att bo på bostad med särskild service är det av stor vikt att staden planerar för nya bostäder av denna typ.

Försöks- och träningslägenheter

Försöks- och träningslägenheter är en resurs för personer som behöver stöd från socialtjänsten för att få, klara och behålla ett eget boende. Svårigheterna kan till exempel vara en följd av psykisk funktionsnedsättning. Insatsen kombineras alltid med boendestöd. Under 2022 hade 402 personer insatsen försöks- eller träningslägenhet via socialpsykiatri, vilket är en minskning med nio personer jämfört med föregående år. Könsfördelningen är relativt jämnt fördelat i förhållande till övriga boendeinsatser, främst jämfört med HVB och stödboende. Andelen kvinnor som bodde i försöks eller träningslägenhet under 2022 utgjorde 47 procent och andelen män utgjorde 53 procent. Antal personer med insatsen försöks- och träningslägenhet uppdelat på kön redovisas i tabell 8:16.

I de övriga boendeinsatserna ökar andelen individer med stigande ålder. När det gäller försöks- och träningslägenheter är gruppen mellan 25-34 år störst i förhållande till andra åldersgrupper.

I dialog med chefs- och tillämpningsnätverken inom socialpsykiatri lyfts behovet av att utöka Bostad först-verksamheten till att även omfatta socialpsykiatriens målgrupp i större utsträckning.

Tabell 8:16 Antal personer mellan 20–64 år med insatsen försöks- eller träningslägenhet inom socialpsykiatri, uppdelat på kön och åldersgrupp 2022

Åldersgrupp	Kvinnor	Män	Totalt i staden
20–24 år	18	14	32
25–34 år	62	51	113
35–44 år	36	53	89
45–54 år	25	41	66
55–64 år	48	54	102
Totalt i staden	189	213	402

Källa: Sociala system.

Förmedling av boenden

I slutet av 2022 fanns 18 stödboenden inom valfriheten. Under året som gått har två privata stödboenden lämnat LOV. Två stödboenden ligger utanför stadens geografiska område och drivs i privat regi och ett stödboende drivs på entreprenad.

Antalet boenden med särskild service har ökat med ett boende under 2022. I slutet av året fanns elva valbara boenden med särskild service i Stockholms stad. Av de boenden med särskild service som finns inom LOV drivs samtliga i stadens regi, förutom ett som drivs på entreprenad.

Boenden inom valfrihetssystemet förmedlas centralt genom socialförvaltningen. I slutet av 2022 stod 42 personer i kö till bostad med särskild service. Det är en minskning med åtta personer jämfört med 2021. Under 2022 förmedlades 42 lägenheter i boenden med särskild service. Det är en stor ökning jämfört med 2021 då elva lägenheter förmedlades. Detta beror på att ett nytt boende har öppnats för målgruppen. Boendet är förhållandevis stort, med lägenheter för 20 personer. Kön till bostad med särskild service har historiskt sett varit relativt konstant, exempelvis stod 55 personer i kö år 2017.

För stödboende stod 47 personer i kö under slutet av 2022, vilket är 32 fler än samma tidpunkt år 2021. Under 2022 förmedlades 42 lägenheter i stödboenden, vilket är en minskning med 34 lägenheter jämfört med 2021. Under hösten 2022 avslutade två stödboenden i privat regi sina avtal med staden vilket resulterade i att det blev en markant minskning av lägenheter att förmedla. Under 2022 har det inte tillkommit några nya stödboendelägenheter i jämförelse med 2021.

Personligt ombud

Verksamheten med personligt ombud riktar sig till personer med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar som har behov av särskilt stöd för att kunna tillvarata sina rättigheter i samhället. Ett personligt ombud arbetar på uppdrag av den enskilde och fungerar som ett redskap för att stärka dennes tillit till sig själv och få bättre kontroll och makt över sin egen vardag. Insatsen är inte biståndsbedömd.

I Stockholms stad bedriver stadsdelsnämnderna verksamheten i kommunal regi och har organiserat ombuden i tre områdeskontor: ett för de södra stadsdelsnämnderna (Farsta, Skarpnäck, Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Älvsjö), ett för innerstaden (Kungsholmen, Södermalm, Norrmalm och Östermalm) samt ett för västerort (Hässelby-Vällingby och Bromma). Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta har varsin separat organisation för personligt ombud i respektive stadsdelsnämnd. Socialförvaltningens enhet för hemlösa har även de en separat organisation för personligt ombud.

Totalt hade 543 personer stöd av personligt ombud under 2022. Det är en minskning med 50 personer från föregående år. Fördelningen av antal aktuella personer som har kontakt med personligt ombud per områdeskontor eller stadsdelsnämnd framgår i tabell 8:17.

Tabell 8:17 Antal personer med stöd av personligt ombud, uppdelat på områdeskontor/stadsdelsnämnd och kön, 2022

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	37	22	59
Spånga-Tensta	43	48	91
Hässelby-Vällingby och Bromma	16	16	32
Innerstaden	93	90	183
Söderort	97	43	140
Enheten för hemlösa	11	27	38

Källa: Områdeskontorens/stadsdelsnämndernas rapportering för personligt ombud till Länsstyrelsen 2022.

De vanligaste anledningarna till att man tog kontakt med personligt ombud var att personer önskade stöd i frågor som rörde kontakt med myndigheter eller frågor som rörde ekonomi. Även frågor som rörde bostad, struktur i vardagen och kontakt med sjukvården var vanligt förekommande.

Systemfelsrapportering

Det ingår i ombudens arbete att identifiera och rapportera brister av serviceutbudet, som gör att enskildas behov inte blir tillgodosedda fullt ut. Nedan följer ett urval av de brister som rapporterats in under 2022.

Brister som rör socialtjänsten

Ett antal av områdeskontoren/stadsdelsnämnderna har rapporterat in brister som rör processen att ansöka om försörjningsstöd och tillgängligheten. Ombuden rapporterar att det är svårt att få tag i ansvarig handläggare och att ansökningsprocessen är både tidskrävande och omfattande. Målgruppen som söker sig till personligt ombud har svårt att genomföra den utan stöd.

Vidare rapporteras det in brister som rör boendestödsinsatser. Flera av de som tagit kontakt med personligt ombud har redan beviljats insatsen boendestöd. Ombuden har uppmärksammat att det finns ojämn kompetens hos boendestödet och en låg flexibilitet i hur insatsen utförs. Den beviljade tiden, förutsättningar och kompetensen hos boendestödet räcker inte till för stöd i kontakt med myndigheter och vården, vilket gör att man tar kontakt med personligt ombud. Det är inte ovanligt att det är boendestödjaren själv eller handläggare som tipsar om personligt ombud.

I rapportering av brister framkommer det att den enskilde ofta inte vet vad som ingår i boendestödets uppdrag då man inte alltid har kännedom om vad som står i beställningen. Det förekommer även att genomförandeplaner inte skrivs tillsammans med den enskilde.

Brister som rör sjukvården

Ombuden har i sin rapportering av brister uppmärksammat att tillgången till läkare, både inom specialistpsykiatri och primärvården, är låg. Detta leder till att det saknas kontinuitet i kontakt, behandling och sjukskrivningar. I primärvården upplevs en brist på kompetens och resursers gällande psykiatriska diagnoser och psykisk ohälsa.

Ombuden rapporterar att det är mycket sällsynt att den fullständiga SIP-processen följs, med ett förberedande möte för information om SIP och inventering av behov, frågeställningar och deltagare. Det finns en upplevelse att det ofta läggs på den enskilde att en uppföljning kommer till stånd.

Brister som rör Arbetsförmedlingen

I rapporteringen av brister som rör Arbetsförmedlingen upplevs myndigheten som mycket svårtillgänglig för målgruppen. Det är svårt att få tag på rätt person och det saknas kontinuitet i och med att Arbetsförmedlingen inte använder sig av personlig handläggare längre. Upplevelsen är att tidigare dokumentation inte följer med i ärendet och att man gång på gång får börja om, dessutom med ny handläggare. Det här är mycket svårt för den målgrupp som vänder sig till personligt ombud, som ofta kräver tydlighet och förutsägbarhet, en hög professionell närvaro och samsyn för att komma vidare i sina planeringar.

I rapportering av brister framkommer det att den enskilde ofta inte vet vad som ingår i boendestödets uppdrag då man inte alltid har kännedom om vad som står i beställningen.

Brister som rör Försäkringskassan

Ombuden har uppmärksammat långa handläggningstider som leder till svåra situationer och stor osäkerhet för målgruppen, som att inte kunna betala hyran i tid eller att behöva ansöka om försörjningsstöd. Personer söker hjälp av personligt ombud för att kunna förstå systemet och ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Processerna är långa, krävande och inte alltid logiska och de personer som söker sig till personligt ombud behöver stöd för att klara av dem.

Rapporteringen görs till ombudens ledningsgrupp och till Länsstyrelsen. Socialnämnden sammanställer årligen en rapport för personligt ombud där systemfelen sammanställs.

Indikator socialpsykiatri

Under 2021 infördes en ny indikator för socialpsykiatriens verksamhetsområde. En indikator är ett tal som följs över tid och som ska visa om utvecklingen går i rätt riktning och i rätt takt samt ge underlag för åtgärder och beslut.

Indikatorn för socialpsykiatri definieras som andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten.

Målgrupp och insamlingsmetod

Populationen är klienter inom socialpsykiatri som under april och maj 2022 hade ett uppföljningssamtal med sin handläggare. Uppgifterna om dessa samlades in via en pappersenkät som klienten på egen hand fyllde i under uppföljningssamtalet. Undersökningen genomfördes som en totalundersökning. Socialnämnden fick totalt in enkäter från 198 respondenter.

Frageställningen i enkäten var enligt följande: Om du tänker på det senaste året, hur har din situation förändrats av det stöd du har fått från socialtjänsten när det gäller socialpsykiatri? Möjliga svarsalternativ var: *förbättrats mycket, förbättrats något, oförändrat, försämrats något, försämrats mycket, vet ej/har ingen uppfattning*. Indikatorn mäts genom summan av andelarna för ”förbättrats mycket” och ”förbättrats något”.

Resultat indikator

Indikatorn för socialpsykiatri för hela staden är 76. Det är således 76 procent som upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten. När resultatet delas upp efter kön så kan det konstateras väldigt små skillnader. Indikatorn för kvinnor är 76 och för män 77. Resultaten per stadsdelsnämnd redovisas i tabell 8:18. Antalet respondenter är i en del fall litet varför tolkning av dessa resultat bör göras med försiktighet.

Tabell 8:18 Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten 2022

	Socialpsykiatri Indikator	Socialpsykiatri Antal svar
Rinkeby-Kista	*	*
Spånga-Tensta	67%	6
Hässelby-Vällingby	70%	20
Bromma	*	*
Kungsholmen	94%	16
Norrmalm	73%	22
Östermalm	81%	27
Södermalm	84%	19
Enskede-Årsta-Vantör	82%	17
Skarpnäck	80%	5
Farsta	76%	21
Hägersten-Älvsjö	62%	21
Skärholmen	71%	7
Enheten för hemlösa	67%	15
Totalt i staden	76%	198

Källa: Enkätundersökning till brukare inom socialpsykiatri under april och maj månad av indikator "Andel personer som själv upplever att de får en förbättrad situation av insatsen/insatserna de fått från socialtjänsten", 2022
*Antal under 4 redovisas ej.

Brukardelaktighet

Stadsledningskontoret har genomfört brukarundersökningar för insatserna boendestöd, stödboende, bostad med särskild service enligt SoL, HVB och sysselsättning varje år sedan 2011.

Frågorna i brukarundersökningen är utformade som påståenden, som exempelvis *Jag blir bemött med respekt av personalen*. Brukarna svarar på enkäten genom att instämma i eller ta avstånd från olika påståenden. För att öka svarsfrekvensen har stadsledningskontoret anlitat oberoende brukarstödare på sysselsättningar, bostad med särskild service enligt SoL, stödboenden och vissa HVB. Brukarstödjarna stöttar enskilda att fylla i enkäten.

Svarsfrekvensen på enkäten varierar och är som högst på sysselsättning och som lägst på HVB. Andel svarande har minskat för alla insatser utom sysselsättning under 2022. Andel svarande på stadens brukarundersökningar per insats inom socialpsykiatri framgår i tabell 8:19.

Tabell 8:19 Andel svarande brukare på stadsövergripande brukarundersökningen inom socialpsykiatri, per insats, 2020–2022

Insats	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Boendestöd	33	39	33
Sysselsättning	47	49	51
HVB	18	33	23
Bostad med särskild service	46	53	50
Stödboende	35	41	38

Källa: Brukarundersökningen 2022 inom socialpsykiatri i Stockholm stad.

I brukarundersökningen får brukaren frågan om hur nöjd denne är med sin insats. Staden gick år 2021 över till att använda SKR:s (Sveriges kommuner och regioner) enkät avseende brukarundersökningar för sysselsättning. År 2021 fanns frågan om nöjdhet med i sysselsättning som ett tillägg, men denna togs bort inför 2022 och jämförelser över tid är därför inte möjlig att göra. I tabell 8:20 redovisas andelen som är nöjda, uppdelat per insats.

Tabell 8:20 Andel personer som är nöjda* med sin insats, 2020–2022

Insats	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Boendestöd	90	91	91
Sysselsättning**	96	92	-
HVB	82	74	76
Bostad med särskild service	85	83	80
Stödboende	83	85	82

Källa: Brukarundersökningen 2022 inom socialpsykiatri i Stockholm stad.

*Nöjd definieras som de brukare som svarat "Stämmer mycket bra" eller "Stämmer bra" på respektive insats.

**Frågan utgick för brukarundersökningen avseende sysselsättning 2022 och jämförelse med föregående år är därför inte möjlig.

Nöjdheten på HVB har ökat sedan 2021, medan övriga insatser har minskat eller är densamma som föregående år.

Diskriminering

Frågan om diskriminering tillkom i enkäten år 2016. Frågan som ställs är om den enskilde upplever sig diskriminerad av sina boendestödjare, av någon på sin sysselsättning eller i sitt boende. Andel brukare som upplever sig diskriminerade redovisas per insats i tabell 8:21. Den enskilt vanligaste diskrimineringsgrunden är *för att jag har en funktionsnedsättning*.

Inom insatserna stödboende, boendestöd och bostad med särskild service är den vanligaste upplevda diskrimineringsgrunden *för att jag har en funktionsnedsättning*. Inom insatsen boendestöd är den näst vanligaste upplevda diskrimineringsgrunden *på grund av att jag är kvinna* följt av *på grund av min religion (religion eller annan trosuppfattning)* och *för att jag kommer från ett annat land (etnisk tillhörighet)*. Andelen som upplever sig diskriminerade på dessa grunder har ökat sedan föregående år.

Även inom HVB är de tre vanligaste upplevda diskrimineringsgrunderna *för att jag är man*, *på grund av min religion (religion eller annan trosuppfattning)* samt *för att jag kommer från ett annat land (etnisk tillhörighet)*. Det är dock vanligt förekommande att man inte vill uppge på vilka grunder man blivit diskriminerad och därmed använt svarsalternativet *vill ej svara*. Det är av stor vikt att man inom socialpsykiatri arbetar aktivt med frågor som rör jämställdhet och diskriminering, såväl i beställar- som utförarorganisationer.

Tabell 8:21 Andel brukare som uppger att de har blivit diskriminerade, per insats, 2020–2022

Insats	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Boendestöd	3	3	3
Sysselsättning	2	3	2
HVB	13	8	17
Bostad med särskild service	23	14	22
Stödboende	4	7	12

Källa: Brukarundersökningen 2022 inom socialpsykiatri i Stockholm stad.

Delaktighet

Ett flertal påstående i enkäten tar sikte på om den enskilde känner sig delaktig. Påståendena varierar något beroende på insats. Exempel på påståenden är: *jag har inflytande över hur det stöd jag får utförs, jag vet vart jag ska vända mig om jag vill lämna synpunkter och klagomål på mitt boende/min sysselsättning/mina boendestödjare* och *jag är nöjd med hur många timmar boendestöd jag får per månad*. Andel brukare som är nöjda med möjligheterna att påverka sitt stöd redovisas uppdelat på kön och insatser i tabell 8:22.

De insatser där de svarande är mest nöjda med möjligheterna att påverka sitt stöd är inom insatserna boendestöd och sysselsättning. Flera verksamheter inom staden har anställt peer supportrar (även kallade brukarspecialister), som är ett sätt att adressera problematiken med bristande delaktighet. Peer support innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa anställs inom socialpsykiatrins verksamheter.

95 %

av de personer som bor på HVB inom socialpsykiatri är nöjda med sin handläggares bemötande.

Tabell 8:22 Andel brukare som uppger att de är nöjda med möjligheterna att påverka sitt stöd, uppdelat på kvinnor och män. 2020–2022

Insats	2020			2021			2022		
	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)
Boendestöd	87	88	87	86	86	87	90	87	88
Sysselsättning	89	88	90	83	81	83	84	87	85
HVB	73	67	76	64	71	64	78	86	82
Bostad med särskild service	75	75	75	60	73	65	62	68	65
Stödboende	75	76	74	76	80	79	70	79	76

Källa: Brukarundersökningen 2022 inom socialpsykiatri i Stockholm stad.

Bemötande

I varje enkät finns ett påstående som lyder *biståndsbedömaren behandlar mig väl*. Svaren på frågan är en sammanvägning av samtliga insatser och resultatet är uppdelat på insats, stadsdelsnämnd och kön. Resultaten av denna fråga redovisas i tabell 8:23. Majoriteten av de svarande instämmer med påståendet och menar att det stämmer bra eller ganska bra. Nöjdheten har ökat för insatserna boendestöd, sysselsättning och HVB men har minskat för insatserna bostad med särskild service och stödboende. Den största ökningen finns inom insatsen HVB, där det har skett en ökning från 85 procent nöjda till 95 procent.

Tabell 8:23 Andel brukare som uppger att de är nöjda med handläggarens bemötande, uppdelat på kvinnor och män. 2020–2022

Insats	2020			2021			2022		
	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)
Boendestöd	84	82	85	84	84	85	87	89	88
Sysselsättning	93	93	94	87	95	91	91	94	92
HVB	85	72	92	88	79	85	92	100	95
Bostad med särskild service	89	85	92	92	100	95	88	93	90
Stödboende	80	88	76	93	93	93	88	84	85

Källa: Brukarundersökningen 2022 inom socialpsykiatri i Stockholm stad.

9. FUNKTIONSNEDSÄTTNING

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Funktionsnedsättning	3
Målgruppsbeskrivning	3
Utredningar, insatser, biståndets omfattning och utformning	7
Insatser enligt LSS	7
Insatser enligt SoL	9
Insatser som kan ges antingen enligt SoL eller LSS inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning	13
Valfrihetsystem	15
Brukardelaktighet	18
Resultatindikatorer	18
Brukarundersökning för insatsen korttidshem	18
Brukarundersökning för insatserna daglig verksamhet samt bostad med särskild service för vuxna enligt LSS	18
Brukarundersökning för insatserna barnboende samt korttidstillsyn	19
Diskriminering	19

Funktionsnedsättning

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken, som har sin utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för målgruppen. *Stockholms stads program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning* är ett övergripande styrdokument för stadens arbete. Programmet bygger på konventionen.

Stockholms stad ger individuellt stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning genom bistånd enligt *lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)* och bistånd enligt *socialtjänstlagen (SoL)*. Staden har även ett basansvar för personlig assistans till personer som av Försäkringskassan beviljats statlig assistansersättning enligt *51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB)*.

LSS är en utpräglad rättighetslag som tillkom som ett komplement till socialtjänstlagen och annan lagstiftning. Det övergripande syftet med insatser enligt LSS är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet är att människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska kunna leva som andra och genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Enskilda ska ges största möjliga inflytande över hur insatserna ges.

Stöd enligt LSS ges till personer som omfattas av LSS personkrets 1, 2 eller 3 och som har behov av lagens insatser som inte är tillgodosedda på annat sätt. De tre personkretsarna enligt 1 § LSS är:

- personkrets 1: utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- personkrets 2: betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- personkrets 3: andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Lagen omfattar tio insatser. Andra individuella behov provas med stöd av SoL, även om personen omfattas av LSS.

Enligt SoL ska socialtjänsten verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialtjänsten ska även medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter dennes behov av särskilt stöd. SoL är en ramlag och genom bistånd enligt lagen ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet har också en rehabiliterande komponent genom att de insatser som ges ska stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Målgruppsbeskrivning

Målgruppen omfattar barn, unga och vuxna personer med funktionsnedsättning som har insatser enligt LSS och/eller SoL. Insatser enligt LSS ges inom verksamhetsområdena funktionsnedsättning, socialpsykiatri och äldreomsorg. I detta kapitel redovisas alla LSS-insatser som ges i Stockholms stad oavsett ålder eller verksamhetsområde.

Insatser enligt SoL som redovisas i detta kapitel avser endast insatser för personer med funktionsnedsättning i åldern 0-64 år. Personer med psykisk funktionsnedsättning betraktas i staden som en egen målgrupp och insatser enligt SoL för den målgruppen redovisas i denna rapport i kapitel 8 som avser socialpsykiatri.

Siffrorna i kapitlet har, med något undantag, mät datumet 1 oktober 2022 med anledning av att Socialstyrelsen gör sin insamling och sammanställning av nationell LSS-statistik då. Så långt det är möjligt återanvänds Stockholms stads underlag till Socialstyrelsens LSS-statistik i denna rapport då dessa siffror har granskats på individnivå av varje stadsdelsnämnd. Om ett annat datum än den 1 oktober har använts eller om en annan källa använts än stadens verksamhetssystem *Sociala system*, anges detta för respektive tabell.

Antalet unika individer med insats enligt LSS var under 2022 totalt 4 688 personer (exklusive insatsen råd och stöd som regionen ansvarar för), vilket innebär en ökning med 41 personer från året innan. Antalet personer med bistånd enligt SoL var 2 615 personer, vilket innebär att det inte skett någon förändring sedan föregående år.

Antalet unika individer med insats enligt både LSS och SoL var totalt 692 personer under 2022, vilket innebär en ökning med fyra personer från året innan. En vanligt förekommande kombination av insatser enligt båda lagrummen är boendestöd enligt SoL och daglig verksamhet enligt LSS.

Antalet personer med beslut om assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) från Försäkringskassan var totalt 1 052 personer i december 2022, vilket är en minskning med 18 personer jämfört med föregående år. Kommunen är kostnadsansvarig för de 20 första timmarna per vecka för varje enskild person som har beslut om assistansersättning.

Fördelningen mellan män och kvinnor samt totalt antal för respektive lagrum de senaste tre åren redovisas i kommande tabell.

4 688

personer erhöll insatser enligt LSS och 2 615 personer erhöll insatser enligt SoL. 692 personer erhöll insats enligt både LSS och SoL.

Tabell 9:1 Antal personer med insats enligt LSS, SoL respektive SFB per lagrum, samt fördelning mellan kvinnor och män, 2020–2022

Lagrum	2020			2021			2022		
	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt
LSS*	39	61	4606	38	62	4647	38	62	4688
SoL*	53	47	2537	53	47	2615	54	46	2615
Både LSS och SoL*	50	50	672	52	48	688	53	47	692
SFB**	43	57	1083	43	57	1070	44	56	1052

Källa: Sociala System.

*Avser nettovärdet, det vill säga unika individer med insats enligt endast LSS, endast SoL, eller både LSS och SoL.

**Källa Försäkringskassan, december 2022.

Av de personer som var aktuella inom de olika lagrummen var fördelningen mellan könen densamma som föregående år. Kvinnor erhöll insatser enligt LSS samt socialförsäkringsbalken (SFB) i mindre utsträckning än män. Vid insatser enligt SoL var skillnaden mellan könen mindre men något fler kvinnor än män erhöll insatser enligt SoL.

I Stockholms stad erhöll totalt 4 688 personer insatser enligt LSS och 2 615 personer insatser enligt SoL under 2022. Det var 692 personer som erhöll insats enligt både LSS och SoL. I kommande tabeller redovisas fördelningen av dessa ärenden utifrån respektive lagstiftning fördelat på kön och nämnd för 2022.

Tabell 9:2 Antal personer med insats enligt LSS och SoL per nämnd, samt fördelning mellan kvinnor och män, 2022

Stadsdelsnämnd	LSS*			SoL*			Både LSS och SoL*		
	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal totalt
Rinkeby-Kista	38	62	350	56	44	185	65	35	34
Spånga-Tensta	38	62	272	49	51	113	52	48	33
Hässelby-Vällingby	34	66	456	52	48	242	55	45	93
Bromma	38	62	294	66	34	152	58	42	77
Kungsholmen	40	60	202	66	34	131	34	66	38
Norrmalm	39	61	217	47	53	79	47	53	19
Östermalm	41	59	176	55	45	124	61	39	28
Södermalm	40	60	493	57	43	350	45	55	44
Enskede-Årsta-Vantör	40	60	540	49	51	268	56	44	94
Skarpnäck	35	65	279	50	50	214	52	48	54
Farsta	36	64	420	56	44	295	58	42	65
Hägersten-Älvsjö	39	61	629	53	47	272	54	46	63
Skärholmen	35	65	318	55	45	176	34	66	50
Socialnämnden	31	69	42	21	79	14	0	0	0
Totalt i staden	38	62	4688	54	46	2615	53	47	692

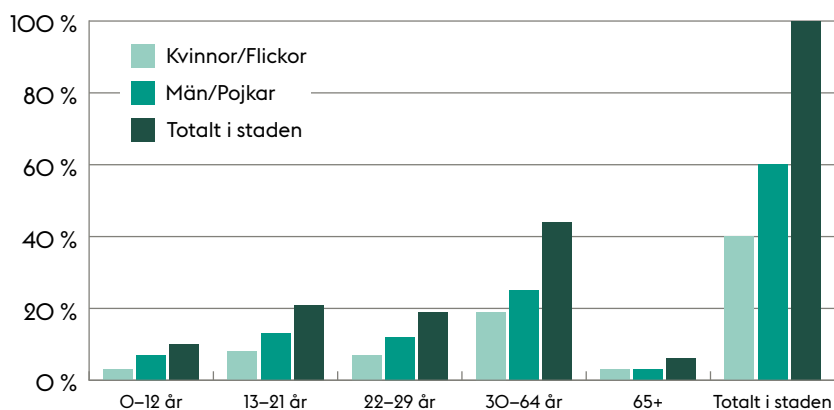
Källa: Sociala System.

*Avser nettovärdet, det vill säga individer med insats enligt endast LSS, SoL, eller både LSS och SoL.

Hägersten-Älvsjö var den stadsdelsnämnd som hade flest antal personer med beviljad insats och socialnämnden var den nämnd som hade minst antal personer med beviljad insats. Med socialnämnden avses här personer med insats beviljad via gruppen för bedömning och förmedling (avser främst bostad med särskild service enligt LSS) samt Enheten för hemlösa (insatser enligt SoL).

I följande två figurer redovisas andelen personer med beslut enligt LSS och SoL fördelat på åldersgrupp och kön.

Figur 9:1 Andel personer med insats enligt LSS, fördelat på åldersgrupp och kön, 2022

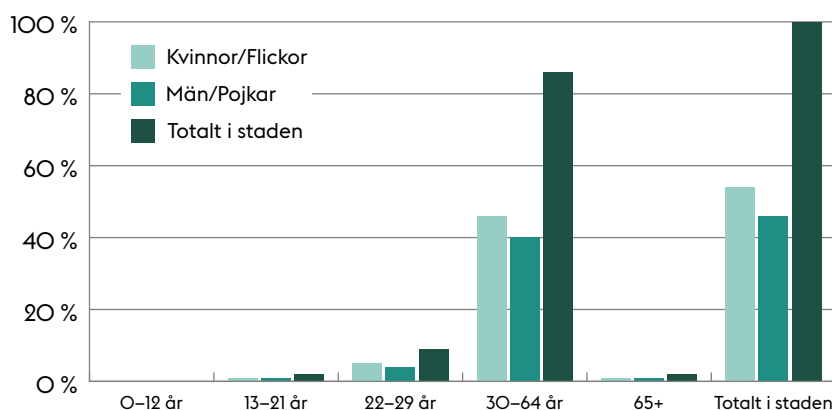
Källa: Sociala System.

En stor del av de som erhöll insatser enligt LSS befann sig inom åldersspannet 30–64 år (44 procent) vilket motsvarar 2 366 personer. Inom denna åldersgrupp befann sig 18 procent inom åldersgruppen 30–39 år, 12 procent inom åldersgruppen 40–49 år och 14 procent inom åldersgruppen 50–64 år.

Andelen pojkar eller män som fick stöd enligt LSS var högre än andelen flickor eller kvinnor i alla åldersgrupper utom 65 år och äldre. En förklaring till könsskillnaderna kan vara skillnader i förekomst av olika diagnoser vilket Socialstyrelsen konstaterat i lägesrapport 2022 avseende insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Av lägesrapporten framgår att vissa diagnoser som är kopplade till personkrets 1 är vanligare bland män än kvinnor i totalbefolkningen, så som utvecklingsstörning och autism.¹

Figur 9:2 Andel personer med insats enligt SoL, fördelat på åldersgrupp och kön, 2022

Källa: Sociala System.

När det gäller insatser enligt SoL är fördelningen förhållandevis jämn mellan könen men en viss skillnad finns. Andelen kvinnor som fick stöd enligt SoL var högre i åldersgrupperna 22–29 år och 30–64 år. Skillnaden mellan könen var störst i åldersgruppen 30–64 år.

Insatser enligt SoL ges främst till vuxna personer med funktionsnedsättning. Inom åldersspannet 0–12 år var det endast 14 personer som erhöll insats enligt SoL. En förklaring till att få personer återfinns i det lägsta åldersspannet kan vara att barn med funktionsnedsättning som har behov av insatser från socialtjänsten i stor utsträckning tillhör någon av personkretsarna i LSS och därmed erhåller insatser enligt denna lag. De allra flesta som erhöll insatser enligt SoL befann sig inom åldersspannet 30–64 år (86 procent) vilket motsvarar 2 843 personer. Inom denna åldersgrupp befann sig 16 procent i åldersgruppen 30–39 år, 18 procent i åldersgruppen 40–49 år och 52 procent i åldersgruppen 50–64 år. Åldersspannet 65 år och över utgjorde endast två procent vilket motsvarar 69 personer. Anledningen till att få återfinns i det högsta åldersspannet är att de flesta ärenden inom lagrummet överlämnas till äldreomsorgen i samband med att den enskilde fyller 65 år. De ärenden som fortsatt finns kvar inom området funktionsnedsättning rör med stor sannolikhet personer som av olika anledningar ännu inte hunnit överlämnas till äldreomsorgen trots att de fyllt 65 år.

¹ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning Lägesrapport 2022 – Socialstyrelsen

Utredningar, insatser, biståndets omfattning och utformning

Insatser enligt LSS

I Stockholms stad handläggs ansökningar om insatser enligt LSS i de 13 stadsdelsnämnderna samt inom socialnämnden. Med socialnämnden avses i det här sammanhanget gruppen för bedömning och förmedling.

LSS har tio definierade insatser, av vilka regionen ansvarar för den första insatsen (rådgivning och annat personligt stöd) och kommunen för de nio övriga insatserna.

Verkställda beslut enligt LSS

På ett år har antalet verkställda beslut enligt LSS minskat med nio beslut (från 7 720 beslut 2021 till 7 711 beslut 2022). Flest verkställda beslut fanns inom insatserna daglig verksamhet (3 010 beslut) och bostad med särskild service för vuxna (1 717 beslut).

Daglig verksamhet ökade med 76 verkställda beslut, bostad med särskild service för vuxna ökade med 28 beslut och insatsen korttidstillsyn ökade med fyra beslut.

Insatsen korttidsvistelse har minskat med 20 beslut, insatsen avlösarservice minskade med 17 beslut och personlig assistans minskade med 15 beslut. Insatsen ledsagarservice minskade med 13 beslut.

Från att tidigare ha ökat i antal har antalet verkställda beslut om bostad med särskild service för barn och ungdomar minskat med åtta verkställda beslut. Den största minskningen avser insatsen kontaktperson som har minskat med 44 beslut sedan föregående år.

Fördelningen mellan könen är ojämn, sett till antal verkställda beslut. Pojkar och män hade fler verkställda beslut än flickor och kvinnor inom samtliga LSS-insatser. Skillnaderna var som minst inom insatserna kontaktperson och personlig assistans och som störst inom insatserna avlösarservice och korttidstillsyn.

Tabellen nedan visar antal verkställda beslut enligt LSS uppdelat på respektive insats i alla åldrar. En individ kan ha beslut om flera insatser samtidigt.

Tabell 9:3 Antal verkställda beslut enligt LSS per insats, totalt och uppdelat på kön, 2020–2022

Insats	2020			2021			2022		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Personlig assistans	130	158	288	122	155	277	122	140	262
Ledsagarservice	298	422	720	296	413	709	287	409	696
Kontaktperson	228	249	477	224	249	473	193	236	429
Avlösarservice	121	351	472	123	355	478	124	337	461
Korttidsvistelse	260	432	692	242	391	633	238	375	613
Korttidstillsyn	158	283	441	147	291	438	139	303	442
Bostad med särskild service för barn/ungdomar*	23	54	77	27	62	89	27	54	81
Bostad med särskild service för vuxna	686	975	1661	694	995	1689	701	1016	1717
Daglig verksamhet	1184	1684	2868	1230	1704	2934	1263	1747	3010
Totalt i staden	3088	4608	7696	3105	4615	7720	3094	4617	7711

Källa: Sociala System.

*Barn och unga definieras som personer upp till och med 23 år.

Pojkar och män hade fler verkställda beslut än flickor och kvinnor inom samtliga LSS-insatser år 2022.

Stadsdelsnämnderna uttrycker att det finns behov av bostäder med särskild service för målgrupper med specifika behov.

En övervägande del av besluten om bostad med särskild service verkställs i gruppboestad.

Bostad med särskild service för vuxna

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS verkställs i gruppboestad eller serviceboestad. Boende i gruppboestad är till för vuxna personer som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. I gruppboestaden ska det finnas fast kollektiv bemanning som i huvudsak ska vara tillräcklig för att täcka den enskildes hela stödbehov. Antalet boende i en gruppboestad bör vara litet. En serviceboestad består av fullvärdiga lägenheter som är geografiskt samlade i samma bostadsområde. De boende som så önskar har tillgång till samvaro i gemensamhetslokal. Dygnet-runt-stöd med en fast personalgrupp finns och den enskilde ska erbjudas stöd i den egna lägenheten utifrån sitt behov. Lägenheterna är ofta anpassade efter den enskildes behov och samlade i samma hus eller i kringliggande hus.

Behovet av bostad med särskild service har inte kunnat tillgodoses inom stadens befintliga verksamheter på flera år och anledningarna till detta är flera. Långa byggprocesser och svårighet att matcha behov med utbyggnadstakt är några förklaringar. För att tillgodose behovet av bostäder med särskild service behöver stadsdelsnämnderna upprätta avtal med privata aktörer utanför stadens valfrihetssystem (LOV).

Stadsdelsnämnderna uttrycker att det finns behov av bostäder med särskild service för målgrupper med specifika behov. Det kan till exempel handla om personer med autism och/eller intellektuell funktionsnedsättning som har ett svårt utmanande beteende eller beroendeproblematik, personer med förvärvat hjärnskada, yngre personer med demenssjukdom eller personer i behov av teckenspråkig miljö. Stadsdelsnämnderna uttrycker även att det finns behov av bostäder med särskild service för personer som har ett stort omvårdnadsbehov till följd av fysisk funktionsnedsättning. Tabellen nedan beskriver fördelningen av antal verkställda beslut om bostad med särskild service enligt LSS uppdelat på gruppboestad eller serviceboestad fördelat på kön.

Tabell 9:4 Antal personer som bor på bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, uppdelat på typ av bostad samt andel kvinnor och män, 2022

Typ av bostad	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Totalt antal
Gruppboestad	41	59	1204
Serviceboestad	41	59	503
Uppgift saknas	*	**	10
Totalt i staden	41	59	1717

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej.

**Motsatsgrupp, för få för att redovisas

En övervägande del av besluten om bostad med särskild service verkställs i gruppboestad. Fler män hade verkställda beslut om bostad med särskild service än kvinnor. Fördelningen mellan könen är densamma oavsett om insatsen verkställs i en gruppboestad eller en serviceboestad.

Antal verkställda beslut per stadsdelsnämnd

Tabellen nedan visar hur antalet verkställda beslut för insatserna personlig assistans, daglig verksamhet, avlösarservice, bostad med särskild service för vuxna, kontaktperson och ledsagarservice är fördelade per 10 000 invånare och stadsdelsnämnd.

Skärholmen uppvisar högst antal verkställda beslut för insatserna personlig assistans, daglig verksamhet, bostad med särskild service, kontaktperson samt ledsagarservice. För insatsen avlösarservice uppvisar Skärholmen och Farsta högst antal verkställda beslut. Lägst antal beslut avseende insatsen personlig assistans återfinns på Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm. Bromma, Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm uppvisar lägst antal verkställda beslut när det gäller insatsen avlösarservice. Rinkeby-Kista, Kungsholmen och Östermalm uppvisar lägst antal verkställda beslut när det gäller insatsen kontaktperson. För resterande insatser som redovisas i tabellen återfinns lägst antal verkställda beslut på Östermalm.

Tabell 9:5 Antal verkställda beslut enligt LSS per 10 000 invånare efter stadsdelsnämnd, 2022

Stadsdelsnämnd	Personlig assistans	Daglig verksamhet	Avlösar-service	Bostad med särskild service	Kontaktperson	Ledsagar-service
Rinkeby-Kista	6	40	6	24	2	13
Spånga-Tensta	7	43	8	17	3	10
Hässelby-Vällingby	2	43	5	17	7	8
Bromma	2	28	2	14	5	3
Kungsholmen	1	21	2	14	2	3
Norrmalm	1	18	2	14	3	3
Östermalm	1	14	2	10	2	2
Södermalm	2	23	4	15	3	6
Enskede-Årsta-Vantör	4	34	4	17	7	7
Skarpnäck	2	39	5	22	9	11
Farsta	3	42	10	22	5	12
Hägersten-Älvsjö	2	29	6	18	3	7
Skärholmen	8	52	10	29	10	19
Totalt i staden	3	31	5	17	4	7

Källa: Sociala System och SCB.

Daglig verksamhet

Den som omfattas av LSS personkrets 1 eller 2 och är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet. Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i en dom 2014² fastställt att yrkesverksam ålder i bestämmelsen om daglig verksamhet motsvarar förvärvsarbete fram till normal pensionsålder. Beträffande vad som är normal pensionsålder utgick HFD från att pensionssystemet då byggde på en rätt att kvarstå i anställning till 67 års ålder. Yrkesverksam ålder motsvarar enligt HFD därmed tiden för rätt att kvarstå i anställning. Från 1 januari 2020 höjdes pensionsåldern, och därmed rätten att kvarstå i anställning, till 68 år. Från 1 januari 2023 höjdes rätten till 69 år. HFD:s prejudikat av vad som avses med yrkesverksam ålder höjs därmed också.

I stadens riktlinjer framgår att det inte finns något som hindrar att en person som uppnått pensionsålder kan få behålla sin insats för att förebygga isolering och passivisering. Utifrån detta finns det därför en möjlighet att efter individuell prövning bevilja fortsatt insats i form av daglig verksamhet när den enskilde uppnått pensionsålder.

År 2022 var det totalt nio personer som hade kvar insatsen daglig verksamhet när de fyllt 68 år. Det är en minskning med fyra personer sedan föregående år.

Insatser enligt SoL

I Stockholms stad handläggs ansökningar om insatser enligt SoL i de 13 stadsdelsnämnderna samt inom socialnämnden. Med socialnämnden avses i det här sammanhanget gruppen för bedömning och förmedling samt Enheten för hemlösa.

Inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning beviljas bland annat insatserna avlösning, boendestöd, bostad med särskild service, dagverksamhet, hemtjänst, kontaktperson, korttidsvistelse för barn och unga, korttidsboende för vuxna, ledsagning och trygghetslarm enligt SoL.

² HFD 2014 ref 41

Verkställda beslut enligt SoL

Under det senaste året har antalet verkställda beslut enligt SoL ökat med fem beslut (från 4 127 beslut 2021 till 4 132 beslut 2022).

Flest verkställda beslut fanns inom insatserna boendestöd (1 453 beslut) och hemtjänst (1 298 beslut). Antal verkställda beslut om hemtjänst har minskat med 15 beslut och trygghetslarm har minskat med nio beslut. Insatsen bostad med särskild service enligt SoL har minskat med två beslut, avlösning minskade med tre beslut och ledsagning minskade med 30 beslut. Insatserna korttidsvistelse för barn och unga och dagverksamhet har ökat sedan föregående år. Korttidsboende för vuxna har ökat med tre beslut och kontaktperson ökade med sju beslut.

Kvinnor hade fler verkställda beslut än män inom boendestöd, hemtjänst, kontaktperson, korttidsvistelse för barn och unga, ledsagning och trygghetslarm enligt SoL.

Den största ökningen avser insatsen boendestöd där antal verkställda beslut har ökat med 49 beslut sedan föregående år.

Av *Socialstyrelsens* lägesrapport 2022³ framgår att antal personer med beslut om boendestöd har ökat med 60 procent sedan 2007. I lägesrapporten anges att en anledning till att boendestöd fortsätter att öka kan vara ökad psykisk ohälsa. En annan anledning kan enligt Socialstyrelsen vara att kommunerna i allt högre utsträckning tillgodoser behoven hos gruppen. I 2019 års lägesrapport⁴ konstaterade Socialstyrelsen att det är vanligt att personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism har insatsen. Stadsdelsnämnderna uttrycker att insatsen ofta beviljas till personer med autism. Stadsdelsnämnderna uttrycker även att det kan vara svårt att få god man och att boendestöd då ofta beviljas för att stötta den enskilde.

Till skillnad från verkställda beslut enligt LSS, där män hade fler verkställda beslut än kvinnor inom alla insatser, hade kvinnor fler verkställda beslut än män inom mer än hälften av insatserna enligt SoL.

I tabellen nedan redovisas antal verkställda beslut enligt SoL per insats, totalt och uppdelat på kön. En individ kan ha beslut om flera insatser samtidigt.

Tabell 9:6 Antal verkställda beslut enligt SoL per insats, totalt och uppdelat på kön, 2020–2022

Insats	2020			2021			2022		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Avlösning	13	16	29	8	17	25	11	11	22
Boendestöd	645	668	1313	705	699	1404	747	706	1453
Bostad med särskild service	27	37	64	31	46	77	33	42	75
Dagverksamhet	4	15	19	**	**	**	**	**	18
Hemtjänst	722	562	1284	747	566	1313	733	565	1298
Kontaktperson	36	24	60	33	17	50	40	17	57
Korttidsvistelse barn/unga***	0	5	5	*	*	*	*	*	5
Korttidsboende vuxna	6	13	19	12	13	25	14	14	28
Ledsagning	228	172	400	213	170	383	206	147	353
Trygghetslarm	458	366	824	470	362	832	454	369	823
Totalt i staden	2139	1878	4017	2227	1900	4127	2249	1883	4132

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas ej

**Motsatsgrupp, för få för att redovisas.

***Barn och unga definieras som personer upp till och med 17 år.

³ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning Lägesrapport 2022 – Socialstyrelsen.

⁴ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning Lägesrapport 2019 – Socialstyrelsen.

Antal verkställda beslut per stadsdelsnämnd

Tabellen nedan visar hur antalet verkställda beslut för insatserna boendestöd, hemtjänst, trygghetslarm, ledsagning samt bostad med särskild service är fördelade per 10 000 invånare och stadsdelsnämnd.

Skarpnäck uppvisar högst antal verkställda beslut för insatsen boendestöd och Skärholmen uppvisar högst antal verkställda beslut för insatserna hemtjänst och trygghetslarm. Farsta uppvisar högst antal verkställda beslut för insatsen ledsagning. Högst antal beslut avseende bostad med särskild service återfinns hos Skärholmen och Farsta.

Lägst antal beslut avseende insatserna boendestöd, hemtjänst och trygghetslarm återfinns på Norrmalm.

Spånga-Tensta, Bromma, Norrmalm och Östermalm uppvisar lägst antal verkställda beslut när det gäller insatsen ledsagning. Kungsholmen, Norrmalm och Enskede-Årsta-Vantör uppvisar lägst antal verkställda beslut när det gäller insatsen bostad med särskild service.

Tabell 9:7 Antal verkställda beslut enligt SoL per 10 000 invånare efter stadsdelsnämnd, 2022

Stadsdelsnämnd	Boendestöd	Hemtjänst	Trygghetslarm	Ledsagning	Bostad med särskild service
Rinkeby-Kista	16	20	13	6	1
Spånga-Tensta	14	17	11	1	1
Hässelby-Vällingby	22	14	9	3	1
Bromma	13	9	5	1	1
Kungsholmen	10	10	5	2	0
Norrmalm	6	5	3	1	0
Östermalm	7	7	5	1	1
Södermalm	10	14	8	6	1
Enskede-Årsta-Vantör	15	13	10	4	0
Skarpnäck	31	18	14	5	1
Farsta	28	21	13	11	2
Hägersten-Älvsjö	13	11	7	2	1
Skärholmen	23	27	17	7	2
Totalt i staden	15	13	8	4	1

Källa: Sociala System och SCB.

Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning

I Stockholms stad finns ett kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (KBF). Bostadsbidraget är ett åtagande från stadens sida och ska utgöra ett komplement till de bostadsbidrag och bostadstillägg som söks hos Försäkringskassan. Syftet är att underlätta för personer med funktionsnedsättning att få en bostad som är ändamålsenlig med hänsyn till funktionsnedsättningen.

En förutsättning för att KBF ska kunna beviljas är att den enskilde är folkbokförd och bosatt i Stockholms stad och kan påvisa en merkostnad för bostaden. Med merkostnad avses att behovet av bostaden ska vara föranlett av den enskildes funktionsnedsättning och att kostnaden för bostaden överskrider aktuella gränsvärden. Handläggning och beslut om KBF sköts av stadsdelsnämnderna. Beslut om KBF fattas med stöd av 4 kap. 2 § SoL eftersom någon rätt till kommunalt bostadsbidrag inte finns enligt socialtjänstlagen.

655

personer var beviljade kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning år 2022, vilket är en minskning med 57 personer sedan föregående år.

KBF har beviljats för sammanlagt 655 personer under 2022. Antalet personer som erhåller bidraget har minskat under de senaste fem åren, det senaste året med 57 personer. Fördelningen över staden varierar mellan sju personer (Spånga-Tensta) och 102 personer (Södermalm). Av de som erhöll bidraget under året var 45 procent kvinnor och 55 procent män.

Tabell 9:8 Antal personer med kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (KBF) per nämnd, totalt samt uppdelat på kön, 2022

Stadsdelsnämnd	Kvinnor	Män	Totalt
Rinkeby-Kista	15	19	34
Spånga-Tensta	*	*	7
Hässelby-Vällingby	24	18	42
Bromma	23	34	57
Kungsholmen	28	34	62
Norrmalm	35	35	70
Östermalm	22	21	43
Södermalm	49	53	102
Enskede-Årsta-Vantör	26	32	58
Skarpnäck	**	**	24
Farsta	11	19	30
Hägersten-Älvsjö	40	54	94
Skärholmen	12	20	32
Socialnämnden	-	-	-
Totalt i staden	298	357	655

Källa: Sociala System.

*Antal under 4 redovisas inte.

**Motsatsgrupp, för få för att redovisas.

Totalt redovisar staden 10 712 218 kronor för kostnader för KBF 2022. Stadens kostnader har minskat med 984 672 kronor under det senaste året. År 2022 var den genomsnittliga årskostnaden för KBF 16 355 kronor per person och år, vilket motsvarar 1 363 kronor per månad. Både antal personer som beviljats bidraget samt kostnaderna har minskat sedan föregående år.

Vid årsskiftet 2021/2022 trädde lagändringar rörande bostadstillägg samt sjuk- och aktivitetsersättning i kraft. Lagändringarna innebar att bostadstillägget till personer med sjuk- och aktivitetsersättning höjdes. Även taket för det särskilda bostadstillägget höjdes. Garantinivåerna för hel sjukersättning och aktivitetsersättning höjdes också⁵. En förklaring till att både antal personer som beviljats bidraget samt att kostnaderna har minskat kan vara de lagändringar som trädde i kraft vid årsskiftet 2021/2022. Enligt Stockholms stads riktlinjer ska KBF minskas med 20 procent av den del av den beräknade bidragsgrundande årsinkomsten som för ensamstående överstiger fem gånger prisbasbeloppet⁶ och för barnfamiljer och sammanboende åtta gånger prisbasbeloppet. En högre inkomst kan innebära att bidraget minskas eller dras in helt.

⁵ För att läsa mer, gå in på www.forsakringskassan.se och sök på Förändringar i lagstiftning för socialförsäkringen årsskiftet 2022

⁶ Prisbasbeloppet fastställs av regeringen och justeras varje år. År 2022 var prisbasbeloppet 48 300 kronor.

Tabell 9:9 Antal kronor i kostnad för kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (KBF) per nämnd, 2020-2022

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	498 478	418 540	372 086
Spånga-Tensta	124 180	111 652	109 346
Hässelby-Vällingby	462 556	441 898	329 705
Bromma	870 500	878 979	909 142
Kungsholmen	1 302 170	1 367 756	912 414
Norrmalm	1 625 666	1 529 145	1 468 900
Östermalm	1 320 393	1 257 361	1 187 176
Södermalm	2 106 873	2 075 599	1 984 864
Enskede-Årsta-Vantör	804 083	893 827	811 635
Skarpnäck	371 684	271 601	246 631
Farsta	354 687	445 149	465 777
Hägersten-Älvsjö	1 564 584	1 628 884	1 615 170
Skärholmen	349 141	376 499	299 372
Socialnämnden	0	0	0
Totalt i staden	11 754 995	11 696 890	10 712 218

Källa: Stadsledningskontoret.
2020-2021 uppgifter i tabellen är hämtade från tidigare socialtjänstrapporter.

Stadsdelsnämnderna har möjlighet att söka ersättning från kommunfullmäktige för de kostnader de har för KBF. Möjlighet till ersättning omfattar samtliga boenden, både befintliga och nybyggnation.

Insatser som kan ges antingen enligt SoL eller LSS inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning

Ledsagarservice och ledsagning

Ledsagning är en insats som syftar till att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga i samhällslivet. Insatsen beviljas antingen enligt LSS (ledsagarservice) eller enligt SoL (ledsagning).

I Stockholms stads riktlinjer framgår vad insatsen kan omfatta med utgångspunkt i den enskildes behov och önskemål. Riktlinjerna omfattar även en modell som ger möjlighet till flexibelt användande av insatsen och möjlighet att utföra aktiviteter som medför omkostnader för ledsagaren samt möjligheten att ansöka om omkostnadsersättning för en mer kostsam aktivitet en till två gånger per år. Insatsen beviljas i ett visst antal timmar per månad och flexibiliteten innebär att beviljade timmar kan fördelas enligt den enskildes önskemål under perioder om tre månader. När en tremånadersperiod tar slut börjar en ny. Timmar kan inte föras över mellan tremånadersperioderna.

Fler personer har beviljats insatsen enligt LSS (696 personer) än enligt SoL (353 personer) år 2022. Antal personer per stadsdelsnämnd som beviljats insatsen enligt LSS eller SoL varierar. Inom ledsagarservice (LSS) var spannet i stadsdelsnämnderna från 20 till 90 personer och inom ledsagning (SoL) var spannet från 5 till 79 personer. Socialnämnden har under året inte beviljat varken ledsagarservice enligt LSS eller ledsagning enligt SoL. Antal personer som har beviljats insatsen, både vad gäller LSS och SoL, har minskat sedan föregående år. Antal personer som har beviljats insatsen enligt LSS har minskat med 13 personer. Antal personer som har beviljats insatsen enligt SoL har minskat med 30 personer.

Till skillnad från föregående år är genomsnittligt antal beviljade timmar något högre inom ledsagning enligt SoL i förhållande till ledsagarservice enligt LSS. Det genomsnittliga antalet beviljade timmar inom ledsagarservice enligt LSS har minskat sedan föregående år.

Genomsnittligt antal timmar enligt SoL och LSS varierar mellan stadsdelsnämnderna. Det kan finnas olika anledningar till dessa skillnader så som demografi, enskilda individers individuella behov samt eventuella domar från förvaltnings- och kammarrätt. Medelvärdet kan påverkas mycket om någon eller några personer har beslut om ett stort antal timmar.

Tabell 9:10 Antal personer med beslut om ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL per nämnd, samt genomsnittligt antal beviljade timmar uppdelat på kön, 2022

Nämnd	LSS			SoL		
	Antal timmar		Antal personer	Antal timmar		Antal personer
	Kvinnor (Mv)	Män (Mv)	Totalt	Kvinnor (Mv)	Män (Mv)	Totalt
Rinkeby-Kista	8	11	66	8	8	32
Spånga-Tensta	10	10	39	4	7	5
Hässelby-Vällingby	9	8	61	8	9	23
Bromma	11	7	27	9	22	5
Kungsholmen	28	10	20	16	13	16
Norrmalm	11	16	22	13	12	6
Östermalm	12	10	20	13	14	9
Södermalm	10	10	79	11	12	79
Enskede-Årsta-Vantör	12	9	76	12	11	39
Skarpnäck	13	13	52	13	11	22
Farsta	10	10	74	16	16	68
Hägersten-Älvsjö	12	12	90	12	15	24
Skärholmen	9	8	70	11	8	25
Socialnämnden	-	-	0	-	-	0
Totalt i staden	11	10	696	12	12	353

Källa: Sociala System samt uppgifter till Socialstyrelsen (LSS).

Avlösarservice och avlösning

Avlösning innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhöriga eller andra närstående och beviljas antingen enligt LSS (avlösarservice) eller enligt SoL (avlösning). Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och önskemål och med stor flexibilitet. Insatsen beviljas med ett antal timmar per månad. De timmar som inte nyttjas kan inte flyttas över till nästkommande månad.

Avlösarservice enligt LSS är vanligast förekommande bland barn och ungdomar samt unga vuxna som fortfarande bor kvar hemma med sina föräldrar. Avlösning enligt SoL kan beviljas till barn och ungdomar som har ett stort omvårdnads- och tillsynsbehov men som inte tillhör någon av LSS personkretsar. Insatsen kan även beviljas till vuxna personer vars anhöriga vårdar och hjälper den enskilde i hemmet.

Fler personer har beviljats insatsen enligt LSS (461 personer) än enligt SoL (22 personer) år 2022. Genomsnittligt antal beviljade timmar är dock högre inom avlösning enligt SoL i förhållande till avlösarservice enligt LSS. En anledning till att genomsnittligt antal timmar är högre enligt SoL kan vara att de som ansöker om insatsen ofta är personer som har ett omfattande omvårdnads- och tillsynsbehov som inte kan tillgodoses på annat sätt. Antal personer per stadsdelsnämnd som beviljats insatsen enligt LSS eller SoL varierar. Inom avlösarservice (LSS) var spannet i stadsdelsnämnderna från 14 till 75 personer och inom avlösning (SoL) var spannet från noll till fem personer. Socialnämnden har under året inte beviljat varken avlösarservice enligt LSS eller avlösning enligt SoL. Antal personer som har beviljats insatsen, både vad gäller LSS och SoL, har minskat sedan föregående år. Antal personer som har beviljats insatsen enligt LSS

har minskat med 17 personer. Antal personer som har beviljats insatsen enligt SoL har minskat med tre personer.

Genomsnittligt antal timmar enligt SoL och LSS varierar mellan stadsdelsnämnderna. Det kan finnas olika anledningar till dessa skillnader så som demografi, familjesammansättning, enskilda individers individuella behov samt eventuella domar från förvaltnings- och kammarrätt. Medelvärde kan påverkas mycket om någon eller några personer har beslut om ett stort antal timmar.

Tabell 9:11 Antal personer med beslut om avlösarservice enligt LSS och avlösning enligt SoL per nämnd, samt genomsnittligt antal beviljade timmar uppdelat på kön, 2022

Nämnd	LSS			SoL		
	Antal timmar		Antal personer	Antal timmar		Antal personer
	Kvinnor (Mv)	Män (Mv)	Totalt	Kvinnor (Mv)	Män (Mv)	Totalt
Rinkeby-Kista	8	6	31	-	-	0
Spånga-Tensta	9	8	32	-	-	0
Hässelby-Vällingby	4	9	36	6	60	*
Bromma	9	9	20	-	-	0
Kungsholmen	8	20	14	60	9	*
Norrmalm	16	7	18	-	-	0
Östermalm	12	17	15	14	-	*
Södermalm	12	12	56	42	11	5
Enskede-Årsta-Vantör	10	10	46	12	-	*
Skarpnäck	10	11	22	8	43	*
Farsta	10	9	60	8	16	*
Hägersten-Älvsjö	12	12	75	10	13	4
Skärholmen	6	11	36	-	14	*
Socialnämnden	-	-	0	-	-	0
Totalt i staden	10	10	461	23	20	22

Källa: Sociala System samt uppgifter till Socialstyrelsen (LSS).

*Antal under 4 redovisas ej.

Valfrihetssystem

Stockholms stad tillämpar valfrihet enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) vilket ger den enskilde möjlighet att välja vilken utförare som ska utföra vissa insatser enligt SoL och LSS. De verksamheter som ingår i valfrihetssystemet är utförare i stadens egen regi, upphandlade entreprenader samt de som ansökt om och slutit avtal med staden enligt LOV. Verksamheterna presenteras på stadens hemsida, under fliken stöd vid funktionsnedsättning. Här kan den enskilde få information om verksamheternas innehåll vilket sedan kan vara till hjälp vid valet av utförare.

I stadens förfrågningsunderlag finns det reglerat vilka krav som gäller för de privata verksamheter som ingår i stadens LOV. För att främja likvärdiga insatser, bidra till ökad kvalitet samt förtydliga att samma krav gäller för stadens egen regi som för privata verksamheter med LOV-avtal finns uppdragsbeskrivningar inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning. I uppdragsbeskrivningarna beskrivs kraven som staden har på verksamheter i stadens egen regi för respektive insats.

Tabell 9:12 Antal verksamheter med LOV-avtal per insats, 2020–2022

Insats	2020	2021	2022
Ledsagar-/avlösarservice (SoL & LSS)	85	77	74
Korttidshem	36	36	35
Korttidstillsyn	9	9	9
Bostad med särskild service för barn och unga	9	9	8
Bostad med särskild service vuxna	3	4	5
Daglig verksamhet	135	144	155
Totalt i staden	277	279	286

Källa: Enheten för juridik, upphandling och föreningsstöd, socialförvaltningen.

Sedan flera år tillbaka är daglig verksamhet den insats där antalet verksamheter har ökat mest, elva nya verksamheter har gått med i stadens LOV under 2022.

Sedan flera år tillbaka är daglig verksamhet den insats där antalet verksamheter har ökat mest, elva nya verksamheter har gått med i stadens LOV under 2022. För insatsen bostad med särskild service för vuxna finns det sedan tidigare två utförare med verksamheter anslutna genom LOV-avtal med staden där den ena utföraren har tre verksamheter i stadens LOV och den andra utföraren har en verksamhet. Under året har ytterligare en utförare slutit avtal med staden så nu finns det sammantaget fem privata utförarverksamheter. Staden arbetar aktivt med att kartlägga behovet, samordna och planera för att möjliggöra fler platser i bostäder med särskild service samt att verka för att fler utförare ska sluta avtal med staden.

I tabellen nedan redovisas antal verkställda beslut för vuxna fördelat per insats och regi-form. Ett individuellt avtal innebär att stadsdelsnämnden behövt verkställa insatsen hos en verksamhet som inte är med i stadens LOV. Orsaken till det kan bland annat vara att den enskildes behov inte kan tillgodoses hos någon av verksamheterna eller att det inte finns tillräckligt med platser inom LOV. Stadsdelsnämnden behöver då förhandla med verksamheten om kraven och priset för insatsen. Individuella avtal förekommer i stor utsträckning inom insatsen bostad med särskild service för vuxna. Andelen beslut inom insatsen som verkställs med individuella avtal har ökat under året med en procent, och ligger nu på 26 procent. Sett till antal individuella avtal så handlar det om en ökning med 22 stycken.

Tabell 9:13 Antal och andel verkställda beslut för vuxna per insats (LSS och SoL), uppdelat på regi samt kvinnor och män, 2022

Regiform		Ledsagning (SoL)/ Ledsagarservice (LSS)		Avlösning (SoL)/ Avlösarservice (LSS)		Korttidsvistelse (LSS)		Bostad med särskild service (LSS)		Daglig verksamhet (LSS)**	
		Antal	Total (%)	Antal	Total (%)	Antal	Total (%)	Antal	Total (%)	Antal	Total (%)
Egen regi	Kvinnor	73	21	*	21	19	34	378	50	377	27
	Män	93		*		26		489		442	
Entreprenad	Kvinnor	0	0	0	0	13	26	167	21	76	5
	Män	0		0		21		190		81	
Privat regi (LOV)	Kvinnor	332	77	10	79	19	31	15	2	742	59
	Män	276		12		22		16		1032	
Individuella avtal	Kvinnor	*	*	0	0	*	*	134	26	56	8
	Män	*		0		*		314		180	
Intraprenad	Kvinnor	0	0	0	0	0	0	7	1	0	0
	Män	0		0		0		5		0	
Uppgift saknas		18	2	0	0	10	8	*	*	24	1
Totalt i staden		794	100	28	100	132	100	1717	100	3010	100

Källa: Sociala System.

* Antal under 4 redovisas ej. Justerat totalt antal för korttidsvistelse. Andelen baseras på justerad totalen.

** Daglig verksamhet kan beviljas från 16 år.

I tabellen nedan redovisas verkställda beslut för insatser som riktar sig till barn och unga. Här kan man se att det förekommer flest individuella avtal för insatsen bostad med särskild service där 59 procent av besluten verkställs med individuellt avtal. Restande besluten verkställs i verksamheter som drivs i privat regi och som ingår i stadens LOV. Stadsdelsnämnder har uttryckt att det kan vara svårt att verkställa beslut för denna insats, att efterfrågan är större än tillgången till platser i LOV. Bostad med särskild service för barn och unga är den enda LSS-insatsen i LOV där staden inte driver någon verksamhet i egen regi.

Tabell 9:14 Antal och andel verkställda beslut för barn/ungdomar per insats (LSS & SoL), uppdelat på regi samt flickor och pojkar, 2022

Regi		Avlösning (SoL)/ Avlösarservice (LSS)		Korttidsvistelse (LSS)		Korttidstillsyn (LSS)**		Bostad med särskild service (LSS)***	
		Antal	Total (%)	Antal	Total (%)	Antal	Total (%)	Antal	Total (%)
Egen regi	Flickor	33		9		82		0	
	Pojkar	76	24	11	4	140	50	0	0
Entreprenad	Flickor	0	0	21		0		0	
	Pojkar	0	0	22	9	0	0	0	0
Privat regi (LOV)	Flickor	85		142		35		8	
	Pojkar	249	73	246	81	102	31	23	38
Individuella avtal	Flickor	0	0	4		22		18	
	Pojkar	0	0	10	3	58	18	30	59
Intraprenad	Kvinnor	0	0	0	0	0	0	0	0
	Män	0	0	0	0	0	0	0	0
Uppgift saknas		12	3	16	3	*	*	*	*
Totalt		455	100	481	100	442	100	81	100

Källa: Sociala System.

* Antal under 4 redovisas ej. Justerat totalt antal för Bostad med särskild service; andelen baseras på justerad totalen.

** Korttidstillsyn kan beviljas för 12–23 år.

*** Bostad med särskild service kan beviljas upp till 23 år.

Bostad med särskild service för barn och unga är den enda LSS-insatsen i LOV där staden inte bedriver någon verksamhet i egen regi.

59

procent av antalet verkställda beslut för insatsen bostad med särskild service enligt LSS för barn och ungdomar verkställs med individuella avtal.

Brukardelaktighet

Varje år genomför staden brukarundersökningar där resultatet sedan presenteras på stadens hemsida. Svaren i brukarenkäterna utgör mått på hur väl indikatorerna för verksamhetsområdet uppfylls.

Resultatindikatorer

Indikatorer mäter i vilken mån nämnder, enheter och bolag uppfyller kommunfullmäktiges mål. Indikatorerna påvisar utvecklingen av verksamheternas resultat och beskriver måluppfyllelsen.

Brukarundersökning för insatsen korttidshem

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) genomför ingen brukarundersökning för insatsen korttidshem utan för denna insats gör staden en egen brukarundersökning. Svarsfrekvensen i brukarundersökningen för 2022 var 45 procent, vilket är lägre än för år 2021 då svarsfrekvensen var 51 procent. I tabellen nedan visas resultatet för korttidshem kopplat till indikator antalet nöjda brukare.

Tabell 9:15 Andel nöjda brukare uppdelat på kvinnor och män, 2022

Indikator	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt (%)
Jag är nöjd med mitt korttidshem	94	90	92

Källa: Brukarundersökning 2022 inom funktionsnedsättning i Stockholms stad, SLK.

Brukarundersökning för insatserna daglig verksamhet samt bostad med särskild service för vuxna enligt LSS

Staden deltog under 2022 i SKR:s nationella brukarundersökning inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning, LSS, som genomförs i samarbete med Rådet för kommunala analyser (RKA). Staden lade till tre egna frågor för att kunna få svar på kommunfullmäktiges indikatorer. Alla grupp- och serviceboenden samt dagliga verksamheter har erbjudits att delta i undersökningen. Undersökningen genomfördes med en webbenkät. Enkäterna var anpassade för målgruppen med bildstöd och uppläsning på svenska, engelska, arabiska, dari och somaliska för att underlätta för brukarna att delta. Brukarna har även kunnat använda teckenspråk.

Syftet med undersökningen är att få kunskap om hur brukarna upplever kvaliteten i verksamheterna för att sedan, tillsammans med brukarna, kunna utveckla och förbättra verksamheterna. Frågorna i undersökningen avser att mäta fem kvalitetsområden: självbestämmande, kommunikation, bemötande, trygghet och trivsel. Undersökningsresultaten ger deltagande kommuner jämförbara mått på upplevd kvalitet som kan användas som ett kunskapsunderlag i förbättringsarbetet.

Nedan presenteras andel brukare som är nöjd med sin insats per nämnd, gäller insatserna gruppboende, serviceboende och daglig verksamhet.

Tabell 9:16 Andel brukare som är nöjd med sin insats per nämnd, gäller LSS insatserna gruppboende, serviceboende och daglig verksamhet, 2022

Stadsdelsnämnd	Totalt (%)
Rinkeby-Kista	89
Spånga-Tensta	88
Hässelby-Vällingby	89
Bromma	87
Kungsholmen	87
Norrmalm	86
Östermalm	82
Södermalm	87
Enskede-Årsta-Vantör	82
Skarpnäck	83
Farsta	85
Hägersten-Älvsjö	86
Skärholmen	86
Totalt i staden	86

Källa: Brukarundersökning 2022 inom funktionsnedsättning i Stockholms stad, SLK.

Brukarundersökning för insatserna barnboende samt korttidstillsyn

SKR genomför ingen brukarundersökning för insatserna barnboende och korttidstillsyn utan för dessa insatser gör staden egna brukarundersökningar.

Brukarundersökningen för insatsen korttidstillsyn hade en låg svarsfrekvens även om den var högre än vid senaste genomförandet 2020. Brukarna förefaller vara något mindre nöjda år 2022 jämfört med år 2020, dock upplever sig fler trygga och fler trivs med verksamheten. Undersökningens svarsfrekvens för 2022 var 32 procent.

Brukarundersökningen för barnboende hade låg svarsfrekvens och få svar totalt, de som svarat har varit nöjda men en ganska hög andel upplever att de är rädda för någonting på boendet och att de inte har möjlighet att vara med och bestämma om saker som är viktiga för dem. Undersökningens svarsfrekvens för 2022 var 23 procent.

Diskriminering

I brukarenkäterna för korttidshem, gruppboende, serviceboende samt daglig verksamhet mäts andel brukare som uppger att de blivit diskriminerade.

I tabellen nedan presenteras resultatet för 2022.

Tabell 9:17 Andel brukare som uppger att de blivit diskriminerade, per insats, 2020–2022

Insats	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Korttidshem	3	2	4
Daglig verksamhet	9	7	8
Gruppboende	21	14	11
Serviceboende	12	6	6

Källa: Brukarundersökning 2022 inom funktionsnedsättning i Stockholms stad, SLK.

Stockholms stads alla stadsdelar

Staden är indelad i 13 stadsdelsområden (blå linjer) och 132 stadsdelar.

Stadsdelarnas namn framgår av kartan.

